

EPISTOLÆ

OBSCVRORVM VIRORVM.

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI.

A. MDCCCLVIII.

77

PA8490
1858

LIPSIAE TYPIS B. G. TEUBNERI.

CHARISSIMO NECNON AMICITIOSISSIMO
DOMINO
DOMINO MARCVLPHO HERSILIO

PROSVITENSI EX ZVRICH

QVI EST QVASI REX INTER CAVILLATORES
SICVT SALOMON IN SAPIENTIA

ET QVAMVIS NON GRADVATVS TAMEN OPTIME QVALIFICATVS
ET IN PLVS QVAM SEPTEM ARTIBVS EXPERIMENTATVS
SICVT NVLLVS ALIVS FRASCARIVS VETERATOR SIT TAMVARIVS
ET IPSE QVASI TOTVS IN OMNIBVS FACVLTATIBVS PROMOTVS

QVI SVPER HOC ETIAM

LIBROS ET AVTHORES MET

TAM CLAROS QVAM OBSCVROS

TAM PERFECTOS QVAM IMPERFECTOS

ET IN COLLATIONIBVS ET IN CVRSIBVS ANNVIS VENDIBILES
SVPERBE PREMERE ET PVBLICE PRODERE INTELLIGIT

QVIA

VT LIBRIFICES ET LIBRIVENDI IN PROVERBIO DICVNT
HAVRIT AQVAM CRIBRO QVI DISCERE VVLT SINE LIBRO
SED HAVRIT AQVAM EX PVTEO QVI MVLTO LIBROS EMPTOS
HABET IN PLVTEO

HAS EPISTOLAS

VT DEBILE SIGNVM SVI HONESTI TIMORIS
SVPERDAT DEDICAT DEVOVET

PROFVNDISSIMVS DOMINATIONIS SVE SERVITOR

IVVENISSIMVS EDITOR

ROCCHVS BOCCHVS LL.AA.M.
MVSELMANNVS.

MAGISTER BOCCHVS
DOMINO MARCVLPHO
SALVTEM CORDIALISSIMAM D.

Egregiissime domine. Quoniamquidem sepe tractavimus tales levitates ad invicem, et quia non est cura Vobis, si aliquis dixerit Vobis unam fantasiam, sicut ego nunc intendo, propterea non timui quod tollatis in malam partem quod scribam Vobis nunc unam cavillationem, quia Vos etiam facitis taliter; et Vos ridebitis, ego scio, quia est mirabile opus. Et sic Valete melius quam Vester optimus amicus Vobis optare posset. ex Bona.

1.

THOMAS LANGSCHNEYDERIVS
BACCALAVRIVS THEOLOGIE FORMATVS
QVAMVIS INDIGNVS

SALVTEM DICIT

SVPEREXCELLENTI NECNON SCIENTIFICISSIMO VIRO
DOMINO ORTVINO GRATIO DAVENTRIENSI
POETE ORATORI ET PHILOSOPHO NECNON THEOLOGO
ET PLVS SI VELLET.

Quoniam (ut dicit Aristoteles) dubitare de singulis non est inutile, et quia legitur in Ecclesiaste 'Proposui in animo meo querere et investigare de omnibus que sunt sub sole', igitur ego proposui mihi movere unam questionem, in qua dubium habeo, ad dominationem vestram. Sed prius protestor per deum sanctum, quod non volo tentare dominationem seu venerabilitatem vestram, sed ego cupio cordialiter et affectuose, quod instruat me super dubium illud. quia scriptum est in evangelio 'Noli tentare dominum deum tuum', quia, ut dicit Salomon, 'a deo est omnis sapientia': sed vos dedistis mihi omnem scientiam quam ego habeo, et omnis scientia bona est origo sapientie; ergo vos estis mihi quodammodo deus, quia dedistis mihi initium sapientie, loquendo

poëtice. Est autem illa questio sic introducta: dudum fuit hic prandium Aristotelis, et doctores, licenciati, necnon magistri fuerunt in magna letitia, et ego fui etiam ibi, et bibimus pro primo ferculo tres haustus de malvatico, et pro prima vice imposuimus semellas recentes, et fecimus of-
fam, et deinde habuimus sex fercula de carnibus, et gallinis, et caponibus, et unum de piscibus; et procedendo de uno ferculo in aliud, semper bibimus vinum Kotzborgense, Rhenense, et cerevisiam Embeccensem, necnon Thurgensem et Neuburgensem; et magistri fuerunt bene contenti, et dixerunt quod domini magistri novelli bene expediverunt se, et cum magno honore. tunc magistri hilarificati inceperunt loqui artificialiter de magnis questionibus: et unus quesivit, utrum dicendum 'magister nostrandus', vel 'noster magistrandus', pro persona apta nata ad fiendum doctor in theologia, sicut pro nunc est in Colonia mellifluus pater frater Theodericus de Ganda, ordinis Carmelitarum, venerandissimus legatus alme universitatis Coloniensis, providissimus artista, philosophus, argumentator, et theologus supereminens. Et statim respondit magister Warmsemmel, lansmannus meus, qui est Scotista subtilissimus, et magister XVIII annorum, et fuit tempore suo pro gradu magisterii bis reiicitus, et ter impeditus, et tamen stetit ulterius quoad fuit promotus pro honore uni-

versitatis, et intelligit bene facta sua, et habet multos discipulos, parvos et magnos, senes cum iunioribus, et cum magna maturitate dixit, et tenuit quod dicendum est 'noster magistrandus', quod sit una dictio: quia 'magistrare' significat 'magistrum facere', et 'baccalauriare' 'baccalaurium facere', et 'doctorare' 'doctorem facere', et hinc veniunt isti termini 'magistrandus, baccalauriandus, et doctorandus'. sed quia doctores in sacra theologia non dicuntur doctores, sed propter humilitatem et etiam sanctitatem, et propter differentiam nominantur seu appellantur magistri nostri, quia stant in fide catholica in loco domini nostri Iesu Christi qui est fons vite; sed Christus fuit nostrorum omnium magister: ergo ipsi appellantur magistri nostri, quia habent nos instruere in via veritatis, et deus est veritas, quapropter merito vocantur magistri nostri, quia omnes nos scilicet Christiani debemus et tenemur audire predicationem eorum, et nullus debet dicere contra eos, ex quo sunt omnium nostrum magistri. sed 'nostro, tras, trare' non est in usu, et neque legitur in vocabulario Ex quo, neque in Catholicon, neque in Breviloquo, neque in Gemma gemmarum, qui tamen habet multos terminos: ergo debemus dicere 'noster magistrandus', et non 'magister nostrandus'. Tunc magister Andreas Delitzsch, qui est multum subtilis et pro parte est poeta, et pro parte est artista, medicus et iurista,

et iam legit ordinarie Ovidium in metamorphosi, et exponit omnes fabulas allegorice et literaliter, et ego fui auditor eius, quia exponit multum fundamentaliter, et etiam legit in domo sua Quintilianum et Iuvenum, et ipse tenuit oppositum magistro Warmsemel, et dixit quod debemus dicere magister nostrandus', quia sicut est differentia inter 'magister noster', et 'noster magister', ita etiam est differentia inter 'magister nostrandus', et 'noster magistrandus': quia 'magister noster' dicitur doctor in theologia, et est una dictio, sed 'noster magister' sunt due dictiones, et sumitur pro unoquoque magistro in quacunque scientia liberali, seu mechanica manuali, seu capitali; et non obstat quod 'nostro, tras, trare' non est in usu, qui possumus fingere nova vocabula, et ipse allegavit super hoc Horatium. Tunc magistri multum admiraverunt eius subtilitatem, et unus portavit ei unum cantharum cerevisie Neuburgensis, et ipse dixit 'Ego volo expectare, sed parcatis mihi', et tetigit birretum et risit hilariter, et portavit magistro Warmsemel, et dixit 'Ecce domine magister, ne putetis quod sum inimicus vester', et bibit in uno anhelitu; et magister Warmsemel respondit ei fortiter pro honore Slesitarum. Et magistri omnes fuerunt leti, et postea fuit pulsatum ad vespas. Quapropter rogo excellentiam vestram, quod velitis mihi exponere men-

tem vestram, quia vos estis multum profundus: et ego dixi pro tunc, 'magister Ortuinus debet mihi bene scribere veritatem, quia fuit preceptor meus in Daventria, quando fui tertiarius'. Etiam debetis me certificare quomodo stat in guerra inter vos et doctorem Ioannem Reuchlin, quia intellexi quod iste ribaldus (quamvis sit doctor et iurista) nondum vult revocare verba sua. Et mittatis etiam adhuc semel mihi librum magistri nostri Arnoldi de Thungaris, quem articulatim composuit, quia est multum subtilis, et tractat de multis profunditatibus in theologia. Valete, et non habeatis pro malo, quod scribo vobis ita socialiter, quia vos dixistis mihi olim quod amatis me sicut frater, et vultis me promovere in omnibus, etiam si debeatis mihi concedere magnam pecuniam. Datum in Lyptzick.

2.

MAGISTER IOANNES PELLIFEX

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Salutem amicabilem et servitutem incredibilem, venerabilis domine magister. quia, ut dicit Aristoteles in predicamentis, de singulis dubitare non

est inutile: quapropter est una res quae facit mihi magnam conscientiam. Nuper fui in missa Franckfurdensi, tunc ivi cum uno baccalaurio per plateam ad forum, et obviaverunt nobis duo viri qui apparuerunt satis honesti, quantum ad aspectum, et habuerunt nigras tunicas, et magna caputia cum liripipiis. Et deus est testis meus quod putavi quod sunt duo magistri nostri, et feci ipsis reverentiam, deponendo birretum: tunc ille baccalaurius stimulavit me et dixit 'Amore dei quid facitis? isti sunt Iudei, et vos deponitis birretum vestrum ante eos'. tunc ego ita fui perterritus, ut si vidissem unum diabolum. Et dixi 'domine baccalaurie, parcat mihi dominus deus, quia feci ignoranter; sed quid putatis, utrum sit magnum peccatum?' Et primo dixit, quod videtur sibi quod est peccatum mortale, quia comprehenditur sub idolatria, et est contra primum preceptum ex decem preceptis, quod est 'Unum crede deum'. quia quando aliquis facit honorem Iudeo vel pagano quasi esset Christianus, tunc facit contra Christianitatem, et apparet esse met Iudeus, vel paganus, et tunc Iudei et pagani dicunt 'Ecce nos sumus de via meliori, quia Christiani faciunt nobis reverentiam; et nisi essemus de via meliori, non facerent nobis reverentiam'; et sic fortificantur in sua fide, et despiciunt fidem Christianam, et non permittunt se baptizare. Tunc

ego respondi 'Est bene verum, quando aliquis facit scienter; sed ego feci cum ignorantia, et ignorantia excusat peccatum: quia si scivissem quod fuissent Iudei, et fecissem eis honorem, tunc fuisset dignus ad comburendum, quia esset heresis. sed neque verbo, neque opere, sicut scit deus, aliquid novi, quia putavi quod essent magistri nostri'. Tunc ipse dixit, quod tamen est adhuc peccatum, et dixit 'Ego etiam semel ivi per ecclesiam, ubi stat unus Iudeus ligneus ante salvatorem, et habet malleum in manu, et ego putavi quod est sanctus Petrus, et haberet clavem in manu, et flexi genua, et deposui birretum; tunc vidi quod est Iudeus, et etiam penituit me: tamen in confessione cum confitebar in monasterio predicatorum, dixit mihi confessor meus quod est peccatum mortale, quia debemus respicere, et dixit quod non posset me absolvere, nisi haberet potestatem episcopalem, quia esset casus episcopalis; et dixit, quod si libenter fecissem, et non ignoranter, tunc fuisset casus papalis. et sic fui absolutus, quia habuit potestatem episcopalem. Et per deum ego credo, quod si vultis salvare conscientiam vestram, oportet facere confessionem officiali consistorii. Et ignorantia non potest excusare illud peccatum, quia deberetis respicere: et Iudei habent semper unum gylvum circulum ante in pallio, quem deberetis vidisse,

sicut et ego vidi: ergo est ignorantia crassa, et non valet ad absolutionem peccati'. Sic pro tunc dixit mihi ille baccalarius. Sed quia vos estis profundus theologus, rogo vos devote necnon humiliter, quatinus dignemini mihi solvere predictam questionem, et scribere an est peccatum mortale an veniale, simplex casus an episcopalis an papalis. Et etiam scribatis mihi an videtur vobis, quod cives in Franckfordia recte faciunt, quod habent illam consuetudinem, quod permittunt Iudeos incedere in habitu magistrorum nostrorum: mihi videtur quod non est rectum et est magnum scandalum, quod non est differentia inter Iudeos et magistros nostros; etiam est una derisio sacrosancte Theologie. et serenissimus dominus imperator nullo modo deberet pati, quod unus Iudeus, qui est sicut canis, et est inimicus Christi, debet incedere sicut doctor sacre theologie. Etiam mitto vobis unum dictamen magistri Bernardi Plumilegi, vulgariter Federleser, quod misit mihi ex Wittenpurck. vos enim novistis eum, quia fuit olim vester constans in Daventria; et dixit mihi quod fecistis ei bonam societatem, et ipse adhuc est bonus socius, et commendat vos laudabiliter; et sic valete in nomine domini. Datum Lyptzick.

3.

MAGISTER BERNHARDVS PLVMILEGVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM DICIT PLVRIMAM.

‘Mus miser est antro qui solum clauditur uno’. Sic etiam possum dicere de me, cum supportatione, venerabilis vir, quia essem pauper, si haberem tantum unum amicum, et quando ille unus superdaret me, tunc non haberem alium, qui me tractaret amicabiliter. Sicut nunc quidam poeta hic, qui vocatur Georius Sibutus, et est unus ex poetis secularibus, et legit publice in poetria, et est alias bonus socius. Sed sicut vos scitis, isti poete quando non sunt etiam theologi sicut vos, semper volunt reprehendere alios, et parvipendunt Theologos. Et semel in una zeccha in domo sua, quando bibimus cerevisiam Turgensem, et sedimus usque ad tertiam horam, et ego fui modicum ebrius, quia illa cerevisia ascendit mihi in caput, tunc fuit ibi unus qui alias non stetit bene mecum, et ego apportavi ei unum medium cantarum, et ipse accepit: sed postea non voluit mihi simile facere; et ter cavisavi eum, et non voluit mihi respondere, et sedit cum silentio et nihil dixit: tunc ego cogitavi ‘ecce iste alias sper-

nit te, et est superbus, et semper vult te confundere', et fui commotus in ira mea, et accepi cantarum et percussi ei ad caput. tunc ille poeta fuit iratus super me, et dixit quod fecissem rurem in domo sua, et dixit quod deberem exire de domo sua in nomine diaboli. Tunc ego respondi 'Quid tunc est, si estis inimicus meus? ego bene habui ita malos inimicos, sicut vos estis, et tamen mansi pre eis; quid tunc est etiam si estis poeta? ego habeo etiam poetas qui sunt amici mei et sunt bene ita boni sicut vos; ego bene merdarem in vestram poetriam. quid creditis? putatis quod ego sum stultus, vel quod sum natus super arborem sicut poma?' Tunc vocavit me asinum, et dixit quod ego nunquam vidi unum poetam. Et ego dixi 'Tu met es asinus in cute tua; ego vidi bene plures poetas quam tu'; et dixi de vobis et de magistro nostro Sotphi in bursa Kneck, qui composuit glosam notabilem, et de domino Rutgero licentiato Theologie in bursa Montis; et sic exivi domum suam, et adhuc sumus inimici. Quapropter rogo vos valde cordialiter, quatenus velletis mihi semel scribere unum dictamen, tunc ego volo huic poete et aliis ostendere, et volo gloriari quod estis amicus meus, et estis bene melior poeta quam ille. Et precipue scribite mihi quid facit dominus Ioannes Pfefferkorn, an adhuc habet inimicitiam cum doctore Reuchlin, et

an vos adhuc defenditis eum sicut fecistis, et mit-
tite mihi unam novitatem. Valete in Christo.

4.

MAGISTER IOANNES CANTRIFVSORIS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem cordialem. Venerabilis domine magi-
ster, quoniamquidem sepe tractavimus tales le-
vitates ad invicem, et quia non est cura vobis,
si aliquis dixerit vobis unam fantasiam, sicut ego
nunc intendo, propterea non timui quod tollatis
in malam partem quod scribam vobis nunc unam
cavillationem, quia vos etiam facitis taliter; et
vos ridebitis, ego scio, quia est mirabile factum.
Fuit hic nuper quidam de ordine predicatorum,
et fuit satis profundus in Theologia, et fuit spe-
culativus, et habuit etiam multos fautores. Ipse
vocatur dominus Georgius; et primum fuit Hallis,
deinde venit huc, et predicavit bene per dimi-
dium annum, in sermone suo reprehendens omnes
homines, etiam principem et suos vasallos: sed
in collatione fuit socialis et lete mentis, et bi-
bit cum sociis ad dimidios et ad totos: sed sem-
per quando de sero bibit nobiscum, tunc de mane

predicavit de nobis, dicens 'Ita sedent magistri in hac universitate cum suis sociis per totam noctem bibentes, ludentes, et tractantes levitatem; et ipsi deberent *alios* de talibus emendare, tunc ipsi incipiunt'. Et sepe fecit mihi verecundiam, et fui iratus super eum, et cogitavi quomodo possem me vindicare, et non potui imaginare quomodo facerem. Et semel dixit mihi unus, quomodo de nocte iret ille predicator ad unam mulierem, et supponeret eam, et dormiret cum ea, et ego audiens talia, semel accepi aliquos socios qui stant in collegio, et circa horam decimam ivimus ad illam domum, et per vim intravimus. tunc ille monachus volens fugere non habuit tempus ut tolleret vestimenta sua, et saltavit nudus ex fenestra, et ego risi ita quod statim perminxissem me, et clamavi 'domine predicator, tollaris pontificalia vestra', et socii exterius proiecerunt eum in merdam et in aquam; sed ego compescui eos, et dixi quod haberent discretionem; veruntamen adiuvi eos, quod omnes supposuimus illam mulierem. et ita vindicavi me de illo monacho, et postea id non amplius predicavit de me. Sed non debetis aliis dicere, propterea quod fratres predicatorum nunc sunt pro vobis contra doctorem Reuchlin, et defendunt ecclesiam et fidem catholicam contra illos poetas seculares. ego vellem quod iste monachus fuisset de alio

ordine, quia ille ordo est valde mirificus inter omnes. Vos etiam debetis mihi aliquid risibile significare, et non irascimini mihi. Valete. Ex Wittenberg.

5.

IOANNES STRAVSZFEDERIVS

ORTVINO GRATIO

Salutem maximam et multas bonas noctes sicut sunt stelle in celo, et pisces in mari. Et debetis scire quod ego sum sanus, et etiam mater mea, et vellem libenter etiam taliter audire de vobis, quia ego cogito cottidie ad minus semel de vestra dominatione. Sed cum licentia, audite unum magnum miraculum, quod fecit hic unus nobilista, diabolus confundat eum in eternum, quia scandalizavit dominum magistrum nostrum Petrum Meyer in mensa, ubi fuerunt multi domini et nobiliste, et non habuit unam guttam verecundie, sed fuit ita pretensus quod ego miror. Ipse dixit 'Ecce doctor Ioannes Reuchlin est doctior quam vos', et dedit ei unum knipp. Tunc magister noster Petrus dixit 'Ego mitterem solvere collum meum, an hoc est verum. Sancta Maria, doctor Reuchlin est in theologia sicut unus puer, et

unus puer plus scit in theologia quam doctor Reuchlin; sancta Maria, credatis mihi, quia ego habeo experientiam: tamen ipse nihil scit in libris Sententiarum; sancta Maria, ista materia est subtilis, et homines non possunt ita capere sicut grammaticam et poetriam. ego vellem etiam bene poeta esse, et scirem etiam componere metra, quia audiui in Lyptzick Sulpitium de quantitativibus syllabarum. sed quid est? ipse deberet mihi proponere unam questionem in theologia, et deberet arguere pro et contra'. Et ipse probavit per multas rationes, quod nemo scit perfecte theologiam, nisi per spiritum sanctum. Et spiritus sanctus infundit illam artem. Et poetria est cibus diaboli, sicut dicit Hieronymus in suo epistolari. Tunc ille bufo dixit quod non est verum, et quod doctor Reuchlin etiam habet spiritum sanctum, et quod est sufficiens in theologia, quia composuit unum librum satis theologicalem, et nescio quomodo vocatur, et nominavit magistrum nostrum Petrum unam bestiam. et dixit quod magister noster Hochstratus est frater casearius. Et commensales riserunt; sed ego dixi quod est scandalum, quod unus simplex socius debet esse ita irreverentialis coram uno magistro nostro. Et doctor Petrus fuit ita iratus, quod surrexit de mensa, et allegavit evangelium dicens 'Samaritanus es, et diabolum habes'. et ego dixi 'Capias tibi hoc',

et fui valde gavisus, quod ita realiter expedivit illum trufatorem. Vos debetis procedere in factis vestris, et debetis defendere theologiam, sicut fecistis antea, et non debetis aliquem respicere, sive sit nobilis sive rusticus, quia vos estis sufficiens. Si scirem ita facere carmina sicut vos, ego non curarem unum principem, etiam si vellet me interficere. Sed alias sum inimicus iuristarum, quia vadunt in rubeis caligis et in mardaris schubis, et non faciunt debitam reverentiam magistris et magistris nostris. Ego etiam peto vos humiliter necnon affectualiter, quatenus significaveritis mihi quomodo stat in Parrhisia cum Speculo oculari. deus tribuat quod alma mater universitas Parrhisiensis velit tenere vobiscum, et comburere illum hereticum librum, quia habet multa scandala, sicut scripsit magister noster Tungarus. Ego audiivi quod magister noster Sotphi, in bursa Kneck, qui composuit glosam notabilem super quattuor partes Alexandri, est mortuus; sed spero quod non est verum, quia fuit excellens vir et fuit profundus grammaticus, et fuit bene melior quam isti novi grammatici poetales. Salutare etiam dignemini mihi magistrum Remigium, quia olim fuit preceptor meus singularissimus, et sepe dedit mihi bonas vexas, quando dixit mihi 'Tu es sicut auca, et non vis studere quod fias magnus argumentator'. et ego dixi

‘Eximie domine magister noster, ego volo me emendare in posterum’. tunc aliquando dimisit me, aliquando dedit mihi bonam disciplinam; et pro tunc ego fui ita discretus, quod libenter accepi correctiones pro negligentis meis. Sed nihil amplius habeo vobis scribere, preter quod velitis vivere centum annos. Et valete in requie. Datum Moguntie.

6.

NICOLAUS CAPRIMVLGIUS

BACCALAVRIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem plurimam cum magna reverentia erga vestram dignitatem, sicut debeo scribens ad vestram magistralitatem. Venerabilis domine magister, sciatis quod est una notabilis questio, quam peto seu rogo determinari a vestra magistralitate. Est hic unus grecus qui resumit grammaticam Urbani, et quando scribit grecum, tunc semper ponit titellos superius. Quapropter ego dixi nuper ‘Tamen magister Ortvinus Daventrie etiam practicavit grammaticam grecam, et etiam est sufficiens ita bene sicut ille, et nunquam scripsit ita titellos; et ego credo quod ita bene

intelligit facta sua sicut ille, et adhuc posset corrigere istum grecum; sed alii non voluerunt credere, et socii mei ac constantes petiverunt quod vellem scribere ad dominationem vestram, quod notificaretis mihi quomodo est, an debemus ponere titellos, an non. si non debemus ponere, tunc per deum realiter volumus vexare illum grecum, et volumus facere quod debet paucos auditores habere. Ego bene vidi de vobis Colonie in domo Henrici Quentel, quando fuistis corrector et debuistis corrigere grecum, tunc abscidistis omnes titellos qui fuerunt supra literis, et dixistis 'Quid debent ille stultitie?' Et ita iam consideravi quod vos habetis aliquam rationem, alias non fecissetis. Vos estis mirabilis homo, et deus dedit vobis magnam gratiam quod scitis aliquid in omni scibili. Quapropter debetis etiam laudare dominum deum in vestris metris, et beatam virginem, et omnes sanctos dei. Sed non habueritis mihi pro molestia quod impedio vestram dominationem cum istis questionibus, quia facio talia causa informationis. Valete. Ex Lyptzick.

7.

MAGISTER PETRVS HAFENMVSIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem innumerabilem. Venerabilis domine magister, si haberem pecunias et substantiam magnam, tunc vellem dare vobis unam notabilem propinam, credatis mihi firmiter, quod solvatis mihi istam questionem quam propono. Sed quia pro nunc non habeo oves et boves, universa insuper et pecora campi, sed sum pauper, propterea non possum vobis appreciare pro vestra doctrina; sed promitto vobis, quod postquam sum beneficiatus, sicut iam insteti pro una Vicaria, tunc volo semel unum honorem specialem facere vobis. Et scribatis mihi an est necessarium ad eternam salutem, quod scholares discunt grammaticam ex poetis secularibus, sicut est Virgilius, Tullius, Plinius et alii? Videtur mihi quod non est bonus modus studendi, quia, ut scribit Aristoteles primo methaphysice, multa mentiuntur poete; sed qui mentiuntur, peccant, et qui fundant studium suum super mendaciis, fundant illud super peccatis; et quicquid fundatum est super peccatis, non est bonum, sed est contra deum, quia deus est inimicus peccatis; sed in poetria sunt mendacia; et ergo qui incipiunt suam doctrinam in poetria, non possunt proficere in bonitate; quia

mala radix habet super se malam herbam, et mala arbor profert malum fructum, secundum evangelium, ubi dicit salvator 'Non est arbor bona que facit fructum malum'. Etiam bene adhuc memoro illam doctrinam, quam dedit mihi semel magister noster Valentinus de Geltersfsheym in bursa Montis, quando fui suus discipulus, et volui audire Salustium, et dixit 'Quare vis audire Salustium, tu dischole?' tunc ego respondi, quod magister Ioannes de Vratislavia dixit, quod discimus bona dictamina facere ex talibus poetis. tunc ipse dixit, 'Est fantasia; sed tu debes bene advertere in partibus Alexandri, et epistolis Caroli, que practicantur in aula grammaticorum: ego nunquam audivi Salustium, et tamen scio dictamina facere metrice et prosaice'. Et sic magister noster Valentinus fecit quod ego nunquam studui in poetria. Et isti humaniste nunc vexant me cum suo novo latino, et annihilant illos veteres libros, Alexandrum, Remigium, Ioannem de Garlandia, Cornutum, Composita verborum, Epistolare magistri Pauli Niavis, et dicunt ita magna mendacia, quod ego facio crucem pro me quando audio. sicut nuper unus dixit, quod est in quadam provincia una aqua, que habet arenam auream et vocatur Tagus, et ego fistulavi occulte, quia non est possibile. Ego scio bene quod etiam estis poeta, sed non scio unde habetis illam artem. ipsi dicunt

quod quando vultis, tunc facitis plura metra in una hora; sed credo quod intellectus vester est ita illuminatus per gratiam spiritus sancti desuper quod scitis illa et alia, quia semper fuistis bonus Theologus, et reprehenditis illos gentiles. Libenter vellem vobis scribere unam novitatem si scirem; sed non audivi aliquid quam quod fratres ac domini de ordine predicatorum habent hic magnas indulgentias, et absolvunt a pena et culpa, quando aliquis est confessus et contritus, et habent super hoc litteras papales. Etiam scribite mihi aliquid, quia ego sum vester tanquam famulus. Valete ex Nurenberga.

8.

FRANCISCVS GENSELINVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem quam mille talenta non possunt equivalere in sua gravitate. Venerabilis domine magister, scitote, quod hic est magnus sermo de vobis, et theologi valde laudant vos quod non respexistis aliquem, et scripsistis pro defensione fidei contra doctorem Reuchlin. Sed aliqui socii qui non habent intelligentiam, et etiam iuriste qui non sunt illuminati in fide christiana, spernunt vos,

et loquuntur multa contra vos, sed non possunt prevalere, quia facultas theologia tenet vobiscum. Et nuper quando venerunt huc isti libri, qui vocantur acta Parrhisiensium, tunc fere omnes magistri emerunt, et gavisi sunt maxime: ego pro tunc etiam emi, et misi ad Heidelbergam, ut ibi viderent. Et credo, quod ubi viderunt, tunc penituit Heidelbergenses quod non etiam concluserunt cum alma universitate Coloniensi contra doctorem Reuchlin. et propterea audio quod universitas Coloniensis fecit unum statutum quod nunquam in eternum volunt promovere unum qui complevit pro gradu baccalaureatus vel magistrarii in Heidelbergam. et est bene factum, quia sic debent discere quid est universitas Coloniensis, et alia vice debent tenere cum ea. ego vellem quod sic facerent aliis, sed credo quod alie universitates non sciverunt, et igitur parcitis eis propter ignorantiam. Etiam quidam socius dedit mihi pulchra carmina, que debetis intimasse in universitate Coloniensi, que ostendi magistris et magistris nostris, et fuerunt multum commendata: et misi illa ad multas civitates pro vestra gloria, quia faveo vobis. Et sunt ista, ut sciatis quid puto:

Qui vult legere hereticas pravitates
Et cum hoc discere bonas latinitates,
Ille debet emere Parrhisiensium acta

Et scripta de Parrhisia nuper facta,
Quomodo Reuchlin in fide erravit,
Sicut magister noster Tungarus doctrialiter
probavit.

Illa vult magister Ortvinus legere
Gratis, in hac alma universitate,
Et cum hoc textum ubique glosare
Necnon quedam notabilia in margine notare,
Et vult arguere pro et contra,
Sicut fecerunt Theologi in Parrhisia,
Quando speculum oculare examinaverunt
Et Reuchlin magistraliter damnaverunt,
Ut sciunt fratres Carmelite
Et alii qui vocantur Iacobite.

Ego miror quomodo potestis speculari talia:
vos estis valde artificialis in compositionibus vestris, et habetis magnam dulcedinem, ita quod semper ego rideo pre leticia, quando lego aliquid quod vos composuistis, et opto semper quod velitis diu vivere, quod laus vestra crescat sicut fecit usque huc, quia vestra scripta sunt valde utilia. Deus vos conservet et vivificet vos, et non tradat vos in manus inimicorum vestrorum; et sicut dicit Psalmista, tribuat vobis dominus secundum cor vestrum, et omne consilium vestrum confirmet. Et vos etiam scribatis mihi de factis vestris, quia libenter audio et video quid facitis seu agitis: et sic Valete. ex Friburga.

9.

MAGISTER CONRADVS DE ZVICCAVIA

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Quia legitur Ecclesiastes XI. 'Letare iuvenis in adolescentia tua': quapropter ego nunc sum lete mentis, et debetis scire quod bene succedit mihi in amore, et habeo multum supponere. Quia dicit Ezechiel 'Nunc fornicabitur in fornicatione sua'. Et quare non deberem aliquando purgare renes? tamen non sum angelus, sed homo, et omnis homo errat. Vos etiam aliquando supponitis, quamvis estis Theologus, quia non potestis semper solus dormire, secundum illud Ecclesiastes III. 'Si dormierint duo simul, fovebuntur mutuo: unus autem quomodo calefiet?' Quando scribitis mihi quid facit vestra amasia? nuper dixit mihi unus quod quando ipse fuit Colonie, tunc fuistis in rixa cum ipsa, et percussistis eam, quia fortassis non fecit secundum opinionem vestram. et ego miror quare potestis ita pulchram mulierem percutere; ego flerem si viderem: potius debetis dicere quod non faciat amplius, tunc ipsa emendaret se, et de nocte esset vobis amabilior. Tamen quando legistis nobis Ovidium, dixistis nobis quod nullo modo debemus percutere

mulieres, et allegastis ad hoc etiam sacram scripturam: Ego sum contentus quod amica mea est hilaris et non irascitur mecum; quando venio ad eam, tunc etiam facio talia, et sumus in letitia, et bibimus cerevisiam et vinum, quia vinum letificat cor hominis; sed tristitia exiccat ossa. aliquando sum iratus super eam, tunc dat mihi osculum, et fit pax: et postea dicit 'Domine magister, estote lete mentis'. Nuper volui ire ad eam, tunc vidi exire quendam iuvenem mercatorem, qui habuit apertas caligas, et sudavit in fronte, et credidissem quod supposuisset eam, et fui quodammodo iratus; sed ipsa iuravit quod non tetigisset eam ille mercator, sed voluisset ei vendere linteum ad faciendas camisias. tunc ego dixi 'Est bonum, sed quando etiam datis mihi unam camisiam?' tunc rogavit me quod deberem ei concedere duos florenos, quod posset solvere illum linum; tunc etiam vellet mihi dare unam camisiam. et pro tunc non habui pecuniam, sed petii unum socium qui concessit mihi, et dedi ei. Ego laudo quod aliquis semper est letus, et medici dicunt etiam quod sanum est quando aliquis est letus. Quidam magister noster hic semper irascitur, et nunquam est letus, et propterea semper est infirmus. ipse semper reprehendit me et dicit quod non debeo amare mulieres, quia sunt diaboli, et perdificant homines, et sunt im-

munde, et nulla mulier est pura; et quando aliquis est cum muliere, tunc est sicut cum diabolo: quia permittunt nulli requiem. tunc ego dixi 'Parcatis mihi, domine magister noster, vestra mater etiam fuit mulier', et abivi. Ipse etiam nuper predicavit, quod sacerdotes nullo modo deberent habere concubinas secum, et dixit quod episcopi peccant mortaliter quando accipiunt decimam lactis et permittunt ancillas esse cum presbyteris, quia deberent eas totaliter expellere. Sed sit *a* vel *b*, nos debemus esse aliquando leti, et etiam possumus dormire cum mulieribus, quando nemo videt; postea tamen facimus confessionem, et deus est misericors, et debemus sperare veniam. Ego mitto vobis hic quedam scripta pro defensione Alexandri Galli grammatici antiqui et sufficientis, quamvis poete moderni volunt eum reprehendere; sed non sciunt quid loquuntur, quia Alexander est optimus, ut olim dixistis mihi quando stetimus Daventrie; quidam magister hic dedit mihi, sed nescio ubi accepit. ego vellem quod faceretis imprimere, tunc maxime faceretis iratos illos poetas, quia ille auctor realiter vexat eos; sed est ita poetaliter compositum, quod ego non intelligo, quia ille qui composuit est etiam bonus poeta; sed cum hoc est Theologus, et non tenet cum secularibus poetis, sicut est doctor Reuchlin, Buschius et alii. Statim quando fuit

mihi data illa materia, tunc dixi quod vellem vobis mittere quod legeretis. Si habetis aliquid novum, tunc etiam mittatis mihi. Valete in charitate non ficta. ex Liptzick.

10.

IOANNES ARNOLDI

*SALVTEM DICIT PLVRIMAM**MAGISTRO ORTVINO GRATIO.*

Quoniam quoniamquidem igitur vos concupiscitis semper habere unam novitatem, secundum quod dicit Aristoteles 'Omnes homines natura scire desiderant': quare igitur ego Ioannes Arnoldi, vester discipulus, et humilis subditus, mitto dominationi seu honorabilitati vestrae hic unum libellum quem composuit quidam ribaldus, et scandalizavit dominum Ioannem Pfefferkorn in Colonia, virum proculdubio integerrimum, et ego fui valde iratus, sed non potui prohibere, quod non imprimeret, quia iste socius habet hic multos fautores, etiam nobiles, et vadunt armati sicut bufones, cum longis gladiis in plateis. sed tamen ego dixi quod non est rectum, quia debetis notare quod isti poete seculares adhuc facient mul-

tas guerras cum suis metris, si magistri nostri non habebunt advertentiam, et non citabunt eos per magistrum Iacobum de Hochstraten ad curiam romanam. Et ego timeo quod erit unum magnum disturbium in fide catholica. Rogo igitur vos quod velitis componere unum librum contra istum scandalizatorem, et realiter vexare eum; tunc postea non erit ita audax quod velit stimulare magistros nostros, quia ipse est simplex socius, et neque est promotus neque qualificatus in iure vel in artibus, quamvis stetit in Bononia, ubi etiam sunt multi poete seculares, non zelosi et in fide illuminati. Ipse nuper sedit in mensa et dixit quod magistri nostri in Colonia et Parrhisia faciunt iniuriam doctori Reuchlin; et ego tenui ei oppositum; tunc vexavit me multis malis verbis et scandalosis, quod fui ita iratus quod surrexi de mensa, et protestavi coram omnes de iniuriis, et non potui comedere unam buccellam. Vos debetis mihi dare consilium in supradicta causa, quia etiam pro parte estis iurista. Ego compilavi aliqua metra que mitto vobis hic.

Choriambicum, Hexametrum, Sapphicum, Iambicum, Asclepiadicum, Endecasyllabum, Elegiacum, Dicolon, Distrophum.

Qui est bonus catholicus, debet sentire cum
Parrhisiensibus,

Quia illud gymnasium est mater omnium universitatum.

Deinde Colonia sancta, que est in fide christiana tanta,

Quod nullus debet contradicere, vel merito penam luere,

Sicut Reuchlin doctor, qui est speculi ocularis auctor,

Quem magister noster Tungarus probavit quod est hereticus,

Necnon magister de Alta platea, qui fecit comburere eius dictamina.

Si haberem unum argumentum, ego vellem componere unum librum contra istum trufatorem, et probare quod de facto est excommunicatus. Non habeo plus tempus ad scribendum, quia oportet me ire ad lectionem, quia unus magister legit replicationes super veterem artem valde subtiliter compositas, et ego audio eas pro completionem. Valete super omnes socios et amicos meos qui sunt hic et ubique, et in omnibus locis et honestis.

11.

CORNELIVS FENESTRIFICIS

*SALVTEM PLVRIMAM DICIT**MAGISTRO ORTVINO GRATIO.*

Salutes tot quot habet celum stellas et mare arenas. Venerande domine magister, ego habeo hic multas rixas et guerras a malis viris qui presumunt esse docti, et tamen non didicerunt logicam, que est scientia scientiarum. Ego legi nuper unam missam ad predicatorum de spiritu sancto quod deus velit mihi dare suam gratiam, et bonam memoriam in syllogismis ad disputandum cum illis qui sciunt tantum latinisare, et dictamina componere. Etiam imposui unam collectam in illa missa pro magistro nostro Iacobo de Hochstrat, et magistro nostro Arnolde de Tungaris, summo regente in bursa Laurentii, quod possunt in disputatione theologica ad metam redargutionis ducere quendam doctorem in iure qui vocatur Ioannes Reuchlin, etiam est poeta secularis et presumptuosus, et tenet oppositum contra quatuor universitates, pro Iudeis, et facit propositiones scandalosas et offensivas piarum aurium, ut probavit Ioannes Pfefferkorn, et magister noster Tungarus; sed non est fundatus in Theologia speculativa, nec qualificatus in Aristotele, aut

Petro Hispano. Ideo magistri nostri in Parrhisia damnauerunt eum ad ignem vel reclamationem. Ego vidi literam et sigillum domini decani sacrosancte facultatis theologicæ Parrhisiensis. unus magistrorum nostrorum valde profundus in sacra Theologia, et illuminatus in fide, qui est membrum quattuor universitatum, et qui habet plus quam centum scribentes super libros sententiarum, in quibus se fundat, dixit manifeste quod predictus doctor Ioannes Reuchlin non potest evadere, et quod etiam Papa non audet dare sententiam contra talem solennissimam universitatem, quia ipse non est Theologus, et beatum Thomam contra gentiles non intelligit, quamvis dicunt quod est doctus videlicet in poesi. Ostendit mihi magister noster qui est plebanus ad sanctum Martinum, epistolam, in qua illa universitas sorori sue universitati Coloniensi valde amicabiliter promittit auxilium suum realiter cum effectu. Et tamen isti latinisatores presumunt tenere oppositum. Ego sedi nuper Maguntie in corona hospicio, ubi tribulaverunt me valde indiscrete duo trufatores, et vocaverunt magistros nostros in Parrhisia et Colonia fantasticos et stultos. et dixerunt quod ipsorum libri super sententias essent fantasie; similiter processus, copulata, reparationes omnium bursarum dixerunt quod essent vanitates. Tunc fui ita iratus quod non scivi respondere. cum

hoc etiam vexaverunt me, quod feci passagium ad Treverim ad videndum tunicam domini, quia dixerunt quod fortassis non esset tunica domini, et probaverunt sic per cornutum syllogismum 'Quicquid est laceratum, non debet ostendi pro tunica domini: sed illa est talis: ergo etc.' tunc ego concessi maiorem, sed negavi minorem. tunc probaverunt sic 'Beatus Hieronymus dicit „Vetusto oriens collisus errore tunicam domini incon-sutilem desuper contextam per totum minutatim discerpsit per frusta“.' et ego respondi, quod sanctus Hieronymus non est de stilo evangelii, nec immodicite ex apostolis; et sic surrexi de mensa et reliqui illos trufatores. Vos debetis scire quod tam irreventialiter loquuntur de magistris nostris et doctoribus illuminatis in fide, quod certe de facto possunt esse excommunicati a papa. Si scirent curtisani, ipsi citarent eos ad curiam romanam, et impetrarent eorum beneficia, vel saltem tribularent eos cum expensis. Quis unquam audivit, quod simplices socii, in nulla facultate promoti vel qualificati, deberent vexare tam eximios viros, in omni profecto scibili profundissimos, ut sunt magistri nostri? sed ipsi superbiunt propter sua metra. Ego etiam scio facere metra et dictamina, quia legi etiam novum latinum idioma magistri Laurentii Corvini, et grammaticam Brasicani, et Valerium Maximum, et alios poetas.

Et compilavi nuper in via eundo unum dictamen
metricum contra istos hoc modo:

Sunt Maguntie in publica Corona,
In qua nuper dormivi in propria persona,
Duo indiscreti bufones
In magistros nostros irreverentiales nebulones,
Qui audent reprehendere magistros in Theolo-
gia,

Quamvis ipsi non sunt promoti in Philoso-
phia;

Nec sciunt in scholis formaliter disputare
Et ex una conclusione multa corollaria formare;
Ut docet fundamentaliter doctor subtilis:
Qui contemnit eum est multum vilis:
Ut concludunt quodlibeta doctoris irrefragabi-
lis,

Qui est in scientiis non expugnabilis:
Et non sciunt quid est doctor Seraphicus,
Sine quo nullus fit bonus Phisicus:
Et qui veraciter scribit, doctor sanctus,
In Aristotele et Porphyrio tantus,
Quod solus recte exponit quinque universalialia,
Que dicuntur etiam quinque predicabilia:
O quam breve continuat libros predicamenta-
les

Et summat Aristotelis sententias morales.
Que omnia non intelligunt poete:
Ideo loquuntur ita indiscrete,

Ut isti duo presumptuosi trufatores,
Qui vocant magistros nostros osores;
Sed magister noster de Hochstrat debet eos
citare,
Tunc non amplius audebunt illuminatos vexare.

Valete et salutate mihi cum magna reverentia
dominos meos magistrum nostrum Arnoldum de
Tungaris, et magistrum nostrum Remigium, et
magistrum nostrum Valentinum de Gelterfsheim,
et dominum Iacobum de Ganda ordinis predicatorum
poetam subtilissimum, et alios.

12.

MAGISTER HILTBRANDVS MAMMACEVS

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO.

Amicissime domine Ortvine, non possum iam
scribere eleganter epistolam secundum precepta
que scribuntur in modo epistolandi, quia hoc tem-
pus non permittit, sed oportet breviter et statim
manifestare paucis verbis quid est, quia habeo
expedire casum unum vobiscum, qui est mirabi-
lis, et est talis res. Vos debetis intelligere quod
hic est terribilis fama, et omnes dicunt quod in

curia romana causa magistrorum nostrorum male stat, quia dicunt quod Papa vult autentizare sententiam que ante annum lata est in Spira pro doctore Reuchlin. quando audiui, tunc ita timui quod non potui aliquod verbum dicere, et fui sicut mutus, et per duas noctes non dormivi. quia amici Reuchlin gaudent et vadunt ubique seminantes istam famam: et ego non crederem, nisi vidissem unam literam unius magistri nostri de ordine predicatorum, in qua scripsit cum magna tristitia illam novitatem. Et cum hoc scripsit quod Papa permisit quod Speculum oculare debet in curia romana imprimi, et mercatores debent vendere, et omnis homo debet legere. Et magister noster Hochstratus voluit exire curiam romanam, et voluit iurare paupertatem, tunc iudices non voluerunt eum dimittere; sed dixerunt quod debet expectare finem, et quod non potest iurare paupertatem, quia intravit urbem Romam cum tribus equis, et in curia romana habuit commensales, et exposuit magnas pecunias, et propinavit Cardinalibus, et Episcopis, et auditoribus consistorii multa munera, et propterea non debet iurare paupertatem. O sancta Maria, quid volumus nunc facere, si Theologia ita spernitur, quod unus iurista debet prevalere omnes Theologos? Ego credo quod Papa non est bonus christianus, qui si esset bonus christianus, tunc esset

impossibile quod non teneret cum Theologis. Sed etiam si Papa dat sententiam contra Theologos, tunc videtur mihi quod debet fieri appellatio ad concilium, quia concilium est supra Papam, et in concilio Theologi habent prevalentiam super alias facultates: tunc spero quod dominus dabit benignitatem et respiciet famulos suos Theologos, et non permittet quod inimicus noster supergaudeat nos, et dabit nobis gratiam spiritussancti quod possumus superare fallimoniam istorum hereticorum. Quidam iurista nuper dixit hic quod est fatatum, quod ordo predicatorum debet perire, et quod ex illo ordine debent venire maxima scandala in fidem Christi, sicut non audita sunt prius, et dixit ubi legit illam prophetiam. Sed absit quod hoc sit verum: quia ille ordo est utilis, et si ille ordo non esset, tunc nescio quomodo staret theologia, quia semper predicatorum sunt profundiores in theologia, quam Minores vel Augustinenses, et tenent viam doctoris sancti, qui tamen nunquam erravit. Et etiam ipsi habuerunt multos sanctos in suo ordine, et sunt audaces in disputatione contra hereticos. Ego miror quare magister noster Iacobus de Hochstraten non potest iurare paupertatem, tamen est de ordine mendicantium qui manifeste sunt pauperes. Si non timerem excommunicationem, ego vellem dicere quod papa erraret ibi. Et non credo quod hoc

est verum, quod ipse exposuit sic pecunias, et dedit propinas, quia est vir valde zelosus; et credo quod isti iuriste et alii fingunt talia, et doctor Reuchlin scit ipsis ita blandiri, quia etiam audiui quod multe civitates, et multi principes ac domini scripserunt pro eo. Et est ratio, quia non sunt in theologia instructi, et non intelligunt factum; alias permetterent istum hereticum habere diabolum, quia est contra fidem, etiam si totus mundus diceret contrarium. Vos debetis ista statim manifestare magistris nostris in Colonia, quod sciunt capere consilium. Et scribatis mihi quid volunt facere. Et valete in Christo. Datum in Tubinga.

13.

MAGISTER CONRADVS DE ZVICCAVIA

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO.

Sicut scripsistis mihi quod non amplius curatis illas levitates, et non amplius vultis amare mulieres, vel supponere, nisi in mense semel, aut bis, ego miror quod talia scribitis. Tamen ego scio contrarium. est hic unus socius qui nuper venit ex Colonia, et bene est vobis notus, et fuit

etiam semper ibi vobiscum. ipse dicit quod supponitis uxorem Ioannis Pfefferkorn, et dixit mihi veraciter, et iuravit, et ego credo etiam. quia vos estis valde amicabile, et etiam scitis dare bona verba. et cum hoc scitis perfecte artem amandi ex Ovidio. Etiam dixit mihi quidam mercator, quod dicunt Colonie quod magister noster Arnoldus de Tungaris etiam supponit eam; sed hoc non est verum, quia ego scio veraciter quod ipse adhuc est virgo, et quod nunquam tetigit unam mulierem. sed etiam si fecisset, vel faceret, sicut non credo, tamen non esset propterea ita malus, quia humanum est errare. Vos multum scribitis mihi de isto peccato, quod non est maius peccatum in mundo, et allegatis multas scripturas. Ego scio bene quod non est bonum, sed tamen etiam in sacra scriptura reperitur, quod aliqui sic peccaverunt, et tamen fuerunt salvati. Sic Samson qui dormivit cum una meretrice, et tamen postea spiritus domini irruit in eum. Et possum contra vos arguere sic: 'Quisquis non est malevolus, recipit spiritum sanctum: sed Samson non est malevolus: ergo recipit spiritum sanctum'. Maiorem probo, quia scriptum est 'In malevolam animam non introibit spiritus sapientie; sed spiritus sanctus est spiritus sapientie: ergo. Minor patet, quia si illud peccatum fornicationis esset ita malum, tunc spiritus domini non irruisset

in Samson, sicut patet in libro Iudicum. Etiam legitur de Salomone, quod habuit trecentas reginas, et concubinarum non fuit numerus; et ipse fuit maximus fornicator usque ad mortem suam, et tamen doctores communiter concludunt quod est salvatus. Quid nunc videtur vobis? Ego non sum fortior quam Samson, et non sum sapientior Salomone, et ergo oportet aliquando habere unum letitiam, quia, ut dicunt medici, hoc valet contra melancoliam. Ah quid dicitis de istis seriosis patribus? tamen dicit Ecclesiastes 'Et deprehendi nihil esse melius quam letari hominem in opere suo'. Quapropter ego dico cum Salomone ad amicam meam 'Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa mea; vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum et in uno crine colli tui. quam pulchre sunt mamme tue, soror mea, sponsa mea; pulciora sunt ubera tua vino' et cetera. Per deum, valde iucundum est amare mulieres, secundum illud carmen Samuelis poete

Disce, bone clerice, virgines amare,

Quia sciunt dulcia oscula praestare,

Iuventutem floridam tuam conservare.

'Quia amor est charitas, et deus est charitas, ergo amor non mala res': solvatis mihi illud argumentum. Etiam dicit Salomon 'Si dederit homo omnem substantiam domus sue pro dilectione, quasi nihil despiciet eam'. Sed permittamus ista,

et veniamus ad alia. Rogastis me quod deberem vobis nova significare: ergo sciatis quod iam in carnisprivio fuit hic magna letitia. Et fuit hastiludium, et princeps met equitavit in foro, et habuit pulchrum equum, et pulchrum andallum desuper, in quo fuit picta una mulier cum magno ornatu, et iuxta ipsam sedit quidam iuvenis in crispis crinibus, qui organizavit ei secundum psalmistam, 'Iuvenes et virgines, senes cum iunioribus laudent nomen domini'. Et quando princeps venit in civitatem, tunc universitas intronisavit eum cum magna processione, et cives braxaverunt multam cerevisiam, et propinaverunt dulcia cibaria, et bene dapiverunt principem et omnes curiales; et postea chorizaverunt, et ego steti in uno conspicello quod potui videre. Non scio plura, quam quod opto vobis omnia bona: et Valete in nomine domini. ex Liptzick.

14.

*MAGISTER IOANNES KRABACIVS**SALVTEM DICIT**MAGISTRO ORTVINO GRATIO.*

Excellens vir, secundum quod fui ante duos annos vobiscum in Colonia, et vos dixistis mihi

quod semper deberem vobis scribere ubicunque essem, sic iam notifico vobis quod audiui de morte unius excellentissimi Theologi, qui vocatur magister noster Heckman de Franconia, qui fuit unus principalis vir, et tempore meo fuit ibi rector, et fuit profundus argumentator in via Scoti, et fuit inimicus omnium poetarum secularium, et fuit vir zelosus, et libenter celebravit missas; et quando tenuit rectoratum Vienne, tunc servavit supposita in magno rigore, et fuit laudabilis. Semel venit unus socius ex Moravia, quando ego fui Vienne, qui debet esse poeta et scripsit etiam metra, et voluit legere artem metrificandi, et non fuit intitulatus. tunc ipse magister noster Heckman prohibuit ei, et ipse fuit ita pretensus quod non voluit curare mandatum eius; tunc rector prohibuit suppositis quod non deberent visitare eius lectionem; tunc ille ribaldus accessit rectorem et dixit ei multa superba dicta, et tibusavit eum: tunc ipse misit pro famulis civitatis et voluit eum incarcerare, quia fuit magnum scandalum quod simplex socius deberet tibusare unum rectorem universitatis qui est magister noster; et cum hoc ego audio quod ille socius neque est baccalarius neque magister, nec est aliquo modo qualificatus seu graduatus, et incessit sicut bellator, vel qui vult ambulare ad bellum, et habuit pileum et longum cultrum

in latere. sed per deum ipse fuisset incarcerationis si non habuisset notos in civitate. Ego doleo maxime si est verum quod ille vir est defunctus, quia fecit mihi multa bona quando fui Vienne; et propterea feci ei epitaphium tale:

Qui iacet in tumulis, fuit inimicus poetis,
Et voluit eos expellere, quando voluerunt hic
practicare,

Sicut nuper unus socius, qui non fuit inti-
tulatus,

Veniens ex Moravia, et docens facere metra:
Quem voluit incarceratione, propter suum tibi-
sare:

Sed quia nunc est mortuus, in Vienna se-
pultus,

Dicatis bis vel ter pro eo Pater noster.

Fuit hic nuncius qui portavit nova que sunt mala si sunt vera, quod causa vestra non bene stat in curia romana; sed ego non credo, quia isti nuncii dicunt etiam multa mendacia. poete bene murmurant hic contra vos, et dicunt quod volunt defendere doctorem Reuchlin cum suis carminibus; sed quia vos etiam estis poeta quando vultis, credo quod bene manebitis pre ipsis. Tamen debetis mihi scribere quomodo stat negotium. si tunc possum adiuvare vos, tunc habebitis me

fidelem socium et adiutorem. Valet ex Nuremberga.

15.

GVILHELMVS SCHERSCLEIFFERIVS

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO.

Valde miror, venerabilis vir, quare mihi non scribitis, et tamen scribitis aliis qui non scribunt vobis ita sepe sicut ego scribo vobis. Si estis inimicus meus quod non vultis mihi amplius scribere, tunc scribatis mihi tamen quare non vultis amplius scribere, ut sciam quare mihi non scribitis, cum ego semper scribo vobis, sicut etiam nunc scribo vobis, quamvis scio quod non eritis mihi rescribere. Verumtamen oro vos precordialiter quod velitis mihi tamen scribere, et quando semel scripsistis mihi, tunc ego volo vobis decies scribere, quia libenter scribo amicis meis, et volo me exercitare in scribendo, ita quod possum eleganter dictamina et epistolas scribere. ego non possum cogitare quid est in causa quod non scribitis mihi. Et conquestus sum nuper quando hic fuerunt aliqui Colonienses, et interrogavi 'Quid facit tamen magister Ortvinus, quod non

scribit mihi? ipse non scripsit mihi in duobus annis: dicatis tamen ei quod scribat mihi, quia libentius vellem suas literas legere, quam mel comedere; et ipse fuit olim amicus principalis'. Et interrogavi etiam quomodo transit vobis in illa lite cum doctore Reuchlin. Tunc dixerunt quod ille iurista scit vos circumducere cum sua arte. Tunc optavi quod dominus deus velit dare vobis suam gratiam quod eritis victor. Si vultis mihi scribere, tunc etiam debetis mihi de illo scribere, quia vellem libenter scire. Isti iuriste vadunt hic et dicunt 'Doctor Reuchlin habet bonum negocium, et Theologi in Colonia fecerunt ei iniuriam'. Et per deum ego timeo quod ecclesia potest in scandalum venire, si ille liber Speculum oculare non comburitur, quia habet multas propositiones irreverentiales, et contra fidem catholicam. Et si non cogitur ille iurista ad revocationem, tunc alii etiam tentabunt sic scribere in Theologia, quamvis non sciunt, et neque studuerunt in via Thome, neque in via Alberti neque Scoti; et etiam non sunt illuminati in fide per gratiam spiritussancti. Quia unusquisque debet manere in facultate sua, et non debet mittere falcem in messem alterius; quia sutor est sutor, et sartor est sartor, et faber est faber. et non staret bene si unus sartor vellet facere calceos vel stamulta. Vos debetis audacter defendere vos et sacram

Theologiam, et etiam ego orabo deum pro vobis, quod velit vobis tribuere gratiam suam, et illuminare vestrum intellectum, sicut fecit antiquis patribus, ne diabolus prevaleat cum suis servitoribus contra iustitiam. Sed scribite mihi tamen propter deum quomodo statis: vos facitis mihi magnam angustiam et non indigetis. Sed pro nunc commendo vos domino deo. Valete in Christo. Datum Franckfurdie.

16.

MATTHEVS MELLILAMBIVS

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Quoniamquidem semper fui amicus vestre dominationis et procuravi vestrum bonum, ergo etiam nunc volo vos in vestris adversitatibus cavisare, et volo in vestra fortuna esse letus, et in infortunio tristis: quia vos estis amicus meus, et cum amicis debemus esse leti quando letantur, et contristari quando tristantur, ut scribit Tullius, quamvis est gentilis et poeta. Igitur manifesto vobis quod hic habetis unum inimicum valde malitiosum, qui dicit multa vituperia contra dominationem vestram: et presupponit multa extollens.

se in superbia sua, et dicit coram omnibus quod estis spurius, et mater vestra est meretrix, et pater vester presbyter. Tunc ego steti pro vobis, et dixi 'Domine baccalaurie, vel qualiter estis qualificatus, vos estis adhuc iuvenis et non deberetis vituperare magistros: quia, ut scriptum habetur in evangelio „Non est discipulus super magistrum“. sed vos estis adhuc discipulus, et dominus Ortvinus est magister octo vel decem annorum; et ergo non estis sufficiens ad vituperandum unum magistrum vel virum in tali dignitate constitutum; alias etiam invenietis aliquem qui vituperabit vos, etiam si essetis adhuc ita superbus. vos debetis habere verecundiam, et non facere talia'. Tunc ipse dixit 'Ego loquor veritatem, et scio probare dicta mea et non volo vos respicere, quia Ortvinus est spurius; et quidam lansmannus suus dixit mihi pro vero, quia novit eius parentes, et etiam ego volo scribere hoc doctori Reuchlin, quia adhuc non scit. Sed quare velletis me vituperare? vos nihil scitis de me'. Tunc ego dixi 'Ecce, domini socii, iste pretendit se esse sanctum, quia dicit quod non potest vituperari et quod nihil mali fecit, sicut ille phariseus qui dixit quod ieiunaret bis in sabbato'. Tunc ipse fuit iratus et dixit 'Ego non dico quod non peccavi, quia hoc esset contra psalmistam qui dicit „Omnis homo mendax“, et

exponit glosa „id est peccator“. sed dixi quod non debetis seu potestis me vituperare quantum ad generationem de patre et matre. Sed Ortvinus est spurius et non est legitimus: ergo est vituperabilis, et ego volo eum vituperare in eternum. Tunc ego dixi 'Non faciatis, quia dominus Ortvinus est excellens vir et potest se defendere'. Ipse vero dixit adhuc plura scandala de matre vestra, quod sacerdotes et monachi, et equestres et rustici in campo et in stabulo, et alibi supposuerunt eam. Et ego habui ita magnam verecundiam quod non creditis. sed non possum vos defendere, quia non vidi patrem vestrum et matrem: quamvis credo firmiter, quod sunt honesti et probi. Sed scribatis mihi quomodo est: tunc ego volo seminare vestram laudem hic. Etiam dixi sibi 'Vos non debetis talia dicere, quia ponamus casum quod magister Ortvinus sit spurius, tamen fortassis est legitimatus; et si est legitimatus, tunc non est amplius spurius, quia summus pontifex habet potestatem ligandi et solvendi, et potest unum spurium facere legitimum, et econtra. Sed ego volo probare ex evangelio, quod estis dignus vituperari. quia scriptum est „Qua mensura mensuraveritis, eadem mensurabitur et vobis“. sed vos mensuratis mensura vituperationis: ergo etiam sic debet mensurari vobis. Etiam proba per aliud:

quia dicitur a domino nostro Iesu Christo „Nolite iudicare ne iudicemini“: sed vos iudicatis alios et vituperatis eos: ergo etiam debetis iudicari et vituperari. Tunc ipse dixit quod mea argumenta sunt frascarie et non habent effectum. et fuit ita contumax quod dixit, etiam si papa fecisset unum filium extra matrimonium, et postea legitimaret eum, quod tamen coram deo non esset legitimus, sed ipse vellet eum tenere pro spurio. Ego credo quod diabolus est in istis ribaldis quod ita vituperant vos. quapropter scribatis mihi quod possum vestrum honorem defendere: quia esset scandalum quod doctor Reuchlin sciret de vobis quod essetis spurii. sed dato quod sitis, tamen ille non potest sufficienter probare, et si videtur vobis bonum, tunc volumus citare ipsum ad curiam romanam, et cogere quod debet facere revocationem, sicut sciunt iuriste concludere; et possumus eum facere irregularem, et per procuratorem possumus tribulare eum, et accipere eius beneficia si incurrerit irregularitatem, quia habet unum canonicatum hic Maguntie, et unam parrochiam alibi. et non habeatis mihi pro malo quod scribam vobis quid audiui, quia puto optime. Et valete in domino deo qui custodiat omnes vias vestras. Datum Maguntie.

17.

*MAGISTER IOANNES HIPPI**SALVTEM DICIT**MAGISTRO ORTVINO GRATIO.*

‘Letamini in domino et exultate iusti, et gloriamini omnes recti corde’, Ps. XXXI. Sed ne habeatis molestiam dicentes ‘Quid putat iste cum sua allegatione?’ debetis legere unam novitatem cum letitia, quia hilarabit vestram dominationem mirabiliter; et volo scribere cum brevibus verbis. fuit hic unus poeta qui vocatur Ioannes Esticampianus, et ipse fuit satis pretensus, et parvipendit sepe magistros artium, et annihilavit eos in sua lectione, et dixit quod non sunt sufficientes, et quod unus poeta valet decem magistros, et quod poete in processione deberent precedere magistros et licentiatos. Et ipse legit Plinium, et alios poetas, et dixit quod magistri artium non sunt magistri in septem artibus liberalibus, sed potius in septem peccatis mortalibus, et non habent bonum fundamentum, quia non didicerunt poetriam, sed tantum sciunt Petrum Hispanum, et Parva loicalia; et habuit multos auditores et domicellos; et dixit, quod nihil est cum Schotistis et Thomistis, et emisit blasphemias contra doctorem sanctum. Tunc magistri expectaverunt suum tempus ut vindicarent se cum adiutorio dei,

et deus voluit quod ipse semel fecit unam orationem, et scandalizavit magistros, doctores, et licentiatos, et baccalarios, et laudavit suam facultatem, et vituperavit sacram Theologiam. Et fuit magna verecundia inter dominos de facultate. Et collegerunt magistri et doctores concilium et dixerunt 'Quid facimus? quia hic homo multa mira facit: si dimittimus eum sic, omnes credent quod est doctior nobis. ne forte veniant moderni et dicant quod sunt de meliori via quam antiqui, et vilificabitur nostra universitas, et fiet in scandalum. Et dixit magister Andreas Delitzsch, qui est etiam alias bonus poeta, quod videtur sibi, quod Esticampianus est in universitate tanquam quinta rota in curru, quia impedit alias facultates, quod supposita non possunt bene in eis qualificari. Et alii magistri iuraverunt quod est ita: et summa summarum ipsi concluserunt quod vellent relegare vel excludere istum poetam, etiam si deberent in perpetuum habere inimicitiam. Et citaverunt eum ad rectorem et monuerunt eum in valvis ecclesie; et ipse comparuit et habuit unum iuristam secum, et pretendit se defendere, et habuit etiam alios socios qui steterunt cum eo. Et magistri dixerunt quod deberent abire, quia alias essent periuri, quia starent contra universitatem. Et magistri fuerunt fortes in bello, et permanserunt constantes, et iuraverunt quod vel-

lent nemini parcere propter iustitiam, et aliqui iuriste et curiales rogaverunt pro eo. Et domini magistri dixerunt quod non est possibile, quia habent statuta, et secundum statuta debet relegari. Et quod est mirabile, etiam princeps petivit pro eo, et nihil iuvit, quia dixerunt ad ducem quod oportet servare statuta universitatis, quia statuta in universitate sunt sicut ligatura in libro quia si ligatura non esset, tunc folia caderent hincinde, et si statuta non essent, tunc non esset ordo in universitate et supposita starent in discordia, et fieret confusum chaos: ergo deberet procurare bonum universitatis, sicut fecisset pater suus. Tunc princeps permisit sibi persuadere, et dixit quod non potest facere contra universitatem, et quod expedit plus quod unus relegatur quam quod tota universitas patitur scandalum. et domini magistri fuerunt optime contenti, et dixerunt 'Domine princeps, deo gratias de bona iustitia. Et rector affixit unum mandatum in valvis ecclesie, quod Esticampianus est relegatus ad decem annos; et auditores sui fecerunt multa verba, et dixerunt quod domini de consilio fecerunt iniuriam Esticampiano; sed ipsi domini dixerunt quod non velent dare unum obulum pro eo; et aliqui domicelli dixerunt quod Esticampianus vellet istam iniuriam vindicare, et vellet citare universitatem ad curiam Romanam. Tunc magistri riserunt et

dixerunt 'Ha quid vellet facere iste ribaldus?' Et debetis scire quod nunc est magna concordia in universitate. et magister Delitzsch legit in arte humanitatis. Et similiter magister Rotburgensis, qui composuit unum librum bene in triplo ita magnum sicut est Virgilius in omnibus suis operibus. Et posuit multa bona in illo libro, etiam pro defensione sancte matris ecclesie, et de laudibus sanctorum. et commendavit nostram universitatem principaliter, et sacram theologiam, et facultatem artistarum, et reprehendit illos poetas seculares et gentiles. Et domini magistri dicunt quod sua metra sunt ita bona sicut metra Virgilii, et non habent aliqua vitia, quia ipse perfecte scit artem metrificandi, et ante viginti annos fuit bonus metrister. Quapropter domini de consilio permiserunt, quod ipse debet istum librum publice legere pro Terentio, quia est magis necessarius quam Terentius, et habet bonam christianitatem in se, et non tractat de meretricibus et bufonibus, sicut Terentius. Vos debetis hec nova manifestare in vestra universitate; tunc fortassis etiam fiet sic Buschio, sicut factum est Esticampiano. Quando mittitis mihi vestrum librum contra Reuchlin? Vos dicitis multa, et nihil est. et scripsistis mihi quod vultis mihi veraciter mittere, et non facitis. Deus parcat vobis, quod non diligitis me, sicut et ego diligo vos,

quia estis mihi sicut cor meum. Sed adhuc mit-
tatis mihi, quia desiderio desideravi hoc pascha
manducare vobiscum, id est istum librum legere.
Et scribite mihi novitates. Et semel componite
unum dictamen, vel aliqua metra de me, si sum
dignus. Et valete in Christo domino deo nostro,
per omnia secula seculorum Amen.

18.

*MAGISTER PETRVS NEGELINVS**SALVTEM DICIT**MAGISTRO ORTVINO GRATIO.*

Quamvis valde timeo esse ita audax, quod de-
beo vobis ostendere unum dictamen a me com-
positum, quia vos estis valde artificialis in com-
positione metrorum et dictaminorum; sed ego sum
sicut pusillus, et sicut dicit Hieremias 'A, a, a,
domine, nescio loqui, quia puer ego sum'. Nam-
que ego nondum habeo bonum fundamentum, et
non sum perfecte instructus in arte poetria et
rhetorica. Attamen quia dixistis olim, quod de-
berem vobis componere omni modo unum carmen
et mittere ad vos, tunc velletis mihi illud emen-
dare, et ostendere ubi sunt vitia: tunc ego cogi-
tavi nuper 'Ecce iste est preceptor tuus, et bene

putat tecum, et tu deberes ei obedire. Ipse etiam potest te promovere in his, et in omnibus. Et tu poteris crescere in doctum virum, si vult dominus deus, et potest tibi bene succedere in tuis negociis. Quia legitur in I. libro Regum „Plus valet obedientia quam victima“.' Quapropter mitto vobis hic unum poema per me compilatum in laudem sancti Petri, et unus componista qui est bonus musicus in cantu choralis et figurali, composuit mihi quattuor voces super illud. Et ego feci magnam diligentiam quod potui ita rigmizare, sicut est rigmizatum: quia illa carmina sonant melius, sicut partes Alexandri sunt compilate. Sed nescio an habent vitia. Vos debetis illa scandere secundum artem metrificandi, et emendare.

Carmen novum magistri Petri Negelini
in laudem sancti Petri incipit.

Sancte Petre domine, nobis miserere,
Quia tibi dominus dedit cum istis clavibus
Potestatem maximam, nec non specialem gratiam

Super omnes sanctos: quia tu es privilegiatus,

Quod solvis est solutum in terris et per celum,

Et quicquid hic ligaveris, ligatum est in celis.

Ergo te oramus, nec non devote supplicamus,
Vt ores pro nostris peccatis, propter hono-
rem universitatis.

Ipsi dicunt quod doctor Reuchlin, qui hebraice vocatur Ioannes Capnion, acquisivit unam sententiam pro se in Spira, sed magistri nostri de ordine predicatorum dicunt, quod non nocet, quia ille episcopus non habet intelligentiam in sacra theologia. Et magister noster Hochstratus est in Curia Romana, et est bene visus apud dominum apostolicum. Et etiam habet sufficientiam in pecuniis et in aliis. Ego vellem dare quattuor grossos quod scirem veritatem: vos debetis mihi scribere. Sancte deus, quid est quod non mittitis mihi semel unam literam? Tamen ego habeo libenter quando scribitis mihi. Valete, et dignemini mihi salutare magistrum nostrum Valentinum de Gelterfsheym, et magistrum nostrum Arnoldum de Tungaris in bursa Laurentii, et magistrum nostrum Remigium, et dominum Rutgerum, in bursa montis licentiatum, et prope diem magistrum nostrum, necnon dominum Ioannem Pfefferkorn virum zelosum, et alios qui sunt bene qualificati in theologia, et in artibus. Et valete in nomine domini. Datum in Treviris.

19. *)

STEPHANVS CALVASTRIVS BACCALAVRIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem cum humilitate erga vestram maiortatem. Venerabilis domine magister: venit huc unus socius qui portavit certa carmina, et dixit quod vos composuistis illa, et intimastis in Colonia: tunc unus poeta hic qui habet magnam laudem, sed non est bene christianus, vidit illa et dixit quod non sunt bona, et quod habent multa vitia: et ego dixi 'Si magister Ortvinus composuit, tunc non habent vitia, hoc est certum': et volui impignorare tunicam meam, quod si illa metra haberent vitia, tunc vos non composuissetis: sed si vos composuissetis, tunc non haberent vitia: et mitto vobis ista carmina quod videatis an vos finxistis illa: et scribatis mihi. Et est illud carmen scriptum in morte magistri nostri Sotphi in bursa Kneck, qui olim composuit glosam notabilem, et nunc proh dolor est mortuus. Requiescat in pace. Et est sit initiatum.

Hic obiit unum solennissimum suppositum,
Per spiritumsanctum universitati natum,
Quod rexit in bursa Kneck,

*) Hæc epistola repetita est infra vol. II. post. num. 62.

Do macht er die copulat von stuck zu stuck*).
O si potuisset diutius vivere
Et plus in glosa notabili scribere:
Tunc adiuuasset hanc universitatem
Et docuisset scholares bonam latinitatem:
Sed nunc postquam decessit
Et Alexandrum nondum satis expressit,
Universitas luget suum membrum
Tanquam unam lucernam vel candelabrum,
Quod longe lateque luxit
Per doctrinam que ab eo fluxit:
Nemo tam bene scripsit constructiones
Et confundebat poetas illos bufones,
Qui non recte discunt grammaticam,
Per logicam scientiarum scientiam;
Et in fide non sunt illuminati,
Ideo a sancta ecclesia alienati;
Et si non volunt recte opinari,
Tunc debent per Hochstratum concremari,
Qui Ioannem Reuchlin iam citavit
Et in iudicio mirabiliter tractavit.
Sed tu audi, deus omnipotens,
Quod ego oro supplex ac flens:
Da mortuo membro favorem sempiternum
Et mitte poetas ad infernum.

*) *von kot zu dreck* edd. post exemplum a. 1556. 16. publicatae, et ita est in exemplo vol. II. post 62. repetito.

Mihi videtur quod est optimum carmen, sed non scio quomodo debeo scandere, quia est mirabile genus, et ego tantum scio scandere hexametra. Non debetis pati quod aliquis reprehendit vestra carmina: et igitur scribatis mihi: tunc ego volo vos defendere usque ad duellum. Et valete ex Monasterio in Westphalia.

20.

IOANNES LVCIBVLARIVS
MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutes quas nemo potest numerare. Venerabilis domine magister: secundum quod promisistis mihi prius, quod velletis mihi esse adiutorium quandocunque haberem necessitatem, et velletis me promovere pre omnibus aliis; et dixistis quod audacter deberem vos invocare, tunc velletis mihi suppetiare sicut fratri, et non velletis me derelinquere in angustiis meis: sic nunc rogo vos pro amore dei, quia est valde necesse, quod velletis mihi subvenire, quia potestis bene. Rector hic licentiavit unum collaboratorem, et vult habere unum alium: quapropter velitis pro me scribere literas promotoriales quod velit seu dignetur me acceptare. Quia iam non habeo amplius de pe-

cunia, quia exposui omnia, et etiam emi libros et calceos. Vos bene novistis me quod sum sufficiens de gratia dei, quia quando vos fuistis Davenportie, tunc ego fui secundarius; et postea in Colonia steti per annum, ita quod complevi pro gradu baccalauriatus; et fuisset etiam promotus circa festum Michaelis, si habuissem pecuniam. Etiam scio scholaribus resumere Exercitium puerorum, vel Opus minus secunde partis; et scio artem scandendi ut vos docuistis me, et Petrum Hispanum in omnibus tractatibus, et Parvulum philosophie naturalis. Etiam sum cantor et scio musicam choralem et figuralem, et cum hoc habeo vocem bassam, et possum cantare unam notam infra gammaut. Sed non scribo vobis talia iactanter, et ideo parcatis mihi, et sic commendo vos omnipotenti deo. Valete. Ex Suollis.

21.

MAGISTER CONRADVS DE ZVICCAVIA

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Sicut enimvero scripsistis mihi nuper de vestra amasia quomodo amatis eam intime, et etiam ipsa amat vos, et mittit vobis sorta et faciletas, et

zonas, et talia, et non accipit pecuniam a vobis sicut meretrices; et quando vir eius est extra domum, tunc acceditis eam, et ipsa bene est contenta; et nuper dixistis mihi quod pro una vice ter supposuistis eam, et semel stando retro ianuam in introitu, postquam cantastis 'Attollite portas principes vestras'; et postea vir eius venit, et vos fugistis posterius per hortum: sic etiam nunc volo vobis scribere quomodo succedit mihi cum mea amasia. Ipsa est valde excellens mulier, et est dives, et venit mirabiliter quod ego acquisivi notitiam cum ea, quia quidam domicellus qui fuit notus pontifici, promovit me. Et ego statim incepi eam valde amare, ita quod non scivi aliquid facere in die, et de nocte non potui dormire. Sed quando dormivi, tunc clamavi in lecto 'Dorothea, Dorothea, Dorothea', ita quod socii qui stant in bursa audiverunt, et surrexerunt et dixerunt mihi 'Domine magister, quid vultis quod sic clamatis? Si vultis confessionem facere, tunc volumus afferre sacerdotem'; quia putaverunt quod essem in articulo mortis, et invocarem sanctam Dorotheam cum aliis sanctis. Et ego erubescui valde. Sed quando veni ad illam amasiam, tunc semper fui ita perterritus, quod non potui eam aspicere, et fui rubicundus. Tunc ipsa dixit 'Ah domine Magister, quare estis ita verecundus?' Et sepe interrogavit me rationem. Et ego dixi quod non

audeo dicere. Sed ipsa voluit scire, et non voluit me dimittere, nisi vellem dicere ei; et dixit quod non vellet irasci super me, etiam si dicerem unam magnam nequitiam. Tunc semel fui audax, et revelavi ei secreta mea. Quia vos dixistis mihi olim, quando legistis Ovidium de arte amandi, quod amatores debent esse valde audaces sicut bellatores, alias nihil est cum ipsis. Et dixi ei 'Domina mea reverenda, parcatis mihi propter deum, et propter honorem omnem vestrum, ego amo vos, et elegi vos pre filiis hominum, quia vos estis pulchra inter mulieres, et macula non est in vobis; quia vos estis speciosissima sicut est una in toto mundo'. Tunc ipsa risit et dixit 'Per deum, vos scitis amicaliter loqui, si ego vellem credere'. Et postea sepe veni in domum eius et bibi cum ea. Et quando fuit in ecclesia, tunc steti ita quod potui aspicere eam; et ipsa etiam aspexit me quasi vellet me transvidere. Et nuper rogavi eam valde quod vellet me habere commendatum: tunc dixit quod non amarem eam: et ego iuravi quod amarem eam sicut propriam matrem, et vellem omnia facere ad servitium eius, etiam si solveret mihi vitam. Tunc respondit illa pulchra amasia mea 'Ego bene volo videre an est ita', et fecit unam crucem ad domum suam cum creta, et dixit 'Si amatis me, tunc semper de sero quando est tenebrum, debetis osculare illam crucem propter

me'. Et ego feci taliter per multos dies. Tunc semel venit unus, et permerdavit mihi crucem, et ego osculando maculavi os, et dentes, et nasum. Et fui valde iratus super eam; sed ipsa iuravit ad sancta sanctorum quod non fecisset; et ego credo, quia per deum alias est honesta. Et imaginavi mihi unum socium, qui debet fecisse: et si possum perscrutare, dico vobis quod debet habere retributionem suam. Sed iam habet amicabiliores gestus erga me quam antea; et spero quod supponam eam. Dudum aliquis dixit ei, quod sum poeta, et ipsa dixit 'Ego audivi quod estis bonus poeta: ergo debetis mihi semel scribere unum carmen: et ego feci illud, et cantavi de sero in platea quod ipsa audivit; et postea exposui ei teutonice; et est hoc:

O alma Venus, amoris inventrix et dominatrix,
Quare tuus filius est inimicus meus?

O pulchra Dorothea, quam ego elegi amicam,
Fac mihi etiam sic qualiter ego tibi:

Pulchrior es tu inter omnes huius urbis puellas,
Et splendes sicut stella, et rides sicut rosa.

Ipsa dixit quod vult per suam vitam servare illud propter me. Vos debetis mihi dare consilium quomodo debeo me regere, et quomodo debeo facere quod amat me. Et parcatis mihi quod fui ita grossus scribendo ad dominationem vestram;

quia est consuetudo mea quod sum sociālis cum amicis meis. Vale in nomine benedicti. Ex Lypt-zick.

22.

GERHARDVS SCHIRRVGLIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem dicit variam per domini nostri gloriam,

Qui resurrexit a mortuis, et nunc sedet in celis.

Honorande vir, notifico vobis quod non sum libenter hic, et penitet me quod non mansi Colonia apud vos, ubi potui melius proficere. Et vos potuissetis me facere bonum loicū, et etiam pro parte poetam. Et in Colonia sunt homines devoti, et libenter visitant ecclesias, et in dominica vadunt ad sermonem. Et non est tanta superbia sicut hic. Supposita non faciunt reverentiam magistris, et magistri non habent advertentiam ad supposita, et mittunt eos ire quomodo volunt; et non portant caputia. Et quando sunt in zechis ad vinum, tunc iurant per deum, et blasphemant, et faciunt multa scandala. Sicut nuper unus dixit quod non credit, quod tunica

domini in Treveris esset tunica domini, sed una antiqua et pediculosa vestis: et non credit etiam quod crinis beate virginis est adhuc in mundo. Et unus alter dixit quod possibile est, quod tres reges in Colonia sunt tres rustici ex Vestphalia; et quod gladius et clipeus sancti Michaelis non sunt ad sanctum Michaellem. Etiam dixit quod vellet merdare super indulgentias fratrum predicatorum, quia ipsi essent bufones, et deciperent mulieres et rusticos. Tunc ego dixi 'Ad ignem, ad ignem cum isto heretico'. Et ipse derisit me; ego vero dixi 'Tu ribalde, tu deberes talia dicere, quod magister noster Hochstratus in Colonia audiret, qui est inquisitor heretice pravitatis'. Tunc dixit 'Hochstratus est una execrabilis et maledicta bestia'; et maledixit ei et dixit 'Ioannes Reuchlin est probus vir, et theologi sunt diaboli, et iniuste iudicaverunt quando combusserunt suum librum qui vocatur Speculum oculare'. Tunc ego respondi 'Noli dicere hoc, quia scriptum habetur in Ecclesiastico capite VIII. „Non iudices contra iudicem, quia secundum quod iustum est, iudicat". Tu vides, quod universitas Parrhisiensis, ubi sunt theologi profundissimi et zelosi, et qui non possunt errare, etiam iudicaverunt ita sicut Colonienses: quare ergo vis esse contra totam ecclesiam?' Tunc ipse dixit quod Parrhisienses essent iniquissimi iudices, et quod acceperunt pecuniam

a fratribus de ordine predicatorum, quam portavit ipsis (ut ille nequam mentitur) zelosus vir et theologus scientificissimus, dominus Theodericus de Ganda, legatus universitatis Coloniensis. Et adhuc dixit quod ista non est ecclesia dei, sed est illa de qua dicit Psalmista 'Odivi ecclesiam malignantium, et cum impiis non sedebo'. Et culpavit magistros nostros in Parrhisia in omnibus actibus suis. Et dixit quod universitas Parrhisiensis esset mater omnis stultitie, que haberet ibi originem, et venisset in Alemaniam et Italiam; et quod illa schola seminasset undique superstitionem et vanitatem; et frequenter omnes qui student in Parrhisia, habent mala capita, et sunt quasi fatui. Et dixit quod Thalmut non est ab ecclesia damnatus. Tunc sedit ibi magister noster Petrus Meyer plebanus in Franckfurdia, et dixit 'Ibi ego volo ostendere quod iste socius non est bonus christianus, et non sentit recte cum ecclesia. Sancta Maria, vos socii vultis multum loqui de theologia, et non scitis. Quia etiam Reuchlin ignorat, ubi scriptum est quod Thalmut est prohibitus'. Tunc ille socius quesivit 'Ubi est scriptum?' Et dixit magister noster Petrus quod legitur in Fortalitio fidei. Respondit ille trufator, quod Fortalitium fidei est merdosus liber, et non valet; et quod nemo allegat istum librum, nisi stultus et fatuus. Et ego fui perterritus, quia valde

iratus fuit magister noster Petrus, ita quod tremuerunt ei manus: et ego timui quod noceret ei, et dixi ei 'Domine eximie, estote patiens, quia qui patiens est, multa gubernatur sapientia. Proverbiorum XIII. Permittatis istum, quod peribit sicut pulvis a facie venti. Ipse dicit multa, et tamen nihil scit. 'Et sicut scribitur in Ecclesiastico „Stultus verba multiplicat“; ita ipse etiam facit'. Tunc ipse proch dolor incepit multa dicere de ordine predicatorum, quomodo isti probi fratres fecerunt unam nequitiam in Berna; quod ego non credo per vitam meam; et quomodo fuerunt combusti, et quod ipsi semel imposuerunt venenum in sacramento eucharistie, et sic interfecerunt unum imperatorem. Et dixit quod oportet istum ordinem delere; alias fient multa scandala in fide, quia omnis malitia est in illo ordine; et alia multa dixit. Ergo debetis aperte scire quod vellem libenter redire ad Coloniam, quia quid debeo facere cum talibus maledictis hominibus? Veniat mors super illos, et descendant ad infernum viventes, ut inquit Psalmista, quia sunt filii diaboli. Si videtur vobis, tunc prius volo accipere gradum: si non, tunc volo abire statim. Ergo debetis mihi cito scribere mentem vestram, secundum illam volo me regere; et cum hoc commendo vos domino deo. Valet. Ex Moguntia.

23.

IOANNES VICKELPHIVS

HYMILIS SACRE THEOLOGIE PROFESSOR

SALVTEM DICIT.

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

POETE ET THEOLOGO. ETC.

Quoniamquidem olim fuistis discipulus meus in Daventria, et ego amavi pro tunc vos ante omnes scholares, quia habuistis bonum ingenium et fuistis valde disciplinatus iuvenis, quapropter nunc etiam volo vobis dare consilium, ubicunque possum. Sed vos debetis etiam bono animo accipere, quia deus est scrutator cordium et scit quod ego loquor vobis ex dilectione, et pro salute anime vestre. Fuerunt hic aliqui Colonien- ses qui dixerunt quod habetis Colonie unam mulierem que est sepe apud vos, et vos apud ipsam, et dicunt veraciter quod habetis actum cum ipsa. et ego dolui valde cum magno terrore quando audiui, quia est magnum scandalum, si verum est, quia estis graduatus, et pro tempore ascendetis etiam ad altiora, scilicet ad gradus in sacra Theologia: et quando talia audiuntur de vobis, tunc dant malum exemplum iunioribus, qui peiorantur exinde. Vos tamen bene legistis in Ecclesiastico 'Propter speciem mulieris multi perierunt, et ex hac concupiscentia quasi ignis arde-

scit'. Et in Ecclesiaste* 'Averte faciem tuam a muliere compta, et ne circumspicias speciem alienam'. Et ibidem 'Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius'. Vos scitis etiam quod maximum peccatum est fornicatio. Sed cum hoc audio quod illa mulier est legitima et habet virum. Propter deum dimittatis eam, et respiciatis famam vestram: est scandalum, quod homines debent dicere quod Theologus est adulter; quia alias habetis satis bonam famam; et omnes dicunt quod estis bene qualificatus, sicut etiam ego scio. Vos deberetis quotidie semel habere unam devotam recordationem passionis dominice, quia illud est magnum remedium contra tentationes diaboli et stimulum carnis, et petere in orationibus vestris, quod dominus velit vos custodire a malis cogitationibus. Ego credo quod talia legistis in poetis secularibus, et peioratis vos inde. et ergo vellem quod dimitteretis illos poetas, quia scitis quod sanctus Hieronymus fuit percussus ab angelo, quia legit in libro poetarum. Et Daventrie sepe dixi etiam vobis quod non deberetis fieri poeta vel iurista, quia isti sunt male affectionati in fide, et habent quasi omnes malam dispositionem in moribus. Et de illis loquitur Psalmista 'Odisti omnes observantes vanitatem supervacue'. Etiam

*) Immo in Ecclesiastico IX. 8.

de alio volo scribere vobis. Ipsi dicunt quod vos scripsistis contra Ioannem Reuchlin in causa fidei; et est bonum, quia vultis lucrari super talentum vestrum quod tradidit vobis deus. Sed dicitur hic quod Ioannes Pfefferkorn, quem etiam defenditis vos, est malus nequam, et non est factus christianus amore fidei, sed propterea quod Iudei voluerunt eum suspendere propter suas nequitias, quia dicunt quod est fur et proditor, et sic fuit baptizatus; et omnes dicunt, quod occulte est malus christianus, et non manebit in fide. ergo debetis videre quid facitis. Iam combusserunt in Hallis unum baptizatum Iudeum qui etiam vocatur Ioannes Pfefferkorn, et fecit multa mala. Ego timeo quod ille faciet semel talia, tunc vos male staretis. Sed nihilominus debetis defendere Theologiam. et accipite in bonam partem quod fraterne consului vobis: et Valetate in bona prosperitate. Datum Madepurck.

24.

PAVLVS DAVBENGIGELIVS

SALVTEM DICIT PLVRIMAM.

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Ecce si ego sum mendax sicut nuper dixistis, quod promitterem vobis semper quod vellem vobis scribere et tamen non scriberem vobis. Iam volo probare quod teneo vobis fidem, quia vir maturus et rectus nihil debet promittere quod non vult servare. et esset magna inconstantia de me si non servarem vobis promissa, et essem fallax. Vos debetis similiter scribere mihi; tunc sepe volumus adinvicem mittere seu dirigere epistolas. Et iam debetis scire quod doctor Reuchlin permisit imprimere unum librum qui intitulatus est 'Defensio': in quo scandalizat valde dedecorose, et vocat vos asinum. et verecundatus sum valde legens illum librum, quamvis non legi eum per totum, quia proieci ante parietem, quando vidi quod est ita malignosus contra Theologos et Artistas. vos potestis eum legere si vultis, quia mitto hic eum vobis. mihi videtur quod auctor ille cum suo libro debet comburi, quia est maxime scandalosum quod aliquis debet talem librum compilare. Nuper fui in Equiritia et volui emere equum, in quo volo equitare ad Vienne; tunc vidi illum librum venalem; et cogitavi

mecum quod necesse est quod vos videbitis illum, ut possitis ei respondere ad suam perversitatem; quia si possem facere vobis maiora servitia, non vellem tardari, quia habetis me humilem servitorem et fautorem vestrum. Sciatis quod adhuc habeo malos oculos; sed venit huc quidam Alchimista qui dicit quod scit medicare oculis, etiamsi homo esset totaliter cecus in illa infirmitate. et alias habet bonam experientiam, quia ambulavit per Italiam et Franciam, et multas provincias. Et sicut scitis, omnis Alchimista est medicus aut saponista: quamvis iam est depauperatus aliquantulum. Vos quesivistis etiam quomodo succedit mihi alias. gratior vobis quod queritis ita; sed debetis scire quod adhuc bene sto de gratia dei. et in ista vindemia detorculavi multum vinum, et in frumentis habeo bonam sufficientiam. Sed de novitatibus scitote, quod serenissimus dominus imperator mittit magnum populum in Lombardiam contra Venetianos, et vult eos corrigere pro superbia sua. Ego vidi bene duo milia cum sex baniris, et habuerunt pro dimidio cuspides, et pro dimidio pixides seu bombardas, et fuerunt satis terribiles, et habuerunt scissas caligas; et fecerunt multa damna rusticis et villanis; et homines dixerunt quod vellent quod omnes interficerentur; sed ego opto quod redibunt cum sanitate. Mittatis mihi cum isto nuncio formalitates

et distinctiones Scoti quas composuit Brulifer, et etiam Clipeum Thomistarum in litera Aldi, si potestis reperire. Etiam vellem libenter videre modum metrificandi quem vos composuistis. Et emite mihi Boecium in omnibus suis operibus, et precipue de disciplina scholarium, et de consolatione philosophica, cum commento Doctoris sancti. et cum hoc Valete et habeatis me commendatum. ex Augusta.

25.

MAGISTER PHILIPPVS SCVLPTORIS

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Sicut scripsi vobis sepe, ego habeo molestiam quod ista ribaldria, scilicet facultas poetarum, fit communis et augetur per omnes provincias et regiones. tempore meo fuit tantum unus poeta qui vocatus fuit Samuel; et nunc solum in ista civitate sunt bene viginti, et vexant nos omnes qui tenemus cum antiquis. Ego nuper realiter expedivi unum qui dixit quod scholaris non significat personam qui vadit ad scholas discendi causa, et dixi 'Asine, vis tu corrigere doctorem sanctum qui ponit istam dictionem?' Postea scripsit ipse

unam invectivam ad me, et posuit multa opprobriosa dicta, et dixit quod non sum grammaticus bonus, quia non recte exposui ista vocabula, quando practicavi in prima parte Alexandri, et in libro de modis significandi. Et volo vobis scribere formaliter illos terminos, quod debetis videre quod recte exposui secundum omnes vocabularios, et ad hoc possum allegare autenticos auctores, etiam in Theologia. Et primo dixi 'Seria aliquando significat ollam, et tunc dicitur a Syria, quia in tali provincia primo facta est; etiam potest dici a seriis, quia est utilis et necessaria; vel a serie, id est ordine, fit. Item Patritii dicuntur patres senatorum. Item currus dicitur a currendo, quia per eum currunt interiora ad extra. Item ius, iuris, significat iustitiam; sed ius, iuris, significat prodium; unde versus

Ius, iuris, mando; ius, iuris, in agmine pando.

Item Lucar significat pecuniam que colligitur ex luco vel ex sylva. Item mantellus significat pallium; et inde venit diminutivum manticulus. Mechanicus, id est adulterinus; hinc dicuntur artes mechanice, id est adulterine, respectu liberalium, que sunt vere artes. Item mensorium est quicquid ad mensam pertinet. Item Polyhistor dicitur qui scit multas historias; inde venit Polyhistoria, id est pluralitas historiarum.

Polysenus dicitur qui habet plures sensus'. Ista et similia dicit non esse vera, et scandalizavit me coram scholaribus meis. Tunc ego dixi quod sufficit ad eternam salutem, quod aliquis est simplex grammaticus et saltem scit exprimere mentis conceptum. Tunc respondit, quod neque sum simplex neque duplex grammaticus, et nihil scio. Tunc fui letatus, quia iam volo citare eum ad privilegia universitatis Viennensis, ubi debet respondere mihi, quia ibi sum promotus de gratia dei in magistrum; et si fui sufficiens toti universitati, etiam volo sufficiens esse uni poete, quia universitas est plus quam poeta. Et credatis mihi, ego non vellem istam iniuriam dare pro viginti florenis. Dicitur hic quod omnes poete volunt stare cum doctore Reuchlin contra Theologos, et quod unus iam composuit unum librum qui vocatur Triumphus Capnionis, et continet multa scandala etiam de vobis. Utinam omnes poete essent ibi ubi piper crescit, quod dimitterent nos in pace, quia timendum est quod Facultas artistica peribit propter illos poetas; quia ipsi dicunt, quod artiste seducunt iuvenes, et accipiunt ab eis pecuniam et faciunt eos baccalaureos et magistros, etiam si nihil sciunt. Et iam fecerunt quod scholares non amplius volunt promoveri in artibus, sed omnes volunt esse poete. Ego habeo unum amicum qui est bonus iuvenis, et habet optimum

ingenium, et parentes sui miserunt eum ad Ingelstad, et ego dedi ei literas promotoriales ad quendam magistrum qui bene est qualificatus in artibus, et nunc tendit procedere ad gradum doctoratus in Theologia. tunc iste iuvenis recessit ab illo magistro et venit ad Philomusum poetam, et audit lectiones eius. Et sic misereor illius iuvenis, secundum quod scriptum est Proverbiorum XIX. 'Feneratur domino qui miseretur pauperis'; quia si mansit usque ad hoc tempus apud illum magistrum, tunc iam esset baccalarius. Sed sic nihil est, etiam si studet decem annos in poetria. Ego scio quod etiam habetis multas vexas ab istis poetis secularibus; quamvis enim vos estis etiam poeta, tamen non estis talis poeta; sed vos tenetis cum ecclesia; et cum hoc estis bene fundatus in Theologia; et quando compilatis carmina, tunc non sunt de vanitatibus, sed de laudibus sanctorum. Libentissime vellem scire quomodo staret negotium illum cum doctore Reuchlin. si possum in hoc utilis esse vobis, tunc significate mihi et simul scribatis mihi omnia. et Valete.

26.

ANTONIUS RVBENSTADIUS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem ex cordiali affectu amicabiliter optat. Venerabilis domine magister, sciatis quod pro nunc non habeo tempus ad scribendum de aliis rebus non valde necessariis, sed tantum respondeatis mihi ad unam questionem quam sic propono: Utrum doctor in iure teneatur facere reverentiam magistro nostro qui non incedit in habitu. Est autem habitus magistrorum nostrorum, sicut scitis, caputium magnum cum liripipio. Est hic unus doctor qui est promotus in utroque iure et habet inimicitiam cum magistro nostro Petro Meier plebano. et nuper obviavit sibi in platea, quando magister noster Petrus non ivit in habitu; tunc ille iurista non fecit ei reverentiam; et postea fuit dictum, quod non bene fecisset, quia etiam si esset inimicus eius, tamen deberet ei facere reverentiam, propter honorem sacre Theologie: quia deberet esse inimicus persone, et non scientie; quia magistri sunt in loco apostolorum, de quibus scriptum est 'Quam speciosi pedes evangelizantium bona, predicantium pacem'. Quapropter si speciosi sunt pedes eorum, quanto magis capita et manus debent esse speciosa. Et videtur quod omnis homo, etiam principes debent

honorem et reverentiam facere Theologis et magistris nostris. Tunc ille iurista respondit, et precise in contrarium allegavit suas leges et multas scripturas, quia scriptum est 'Qualem te invenio, talem te iudico'; sed nemo tenetur facere ei reverentiam qui non incedit qualiter debet, etiam si esset princeps. Et quando presbyter reperitur in aliquo indecenti opere et non est vestitus sicut sacerdos esse debet, sed habitu seculari, tunc iudex secularis potest eum habere et tractare pro homine seculari, et afficere eum pena corporali, non obstantibus privilegiis clericorum. Sic dixit ille iurista; sed vos debetis mihi significare mentem vestram, et si non scitis per vosmetipsum, tunc habetis consulere iuristas et Theologos in universitate Coloniensi, quod sciam veritatem, quia deus est veritas, et qui amat veritatem, amat etiam deum. Similiter debetis notificare mihi quomodo procedit in vestra lite contra doctorem Reuchlin. Ego audio quod ipse est depauperatus propter magnas expensas, et valde letor, quia spero quod Theologi erunt victores, et vos etiam. Valete in nomine domini. Datum Franckfordie.

27.

IOANNES STABLERIVS MILTENPVRGENSIS

*SALVTEM DICIT**MAGISTRO ORTVINO GRATIO.*

Sicut semper cupivistis a me habere novitates, iam est tempus quod debeo et possum vobis nova scribere, quamvis doleo, quia non sunt bona. Sciatis quod fratres de ordine predicatorum habuerunt hic indulgentias quas impetraverunt in curia romana magnis expensis, et collegerunt etiam satis magnam pecuniam. tunc de nocte venit quidam fur in ecclesiam et accepit plus quam trecentos florenos, et furatus est eos. et isti fratres viri zelosi et in fide christiana valde bene affectionati tristes fuerunt, et conqueruntur de illo fure. Sed cives miserunt undique et non possunt reperire eum, quia aufugit, et habet secum pecuniam. Et est magna nequitia, quod hoc debet fieri in indulgentiis papalibus, et in loco sacro: ipse est excommunicatus, sit ubi sit. Homines qui sunt absoluti et dederunt pecuniam suam ad illam cistam, nunc putant quod non sunt absoluti: sed nihil est: ipsi sunt ita bene absoluti ut si fratres predicatorum haberent adhuc pecuniam suam. Etiam sciatis quod

isti qui sunt ex parte Doctoris Reuchlin, vadunt hic et faciunt multos rumores, quia dicunt quod fratres predicatorum propterea impetrant illas indulgentias in curia romana, quod cum illa pecunia volunt vexare ipsum doctorem et tribulare eum in causa fidei; et quod homines non debent eis dare aliquid, in quocunque statu fuerint, sive alto sive basso, sive ecclesiastico sive mundano. Nuper fui Moguntie in actu illo quem celebraverunt magistri nostri contra Reuchlin: tunc est ibi quidam predicator in summo qui est magister noster promotus in Heydelberga et vocatur Bartholomeus Zehender, latine Decimarius: ille publicavit in ambone quod homines deberent convenire ad sequentem diem et videre quomodo Speculum oculare combureretur: quia ipse putabat quod non esset possibile quod doctor Reuchlin posset invenire unam fallaciam quod illud non fieret: tunc unus socius qui est ibi, et dicunt quod est poeta, circumivit et seminavit pessimos sermones contra predictum magistrum nostrum, et quando obviavit ei, tunc aspexit eum aspectu draconico et venenoso. et dicit publice. 'Iste predicator non est dignus quod debet sedere in mensa ubi sedent probi viri, quia possum probare quod est nequam et pultronus, quia in ambone in ecclesia vestra coram omni populo mentitus est contra famam unius excellentis viri, et dixit illa

que non sunt facta'. * Et pretenditur dici 'ex invidia tribulant istum bonum doctorem'; et appellavit eum bestiam et canem; et dixit quod nullus phariseus unquam fuisset ita nequiosus et invidus. Et venit talis sermo ad predictum magistrum; et ipse excusavit se sufficienter, ut mihi videtur: quia dixit quod quamvis non combustus est ille liber, tamen fortassis comburetur in posterum; et allegavit scripturam sacram in multis passibus, quod non est mendacium quando aliquis dicit aliquid pro fide catholica. Et dixit quod ** baliui et officiales episcopi Moguntinensis impediverunt illum factum contra omnem equitatem. sed homines deberent videre quid post hac contingeret, quia ipse vellet esse propheta quod ille liber combureretur, etiam si imperator et rex Francie, et omnes principes et duces starent pro doctore Reuchlin. Talia volui vobis significare, ut essetis cavisatus. et rogo vos quod velitis esse diligens in negociis vestris ne incurritis scandalum. et sic valet. Datum in Miltenpergk.

*) Et pretenditur dici ex] *Malis* Et pretendit uel dixit
ex aut pretenditur dixisse 'ex etc.

**) balini *edd.* 1. 3. batini *ed.* 2.

28.

FRATER CONRADVS DOLLENKOPFFIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem et devotionem humillimam cum orationibus quottidianis apud dominum nostrum Iesum christum. Venerabilis vir, non habeatis molestiam quod scribo vobis de negociis meis, cum vos bene habetis maiora pro agendo. sed dixistis mihi olim quod deberem vobis semper scribere quomodo studerem et non deberem cessare in studendo, sed deberem procedere, quia haberem bonum ingenium, et possem cum adiutorio dei bene proficere, si met vellem. Ergo debetis scire quod ego pro nunc contuli me ad studium Heydelbergense et studeo in Theologia; sed cum hoc audio quotidie unam lectionem in poetria, in qua incepi proficere notabiliter de gratia dei; et iam scio mentetenus omnes fabulas Ovidii in metamorphoseos, et scio eas exponere quadrupliciter, scilicet naturaliter, litteraliter, historialiter, et spiritualiter; quod non sciunt isti poete seculares. et nuper interrogavi unum ex illis 'Unde dicitur Mavors?' tunc dixit mihi unam sententiam que non fuit vera; sed etiam correxi eum, et dixi, quod Mavors dicitur quasi mares vorans; et ipse fuit confusus. Tunc dixi 'Quid significatur per novem Musas allegorice?'

tunc etiam ignoravit et ego dixi quod novem Muse significant septem choros Angelorum. Tertio dixi 'Unde dicitur Mercurius?' sed quando non scivit, tunc dixi ei quod Mercurius dicitur quasi mercatorum curius, quia est deus mercatorum et habet curam pro eis. Ita videtis quod iste poete nunc student tantum in sua arte literaliter, et non intelligunt allegorias et expositiones spirituales, quia sunt homines carnales; et ut scribit Apostolus I. ad Corinthios II. 'Animalis homo non percipit ea que sunt spiritus dei'. Sed possetis dicere 'Unde habetis istam subtilitatem?' Respondeo quod nuper acquisivi unum librum, quem scripsit quidam magister noster Anglicus de ordine nostro, et habet nomen Thomas de Walleys et compositus est ille liber super librum Metamorphoseos Ovidii, exponens omnes fabulas allegorice et spiritualiter. Et est ita profundus in Theologia quod non creditis. Certissimum est quod spiritussanctus infudit huic viro talem doctrinam. Quia scribit ibi concordantias inter sacram scripturam, et fabulas poetales; sicut potestis notare ex istis que iam ponam. De Phitone serpente quem interfecit Apollo, scribit Psalmista 'Draco iste quem formasti ad illudendum ei'. et iterum 'Super aspidem et basiliscum ambulabis'. De Saturno qui supponitur homo senex, et pater deorum comedens filios suos, scribitur ab Ezechiele 'Come-

dent patres filios in medio tui'. Diana significat beatissimam virginem Mariam, ambulans cum multis virginibus hincinde. et ergo de ea scribitur in Psalmis 'Adducentur virgines post eam'. et alibi 'Trahe me post te; curremus in odore unguentorum tuorum'. Item de Iove quando defloravit Calistonem virginem, et reversus est ad celum, scribitur Matth. XII. 'Revertar in domum meam, unde exivi'. Item de Aglauro pedissequa, quam Mercurius vertit in lapidem: illa lapidificatio tangitur Iob. XLII. 'Cor eius indurabitur ut lapis'. Item quomodo Iuppiter supposuit Europam virginem, etiam habetur in sacra scriptura, quod ego ignoravi prius, quia sic dixit ad eam 'Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, quia concupivit rex speciem tuam'. Item Cadmus querens sororem suam, gerit personam Christi, qui querit suam sororem, id est animam humanam: et edificat civitatem, id est ecclesiam. De Acteone vero qui vidit Dianam nudam, prophetizavit Ezechiel cap. XVI. dicens 'Eras nuda et confusione plena, et transivi per te et vidi te'. Et non est frustra a poetis scriptum quod Bacchus est bis genitus, quia per hoc significatur Christus qui etiam est bis genitus, uno modo ante secula, et alia vice humaniter et carnaliter. Et Semele que nutrit Bacchum, significat beatam virginem, cui dicitur Exodi II. 'Accipe

puerum istum et nutri mihi, et ego dabo tibi mercedem tuam'. Item fabula de Piramo et Thisbe sic exponitur allegorice et spiritualiter: Piramus significat filium dei, et Thisbe significat animam humanam quam amat Christus, ei de qua scribitur in evangelio 'Tuam ipsius animam pertransibit gladius' Luce II. Sic Thisbe interfecit se gladio amasii sui. Item de Vulcano qui eiicitur de celo, et efficitur claudus, scribitur in Psalmis 'Expulsi sunt nec potuerunt stare'. Hec et talia multa didici ex illo libro. Vos videretis mirabilia si essetis mecum. Et ista est via qua debemus studere in poetria. Sed parcatis mihi quod pretendo quasi docere vestram dominationem, quia vos scitis melius quam ego, sed feci in bona opinione. Ego disposui hic, aliquis in Tubinga debet me certificare quicquid agit doctor Reuchlin, ita quod possum vos cavisare. Sed iam nihil scio, alias vellem vobis notificare. Sed iam valete in charitate non ficta. Datum Heidelberge.

29.

*MAGISTER TILMANNVS LVMPLIN**SALVTEM DICIT**MAGISTRO ORTVINO GRATIO.*

‘Stultissimus sum virorum, et sapientia non est mecum; non didici sapientiam, et non novī scientiam sanctorum’. Proverbiorum XXX. Ergo non debetis me spernere quod pretendo vobis dare consilium in factis vestris, quia facio talia bono animo. Et volo cavisare vos secundum quod ego intelligo, et modicum volo corrigere vos, quia ‘vexatio dat intellectum’. Et scriptum est in Ecclesiastico cap. XIII. ‘Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea’. Sic etiam fit vobis, quia vultis habere quod sum amicus vester: propterea oportet etiam pro bono accipere vexationes a me. Ego percepi seu intellexi quod vos taceatis in causa Ioannis Reuchlin, et non respondetis ei contra suas scandalizationes. Et iratus sum valde, quia amo vos, et scriptum est ‘Quem diligo, corrigo’. Nam quare incepistis ei respondere, si non vultis continuare? An non estis sufficiens? Vos estis per deum et presertim in facultate theologica estis ei melior: et ergo debetis ei respondere, et defendere famam vestram, et predicare fidem christianam, contra quam scribit ille hereticus. Et non debetis aliquem respi-

cere, quia dicit Salomon in Ecclesiastici XIII. 'Noli esse humilis in sapientia, ne humiliatus in stultitiam seducaris'. Neque debetis timere potentiam iuristarum, quod faciant vobis periculum corporis, quia debetis talia pati pro fide et veritate. Unde Christus dicit in Evangelio Matthei XVI. 'Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam'. Et si timetis quod non potestis eum vincere, tunc non creditis evangelio, quia ista est causa fidei. Et scriptum est in evangelio, quod nihil est impossibile homini qui credit: quia ponitur Matthei XVIII. 'Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic „transi hinc“, et transibit, et nihil erit impossibile vobis'. Sed non est possibile quod doctor Reuchlin potest verum scribere, quia non habet fidem integre, quia defendit Iudeos qui sunt hostes fidei; et est contra opiniones doctorum; et cum hoc est peccator, sicut scribit magister Ioannes Pfefferkorn in suo libro qui dicitur Sturmglock. Sed peccatores non debent aliquid habere agere in scriptura sacra, quia scribitur Psalmo XLIX. 'Peccatori autem dixit deus „Quare tu enarras iustitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum?“ Quapropter ergo hortor vos, et rogo pectoraliter quatenus velitis audacter defendere vos, quod homines possent laudabiliter dicere de vobis quod defendistis ecclesiam et famam vestram. Nec

debetis respicere aliquem, etiam si papa vellet prohibere, quia ecclesia est super papam. Et debetis me habere excusatum quod moneo vos, quia vos amo, et 'tu scis domine quia amo te'. Valete in fortitudine corporis et anime.

30.

PROFVNDISSIMO NECNON ILLVMINATISSIMO MAGISTRO

ORTVINO GRATIO

THEOLOGO POETE ET ORATORI IN COLONIA

DOMINO AC PRECEPTORI SVO OBSERVANDISSIMO

IOANNES SCHNARHOLTZIUS

MOX LICENTIANDVS

SALVTES EXVBERANTISSIMAS DICIT

CVM SVI HVMILIMA COMMENDATIONE AD MANDATA.

Cordialissime necnon profundissime Magister Ortvine: ego Ioannes Schnarholtzius, mox licentiandus in theologia in alma universitate Tubingensi, vellem libenter loqui cum vestra dignitate; sed timeo quod est irreverentialitas, quia vos estis ita doctus, et tam magne reputationis in Colonia, quod nullus debet ad vestram dignitatem accedere, qui prius non bene previdit se,

quia scriptum est 'Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?' Sed vos estis humilis, et scitis vos humiliare, secundum quod dicit scriptura 'Qui se humiliat, exaltabitur, et qui se exaltat, humiliabitur'. Ideo volo deponere pudorem, et cum dominatione vestra audacter loqui, sed tamen cum qua decet reverentia. Ego audiui nuper predicare hic a quodam magistro de Parrhisia in magna audientia in festo ascensionis domini, qui premisit tale thema 'Ascendit deus cum iubilatione'; et fecit unum bonum sermonem, quem omnes laudaverunt audientes, et fleverunt, meliorantes se ex illa predicatione. Ipse in secunda parte sue collationis induxit duas conclusiones valde magistrales et subtiles. Prima fuit quando dominus ascendit in altum cum elevatis manibus, tunc apostoli et beata virgo steterunt et clamaverunt cum tanta iubilatione usque ad raucitatem, ut impleretur prophetia que dicit, 'Clamaverunt et rauce facte sunt voces eorum'. Et probavit quod iste clamor fuit letitialis, et necessarius in fide catholica, teste domino dicente in evangelio 'Amen, amen, dico vobis, si isti tacebunt, lapides clamabunt'. Ipsi clamaverunt omnes charitative cum magno zelo; precipue tamen beatus Petrus qui habebat unam tubalem vocem, ut testatur David 'Iste pauper clamavit'. Ipsa beata Virgo non clamavit, sed deum lauda-

vit in corde suo, quia novit bene quod ista omnia deberent fieri, sicut ei praedixit angelus. Et quando apostoli ita unanimiter cum iubilatione et devotione clamaverunt, venit unus angelus de celo, et dixit eis 'Viri Galilei, quid hic statis et clamatis, et aspicitis in celum? Hic Iesus qui assumptus est in celum, sic veniet quemadmodum vidistis eum'. Et hoc factum est, ut imple-retur scriptura que dicit 'Clamaverunt iusti, et Dominus exaudivit eos'. Secunda conclusio extitit magistralior, et talis in sui forma: Filius hominis voluit habere suam passionem, sepulturam, resurrectionem in Hierusalem, que est in centro terre, quod omnes regiones scirent de eius resurrectione, et quod nullus gentilis posset se excusare cum sua heresi, et dicere 'Ego nescivi quod dominus resurrexit a mortuis'. Quoniam ergo quod est in medio, omnes videre possunt qui sunt circa medium, et quod nullus incredulus haberet unum parvum refugium excusationis, in illo loco * ubi dominus ascendit, est in centro et in medio terre, ac ibi pendet una campana quam omnis mundus audit, et quando ipsa pulsat, tunc dat horribilem sonum de extremo iudicio, et de ascensione domini; et quando pulsat, etiam surdi audiunt. Deduxitque multa corolla-

*) in illo loco] *voluit* ille locus.

ria ex illa conclusione, quam didicit in Parrhisia. Sed quando cessavit predicare, tunc quidam magister de Erphordia voluit eum reprehendere, sed stetit cum confusione. Vos debetis mihi ostendere libros ubi ista materia habetur, et volo emere. Datum ex Basilea apud Beatum Rhenum, qui est vester amicus.

31.

BARTHOLOMEO COLPIO

BACCALAVRIO THEOLOGIE FORMATO ORDINIS

CARMELITARVM

WILLIBRORDVS NICETI

ORDINIS WILHELMITARVM CVRSOR IN THEOLOGIA

AVTORITATE REVERENDISSIMI GENERALIS IN ORDINE

SESE COMMENDAT CVM SALVTE.

Quot in mari sunt gutte, et quot in Colonia
sancta begutte,

Quot pilos habent asinorum cutés, tot et plu-
res tibi mitto salutes.

Venerabilis domine Carmelita Colpe, ego scio
quod estis de optimo ordine, et habetis multas
indulgentias a sede apostolica, et quod nullus

ordo vestro ordini potest prevalere, quia potestis varios casus absolvere in confessione, quando videlicet confitentes sunt contriti et compuncti, et volunt communicare. Ideo volo a dominatione vestra interrogare unam questionem theologicalem, quam vos bene potestis determinare, quia estis unus bonus artista, et scitis bene predicare, et habetis unum bonum zelum, et estis conscientiosus; et cum hoc audio, quod habetis unam magnam liberariam in vestro conventu, in qua sunt multi libri in sacra scriptura, in philosophia, et in logica, etiam Petro Hispano. necnon quidam processus magistralis de Colonia de bursa Laurentii, ubi regit actu magister noster Thungarus, vir valde zelosus ac profundus in Theologia speculativa, et illuminatus in fide catholica. quamvis quidam doctor in iure vult eum vexare; sed non est formalis in disputando, nec qualificatus in libris sententiarum; ideo non curant eum magistri nostri. Necnon precipue audio, quod in predicta liberaria, ubi cursores in Theologia habent suum studitorium, est ligatus in ferrea catena unus liber valde notabilis, qui dicitur Conbibilationes, qui etiam continet autoritates in Theologia, et prima principia sacre scripture, quem vobis legavit unus magister noster de Parthisia in mortis articulo, quando fecit confessionem et revelavit quedam secreta in Bonaventura,

et mandavit quod nemo deberet in eo legere qui non esset de vestro ordine, et in hoc papa dedit quasdam indulgentias et carenas; apud quem librum iacet Henricus de Hassia et Verneus, et omnes alii doctores super libris sententiarum, in quibus omnibus vos estis fundatus, et scitis defendere omnem viam in disputando antiquorum, modernorum, Scotistarum, Albertistarum, et etiam illorum qui sunt de bursa Kneck in Colonia, ubi habent proprium processum. Ideo rogo vos cordialiter et charitative quod non velitis gravare in mea petitione, sed mihi dare unum bonum consilium in mea questione secundum vestrum posse; et allegare quid domini doctores determinant disputative et conclusive. Est autem questio ista talis in sui forma: 'Utrum Lolhardi et Begutte in Colonia sunt seculares vel spirituales persone; utrum teneantur facere professionem. Et an possunt accipere mulieres et viros'. Ego diu studui in sacra scriptura, in Discipulo et in Fasciculo temporum, necnon in aliis libris authenticis sacre scripture, sed non potui invenire. Sicut etiam quidam sacerdos in Fulda, qui multum studuit in dictis libris, sed non invenit in registro vel in libris; ipse est de genealogia domini pastoris ibidem, qui est poeta, quia scit bene latinisare, dictaminaque componere, quia ego sum plebanus ratione monasterii; et habeo multos com-

municantes, et etiam tales personas de quibus iam facio questionem. Superintendens noster dicit manifeste quod ipse non potest conscientiam suam salvare in descissione talis questionis, quamvis habeat disputata multorum doctorum de Parrhisia et Colonia, quia complevit usque ad licentiaturam; et respondit materialiter et formaliter pro completionem. Si vos non potestis determinare illam materiam, debetis interrogare magistrum Ortvinum: ille docebit nos omnia. Nam vocatur Gratus propter gratiam divinam in se que nihil ignorat. Compilavi unum carmen heroicum de predicto libro: vos debetis legere et corrigere, et facere unum punctum ubi sum superfluus vel diminutus; et audite quomodo placet magistro Ortvino: Ego volo mittere imprimere. Et sic incipit:

Nemo debet esse tam stultus

Et in tanta presumptuositate sepultus,

Quod velit fieri illuminatus in sacra scriptura

Et formaliter deducere corrolia ex Bonaventura,

Qui non didicit mentetenus combibilationes,

Quas magistri nostri resumunt per omnes regiones,

Presertim in Parrhisia que est mater omnium universitatum,

Et in Colonia ubi nuper magistraliter est probatum

Per magistros nostros in theologiâ disputatione,

In qua determinaverunt omnia seraphica probatione,

Quod multo melius est scire istas combibilationes

Que plurima tractant per irrefragabiles rationes,

Quam mentetenus scire Hieronymum et Augustinum,

Qui tantum sciunt scribere bonum latinum:

Quia combibilationes sunt optima materia,

Ceu disputant magistri nostri per omnia monasteria:

Ipse concludunt per conclusiones magistrales,

Qui sunt in divinis ipsi termini essentielles;

Et tractant etiam prima principia theologia

Et alia multa que sunt valde magistralia.

32.

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

VIRO INENARRABILIVM DOCTRINARVM

MAGISTER GINGOLFVS LIGNIPERCVSSORIS
MILLE MILLIVM SALVTES DICIT IN CHARITATE NON
FICTA.

Gloriosissime magister, ego amo vos pectoraliter ex intimo zelo, quia vos me semper amavistis ex quo fuistis preceptor meus singularissimus in Daventria; et quicquid vos stimulat in conscientia vestra, hoc me magis stimulat; et quod me stimulat, scio quod vos etiam stimulat, et vester stimulus semper fuit etiam stimulus meus, et nemo vos unquam stimulavit, qui me non durius stimulavit, atque cor meum totiens patitur stimulos, quotiens aliquis vos stimulat: credatis mihi in bona fide, quando Hermannus Buschius stimulavit vos in suo proemio, amplius me stimulavit quam vos; et cogitavi quomodo possum istum indiscretum rixatorem restimulare, qui etiam tam presumptuose superbie est quod audet stimulare magistros nostros de Parrhisia et Colonia; et ipse tamen non est promotus, quamvis socii eius dicunt quod ipse est promotus in baccalaurium iuris, in Lypsi; sed ego non credo, quia etiam stimulat magistros in Lypsi, videlicet magnum canem et

minorem canem, et alios multos, qui eum possunt multo melius stimulare quam ipse illos stimulat; verum ipsi neminem volunt stimulare propter suam moralitatem, et propter doctrinam apostoli dicentis 'Nolite calcitrare contra stimulos'. Verum enimvero vos debetis eum restimulare, quia habetis unum bonum ingenium et estis inventivus, et scitis in una hora multa metra facere stimulative; scitis etiam eum stimulare in omnibus suis factis et dictis. Ego compilavi unum dictamen contra eum, ipsumque magistraliter poeticeque stimulo: non potest evadere stimulum meum. si vult restimulare, tunc volo iterum fortius stimulare. Datum raptim ex Argentina apud Mathiam Schurerium.

33.

MAMMOTRECTVS BVNTEMANTELLVS

IN SEPTEM ARTIBVS MAGISTER

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

PHILOSOPHO ORATORI POETE IVRISTE THEOLOGO

ET SIC SINE STATV

SALVTEM DICIT CORDIALISSIMAM.

Conscientiosissime domine magister Ortvine, credatis mihi firmiter quod vos estis cor meum,

ex quo audiui multa a dignitate vestra in poesi in Colonia, in qua vos excellitis omnes in illa arte, et estis multo melior poeta quam Buschius vel Cesarius et scitis etiam Plinium legere et grammaticam grecam. Ex illa confidentia volo reverentie vestre quedam manifestare sub fide confessionis. Venerabilis domine magister, ego amo hic unam virginem, filiam campanatoris, Margaretam cum nomine, que sedit nuper in latere vestro, videlicet quando plebanus noster dominationem vestram invitavit ad convivalitatem et tractavit vos reverentialiter, quando bibimus et fuimus lete mentis, quando illa etiam propinavit vobis bonos haustus. Ego amo eam in tanto amore quod non sum mecum; credatis mihi firmiter quod neque comedo neque dormio pre ea. Et homines dicunt ad me 'Domine magister, quare ita palle-scatis? amore dei relinquitte libros vestros, vos nimium studetis, debetis aliquando solatium querere et zechare; vos estis adhuc unus iuvenis vir, bene potestis adhuc proficere ad doctoratum et fieri magister noster; estis etiam fundamentalis et bonus scholaris et iam quasi valetis unum doctorem. sed ego sum timidus et non possum dicere meam infirmitatem. Ego lego Ovidium de remedio amoris quem Colonie glosavi a vestra dignitate cum multis notabilibus et moralitatibus in margine: verum non iuvat, quia iste amor quo-

tidie fit maior. Nuper chorisavi cum ea ter in chorea serotinali in domo sculteti: tunc fistulator fistulavit cantilenam de pastore de nova civitate, et statim omnes chorisatores amplexabantur suas virgines sicut mos est. et ego etiam meam valde amicabiliter compressi ad pectus meum cum suis mamillis; necnon tetigi fortiter manus eius; tunc ipsa risit et dixit 'In anima mea, domine magister, vos estis delectabilis vir, et habetis molliores manus quam alii; non debetis sacerdos fieri, sed uxorem accipere'; et inspexit me delectabiliter, quod ego credo quod me etiam occulte amat: verum oculi eius cor meum sic leserunt sicut una sagitta pertransisset. et statim ivi ad domum cum famulo meo, et posui me ad lectum. tunc mater mea flevit, quia timuit quod haberem pestilentiam, ac cucurrit cum urina mea ad doctorem Brunellum clamans 'Domine doctor, rogo vos propter deum, invate filium meum, volo vobis dare ad propinam unam bonam camisiam, quia promisi quod debet sacerdos fieri'. Tunc medicus vidit urinam, et dixit 'Ille patiens pro parte est cholericus et pro parte flegmaticus; ipse habet timere de magno tumore circa renes propter inflationes ac tormenta ventricularia ex mala digestionem; debet sumere medicinam extractivam: est una herba que videlicet dicitur Gyni, nascens in locis humidis, habens gravem odorem, sicut docet her-

barius; illius herbe partes inferiores debetis conterere, et cum suo succo facere unum longum emplastrum, et ei ponere ad totum ventrem suum hora consueta, et debet iacere super ventrem suum bene ad unam horam multum sudando: sic sine dubio cessabunt illa tormenta ventricularia cum suis inflationibus, quia non est alia medicina tam efficax ad istam infirmitatem sicut illa, ut est probatum in multis patientibus. Verum certe bonum est ut ipse prius accipiat unam purgationem de albo greco cum succo raphani ana drachmas iij. et bene erit. Tunc mater venit et dedit mihi talem purgationem contra voluntatem meam; et habui in illa nocte quinque sedes magnas atque nihil dormivi, semperque cogitavi quomodo illam in chorea compressi cum suis mamillis ad pectus meum, ac quomodo illa me aspexit. Precor vos propter omnem bonitatem quam in vobis habetis, quod velitis mihi dare unum experimentum de amore ex vestro parvo libro, in quo stat scriptum, 'probatum est', quem mihi semel ostendistis et dixistis 'Ecce ex illo libro possum facere quod omnis mulier me amat'; et nisi faciatis, domine magister, tunc ego moriar, et mater mea pre dolore etiam morietur. Ex Heydelbergo.

34.

MAGISTER ORTVINVS GRATIVS

MAGISTRO MAMMOTRECTO

PROFVNDISSIMO AMICO IN PRIMO GRADV AMICITIARVM
SALVTEM DICIT

Ex quo dicit scriptura 'Amat dominus gradientes simpliciter', ideo laudo dominationem vestram, subtilissime domine magister, quod scribitis mihi tam simpliciter conceptum mentis vestre, oratorie tamen, sicut estis bene stilatus in latinisando. ego volo vobis etiam simpliciter scribere rhetorically, et non poeticaliter. Domine magister amicabilissime, vos manifestatis mihi de amore vestro: ego miror quod non estis prudentior, quam quod vultis amare virgines: dico vobis quod male facitis, et habetis propositum peccaminosum, quod vos posset ducere ad infernum. ego cogitavi quod estis discretus et non curatis istas levitates, que semper habent malum exitum. Ast dabo vobis consilium meum quod petitis; ex quo dicit scriptura 'Qui petit, accipit'. Debetis primo relinquere illas vanas cogitationes de vestra Margareta, quas diabolus vobis suggerit, qui est pater omnis peccati, teste Richardo super IIII. Et quandocunque de ea cogitatis, facite crucem ante vos, necnon orate unum Pater noster cum illo versu in psalterio 'Stet diabolus a dextris eius'. Etiam sem-

per comedite sal benedictum in die dominico, et spargite vos cum aqua sancta quod consecravit stationarius sancti Ruperti, et sic potestis effugere illum diabolum qui vobis suggerit illum magnum amorem de vestra Margaretha, que non est ita pulchra ut putatis: ipsa habet unam verrucam in fronte, ac magna rubeaque crura, grossas nigrasque manus, sibique olet os suum propter malos dentes; necnon etiam habet spissum culum secundum commune proverbium 'Ars Margarethe est mirabile rete'. Sed vos estis cecus ex illo diabolico amore quod non videtis eius vitia. Ipsa multum bibit et comedit, ac bis nuper bombisavit quando sedit apud me in mensa, et dixit quod fecit cum scamno. Ego habui in Colonia pulchriorem vestra Margaretha, et tamen dereliqui eam. Postquam accepit virum, sepe vocavit me per unam antiquam vetulam, quando vir eius fuit absens; sed non veni preter semel; sed tunc fui ebrius. Ego hortor quod bis ieiunatis in sabbato, et postea faciatis vestram confessionem uni magistro nostro ordinis predicatorum, qui posset vos bene instituere. et quando fecistis confessionem, tunc debetis orare de sancto Christoforo quod velit vos portare in humeris suis, ne iterum recidivetis ac mergatis vos in mare amplum et spaciosum, in quo sunt reptilia quorum non est numerus, id est peccata infinita, sicut exponit Combibilator; ac

postea orate ne cadetis in tentationem. Surgite etiam mane, lavate manus vestras, ormate crines, et nolite esse accidiosus: scriptura enim dicit 'Deus, deus meus, ad te de luce vigilo'. etiam vitate loca secreta: nos scimus quod loca et tempora sepe inducunt homines ad peccandum, et maxime ad luxuriandum. Verum quod vultis a me habere unum experimentum probatum de amore, sciatis quod ego non possum salvare conscientiam meam. Quando glosavi vobis hic Ovidium de arte amandi, dixi vobis quod nemo deberet facere per artem nigromantiam quod mulieres se amant; et quicumque contraiverit, ipse esset excommunicatus de facto, et exquisitores heretice pravitatis posset eum citare, atque ad ignem damnare. Ego dixi vobis etiam unum exemplum, quod debetis notare; videlicet hoc: Unus baccalaurius Lypsen-sis amavit unam virginem Catarinam Pistoris, et iactavit ipsam cum pomo nigromantico, et ipsa pomum accepit et posuit ad pectus suum inter mamillas, et statim incepit istum baccalaurium furialiter amare, sic quod quando fuit in ecclesia, semper inspexit istum baccalaurium; et quando debuit orare 'Pater noster qui es in celis', oravit 'Baccalaurie ubi es?' Etiam in domo quando pater vel mater clamavit sibi, respondit 'Baccalaurie, quid vultis?' Et ipsi non intellexerunt, donec quidam magister noster pretergrediens do-

num eius salutavit istam virginem dicens 'Domina Catarina, bonum sero. proficiat vobis, vos habetis unum pulchrum crinale'. Et respondit illa virgo Catarina 'Deo gratias, bone baccalaurie, vultis mecum bibere de optima cerevisia?' porrigens sibi cantharum. Verum ille magister noster fuit iratus, et accusavit ipsam apud matrem suam sic 'Domina Pistorissa, corrigite filiam vestram; ipsa est valde indiscreta; scandalizavit nostram universitatem, nam vocavit me baccalaurium, et sum magister noster. Amen, amen, dico vobis quod perpetravit peccatum mortale: abstulit mihi honorem meum, et peccatum non dimittitur, nisi ablatum restituatur. alios magistros nostros nominavit etiam baccalaurios: ego credo quod amat unum baccalaurium; habete advertentiam'. Tunc mater eius accepit unum lignum percutiens ipsam ad caput et dorsum suum quod perminxit sese, inclusitque ipsam in cubile per dimidium annum, et dedit ei panem et aquam comedere. Interea temporis baccalaurius processit, et celebravit primitias, posteaque rexit unam parrochiam in Saxonia Padorauw. quod cum ipsa audivit, saltavit ex alta fenestra, et fregit quasi dextrum brachium, et fugit in Saxoniam ad istum baccalaurium, cum quo adhuc est hodierna die, et habet cum eo quatuor pueros. Vos vero bene scitis quod hoc est scandalum in ecclesia. Ergo igitur debetis

cavere ab illa arte nigromantica, ex qua veniunt multa mala. Verum potestis bene uti medicina quam vobis dominus doctor Brunellus docuit de Gyni: est bona medicina; ego probavi eam sepe contra tormenta ventricularia. Valete cum matre vestra. Ex Colonia e domo domini Ioannis Pfefferkorn.

35.

LYRA BVNTSCHVCHMACHERIVS

ORDINIS PREDICATORVM THEOLOGVS

GVILLERMO HACKINETO

QVI EST THEOLOGORVM THEOLOGISSIMVS

SALVTEM DICIT.

Vos scripsistis mihi ex Anglia de Londino unam longam literam pulchre latinisatam, in qua petivistis quod deberem vobis scribere unam novitatem, sive bonam sive malam, quia estis naturaliter inclinatus ad audiendum nova, sicut faciunt omnes qui sunt de complexione sanguinea, et audiunt libenter cantilenas musicales, ac in mensa sunt lete mentis. Ego fui valde letatus, quando accepi vestram literam, sicut qui invenit unam preciosam margaritam, et ostendi

eam dominis meis Ioanni Grocino et Linacro dicens 'Videte, domini mei, videte, nonne iste magister noster est formalis in latinisando et componendo dictamina, et arte epistolandi?' Et iuraverunt quod non possunt similes epistolas componere in arte latinitatis, quamvis sunt poete, greci et latini. et extulerunt vos super omnes qui sunt in Anglia, Francia, Germania, et omni natione que sub celo est. Ideo non esset mirum quod vos estis generalis in vestro ordine, et quod rex in Gallia diligit vos: non enim habetis similem in latinisando, disputando, et predicando; ac scitis regem cum regina optime informare in confessione. Etiam isti duo poete laudaverunt vos quod habetis artem rhetoricalem. verum fuit ibi unus iuvenis socius, qui intitulavit se Richardum Crocum: ille presumpsit contra vos, quod non scribatis secundum regulas artis rhetoricalis; verum fuit valde confusus quando debuit probare. Ipse nunc stat in Lypsi et discit logicam Petri Hispani; credo quod postea erit cautior. Sed accedo ad novitates. Schwitzenses et Lanfsknechti fecerunt unam magnam guerram inter se, interficientes se ad multa milia: est timendum quod nullus illorum venit in celum, quia faciunt propter pecuniam, et unus christianus non debet interficere alium. Sed vos ista non curatis, sunt enim leves persone, et sequuntur rixas ex proposito. Alia

novitas est peior, deus det quod non sit vera: scribunt de Roma, quod Speculum Ioannis Reuchlin est de novo translatus de materna lingua in latinum ex mandato domini pape, et quod plusquam in ducentis locis aliter sonat in latinitate quam transtulerunt magistri nostri et dominus Ioannes Pfefferkorn in Colonia; ac dicunt pro certo quod Rome publice legitur et imprimitur cum Iudeorum Talmut. Ex hoc inferunt quod magistri nostri sunt falsarii et infames, quia male transtulerunt; etiam quod sunt asini, non intelligentes latinum vel teutonicum; ac sicut combusserunt istum librum apud sanctum Andream in Colonia, sic etiam debent comburere sententiam suam et sentimentum Parisiense, vel ipsi met debent esse heretici. Ego possem sanguinem flere, adeo doleo: quis vult amplius in theologia studere, et magistris nostris exhibere condebitam reverentiam qui talia audit? omnes credent quod doctor Reuchlin est profundior quam magistri nostri, quod est impossibile. Cum hoc etiam scribunt quod post tres menses debet venire finalis sententia contra magistros nostros; necnon quod papa mandabit sub pena latissime censure, quod fratres ordinis predicatorum debent propter suam protervitatem portare unum album brillum sive perspicillum in sua nigra cappa in dorso ad perpetuam memoriam et scandalum, quod fecerunt

iniuriam Speculo oculari domini Ioannis Reuchlin, sicut iam etiam dicuntur pati unum scandalum in celebratione missali propter intoxicationem alicuius imperatoris. Ego non spero quod papa erit tam stultus quod faciet: si faciet, volumus per universum nostrum ordinem contra ipsum legere istum psalmum 'Deus, laudem'. Ceterum patres et magistri nostri nunc cogitant quomodo possunt obviare isto malo. Ipsi volunt a sede apostolica impetrare latissimas indulgentias, et maximam pecuniam colligere in Germania et Gallia, per quam possunt resistere illi fautori Iudeorum donec moriatur, quia est senex. et tunc volunt eum omnino damnare. Valete, et date consilium vestrum secundum vestrum posse, et promovete bonum ordinis.

36.

EITELNARRABIANVS DE PESSENECK

ORDINIS WILHELMI CVRSOR IN THEOLOGIA

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM DICIT NVMEROSISSIMAM.

'A natura sumus proclivi ad malum', ut legimus in autenticis. Ideo inter homines audimus

semper plura mala quam bona. Ego disputavi nuper in Wormatia cum duobus Iudeis et probavi quod ipsorum lex per Christum esset cassata, atque quod expectatio ipsorum de Messia esset una mera frasca et phantasia, ac super hoc allegavi dominum Ioannem Pfefferkorn in Colonia. Illi vero riserunt dixeruntque 'Vester Ioannes Pfefferkorn in Colonia est unus pessimus trufator; nihil scit in hebreo; ipse factus est christianus ut suam nequitiam occultaret. quando fuit adhuc Iudeus in Moravia, percussit unam mulierem in faciem quod non potuit videre in bancis, ubi mutantur floreni, et accepit plusquam ducentos florenos aufugiens. et in alio loco propter suum furtum fuit sibi erectum patibulum, sed nescio quomodo fuit liberatus: nos vidimus patibulum, et multi christiani viderunt, etiam aliqui nobiliste quos possumus vobis nominare: propterea non debetis mihi allegare istum furem'. Tunc ego fui iratus et respondi 'Mentimini in collum vestrum, vos pessimi Iudei, nisi haberetis privilegium, ego vellem vos crinizare, et in stercus proiicere: vos dicitis talia ex odio in dominum Ioannem Pfefferkorn: ipse est bonus et zelosus christianus sicut est aliquis in Colonia; ego habeo ex experientia, quia multum confitetur ad predicatorum cum uxore sua; audit libenter missas, et quando sacerdos elevat eucharistiam, tunc aspicit devotarie, et

non videt in terram sicut sibi obiciunt sui invidi, nisi quando expuit; sed hoc facit pro eo, quia est multum flegmaticus, et mane comedit medicinam pectoralem. putatis quod magistri nostri in Colonia et burgimagistri sunt stulti, qui fecerunt eum hospitalarium maioris hospitalis, necnon mensuratorem salis? quod certe nequaquam fecissent, nisi esset bonus catholicus. dico vobis quod volo omnia talia sibi nunciare, quod potest defendere honorem suum, et vos realiter vexare scribendo de vestra confessione. Verum dicitis, quod est gratiabilis apud magistros nostros et burgimagistros propter suam formosam uxorem. hoc non est verum: nam burgimagistri habent met pulchras uxores, et magistri nostri non curant mulieres, et nunquam est auditum quod aliquis magister noster fuisset adulter. Ipsa vero est ita honesta matrona sicut est una in Colonia: vellet libentius unum oculum quam bonam famam perdere. et ego sepe audiui ab ea, quod audivit frequenter a sua matre quod viri preputiati faciunt feminis maiorem voluptatem, quam non preputiati: eam ob causam dicit, quando suus maritus moritur, et ipsa alium accipiet, ille debet etiam nullam cutem habere in membro: ergo non est credendum quod amat burgimagistros, quia burgimagistri non fuerunt Iudei, nec sunt circumcisi sicut dominus Ioannes Pfefferkorn:

propterea relinquite ipsum in pace: alias scribet contra vos unum tractatum quem intitulabit 'die sturm-glock', ut fecit contra Reuchlin. Vos debetis istam literam ostendere domino Ioanni Pfefferkorn, ut se defendat realiter contra tales Iudeos, et Hermannum Buschium, quoniam ipse est amicus meus singularissimus, et mutuavit mihi decem florenos quando fui promotus baccalarius formatus in theologia. Datum ex Verona Agrippina, ubi Buschius et eius socius comedunt pingui de gallina.

37.

LVPOLDVS FEDERFVSIVS

MOX LICENTIANDVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

TOT SALVTES DICIT QVOT AVCE COMEDVNT GRAMINA.

Domine magister Ortvine, est in Erphordia in quodlibetis mota una questio multum subtilis in duabus facultatibus, theologicali et physicali. Quidam dicunt quando Iudeus fit Christianus, pro tunc renascitur sibi preputium, que est cutis precisa de membro virili in nativitate per legem Iudeorum. et illi sunt de via theologorum, et

habent pre se magistrales rationes, de quibus est una quod alias Iudei facti Christiani in extremo iudicio putarentur esse Iudei, si essent nudi in ipsorum membro virili, et sic ipsis fieret iniuria: sed deus nemini vult facere iniuriam: ergo etc. Alia ratio tenet ex auctoritate psalmiste qui dicit 'Et abscondit me in die malorum, et protegit me in abscondito': dicit 'in die malorum', id est in extremo iudicio in valle Iosephat, quando oportet reddere rationem omnium malorum. Alias rationes relinquo propter brevitatem: ex quo in Erphordia sumus moderni, et 'moderni semper gaudent brevitate', ut scitis. Etiam pro eo quod ego habeo malam memoriam, non possum multa mentetenus scire allegando, prout faciunt domini iuriste. Sed alii volunt quod illa opinio non potest subsistere, et habent pro se Plautum, qui dicit in sua poetria quod facta infecta fieri nequeunt. ex hoc dicto probant, si aliquam partem corporis Iudeus amisit in sua iudaitate, non recuperat illam in christiana religiositate. Etiam arguunt quod ipsorum argumenta non concludunt formaliter: alias ex prima ratione sequeretur quod illi Christiani qui perdidērunt propter suam luxuriam partem unam e suo membro, ut sepe contingit in secularibus et spiritualibus personis, etiam crederentur in extremo iudicio esse Iudei: sed hoc asserere est hereticum, et

magistri nostri heretice pravitatis inquisitores nequaquam concedunt, quia ipsi aliquando etiam sunt defectuosi in ista parte; sed hoc non contingit ipsis ex meretricibus, sed quando in balneis se non prevident. Itcirco precor dominationem vestram humiliter et devotarie quod velitis vestra descisione determinare rei veritatem, et interrogare uxorem domini Ioannis Pfefferkorn, ex quo cum ea bene statis, et illa non verecundatur dicere coram vobis quecumque vultis propter illam amicabilem conversationem quam habetis cum viro suo. Et ego etiam audio quod estis eius confessor: propterea potestis eam compellere sub pena sancte obedientie. dicatis 'Domina mi, nolite verecundari, ego scio quod estis honesta persona, sicut est una in Colonia; non peto inhonestum a vobis, sed ut manifestetis mihi rei veritatem, utrum maritus vester habet preputium vel non; dicatis audacter sine verecundia, amore dei, quid tacetis?' Verum ego nolo vos docere, vos melius scitis quomodo debetis vos habere cum mulieribus, quam ego. Datum raptim ex Erphurdia, ex Dracone.

38.

PADORMANNVS FORNACIFICIS

LICENTIATVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM SALVTARISSIMAM DICIT.

Nuper scripsistis ad me de Colonia, et reprehendistis me quod ego non scriberem ad vos, ex quo dixistis quod pre aliis libenter legitis meas literas, quod habent bonum stilum, necnon procedunt recte secundum artem epistolandi, quam audiui a vestra prestantia in Colonia. Ego scriberem vobis, *sed* non habeo semper inventionem et materiam ut nunc habeo. Vos debetis notare quod iam hic celebratur quodlibetum, et magistri doctoresque expediunt se artificialiter cum magna doctrina in determinandis, solvendis, proponendis questionibus, argumentis, probleumatibus in omni scibili. Et cum hoc poete et oratores apparent valde artificiosi ac scientiosi; inter quos est unus notabilis et magistralis in illa arte pre ceteris, qui facit sibi magnum titulum quando intimat lectiones suas. et dicit quod est poeta poetarum, et quod preter eum non est alius poeta. Ipse scripsit quendam tractatum metrice, quem notabiliter intitulavit, ego sum oblitus nomen, credo quod est de ira et cholericis: in quo tractatu

stimulat magistros multos, et alios poetas qui se impediverunt legere in universitate propter suam luxuriosam artem: verum magistri dicunt sibi in faciem, quod non est tam bonus poeta sicut gloriatur, et tenent sibi in multis oppositum, et probant per vos, videlicet quod estis multo profundior in arte poeticali; cum hoc etiam ostendunt quod non est bene fundatus in quantitate syllabarum, prout determinat magister de Villa dei in tertia sui, quam iste videtur non sufficienter legisse; atque deducunt contra ipsum intentum suum multipliciter: primo per nomen vestrum, et hoc dupliciter. Primo sic: 'ecce iste vult profundior esse poeta quam magister Ortvinus, et tamen nomen suum non patitur: profecto magister Ortvinus dicitur Gratius a supernali gratia, que vocatur gratia gratis data, quia alias non poteritis scribere tam profunda dictamina poeticalia sine illa gratia gratis data vobis per spiritum sanctum, qui ubi vult spirat; et vos eam impetastis per humilitatem vestram: deus enim resistit superbis, et humilibus dat gratiam'. Qui vestram poetriam legunt et intelligunt negotium, fatentur in conscientia sua quod non habetis parem, et mirantur quod iste est sic insulsus et inverecondus, quod vult esse super vos: quando unus puer posset intelligere quod illum excellitis sicut Laborintus Cornutum excellit. Ipsi volunt

colligere dictamina vestra, et curare imprimere que in variis tractatibus hincinde scripsistis, videlicet in tractatu magistri nostri de Tungaris, summi regentis in bursa Laurentii, in tractatu de scandalosis propositionibus Ioannis Reuchlin, in Sentimento Parrhisiensi, in multis tractatibus domini Ioannis Pfefferkorn, qui fuit olim Iudeus, et nunc est optimus Christianus. Ipsi timent quod alias pereat vestra poetria, et dicunt quod esset unum maximum scandalum illius temporis et peccatum mortale, si periret per negligentiam, et non imprimeretur. orant etiam domini magistri quod dignemini sibi mittere apologiam vestram contra Ioannem Reuchlin, in qua realiter tribulatis illum pretensum doctorem, quod audet oppositum tenere contra quattuor universitates: volunt exscribere, et vobis remittere. De isto modo probandi sunt magister Ioannes Kirchberg, amicus meus singularissimus, mecum promotus, magister Ioannes Hungen, amicus meus affectualissimus, magister Iacobus de Nurnberga, magister Iodocus Wynfsheim, et alii multi magistri, amici mei dignissimi et fautores vestri imperterriti. Verum enimvero ergo alii opponunt se et dicunt quod iste modus probandi est quidem subtilis, et concludit magistraliter, sed non sit de mente vestra, quia hoc sonaret multum superbe, si vos diceretis 'Ecce domini mei, ego vocor

Gratius a supernali gratia, quam mihi dedit deus in poetria et in omni scibili; et hoc idem repugnaret humilitati vestre, per quam habetis illam gratiam, et esset oppositum in adiecto: nam gratia supernalis et superbia non patiuntur se in eodem subiecto; porro gratia supernalis est virtus, et superbia vitium, que se non compatiuntur propter hoc quod 'unum contrariorum natum est expellere reliquum, ut caliditas expellit frigiditatem': magister noster poeta secundum Petrum Hispanum in predicamentis qui disputat quod virtus contrariatur vitio. Ergo est alia ratio multo melior, propter quam vocatur Gratius videlicet a Graccis Romanis, deposita una litera propter malam sonantiam; de quibus legitur in historiis Romanorum quod fuerunt valde notabiles poete et oratores isti Gracchi, et quod Roma illo tempore pares non habuit, qui fuerunt tam subtiles et profundi sicut illi in poesi et in rhetorica. Et legitur, quod fuerunt de molli et suavi voce, non tubali et grossa, sed dulci sicut una fistula, ad quam fistulam ipsi etiam aliquando inceperunt rhetorizare in principio sui dictaminis: propterea populus audivit eos cum magna affectualitate, et dedit eis primam laudem pre ceteris in illa arte. Ab istis igitur Gracchis nominatus est Gratius magister Ortvinus. Porro nemo est sibi par in poesi, et in dulcore vocis. Et illos omnes sic

precellit, sicut illi Gracchi Romanorum poetas omnes precellebant. Ergo ideo igitur debet tacere, et se humiliare ille poeta hic in Witenburga; alias est profundus, sed respectu vestri est unus puer. Illam viam probandi tenent amici mei cordialissimi Eobanus Hessus, magister Henricus Urbanus, Ritiſius Euritius, magister Georgius Spalatinus, Ulricus Hutenus, et in primis doctor Ludovicus Mistotheus, dominus et amicus meus, et defensor vester. Vos debetis mihi scribere qui sunt de via meliori, ac informare rei veritatem. Et volo unam missam pro vobis legere apud predicatorum, quod debetis vincere doctorem Reuchlin qui vocavit vos hereticum immerito, quod scripsistis in vestra poetria 'Flet Iovis alma parens'. Valete in maxima valetudine. Ex Witenburgo, ex arce apud magistrum Spalatinum, qui vobis mittit tot salutes, quot cantantur Halleluia infra pascha et penthecostes. Iterum valete et ridete semper.

39.

NICOLAVS LVMINATORIS

DOMINO MAGISTRO ORTVINO

TOT SALVTES MITTIT

QVOT IN VNO ANNO NASCVNTVR PVLICES ET CVLICES.

Scientifice preceptor magister Ortvine, ego significo vobis plures grates, quam habeo crines in corpore meo, quod dedistis mihi consilium quod deberem ambulare ad Coloniam pro studio ad bursam Laurentii. Pater meus fuit optime contentus, et dedit mihi X florenos, et emit mihi unam magnam cappam cum liripipio nigri coloris. In primo die quando veni ad universitatem, et deposui beanium in predicta bursa, tunc didici unum notabile, quod non vellem carere pro X albis. Quidam poeta Hermannus Buschius venit ad istam bursam cum negotio ad unum regentem collateralem. tunc ille magister dedit sibi manum suam, et excepit eum reverentialiter dicens 'Unde mihi hoc quod mater domini venit ad me?' Et Buschius respondit 'Si dominus noster non habuit pulchriorem matrem quam ego sum, certe ipsa non fuit multum pulchra'; et non intellexit illam subtilem retoricalem allegoriam, quam ille regens bursalis pretendit in suo sermone. Ego spero quod volo adhuc multa in hac alma universitate di-

scere tam utilia sicut hoc notabile est. Hodie emi processum burse; cras debeo arguere in disputatione bursali, de illa materia, utrum materia prima sit ens in actu, vel potentia. Colonie ex bursa Laurentii.

40.

HERBORDVS MISTLADERIVS

MAGISTRO ORTVINO

INCOMPARABILI IN DOCTRINA PRECEPTORI SVO

SVLSISSIMO

SALVTEM DICIT QVAM NEMO DINVMERARE POTERIT.

Illuminatissime magister, quando discessi a vestra dominatione ad Suollis ante duos annos, promisistis mihi ad manum meam quod velitis mihi frequenter scribere, et mihi modum dare dictandi in vestris dictaminibus: ast non facitis, et mihi non scribitis sive vivitis, sive non vivitis; non tamen scribitis ut scio quid est, quomodo vel qualiter est. Sancte deus, quomodo me sollicitatis: rogo vos propter deum et sanctum Georgium, liberate me ex mea cura, quia timeo quod caput vobis dolet, vel quod habetis infirmitatem in ventre, et estis laxus, sicut olim fuistis quando

permerdastis caligas vestras in plateis et non sensistis, donec una mulier dixit 'Domine magister, ubi sedistis in merdis? ecce tunica et pantofoli vestri sunt maculata': tunc ivistis in domum domini Ioannis Pfefferkorn, et mulier eius dedit vobis alia vestimenta. Vos debetis comedere ova dura, et castaneas in fornace assatas, necnon fabas coctas aspersas cum papavere, ut fit in Westvalia patria vestra. Mihi somniavit de vobis quod habetis gravem tussim, et multum de flegmate: comedite zuccarum, et pisas contusas mixtas cum serpillio et allio contrito, ac ponite unum assatum cepe ad umbilicum vestrum, et per sex dies debetis abstinere a mulieribus; tegite caput et lumbos vestros bene, et sanabitis. Vel sumite receptum quod uxor domini Ioannis Pfefferkorn sepe languentibus dederat, quod est probatum sepe. Ex Suollis.

41.

VILIPATIVS DE ANTWERPIA BACCALAVRIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

AMICO SVO SINGVLARISSIMO

SALVTEM DICIT MAXIMAM.

Venit ad me unus religiosus ordinis predicatorum, discipulus magistri nostri Iacobi de Hochstrat, heretice pravitatis exquisitoris, et salutavit me. Et statim interrogavi 'Quid facit amicus meus singularissimus magister Ortvinus Grattius, a quo multa didici in logica et poesi?' Et respondit quod estis infirmus: tunc cecidi in terram ante pedes eius pre terrore. Ipse me perfudit cum aqua frigida, et crinisavit me apud pudenda, et vix suscitavit. tunc dixi 'O quam me terruistis! que est eius infirmitas?' Et ait, quod dextra vestra mamilla est inflata, ac dolorosa infirmitate vos vexat et impedit a studio. Sic cepi iterum mentem dicens 'Ha! non est aliud? ego possum bene sanare istam infirmitatem: habeo artem per experientiam. verum, domine magister, audite, primum, unde venit ista infirmitas?' Tunc subiungavi remedium: Quando mulieres male pudorose vident unum pulchrum virum sicut vos estis, videlicet qui habet gilvos crines, brunellos oculos vel grauos, os rubeum,

magnum nasum, et est bene corporatus, tunc volunt eum habere. Sed quando ille est bene moratus, qualificatusque in mente sicut vos, et non curat ipsarum levitates et fallacias, tunc fugiunt ad artes magicas, et in nocte sedent super unam scobem, equitantes super istam scobem ad pulchrum illum virum quem amant, facientes negotium suum cum eo quando dormit, et nihil sentit nisi somnium. Alique fiunt catte vel aves, et sugunt sanguinem eius per mamillas, et faciunt suum amicum aliquando sic infirmum quod vix valet cum baculo ambulare. Ego credo quod diabolus docuit ipsas illam artem: verum enimvero sic debemus ipsis obviare sicut legi in bibliotheca magistrorum in Rostochio in antiquissimo libro, et postea probavi, et est verum. In die dominico debemus sumere sal benedictum, et cum eo super linguam facere unam crucem, et comedere ex mandato scripture 'Vos estis sal terre', id est comeditis; postea facere unam crucem in pectore, et unam in dorso; similiter ponere in utramque aurem semper cum cruce, cavendo ne cadat exinde. ac postea orare talem orationem devotam:

Domine Iesu Christe, et vos quattuor evangeliste,
custodite me a malis meretricibus et ab ipsis
incantatricibus,

ne exsugant meum cruorem, et faciant gravem dolorem.

in meis mamillis; queso resistite illis:

dabo vobis offertorium, unum pulchrum aspersorium.

et eritis liberatus. Si iterum veniunt, tunc exsugunt suum sanguinem et fiunt met infirme. Ceterum quomodo stat res cum doctore Reuchlin? magistri dicunt hic quod vos vicit; ego non credo quod posset vincere magistros nostros. Et multo magis miror quod non scribitis unum dictamen contra ipsum. Valete supereternaliter. Et salutate dominum Ioannem Pfefferkorn cum sua uxore: dicatis quod ego opto sibi plures bonas noctes, quam astronomi habent minutas. Ex Franckfurdia apud Oderam.

[*In utroque exemplo principe sic explicit primum volumen:*
Et sic est finis epistolarum obscurorum virorum Deo gratia eiusque sancte matri. In Venetia impressum in impressoria Aldi Minutii: Anno quo supra: etiam cauisatum est vt in aliis, ne quis audeat post nos impressare per decennium per illustrissimum principem Venetianorum.]

APPENDEX EPISTOLARVM.

42. *Appendicis 1.*

ANTONIUS N.

MEDICINE QVASI DOCTOR

ID EST LICENTIATVS STATIM AVTEM PROMOTVS

SPECTABILI VIRO

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

PRECEPTORI SVO MVLTVM VENERANDO

SALVTEM DICIT.

Preceptor singularissime, secundum quod scripsistis mihi nuper quod debeam vobis scribere novalia, sciatis quod ego nuperrime veni ex Heydelberga ad Strafsburg volens emere quedam materialia quibus utimur in nostris medicinalibus, ut scitis credo: quia etiam est consuetudo apud vestros medicos, ut si non habent in suis apotecis, tunc solent pergere in aliam civitatem ut possint emere ad practicationem suam: sed stent illa. Cum itaque venissem illuc, venit ad me unus bonus amicus qui est mihi multum favorabilis, et quem vos bene cognoscitis, quia fuit diu etiam Colonie sub virga vestra: ille mihi dixit tunc de uno qui erat dictus Erasmus Roterdamus, mihi prius incognitus, qui esset homo valde do-

ctus in omni scibili omnique doctrinarum genere; et dixit quod esset iam in Strafsburg: ego nolui credere et adhuc non credo, quia videtur mihi impossibile quod unus homo parvus, ut ipse est, tam multa deberet scire. Rogavi ergo illum qui mihi talia dixit, valde plurimum, ut vellet me tamen ducere ad eum ut possem eum videre. Habui etiam mecum tunc unum Rapiarium quod intitulaui 'Vade mecum in medicina', ut soleo semper habere, quando ambulo transcampis ad visitandos patientes vel ad materialia emenda: in hoc habeo etiam varias questiones que sunt valde subtiles in arte medicinali. Ex illo rapiario enucleavi mihi unam questionem cum suis notabilibus et argumentis pro et contra, cum quibus volui armatus venire contra illum quem dicebant tam scientiosum, ut possem tamen experientiam facere an etiam aliquid sciat in medicina vel non. Cum igitur dixissem hoc amico meo, instituit collationem optimam et invitavit Theologos speculativos, Iuristas splendidissimos, et me quasi unum ex medicinarum practicatoribus, licet indignus. Nempe cum sedissent, tunc diu tacuerunt neque aliquis ex nobis voluit incipere pre pudore. tunc ego stimulavi meum proximum consessorem, quod mihi ad salvos deos ex abrupto occurrit in memoriam,

Conticuere omnes intentique ora tenebant:
quem verum adhuc habeo in recenti considera-

tione, quia vos cum exposuistis nobis Virgilium in Eneidis, tunc pinxi ad illum versum, ut facerem mihi locationem in libro meo secundum quod iussistis nos, unum virum qui habet claustrum in ore. Sic ergo iam optime venit ad propositum, cum ille scientificus etiam sit poeta ut ipsi dicunt. Quippe cum sic taceremus invicem, ipsemet incepit magno preliudî sermonisare: ego vero non intellexi, vel non sum ex legitimo thoro natus, unicum verbum, quia habet tam parvam vocem: puto autem quod fuit ex theologia; et hoc fecit ut possit attrahere illum magistrum nostrum, virum maxime profundum in theologia, qui nobiscum sedebat in collatione. Quinimo cum finivisset illud preliudium, tunc incepit magister noster disputare subtilissime de ente et essencia, quod non opus est iam repetere, quia bene pertractastis illam materiam. Illo finito ipse respondit paucis verbis; tunc iterum omnes tacuerunt. Tunc ergo hospes noster qui est bonus humanista, incepit quedam dicere ex poetria, ubi laudavit valde Cesarem Iulium in suis scriptis et etiam factis. profecto cum hoc audivissem, erat mihi bene adiuvatum, quia multa legi et audiui in poesi a vobis dum fui in Colonia, et dixi 'Quoniamquidem igitur incepistis loqui de poetria, non potui me longius occultare, et dico simpliciter, quod non credo Cesarem scripsisse illa commentaria, et volo di-

ctum meum roborare hoc argumento, quod sic sonat „Quicumque habet negocium in armis et continuis laboribus, ille non potest latinum discere. sed sic est quod Cesar semper fuit in bellis et maximis laboribus: ergo non potuit esse doctus vel latinum discere. Revera puto igitur non aliter quam quod Suetonius scripsit illa commentaria, quia nunquam vidi aliquem, qui magis haberet consimiliorem stilum Cesari quam Suetonius“.’ Postquam ita dixissem et multa alia verba que hic causa brevitatis omitto, quia ut scitis ex antiquo dicterio ‘Gaudent brevitatem moderni’: tunc risit Erasmus et nihil respondit, quia eum tam subtili argumentatione superavi. Et sic inposuimus finem collationi et nolui questionem meam in medicina proponere, quia scivi quod ipse non sciret, cum non sciret mihi solvere illud argumentum in poesi, et ipse tamen esset poeta; et dico per deum quod non est tam multum ut dicunt de eo: non scit plus quam etiam alius homo; in poesi bene concedo quod scit pulchrum latinum dicere: sed quid est? in anno multa possumus talia discere: sed in speculativis scientiis, ut est theologia et medicina, multo aliter faciendum est si quis velit eas dicere, quamvis ipse etiam vult esse theologus. Sed, bone preceptor, qualis theologus? nempe simplex, quia laborat tantum circa verba, et non gustat res ipsas interiores:

sicuti (volo facere optimam comparisonem) si aliquis velit comedere nucem et comederet superiorem partem, et nucleum nunquam attingeret: sic etiam est cum illis secundum meum obtusum intellectum. Sed multo aliter intelligitis quam ego, quia audio quod iam etiam vultis accipere ornamenta doctoralia in theologia, ad quod deus et sancta dei genitrix velint vos promovere. Sed tamen hoc dico pro me, ne fiam longior quam proposui, quod velim plus acquirere mea arte (si saltem deus concederet mihi, ut haberem multos egrotos) in una septimana quam Erasmus vel alius poeta in uno anno. Et hoc sufficiat pro nunc, et habeant sibi hoc, quia per deum iam maxime fui iratus: alia vice volo vobis plura novalia scribere. Vivite et valete quam diu unus fenix vivere potest; quod dent vobis omnes sancti dei, et me diligite sicut adhuc semper fecistis. Datum in Heydelberga.

43. 44. *Appendicis 2. 3.*

GALLVS LINITEXTORIS GVNDELFINGENSIS

CANTOR INTER BONOS SOCIOS

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

PRECEPTORI SVO PLVRIFARIAM DILECTO.

Reverende domine magister. Quia scripsistis mihi ad Eberburek valde solaciosam literam, in qua consolastis me, quia audivistis me esse infirmum: propterea habeo vobis grates sempiternas. Sed in illa epistola scripsistis vobis fuisse mirum quare fuisset factus infirmus, cum non habeam magnos labores, ut etiam nec alii habent qui dicuntur sine labore, id est dominorum servi. Ha ha ha! oportet me ridere, vel sim spurius, quod queritis ex tam simplici mente: non scitis quod hoc est in dei voluntate quod potest unum facere infirmum quando vult, et iterum sanare quando sibi placet: si semper debet venire infirmitas ex labore, tunc mihi non esset bonum, licet vos dicatis me non multum laborare. quippe cum fui nuper in Heydelberga apud bonos socios, tunc maxime semper cogebar laborare cum collo, bibendo scilicet vinum, quod non mirum fuisset quod traxissem collum meum ab inde; et vos non putatis esse illum laborem? Sed sufficiat hec

responsio ad illam partem: postea sequitur in vestra litera quod debeam vobis disponere unum libellum in quo stet aliquid pulchrum pro iuvenibus, quod possitis resumere. Cum igitur fuistis mihi semper amabilis propter disciplinas vestras varias quas scitis mentetenus, non potui me servare ut non mitterem vobis unam epistolam ex pulchro libello qui inscriptus est 'Epistolare magistrorum lipsensium', quem dictaverunt magistri dispositissimi in alma universitate lipsensi; et hoc propterea feci, si placet vobis illa prima litera, tunc volo mittere totum librum, quia non libenter permitto a me: est ergo ista epistola talis in principio:

MAGISTER CVRIO

REGENS VETERRIMVS IN BVRSA HENRICI LIPSIG

SALVTEM DICIT

MATTHIE FALCKENBERGENSI

EX ANTIQVA FAMILIA NOBILISTE ANTE QVINQVAGINTA ANNOS

ET ADHVC SVO SOCIO INDIVISIBILI.

Quoniamquidem cum sit iam longum tempus, ut non fuimus simul apud invicem, bonum esse puto vobis semel velle scribere, ut antiqua amicitia non destruat, quia audiui a multis vos adhuc vivere et vos bene habere; atque sitis adhuc in bona possibilitate sicut fuistis adhuc iuvenis: quod ego per deum san-

ctum cum maxima hilaritate audiui: sed parcat mihi bonus deus quod tam robuste iuravi. Utinam deus et sancta Maria semel velint permittere ut huc possitis equitare, quia audio vos iam non sic libenter equitare sicut fecistis quando fuistis mecum in Erphordia et in ceteris partibus Saxonie; quando ego sepius admiratus sum vestram hilaritatem, cum equitastis in equo. Ego valde timui quando audiui Wormacienses habere litigium cum quodam nobilista, ne vos etiam essetis cum illo, quia una antiqua familia, sicut vos estis, est libenter apud aliam: semper in iuventute cum illis libenter fuistis zecchando et equitando, in quo ego vos sepe taxavi. Sed tamen cum adhuc omnia bona sunt, volumus referre deo Iesu meritas grates quod tam diu mansimus sani. Miror valde quod mihi nunquam scripsistis, cum tamen habetis multos nuncios ad Lipsig, et bene scivistis quod hic semper habitavi. Ego non possum esse tam piger ut vos estis, quare etiam scribo vobis et semper scribo libenter, et scio quod in illis annis, quibus nos simul invicem non vidimus, scripsi plus quam viginti literas ad doctos viros meos equales. Sed transeat ille error cum ceteris. Domine nobilista, ego velim quod nuper fuissetis hic, quando serenissimus princeps Saxonie habuit suas nupcias cum pulcherrima corisatione, ubi fuerunt multi nobiliste. Ego fui in illis nupciis missus cum rectore nostro lipsensi, ut solet fieri, ubi propinavimus magnam crateram et multos florenos intra, et mansimus ibi per duos dies,

et fuimus valde leti et hilariter nos refecimus comedendo et bibendo. Ego habui mecum unum famulum qui habuit duas ollas, et ille bene scivit ubi ego sederem in mensa, et posuit illas ollas infra scamnum meum; tunc habuimus vinum de meliori: scitis bene quod est illud: est enim dulcissime dulce, quod ego tam libenter bibo ut mihi fiat rotundum caput inde, et post prandium soleo tunc chorisare: tunc accepi et implevi de meliori, et iterum posui infra mensam: hoc autem feci quod aliquid haberemus bibere in via. Postea inter alia multa fercula habuimus bonum galatinum cum multis gallinis et bonis rebus; tunc accepi aliam ollam et implevi cum tota gallina: etiam hoc feci ut magnificus dominus Rector et ego haberemus aliquid comedere in via. Illo sic habito dixi ad unum nobilistam 'Domine nobilista, vocate mihi servum meum, habeo sibi aliquid dicere'; cum ille fecisset et servus venit, dixi 'Famule, veni, leva mihi cultellum quod cecidit mihi infra mensam' (sed tamen ego libenter misi cadere), et sic repsit infra mensam et accepit cultellum et ollas infra vestem, et sic distillavit quod nullus unquam vidit. O sancta Dorothea, si tunc affuissetis nobiscum in via, quando perreximus ad Lipsig iterum, quam iucunditer voluissemus vitam habuisse: ego comedi etiam ad duos dies postea de illis reliquiis, quia non potuimus totum comedere in via: propterea autem vobis hoc scripsi, quia scio quod vos etiam libenter distillatis per filtrum et per sac-

cum: tunc enim fecistis cum fuistis adhuc mecum, ubi ego didici a vobis: et est in bona fide optima ars: ego non vellem carere centum aureis. Dixit mihi nuperrime unus quod habetis pulchrum hortum in vestra patria, in quo habetis multos fructus, et piras et pomas et botros; et cum estis in hospicio vestro, quia non habetis propriam mensam in domo, tunc habetis magnum carnirum, in quem distillatis et simellas et assatas aves et carnes, et ita pulchre facitis distillationem, ut nemo vidit, quod ego miror: sed credo hoc habetis ex longo usu: usus enim facit artem, ut dicit philosophus nono phisicorum. Audio etiam quod habetis vobiscum unam amasiam que non vidit bene cum uno oculo: ego miror profecto quod adhuc potestis esse in nocte unus vir et estis tam senex: et quod mihi maxime mirum est, audiui quod res vestra stetit una statione ad sex hebdomadas, quod non potuistis flectere, et vos dixistis quod esset ex infirmitate. O dio, si etiam haberem talem infirmitatem, quam bonus socius tunc velim esse. Sed credite mihi, non possum amplius sicut scivi in iuventute; et percussi extra domum meam cocam ante quattuor hebdomadas, tam diu est quod nihil magis potui. Est adhuc unum quod volo vos petere antequam faciam conclusionem, si habetis aliquem puerum vel consanguineum, vel si scitis bonum amicum qui habet et si debet studens fieri, tunc mittite huc ad Lipsig ad me: nos habemus multos doctos magistros

apud nos, et habemus bonum comedere in bursa nostra et cotidie septem fercula bis, mane et sero, scilicet primum dicitur 'Semper', id est teutonice grütz, Secundum 'Continue', id est sop, Tertium 'cotti-die', id est mufs, Quartum 'Frequenter', id est magerfleisch, Quintum 'Raro', id est gebrottes, Sextum 'Nunquam', id est Kefse, Septimum 'Aliquando', epffel und birn. Et cum hoc habemus bonam positionem quae dicitur Conventum. Ecce videte, non est satis? illum ordinem semper servamus per totum annum, et laudatur ab omnibus. Sed tamen in habitationibus nostris extraordinarie non habemus multa comedere, quod etiam non esset bonum, alias enim suppositi nostri non studerent. quare ego scripsi ad habitationes omnium illos duos versus:

Regula bursalis est omni tempore talis:

Prandia fer tecum, si vis comedere mecum.

Sed hoc sit satis, videtis quod etiam sum poeta, ne videar superfluus. Datum raptim ex Lypsig, sub blauio celo: et valete cum amasia vestra letius quam apis in thymo vel piscis in undis. Valete adhuc semel.

Nunc videte, domine Magister Ortvine, si placet vobis illa epistola, tunc volo vobis mittere totum librum plenum, quia sunt valde bone secundum meum debile ingenium: alias nihil magis possum vobis iam scribere. Valete in eo qui cuncta

creavit. Datum in Eberburek, ubi velim quod essetis mecum, vel diabolus confundat me. Sexta feria infra pascha et penthecoste.

45. *Appendicis 4.*

ARNOLDVS DE THVNGARIS

MAGISTER NOSTER IN SACRA PAGINA

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Venerabilis domine magister. Ego vexor iam supra vexationem: nunc intelligo illud dicterium poetarum esse verum, 'Nullum damnum solum', et hoc volo sic probare. Ego iam sum infirmus, et supra illam infirmitatem venit mihi alia vexatio maxima, que est talis: currunt cotidie ad me homines et etiam scribunt ad me ex diversis provinciis, ut notus sum in omnibus regionibus propter libellum quem feci contra defensorium Iohannis Reuchlin, ut scitis. Illi homines dicunt et scribunt eos mirari quod permittimus Ioannem Pfefferkorn, tinctum Iudeum, accipere nostrorum causa laborem scribendi, ut defendat se et nos omnes contra Reuchlin, et defendat fidem nostram: sic quod ipse habeat nomen et nos tamen scripta omnia fecerimus que emisit suo nomine, ut tunc

verum est: in confessione hoc dixi. Dixerunt etiam quod iam compilasset novum librum quem intitulavit in latino 'Defensorium Iohannis Pfefferkorn contra Iohannem Reuchlin', in quo enarrat totum factum a principio usque ad finem; quem libellum theutonisavit etiam. Cum ego hoc audivissem, dixi quod non esset verum, simpliciter quia ego nihil scirem de hac re; et si fecit, tunc per deum scandalum est, quod me non fecit certum, et tamen prius semper me consultavit. Credo quod ipse iam non recordatur mei, cum sum infirmus: si me interrogasset, tunc dixissem uno modo satis fuisse, quia scio quod scribendo nihil acquiremus: nam Reuchlin semper restimulat, quod habet diabolum. Si ergo ita est, tunc peto diligenter, ut non faciat, quia vos potestis impedire tanquam corrector suorum librorum. Secundo audiui etiam, quod non tam vehementer dolui, vos lardasse ancillam (cum honestate dico) Quentels impressoris et fecisse sibi unum puerum; atque ut verum sit, tunc ipse dedit sibi veniam et non vult pati amplius in domo; et iam est in propria domo, et facit antiquas tunicas novas. Peto vos propter maximam charitatem quam habuimus semper alternatim, ut velitis mihi hoc scribere an sit vel non, quia ego libenter vellem eam diu supposuisse, sed tamen non volui facere, quia timebam quod esset adhuc virgo. Si autem ita sit,

quod vos fecistis, tunc si potestis pati, volumus ad unam dicam lardare, ego hodie et vos cras, quia digniora sunt priora, ego doctor et vos magister: dico tamen hoc sine contemptione: sicque volumus hoc in secreto servare atque eam nutrire cum puero expensis mutuis; et scio quod ipsa libenter erit contenta, atque etiam scio, si diu lardassem eam, non esset mihi infirmitas illa: spero tamen quod volo renes purgare, ut fiam sanus. Et cum hoc valete; si non fuisset debilis transicionis, tunc met ivissem ad vos et non scripsissem: sed tamen vos debetis mihi rescribere. Datum raptim ex bursa nostra Montis.

46. *Appendicis 5.*

IOANNES CVRRIFICIS AMBACHENSIS

ORTVINO GRATIO DAVENTRIENSI

SALVTIS PLVRIMVM.

Quoniamquidem mihi nuper scripsistis quomodo mihi succederet in Heidelberga et quod etiam vobis rescriberem quomodo placerent mihi hic doctores et magistri: sciatis ergo primo quod quamprimum veni ad Heidelbergam, fiebam cocus in bursa, ubi habeo mensam gratis et etiam aliquas pecunias pro mercede, et possum proficere et

complere ad gradum magisterii. Sic etiam fecit pauper Henricus qui non habuit libros neque papirum, sed omnia scripsit ad pellicium suum. Ita etiam nutrit se Plautus qui portavit saccos ad molendinam sicut asinus, et tamen postea evasit in doctissimum autorem, quia postea scripsit metra et prosas. Preterea ut sciatis qui sunt hic viri docti, volo vobis prius recitare de dignioribus, et deinde successive de aliis, quia, ut dicit philosophus primo phisicorum, 'Oportet ex universalibus ad singularia procedere'. et Porphirius etiam descendit a genere generalissimo ad speciem specialissimam, ubi iubet Plato quiescere. et a dignioribus debet fieri denominatio, ut dicit gentilis magister in secundo de anima. Inter omnes doctores Theologie est unus hic qui est predicator nobiscum, et habet tubalem vocem, licet parvus sit: illum audiunt homines libenter predicare et tenent aliquid de eo, quia per deum ipse est doctus, et doctus in superlativo, dico vobis, et multi homines intrant eius predicationes, quia ipse est delectabilis et lacerat bonos possos in ambone sive cancellis. Ego audiui semel ab eo ex libris Posteriorum de questione, quia est quid est, si est, et propter quid est, et omnia scivit in theutonice dicere. Preterea semel predicavit de virginitate, et dixit quod virgines que amiserunt suam virginitatem, solent dicere

quod sit eis per vim factum. tunc ipse dixit 'Bene veneritis, per vim: ego quero, si unus haberet nudum gladium in una manu et vaginam in alia, et ipse semper moveret vaginam, nonne est ita quod ipse non posset gladium intra stimulare? sic etiam est in virginibus'. Preterea semel in novo anno quando unicuique statu dedit novum annum, tunc dedit studentibus in tribus Bursis (quia hic sunt moderni et antiqui), modernis dedit Saturnum, et ita exposuit 'Saturnus est frigidus planeta, et ille bene convenit modernis, quia ipsi sunt frigidi artiste, quia non servant sanctum Thomam et Copulata et Reparationes secundum processum burse montis in Colonia'. Sed Thomistis dedit pro novo anno unum puerum qui dormivit apud Iovem et vocatur Ganimedes. ille quadrat realistis, quia Ganimedes propinat Iovi vinum et cerevisiam et dulcem potum de lacaritia, quam historiam pulcherrime interpretavit Torrentinus in primo libro *Æneidos*. sic etiam reales infundunt eis artes et scientias, et multa arguitur, et multa alia delectabilia, ut unus posset mirare: ego credo quod iacuit multas noctes, et non dormivit quando illa ita subtiliter et pulcherrime speculavit. sed sunt multi qui dicunt quod sit frascaria quod ipse predicat, et vocant eum 'Quacculator' et 'Ioannes cum destructo capite' et 'auca caput', ex illa ra-

tione, quia ipse stetit semel male in disputatione; tunc expediverunt eum ita realiter sicut unus in centum annis expeditus est. et unus expectavit eum ante lectorium et detraxit suum baretum ab inde (sed non propter honorem, sed sicut fecerunt Iudei quando coronaverunt Christum et flecebant genua) et dixit 'Domine doctor, cum supportatione, deus benedicat vobis balneum'. tunc ipse dixit 'Deo gratias, domine baccalaurie', et non dixit amplius et abivit: unus dixit mihi, quod oculi eius steterunt sibi plenum aqua, et credidit quod ploravit postea. Et quando ego audivi tales vexationes, tunc doluit mihi in ventre, et si ego scivissem quis ille leccator fuisset, ego percussissem me cum eo, et si deberent mihi caput cum una dila abinde trusisse. Sed ipse habet adhuc unum discipulum, ille est mihi unus doctus vir, et quasi plus quam doctus, et etiam quasi plus doctus quam suus preceptor, nisi quod ipse est simplex baccalaurius in biblia: ipse iam pauculis, immo paucissimis temporibus preteritis intimavit bene viginti questiones et sophismata, et semper contra modernos, videlicet Utrum deus sit in predicamento, Utrum essentia et existentia sint distincte, Utrum rollationes a suo fundamento sint distincte et Utrum decem predicamenta sint realiter distincta. Hui quot respondentes! ego non vidi in vita mea plus responden-

tes in lectorio, et ipse etiam defendit sua dicta et imposuit honorem, quia unus simplex magister haberet cum uno sufficientiam: ego miravi quare Decanus admisit; ego credo quod fuit insanus propter caniculares, quia est contra statuta. Et quando disputatio fuit, ex tunc ego in laudem ipsius metrificavi illa carmina ex tempore, quia ego pro parte sum humanista:

Hic est unus doctus magister,
Qui intimavit bis vel ter,
An esse essentie
Distinguatur ab esse existentie;
Et de rollationibus,
Et de predicamentorum distinctionibus,
Et utrum deus in firmamento
Sit in aliquo predicamento:
Quod nemo fecit ante eum
Per omnia secula seculorum.

Sed de hoc sufficienter. nunc de poetis volo aliquid dicere vel scribere, et sic: est hic unus qui facit Valerium Maximum, sed ipse non placet mihi in media parte tam bene sicut vos mihi placuistis quando vos fecistis Colonie Valerium Maximum, quia ille hic procedit simpliciter, vos autem quando legistis ibi de neglecta religione, de somniis, et de auspitiis, tunc allegastis sacram scripturam, videlicet Cathenam auream que vocatur Continuum beati Thome, Durandum et

alios sublimatos in Theologia, et iussistis quod bene notaremus illa puncta ex sacra pagina et pingeremus ibi unam manum et disceremus mente-tenus. Sciatis etiam quod hic non intrant tam multa supposita sicut Colonie, quia Colonie studentes possunt esse sicut hic sunt scutones, et ibi aliqui studentes scutant etiam parthecas, quod non volunt hic concedere, quia oportet hic quod omnes habeant mensam in bursa et sint in matricula universitatis. Sed quamvis hic sunt pauci, tamen sunt audaces et bene tam audaces sicut illi multi in Colonia, quia ipsi scalaverunt nuperrime unum regentem in bursa, qui stetit ante cameram et audivit quod luserunt interius: tunc unus voluit exire et invenit eum ibi et proiecit eum per gradus. Preterea etiam sunt audaces quia percutiunt se hic cum reuteris sicut faciunt Colonie cum doleatoribus, et incedunt more reuterorum cum productis gladiis et chordis et spadis, etiam cum plumbatis, ubi habent cordulam, ut possunt iactare et iterum ad se trahere. Nuper semel reuteri secaverunt hic unum domicellum per scabiem quod cecidit ad terram; sed cito surrexit et defendit se realiter et percussit et secavit eos omnes quod habuerunt sanctum Valentinum, et omnes currebant fugens. Adhuc unum est quod debetis scire. Vos debetis interrogare doctorem Arnoldum de Tungari, qui non est minimus in Theologia, an

etiam sit peccatum ludere in taxilis pro indulgentiis. ego scio aliquos pretensos socios qui sunt ribaldi, qui perluserunt omnes indulgentias quas dedit eis Iacobus de alta platea, quando ipse terminavit causam Reuchlins in Maguntia, quia tres fuerunt ibi, et etiam dixerunt quod ille indulgentie non essent hominibus proficue. Si est peccatum sic ut credo, et non est possibile quod non sit peccatum, tunc ego nosco illos bene, tunc ego volo hoc predicatoribus dicere, qui erunt eos recte confundere, et ego etiam volo eis met in propria persona, ego sum bene tam audax, ad panem eorum ponere. Nihil est iam amplius ad scribendum, nisi salutate mihi ancillam Quentels que iam est in puerperio, et Valete Pancratice, Athletice, Pugilice, Basilice, belle et magnifice, prout dicit Erasmus in parabolis. Datum Heidelberg.

47. *Appendicis 6.*

WENDELINVS PANNITONSORIS

BACCALAVREVS ET CANTOR IN STRASZBERGK

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM PLVRIMAM.

Vos culpastis me in superiori litera quod atramentum esset mihi balsamus et calamus bissinus

et papyrus aurea eo quod ego vobis ita raro scriberem. Ego volo nunc deinceps semper vobis scribere, et maxime quia vos fuistis preceptor meus in Daventria in quinto loco, et quia etiam estis vittrinus meus, quare ego teneor vobis scribere. Sed quia iam nullas novitates habeo, volo vobis alia scribere: sed ego scio quod illa non delectabunt vos, quia vos estis bonus super latere predicatorum. Nuper semel sedimus in simposio; tunc sedit ibi unus qui loquebatur tam mirabile latinum, quod ego non omnia verba intellexi, sed aliqua bene, et inter cetera dixit, quod vellet unum tractatum componere qui deberet exire ad proximam missam Franckfurdensem, qui deberet intitulari 'Cathalogus prevaricatorum, hoc est predicatorum', quia vellet scribere omnes eorum nequitias quas fecerunt, quia iam essent inter omnes ordines nequitiosissimi. in primis quomodo contigisset in Berna quod prior et superiores introduxerunt meretrices ad claustrum, et quomodo fecerunt novum sanctum Franciscum, et quomodo Beata virgo et cetere Sancte apparuissent illi Nolhardo, et etiam quomodo monachi voluerunt postea illi Nolhardo venenum dare in corpore Christi; et quod hec omnia essent nequitie et fantasie quod ipsi monachi fecerunt, et quomodo deinde essent combusti. Deinde voluit componere quomodo semel unus predicator

supposuit Maguntie in ecclesia ante altare unam meretricem, et quando deinde alie meretrices fuerunt irate super illam, tunc nuncupabant eam 'monachus meretrix', 'ecclesia meretrix', et 'altare meretrix': et hoc audierunt homines, et cognoscunt etiam adhuc illam meretricem. Et vult etiam componere quomodo unus predicator voluit uno modo Maguntie in hospitio ad Coronam ancillam lardare, quando predicatorum de Augspurg habuerunt suas indulgentias ibi, quia iacuerunt in illo hospitio, et ancilla voluit lectum facere, et unus monachus vidit eam et currit ei postea et proiecit eam ad terram et voluit ante: tunc ancilla clamavit, et homines venerunt ei in auxilium: alias oportuisset quod illa ancilla servasset ei unum ex. Et voluit componere quomodo hic in Strafsberg in claustro predicatorum fuissent monachi qui duxissent mulieres ad cellas eorum per ripam que fluit apud claustrium eorum, et raserunt eis crines abinde, et ille mulieres iuerunt longe pro monachis, et iuerunt ad forum et emebant pisces a viris suis qui erant piscatores, et postea fuerunt tradite, et taliter predicatorum fecerunt semel nequitiam bachantibus: et quando semel unus predicator iuit spaciatum cum monacha, tunc iuerunt apud scholas, et scolares trahebant illos duos monachos ad scholam et correxerunt eos audacter, et quando monacham cor-

rexerunt, viderunt quod habuit vulvam: tunc omnes riserunt et dimiserunt eos in pace, et tota civitas fiebat deinde plena de illa re'. Tunc ego fui per deum valde iratus quando talia dixit, et dixi ad eum 'Vos non deberetis talia dicere; posito casu quod essent vera, tamen adhuc non deberetis dicere, quia posset bene contingere quod omnes occiderentur in una hora sicut Templarii, si homines illas nequitias omnes scirent'. Tunc dixit 'Ego scio adhuc tot quod non possem ad viginti arcus papiri scribere'. Tunc ego dixi 'Quare vultis de omnibus predicatoribus scribere? non tamen fecerunt omnes: si illi in Maguntia et in Augspurgk et in Straßsberg sunt nequitiosi, tunc alii sunt forte probi'. Tunc ille dixit 'Quomodo confundis me? ego credo quod tu sis filius predicatoris, vel fuisti met predicator: nuncupa mihi unum claustrum, ubi sunt probi predicatores'. Tunc ego dixi 'Quid fecerunt illi in Franckfurdia?' Tunc dixit ille 'Nescis hoc? illi habent principalem apud eos qui vocatur Wigandus: ille est caput omnium nequitiarum, et ipse incepit illam heresem in Berna, et fecit unum libellum de We-salio, et illum postea in Heydelberga revocavit, cassavit, extirpavit et annullavit; et fecit etiam deinde unum alium librum qui vocatur 'Die sturm-glock', et ipse non fuit ita audax quod scriberet suum nomen, sed misit Iohannem Pfefferkorn

suum nomen scribere, ut daret sibi medium lucrum, tunc velit esse contentus, quia bene scivit quod Iohannes Pfefferkorn esset talis homo qui neminem curaret, etiam suam famam non curaret, quando nisi lucraret pecunias, sicut faciunt omnes Iudei'. Et quando ego vidi quod eorum erant plus quam meorum, tunc ego abivi, sed fui valde iratus quod ipse non fuit solus: si fuisset ego et ipse solus, ego vellem diabolum posuisse. Valete. Datum ex Strafsberg FERIA quarta post festum Sancti Bernhardi, Anno Mille-simo quingentesimo decimosexto.

48. *Appendicis 7.*

IACOBVS DE ALTAPLATEA

SEPTENARVM ET LIBERALIVM NECNON INGENVARVM
ARTIVM

ET SACRATISSIME THEOLOGIE PROFESSOR HVMILLIMVS

NECNON IN ALIQVIBVS PARTIBVS IN GERMANIA

HERETICORVM MAGISTER ID EST CORRECTOR

ORTVINO GRATIO DAVENTRIENSI

IN COLONIA VITAM TRAHENS

SALVTEM IN DOMINO NOSTRO IESV CHRISTO.

Nunquam fuit tam grata ruriculis dulcissima
pluvia tempore longe siccitatis, neque sol post

longas nebulas, quam mihi fuit litera vestra quam ad me huc ad Romam misistis. Quando ego eam legi, tunc fui ita gaudibundus quod libenter flevissem, quia mihi videbatur quod iam essem in Colonia in domo vestra, quando bibimus semper unam vel duas quartas vinum vel cerevisie, et lusimus in assere, ita letus fui. Sed vos vultis quod ego iterum ita faciam sicut vos, hoc est quod ego etiam scriberem quid faciam hic in Roma tam longe et quomodo mihi succedat: quod volo libentissime facere. Sciatis ergo quod ego adhuc sum sanus divina spiratione. Sed tamen quamvis sum sanus, adhuc tamen non sum libenter hic, quia illa causa, propter quam ego sum hic, est mihi nunc adversa: ego vellem quod nunquam incepissem eam: omnes derident me et vexant me; et noscunt hic Reuchlin melius quam in Almania, et multi cardinales et episcopi et prelati et curtisani amant eum. Si non incepissem, tunc essem adhuc in Colonia, et comedere et biberem bene; ego habeo hic aliquando vix siccum panem. Ego credo etiam quod male iam procedat in Almania, quia ego sum absens: omnes iam scribunt libros in theologia secundum suum libitum. ipsi dicunt quod Erasmus Roterdamus composuit multos tractatus in theologia; ego non credo quod faciat omnia recte. Ipse etiam prius in uno parvo tractatu vexavit

theologos, et iam scribit thelogice: est mihi mirum. Si ego venio ad Almaniam et lego suos codiculos, et invenio unum parvissimum punctum ubi erravit vel ubi ego non intelligo, ipse debet videre quod ego volo sibi super cutem. Ipse scripsit etiam grece, quod non deberet facere, quia nos sumus latini et non greci. Si vult scribere quod nemo intelligat, quare non scribit etiam Italicum et Bohemicum et Hungaricum? et sic nemo intelligeret eum: faciat se conformem nobis Theologis in nomine centum diabolorum, et scribat per Utrum et Contra, et Arguitur, et Replica, et per Conclusiones, sicut fecerunt omnes theologi, sic etiam nos legeremus. Ego non possum vobis iam omnia scribere, neque meam paupertatem quam hic habeo dicere. Illi Curtisani quando vident me, tunc nuncupant me Apostata et dicunt quod ego cucurri ex ordine; et sic etiam faciunt doctori Petro Meyer plebano in Franckfurdia, quia vexant eum ita bene sicut me, quia ipse favet mihi. Sed tamen ipse habet melius quam ego, quia ipse habet bonum officium, quia est Capellanus super dei agro, quod est per deum bonum officium, licet Curtisani dicunt quod sit vilissimum inter omnia officia que in Roma possunt esse: sed hoc nihil nocet, ipsi dicunt hoc ex invidia: ipse tamen habet panem suum de hoc et nutrit se taliter qualiter, donec ipse suam

causam contra Francfurdienses ad finem ducat. Omni die quasi ivimus ipse et ego spatiatum in Campo flore, et expectamus teutonicos: ita libenter videmus teutonicos. Tunc veniunt illi Curtisani et monstrant cum digitis super nos, et rident et dicunt 'Vide, ibi vadunt duo qui volunt Reuchlin comedere! comedunt ipsi eum, tunc etiam merdant eum iterum': et habemus tantas vexationes quod deberet lapidem commovere. Tunc dicit plebanus 'Sancta Maria, quid nocet? nos volumus hoc propter deum pati, quia deus multa passus est pro nobis, et nos etiam sumus Theologi, qui debent esse humiles et spreti in hoc mundo', et ita facit me iterum lete mentis, et cogito 'dicant quid volunt, ipsi tamen non habent omnia que volunt'. Si essemus in patria et unus faceret nobis ita, tunc sciremus etiam ei aliquid dicere vel facere, quia ego vellem levem causam querere contra ipsum. Nuperrime etiam ivimus uno modo spaciatum, tunc duo vel tres iverunt ante nos et nos post eos, tunc ego inveni unam cedulam; ego credo quod unus eorum misit eam libenter cadere, ut nos inveniremus, et illa continet illa metra:

EPITHAPHIA HOCHSTRATI.

Ira, furor, rabies, dolus, inclementia, livor,
Dum cadit Hochstratus, non cecidere simul:

Hec ille insipido posuit plantaria vulgo,
Ingenii dotes et monumenta sui.

ALIVD.

Crescite ab hoc, taxi, crescant aconita sepulchro:

Ausus erat sub eo qui iacet omne nephas.

ALIVD.

Flete, mali, gaudete, boni, mors una duorum
In medium veniens abstulit his, dedit his.

ALIVD.

Hic iacet Hochstratus, viventem ferre patique
Quem potuere mali, non potuere boni:
Ipse quoque excedens vita indignatus ab illa,
Mestus ob hoc, quod non plus nocuisset, erat.

Ego et plebanus quando invenimus illam cedulam, tunc ivimus ad domum et iacuimus plus quam octo aut quattuordecim dies supra, et non potuimus intelligere: mihi videtur quod me attingant illa metra, quia stat Hochstratus interius; sed ego etiam cogito quod non attingant me ante, quia ego non vocor ita in latino, sed vocor Iacobus de altaplatea vel in teutonice Iacobus Hochstraten. Quare ego mitto illam literam ad vos, quod vos velitis eam interpretare an velit me vel alium. Si vult me (quod ego non credo, quia ego adhuc non sum mortuus) tunc volo inquisitionem facere, et quando ego habeo eum, tunc

volo sibi unum balneum preparare, quod non debet ridere: ego bene possum. Ego habeo hic unum bonum fautorem, qui est lansmannus meus, et ille est Stafirus Cardinalis sancti Eusebii: ille debet bene preparare quod veniat ad carcerem, et quod ibi comedat panem et aquam, et habere pestilentiam. Quare facite diligentiam et scribite mihi mentem vestram, ut sim certioratus. Ego etiam audiui quod Ioannes Pfefferkorn esset iterum Iudeus, quod ego non credo, quia etiam dixerunt ante duos vel tres annos, quod esset combustus a margravio in Hallis; sed etiam non fuit verum de eo, sed de alio qui etiam sic vocabatur fuit bene verum. Ego non credo quod fiat mammaluca, quia ipse scribit contra Iudeos; et esset etiam omnibus doctoribus Theologie in Colonia et omnibus predicatoribus dedecus, quia ipse fuit cum eis bene ante: dicant quicquid velint, ego per deum non credo. Et sic valete. Datum Rome in hospitio ad Campanam in Campo flore Vicesima prima Augusti.

[*Post hanc epistolam tertium prioris voluminis exemplum eum epilogum habet quem supra post epistolam 41. adnotavimus.*

[*Sequentem epistolam rustice obscenam in iis demum exemplis habemus quæ ab anno 1556. prodierunt.*]

EPISTOLA CVIVSDAM DEVOTI ET IMPERTERRITI FRA-
TRIS SANCTI ET IMPOLLVTI ORDINIS HOC EST DIVI
AVGVSTINI DE MALIS NOVITATIBVS NVPER IN
COLMARIA FACTIS DIVINA IRA SVPER NOS
PROCH BONE DEVS.

49.

HVMILIS FRATER
IOANNES TOLLETANVS
REVERENDO PATRI FRATRI
RICHARDO KALBERSTADENSI
DOMINO VERE DEVOTO
SALVTEM PLVRIMAM DICIT.

Non possum tibi non sine magno cruciatus animo meo dolore clam habere, charissime frater, de his quæ nobis et nostris sancti ordinis hic in civitate noviter successerunt et astiterunt. Quia est apud nos in Convento unus frater, quem tu met novisti, spectabilis vir, utilis Monasterio et toto ordini honorabilis, quia habet tubalem vocem in choro, et scit bene ludere in organis. Ipse nuper loquebatur et peroravit unam bonam fautricem ordinis formosam olim quando fuit, sed nunc apostatavit a nobis et facta est mala bestia. Et dixit tam multum, quod ipsa ad noctem venit ad illum ad Monasterium, et ad tres noctes ibi mansit. Et venerunt ad eam duo vel tres fratres, et fuerunt omnes læta mente, et leviter sensati cum ea, et fecerunt omnes, ut in festo Codri, fortiter viriliter rem, ita quod bene contenta fuit. Et quando dies factus, quod ipsa debuit ad domum ire, tunc ipse dixit 'Veni, ego volo te exterius mittere, iam videt te nemo'. Ipsa dixit 'Da mihi antea meum solarium pro te et alios omnes'. Et dixit ipse 'Ego non possum pro alios dare'. Et fuit hoc die plenum of-

ficium in choro, et ipse fuit officiator, tunc oportuit eum ad chorum ire, ad incipiendum et concludendum horas, et statim ad eam revenit in dalmatica et in albis, et fuit ei amabilis in pectore inter mamillas, et in gremio egregie ludit, et ita quod se nihil mali ad illam providit. Tunc custos pulsavit ad chorum, et ipse cucurrit in albis sine bracha ad interessendum divinis. Et quando revenit, tunc illa mala bestia foras iverat, et portavit secum bonam super indusiam tunicam cum cucullo de bono nigro panno. Et quando ad domum venit, tunc statim perscidit in partes, et non timuit incurrere poenam excommunicationis, quod vestimentum consecratum destruxit. Vere ibi impletum est illud 'Diviserunt sibi vestimenta mea'. Et sunt quidam zelosi fratres, qui dicunt, quod illa mala bestia debet invenisse in lyripipio cucullo quatuordecim coronatos, quod (heu proch dolor) semper damnosum esset; sed unus credit, et secundus non credit. Tunc quando ille bonus frater vidit, quod iniuriatus et damnificatus fuit, ivit ad pedellum cursorem civitatis (novi Latinistæ vocant viatorem) et dixit ad eum 'Chare, vade ad illam, et dic quod det mihi meam cucullam'. Pedellus dixit 'Ego nolo ire, quando tu dicis; sed quando Magistratus dicit, ego volo ire'. Tunc frater, non bene consideratus, ex bono zelo quem habuit, quod magistratus esset fautor ordinis, ivit ad magistratum, et fecit suam querelam. Tunc magistratus fecit actionem, et misit pro ea; et quando venit, magistratus interrogavit eam, 'Quare huic suam cucullam deportasti?' Tunc ipsa stetit et sine verecundia omnia manifeste dixit, et quomodo ad tres noctes in monasterio fuit, et quomodo secum viriliter fecerunt, et non dederunt sibi solarium. Tunc magistratus noluit boni fratri facere suam cucullam rehabere, sed dixit ad eum 'Vos multa incipitis, certe non semper vobis sic pertransibit: vade tu in nomine centorum diabolorum, et mane in tuo Monasterio', et dedit ei refutatorios, et sic bonus frater verecundatus et confusus fuit. Et illudebant ei, et postquam illusissent ei, imposuerunt nobis crucem magnam, quod

sub magna pœna non debemus exterius Monasterium ire super plateas. Sed reverendus pater frater Prior non fuit domi, quando hæc pertransierunt; sed quando de via revenit, ipse misit omnem rem pertingere ad reverendum patrem Provinciale gratiosum dominum nostrum (ipse ille doctus vir illuminatus, lux mundi, qui super duas disputationes strenue se habuit contra hæreticos, et superdisputavit eos omnes, sed noluerunt ei credere ipsi infideles). Tunc reverendus pater Provincialis statim venit in civitatem, et certe fuit ipse et Prior male contentus super illum fratrem, quod sic inconsiderate ivit ad magistratum: melius fuisset quod sibi emissemus novam cucullam de optimo panno, sed fecit ex bono zelo. Et statim Provincialis ivit ad magistratum et senatores, et rogavit eos, ut nobis iterum licentiam darent, ut possumus de monasterio ire super plateas; sed nihil potuit impetrare, quia dixerunt omnes, totus consulatus 'Hoc parvum est, quod non debemus amplius exire'; ipsi volunt nobis adhuc unum factorem dare (ipsi vocaverunt Curatorem) qui debet monasterio omnia percipere et exponere, et nobis solummodo necessaria dare. Certe si hoc esse erit, tunc habet finem circa libertatem ecclesiasticam, nihil est amplius, diabolus maneat in monasterio, (o frater mi) vivi pervenimus illuc. Quis hunc aliquando potuit sperare dolorem, quod nostri optimi fautores nobis sic decedunt? Et certe reverendus pater frater Prior est valde contristatus, et fuit aliquibus diebus præ tristitia infirmus, sed hodie est octava, quod de mane post tertiam digestionem unum malum sudorem habuit, et postmodum surrexit et ivit ad opus naturæ, et cacavit valde male nimis, non spisse sed tenuiter, et factum est melius circa illum. Sed habet bonam expectantiam ab una faultrice ordinis, quæ bene scit illi coquere bona iuscula et moniales crepitus et huiusmodi. Charissime frater, si laici nostri domini erunt, omnes nos deridebunt, quia iam fecerunt unum proverbium de nobis, et acceperunt illi de uno antiquo, quod dicitur de uno plebano, qui libenter comedit bonum caseum, et quando in sancta nocte fuit in ludo paschali, tunc

sua bona faulrix sibi bonum caseum furavit, et quando revenit de ludo, et non invenit caseum, clamavit 'Per deos sanctos, meretrix furavit caseum'. sic iam quando nos de muris exspicimus ad plateas, solatii gratia, ipsi convertunt proverbium, non simpliciter sed per contrapositionem, et clamant 'Audite per deos sanctos, meretrix furavit cucullam'. Pie frater, sic oportet nos habere multas et magnas vexationes et tribulationes sub istis laicis, propter ordinem nostrum, et vere iam in nobis implentur illæ scripturæ 'Servi dominati sunt nostri, non fuit qui redimeret de manu eorum. Senes defecerunt de portis, iuvenes de choro psallentium; defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster'. Charissime frater, ora pro nobis deum, ut liberet nos a malis laicis. Sed quicquid feceris, bone frater, vide ut hanc literam illi mali ribaldi poetæ seculares non sciant et non intelligant, quia alias erunt scripturi de nobis. Vale pangratice, charissime, pie frater. Datum monasterio nostro, in octava mensis Maius, in anno 1537.

Si quis vult hoc epistolium cum elegantis meliorare, ille bene potest; sed debet textum historiæ mittere integrum manere, quia est veritas, et non potest aliquis tam mala scribere, multum peius nobis transivit.

Haec litera missa fuit ex Brabantia uno devoto Fratri in Moguntia, de aliquibus malis et inchristianis novitatibus scripta.

EPISTOLARVM

OBSCVRORVM VIORVM

VOLVMEN ALTERVM

[Sequens folium cum huius alterius voluminis inscriptionem exhibet quæ legitur in exemplo ab Eberto (*Bibliograph. Lexic. n. 6831.*) descripto, quod sunt qui princeps esse putent: id quod communi opinione pro principe habetur (*Ebert. l. c. n. 6830.*), neque nobis videre contigit. Subiunximus in altero folio inscriptionem exempli anno MDLVI. publicati, e quo recentiora exempla omnia enata sunt.]

Epistole Obscuroꝝ Virorum: nil preter Lusum cō-
tinētes et Jocū in paleas: feces ⁊ quisquiliās. e quibus sese Barba-
ri quidā: et elingues scioli iactitant: tā arrogātes q̃ vani et friuoli:
honorꝝ viroz et earꝝ literaz: vnde boni euadimus contaminatores.
Sane in epl'is huiuscemodi nemo lediſ nisi qui aut nimīū d'licat⁹
est aurib⁹: aut ingenio parū amēo. Deniqz in ius trahat licebit Hie-
ronymū ppter acerbi⁹ scōma in obscuros istos dictum xxxviij. dis. de-
creti c. Nōne. Urbanū papā ea. dis. c. omnē vim. Rabanū ⁊ Origenē
ea. dis. c. legim⁹. Aul. gel. li. i. ca. ij. ⁊ li. v. ca. xv. ⁊ li. y. ca. xxij. Ciceronē
li. i. officioꝝ. Senecā ad Luc. epi. xlix. Eneā siluiū in descriptiōe vrbis
Alienē. Pānoniē. Laurētii vallū in plogo de libero arbitrio. Doctis-
simos huius etatis tacemus ne illustrib⁹ concitemus odiū quod
obscuri iure optimo ab omnibus bonis meruerunt.

Ad Lectorem.

Risum Heraclitæ est: vasti ridere parati
Arida mutarunt pectora Stoicidæ
Da mihi tristem animū: ferales obijce luctus
Dispeream nisi mor omnia risus erunt.
Exerce pulmonem.

Cum Additionibus nouo Priuilegio
ad septennium Sancitis.

EPISTOLAE

OBSCVRORVM VIRORV
ADM. ORTVINVM GRATIVM,

nil præter lufum continentes & iocum, in
arrogantes fciolos, plerumq; famæ bono-
rum Virorum obtrectatores et fanioris
doctrinæ contaminatores. Denuò ue-
tuftiffimo & feftiuiffimo ex-
emplari præ cæteris edi-
tionibus locupletatæ
& auctæ.

AD LECTOREM.

Rifum Heraclitæ eft, vafti ridere parati
Arida mutarunt pectora Stoicidæ
Da mihi triftem animum, ferales obijce luctus
Disperam nifi mox omnia rifus erunt.
Exerce pulmonem.

4 5 5 6.

1.

IOANNES LABIA

DEI GRATIA PROTHONOTARIVS APOSTOLICVS

VENERABILI VIRO

MAGISTRO ORTVINO GRATIO DAVENTRIENSI

VT FRATRI CHARISSIMO

SALVTIS CENTVM MILIA SESTERTIA

SECVNDVM NOVAM GRAMMATICAM.

Acceperim nudiustertius, honorande vir, unum librum quem dominatio vestra miserit mihi ex Colonia. Et fuit vel est talis liber intitulatus 'Epistolæ obscurorum virorum'. Sancte deus, quo modo letatus sum in corde meo, quando vidi illum librum, quia habet multa pulchra in se, metrice vel prosaice compilata. Et fuit mihi magnum gaudium in dulci iubilo, quod vidi quod habetis multos socios Poetas et Rethoricos et Theologos, qui scribunt vobis et sunt amici vestri contra Ioannem Reuchlin. Habuimus heri collationem, et fuerunt mecum aliqui Curtisani periti, et habentes bonam practicam, et ego posui illum librum ad mensam. et postquam legerunt hincinde, tunc movi unum dubium dicens 'Domini mei, quid videtur vobis: quare tamen magister Ortvinus intulavit istum librum „Epistolæ Obscurorum Viro-

rum“, appellans amicos suos et cohærentes Obscuros viros?’ Tunc respondit unus sacerdos qui est Monasteriensis et est bonus Iurista, quod obscuritas multipliciter capitur, ut in l. Ita fidei ff. de Iur. Fisci, responso primo in fine. Et dixit quod potest esse nomen proprium alicuius progeniei. quia scribitur quod Diocletianus et alii quidam reges fuerunt nati obscuris parentibus. Tunc ego tetigi eum et dixi ‘Cum licentia, domine, nihil ad propositum’. Et consequenter interrogavi unum theologum notabilem, qui bibit nobiscum: ipse est de ordine Carmelitarum, et natus ex Brabantia, et dixit cum magna gravitate ‘Eximie vir domine Prothonotarie, quoniam, ut dicit Aristoteles, de singulis dubitare non est inutile, ergo eximietas vestra assignavit mihi unam quæstionem: quare magister Ortvinus faciens imprimere novum epistolare, intitulavit illud „Epistolæ Obscurorum Virorum“: cum venia istorum dominorum dico opinionem meam: quod magister Ortvinus, qui est vir valde profundus et speculativus, mystice appellavit amicos suos Obscuros viros; quia semel legi unam auctoritatem, quod veritas latet in obscuris. Et ergo dicit Iob ‘Qui revelat profunda de tenebris’. item Michee septimo legitur ‘Cum sedero in tenebris, dominus lux mea est’. et iterum Iob. XXVIII. ‘Trahitur autem sapientia de occultis’. Quapropter Virgilius dixit ‘Obscuris vera

in obscuris', sicut ego audiui ab aliis. Et datur intelligi, quod magister Ortvinus et sui amici sunt tales, quod inquirunt secreta scripturarum et veritatem et iustitiam et sapientiam, quæ non potest intelligi ab omnibus nisi ab his qui sunt illuminati a domino. Unde * Regum CXXXVIII. 'Quia tenebre non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur. sicut tenebre eius, ita et lumen eius'. Postquam talia dixit prædictus religiosus, omnes respexerunt me si essem contentus. Ego autem cogitavi desuper. Tunc fuit ibi Bernhardus Gelff, magister Parrhisiensis, qui est iuvenis, sed audio quod habet bonum ingenium, et valde studet, et bene proficit in artibus, et etiam in theologia habet bonum fundamentum. Ipse more solito movens caput hinc inde et videns austeriter dixit 'Scitote, domini mei, quod est magna et rationabilis causa: magister Ortvinus fecit hoc propter humilitatem. Quoniam sicut potestis scire, quamvis etiam non potestis scire, sed præsumendum est quod scitis, quomodo ***ante tres annos Ioannes Reuchlin faciens imprimere Epistolare amicorum suorum, intitulavit illud 'Epistole Clarorum Virorum'. Quod consyderans magister Ortvinus, et multum desuper pensitans, dixit ad se-

*) *Immo* Psalm.

**) i. e. anno 1514. mense Martio.

metipsum 'Ecce Reuchlin credit quod nemo habet amicos nisi ipse; quid vult facere, si ego ostendo quod habeo etiam amicos, et bene digniores quam ipse, et scientes facere carminam et dictaminas meliores quam sui amici?' Et ergo in despectum ipsius dedit ad imprimendum istas epistolas, intitulando eas 'Epistolæ Obscurorum Virorum', sicut dicit Psalmista 'Misit tenebras et obscuravit'. Sed ipse fecit hoc humiliter, minorando et humiliando se, ut queat dicere cum Psalmista 'Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei'. Igitur dominus deus videns humilitatem suam, olim dabit ei gratiam, quod faciet magna opera, et etiam intitulabit ea cum magnis titulis. Unde Iob 'Et rursum post tenebras spero lucem'. Non intellig[en]do, quod istud epistolare amicorum magistri Ortvinus non est artificialiter compositum, quia amici Ioannis Reuchlin in vita sua nunquam componerent melius, etiam si deberent perdere capita sua: sed propterea dixi, quia adhuc tamen excellentiora habent post se. et favente deo spero quod videbimus magnalia. Quia Magister Ortvinus non curat de pomposis titulis, et ergo sic dicit 'Dominus illuminatio mea est, et salus mea, quem timebo'; quia scit quod minorando se maiorabitur olim. Nam dicit scriptura 'Qui se exaltat, humiliabitur'. Et legitur Ecclesiastici XX. 'Est propter gloriam mi-

noratio, et est qui ab humilitate levabit caput'. Hæc prophetizata sunt per Prophetam Naim dicentem 'Et inimicos eius persequentur tenebræ'. Tunc ego non volens quod deberent fieri inimici, vel quod unus eorum deberet mihi irasci, si dicerem 'tu vel tu subtilior es', allegavi Horatium in uno passu qui dicit „Et adhuc sub iudice lis est“. scribens enim scribam magistro Ortvino, quod dicat mihi rationem. Et ergo parcatis mihi, quod feci vobis molestiam'. Et sic non contenderunt amplius, quamvis magister Bernhardus diceret, quod vellet disputare ad ignem, quod hæc est opinio vestra. Ergo, domine Ortvine, rogo vos amicaliter, quatinus velitis mihi respondere, quid tamen habuistis ante vos intitulado illud epistolare 'Epistolæ Obscurorum Virorum'? Et sic valeatis sane et cum honore. Datum in curia Romana.

2.

IOANNES GRAPP
MAGISTRO ORTVINO

Salutem cordialem cum multa dilectione optat semper, et commendat se tanquam humilem servitorem. Frater et præceptor dilecte, quia nuper

scripsistis mihi, quod debeo vobis semel unum dictamen seu epistolam vel carmen metricum scribere, quod potestis videre quid didici a vobis Coloniae et Daventriae, in despectum Ioannis Reuchlin et Reuchlinistarum qui sunt inimici vestri: sciatis quod feci diligentiam, et mitto vobis hic unam Epistolam carminalem seu metrosam, sicut sunt epistolæ Ovidii, quia scio quod libenter legitis metra quam prosaica. Sed debetis emendare, quia non est discipulus super magistrum; et debetis scandere, quia non sum adhuc bene usitatus in tali arte.

EPISTOLA IOANNIS GRAPP

NOVELLI POETÆ CARMINALIS

AD PRÆCEPTOREM SVVM

MAGISTRVM ORTVINVM GRATIVM.

Mittit epistolio salutem Grappus in isto,
 Necnon servitium magistro Ortvinò benignum,
 Sicut decet iuvenem, qui amat suum præceptorem:
 Ergo, Ortvine, meos velitis haud spernere versus.
 Si non bene sonant, veluti vestra quoque tonant
 Carmina scripta quidem, quia non omnes valent idem,

Nec sumus omnes pares magistri sive scho-
lares:

Unus novit logicam, alius didicit poetriam,
Alius est phisicus, alius medicusque peritus,
Alter habet gratiam in cunctis rebus mi-
randam,

Sicut vos etiam, qui vix habebitis parem
In Colonia tota, et hic quoque Roma in
rota,

Ubi Curtisani vexant se sicut Beani
Unus alium citantes, pro beneficiis liti-
gantes,

Sicut nuper aliquis, cum quo est michi ma-
gna lis

Pro una vicaria, nec potest fieri concordia.
Sed vos in studiis, caretis illis fantasiis,
In sacra scriptura, ubi est vobis magna
cura,

Ne isti seculares, qui sunt vestri tribulatores,
Reuchlin cum auxilio, necnon populo isto
maligno,

Scilicet Poetis et legifluis Iuristis,
Qui ita vos tentant, sua nec dictamina
probant,

Contra vos faciant, et heretica carmina scri-
bant,

Ut facit et Tungarus et Christicola Pe-
percornus,

Et schola Francorum, quæ combussit illum
librum

Speculum oculare dictum, et per vos fortiter
victum.

Sed volo dimittere ista scandala in sacra
fide

Vobis et Hochstrato, qui est maior quam
Plato,

Doctior philosophis, in subtilitatibus istis.

Ergo vos valete, necnon bonam noctem
habete.

Deo gratias.

Parcatis michi si sint vicia in istis Carminibus, quia humanum est errare, secundum Philosophum, et debetis etiam aliquid novi ad me scribere.

Datum in urbe Rhoma, ubi sunt mirabilia
poma,

Quae rustici ibi vendunt, et per libram bene
pendunt,

Sicut ego vidi, et per experientiam didici.
Amen.

3.

MAGISTER STEPHANVS ROMEDELANTIS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM.

Celeriter, non factō præambulo, habeat dominatio vestra scire, quomodo noviter venit huc unus doctor Theologiæ, qui vocatur Thomas Murner: ipse est de ordine sancti Francisci, et est superiorista, et præsупponit ita multa quod non creditis. Dicunt quod facit cartas, et qui ludunt in illis cartis, discunt grammaticam et loicam. Et composuit unum ludum scaci, in quo trahuntur quantitates syllabarum. Et prætendit scire hebraicum, et componit versus in teutonico. Et dixit mihi unus quod talis doctor in omnibus artibus scit aliquid. tunc ego audiens dixi 'in omnibus aliquid, in toto nihil'. et steterunt ibi aliqui qui riserunt. Est autem ille doctor magnus amicus Ioannis Reuchlin: diabolus confundat eum: ego timeo quod faciet hic cum canonicis et aliis clericis, quod erunt pro Reuchlin. Dixit nuper multis audientibus, quod unus puer potest cognoscere stultitiam et fantasias et malitias theologorum Coloniensium, et suorum coherentium. Et iuravit ad sancta sanctorum, quod nisi papa habet advertentiam et corrigit eos de illa perversitate, quod erit schisma in ecclesia et fide chri-

stiana: quia si papa permittit illos facere talia, nemo postea studebit et nemo cogitabit fieri doctus. Et super hoc dixit, quod Reuchlin uno die plus potest prodesse ecclesie dei quam isti inimici eius in centum annis. Et dixit 'Si sunt boni aut recti viri, vel habent iustam causam contra Reuchlin, quare non agunt per se? quare per baptizatum Iudæum volunt expedire negotia sua, et faciunt libros scandalizativos contra illum bonum doctorem, et ascribunt eos huic trufatori? Si esset peior et maledictior homo per totam Almaniam, ipsi etiam sociassent sibi eum. Sed non est mirum, quia Schlim schlem querit sibi similem'. Tunc ego non potui amplius tacere, sed dixi 'Domine doctor, parcatis mihi, Ioannes Pfefferkorn est vir honestus, et est fidelis sollicitator Cæsareæ Maiestatis, et est natus de tribu Neptalim: et scitis quod est una antiqua progenies. et ipse posset gloriari quod est nobilis, quamvis non facit propter humilitatem'. Tunc respondit doctor ille 'Accipiat is coclear et gustate quid dixistis'. Tunc dixi 'Creditis quod non etiam vidi homines? Ego sum magister Parrhisiensis, et Coloniae studui in theologia bene duos annos: domine doctor, non sitis sic superbus antequam cognoscitis homines'. Respondit doctor Murner, quod non scivit quod fui Magister, et dixit 'De honestate Ioannis Pfefferkorn non multum audiui,

sed quod de eo audivi, bene possum dicere, quod nisi Iudæi voluissent eum mortificare propter maleficia sua, ipse nunquam fuisset factus Christianus'. Et dixit quod quidam Iudeus dixit sibi 'Ecce illud quod non valet apud Iudeos, bonum est apud Christianos: nos volumus ad mortem iudicare istum malefactorem; vos Christiani habetis eum in honore quasi esset homo probus et doctus, cum tamen videtis propter quid est factus Christianus'. Ibi ego respondi 'Domine doctor, audiat modicum: Iudæi faciunt iniuriam Ioanni Pfefferkorn, quia nunquam furavit aliquid, neque male fecit etiam quando fuit Iudeus, sicut est pie credendum. Et quod hoc sit verum, debetis scire, quomodo duo Iudæi semel voluerunt ei imponere infamiam furti, sed ex invidia duntaxat et execrabili malicia. tunc ipse citavit eos ad cameram imperialem, et dederunt sibi XXX florenos pro expensis, quod fuit contentus. Etiam Ioannes Pfefferkorn natus est bona progenie. Sed quando fuit Iudæus, fuit sicut alii Iudæi: quia, ut communiter dicitur, 'Qui est inter lupos, oportet ululare cum lupis'; nunc autem comedit carnes de porca, et facit sicut bonus Christianus.' Tunc respondit doctor Murner 'Comedit Pfefferkorn etiam farcimina?' Respondi ego 'Non vidi eum comedere; sed præsupponitur, si comedit porcas, quod etiam comedit illa quæ fiunt de por-

cis'. Dixit ipse 'Bene excusastis Ioannem Pfefferkorn', et interrogavit, si etiam adhuc habet ambas aures? Respondi quod quando ego adhuc fui Coloniæ, habuit, et credo quod etiam iam habet et habebit in eternum. Tunc dixit 'Quid tenetis de Ioanne Reuchlin?' Dixi quod non novi eum, sed scio bene quod theologi et ecclesia communiter habent eum pro heretico, quia criminavit Ioannem Pfefferkorn et alios præstantissimos viros, nullis eorum præcedentibus demeritis. Tunc risit et dixit 'Per Deum, vos bene facitis, quia defenditis Ioannem Pfefferkorn et alios præstantissimos viros'. Tunc dixi 'Audiatis adhuc plus: ille Pfefferkorn est valde utilis in ecclesia dei, quia obtulit deo XII animas, ut ipsemet ingenue fatetur'. Respondit doctor Murner 'Ubi obtulit deo illas animas? In sylva Bohemica, quia fortasse ibi cum aliis latronibus interfecit homines, quorum animæ pervenerunt ad deum?' Respondi 'Nullo modo, sed convertendo eos ad fidem christianam'. Tunc ipse dixit 'Quomodo tunc scitis quod tales animæ pervenerunt ad deum?' Respondi, quod pie præsumendum est. Respondit Murner 'Quid ergo nunc facit Pfefferkorn?' Dixi quod fortasse vadit ad ecclesiam audiendo missas et sermones, et defendendo se contra Ioannem Reuchlin expectat diem extremi iudicii. Respondit ille 'Erit tunc Pfeffer-

korn ita diu in vita?' Tunc dixi, quod sic quoad animam sed non quoad corpus. Dixit doctor Murner 'Bene est: Pfefferkorn dignus est habere talem defensorem', et dimisit me: et omnes qui fuerunt ibi, riserunt dicentes 'Per deum, domine Stephane, vos audacter respondistis ei'. Tunc dixi 'Ego volo omnia verba scribere magistro Ortvino, sicut videtis quod nunc facio; et rescribite etiam. Ego sum vobis ad mandata. Datum Treveris.

4.

MAGISTER IOANNES PILEATORIS

SALVTEM DICIT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Quia scriptum est in evangelio 'Qua mensura mensuraveritis, eadem mensurabitur et vobis', igitur ego similiter non deberem vobis scribere, sicut et vos non scribitis mihi. Et tamen scio quod magnam importantiam habetis, quod scribam vobis novalia ex urbe Roma, videlicet quomodo stat in causa magistri nostri Iacobi de Hochstraten, viri proculdubio zelosi, qui defendit fidem Catholicam contra illos iuristas et poetas seculares, qui non habent deum præ oculis

suis, sicut Theologi in Colonia et Parrhisia, qui combusserunt Speculum Oculare Ioannis Reuchlin; sed ego deberem vobis facere sicut vos facitis mihi, et non deberem vobis scribere unam guttam; sed tamen non faciam, et adhuc semel volo indulgere vobis, ita tamen quod scribatis mihi statim. Et debetis scire qualiter isti iuristæ et adversarii cum adiutorio Diaboli, qui est hostis fidei Christianæ, per suas blanditias, sicut pie creditur, acquisiverunt multos fautores, et precipue Curtisanos qui sunt de partibus superioribus, et non habent bonam conscientiam, et inferunt magnas iniurias prædicto magistro nostro, vexantes eum sicut beanum et dicentes quod ipsemet est hereticus, et quod theologi in Colonia sunt Bufones. Sancte deus, quid debemus dicere? Non est magnum miraculum quod sacra Theologia debet ita scandalizari et haberi pro una frascaria, et Theologi qui sunt sicut Apostoli dei, debent sperni quasi essent stulti. Credatis michi firmiter, quod fides Catholica habebit magnum malum exinde, et ego timeo quod erit una confusio in ecclesia dei. Etiam dicunt, quod dominus apostolicus est pro parte Ioannis Reuchlin, quia ipse etiam est poeta et favet iuristis. Sed tamen spero quod sua Sanctissimitas illuminabitur per gratiam spiritus sancti, et non dabit malam sententiam, quod velit dominus deus qui

regnat in terris et per celos et sua mater virgo Maria, que liberet nos ab ista poetria. Datum Romæ.

5.

FRATER IOANNES DE WERDEA

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Humiles et devotas orationes cum numerosa salute. Venerabilis vir, vos scribitis michi quod audivistis quod causa vestra male stat et Ioannes Reuchlin acquisivit unam inhibitionem apostolicam; et scribitis michi quod timetis valde, ne habebit victoriam contra Theologos et sanctissimum ordinem nostrum, et postea scandalizabitur ecclesia dei. O modice fidei, vultis esse ita perterritus, quod vultis statim desperare? Tamen olim quando fui vobiscum in Daventria, non fuistis ita timax, sed habuistis magnam audaciam. Quia scio adhuc bene, quomodo semel percussistis illos duos beans venientes ad vos cum longis cultris, et vos non habuistis unum armum seu defendiculum. et tamen percussistis eos cum adiutorio dei realiter cum effectum, ita quod unus pre timore perminxit se. et viderunt multi homines et dixerunt 'Per deum, iste Ortvinus ha-

bet magnum cor'. Vos debetis scire quod hic in Curia Romana non est sicut vos putatis, sed unus una vice lucratur et alia vice perdit. Et licet aliquis habet aliquando duas vel tres sententias pro se, tamen adhuc potest perdere litem. Sed potestis dicere 'Papa permisit quod Speculum oculare debet vendi, legi et imprimi'. Quid tunc est? Si permisit, ergo non potest prohibere? Non sequitur: quia sanctissimus habet potestatem Ligandi et Solvendi, et non debet corrigi: quia habet plenariam potestatem, hic et ubique, sicut scitis ex Evangelio, quia mirabiliter estis solidatus in sacra scriptura. Sed ego volo allegare Ius Canonicum. Primo quod Papa obtinet principatum totius Orbis, IX. quaest. IIII* cap. 'Cuncta per mundum'. Et potest deponere imperatorem solus, etiam sine Concilio, ut dicit glosa in cap. 'Ad Apostolice, De Sententia et Re iudicata. Et habetur II. quaest. VI.** De cetero. Et Papa non est sub lege, sed ipse est lex animata in terris, ut habetur in glosa super capitulo XI. de officio Iudic. delegati. Et si Papa est lex, potest facere quod vult et neminem respicere. Et quamvis semel dixit 'ita', tamen postea potest dicere 'non'. Et debetis habere bonam

*) *Immo* quaest. II.

**) quaest. I. c. 109.

confidentiam: quia nuper audiui hic ex uno auditore Rote, qui est vir notabilis, et habet magnam experientiam, quod non est possibile, quod Papa potest sententiam dare contra vos, quia habetis optimam causam, et est causa fidei. Ergo estote fortes in bello: quia licet isti fantaste dicunt vobis de illa inhibitione, nichil debetis dare supra, quia non habet effectum. Sed ego spero quod statim volo vobis scribere bonas novitates, quia dominus magister noster Iacobus de Hochstraten facit magnam diligentiam. Et nuper habuit convivium et invitavit multos Curtisanos antiquos bene experimentales, et unum scriptorem Apostolicum qui est bene visus apud sanctissimum, et aliquos auditores Rote. Et dedit eis comedere perdices et fasianos et lepores et pisces recentes, et optimum vinum Cursicum necnon grecum, et dixerunt omnes quod tractavit eos cum summa reverentia, et dixerunt 'Per deum, iste est notabilis Theologus. Volumus esse pro parte ipsius'. Et sic habet bonam sperantiam. Sed oportet concludere, quia nuncius non vult expectare. Valeatis, et salutetis michi omnes magistros nostros et magistros et Iohannem Pfefferkorn. Datum Rome.

6.

MAGISTER CORNELIVS STORATI

MAGISTRO ORTVINO

SALVTEM PLVRIMAM.

Secundum postulata vestra que misistis michi in urbem, quando adhuc fui Curie Romane, quod debeo vobis articulariter significare, quomodo stat negotium in causa fidei inter vos et alios theologos et Iohannem Reuchlin: advertatis rogo: ego ita celeriter abivi quod non potui scribere unum verbum. Et proposui michi, quod ego volo vobis scribere ex poetria et ego nunc facio. Ergo sciatis quod quando ego fui Rome, tunc non bene stetit, valde doleo. Nam magister noster Iacobus de Hochstraten est in magna paupertate. Non habetis verecundiam vos theologi, quod non mittitis ei pecuniam? Vos vultis expedire magnalia, et non vultis exponere pecuniam. Credatis quod est faciendum. Quando ille magister noster intravit Romam cum duobus vel tribus equis, habens pecuniam in Banco, et dans propinas, tunc Curtisani valde honoraverunt ipsum. Et dixit unus ad alium 'Quis est iste?' Respondit alius 'Ipse est unus Doctor de Almaniam, ita notabilis sicut est possibile; et est speculativus et argumentifex singularis, quod non habet similem. Ipse habet hic causam fidei contra unum Iuristam

secularem'. Tunc Curtisani laudaverunt eum et sepe dixerunt michi 'Domine Corneli, commendate me huic notabili Theologo'. Protunc habuit fautores, et causa sua bene stetit. Nunc autem derelinquitis eum, non mittentes ei satis de pecunia. Ego semel fui in camera ipsius, tunc vidi ibi iacere cappam suam, et vidi quod fuit plena pediculorum. Et ipse videns quod ego vidi, allegavit scripturam dicens 'Animalia tua habitabunt in ea. parasti in dulcedine tua pauperi, deus'. Et iterum dixit 'Thabescere me fecit zelus meus'. Ego autem ex commiseratione fleui. Debetis ergo esse pro eo, quod tamen fratres predicatorum mittant ei pecuniam. Si dicunt quod non habent, tunc dicatis quod accipiant de illa quam collegerunt ex indulgentiis; quia est causa fidei, et que impetrantur in illa causa, impetrantur pro fide Christiana. Valete. Datum Auguste.

7.

FRATER ALBERTVS ACVFICIS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Honorabilis vir, nuper venit huc una litera a dominatione vestra michi destinata. Et cum leticia aperui, quia cognovi sigillum vestrum, et

legi et intelligo quod dominatio vestra cupit scire quomodo tamen homines loquuntur hic de causa fidei inter vos Theologos et Iohannem Reuchlin. Volo vobis scribere, sed non debetis michi habere pro malo, quia non sunt pro parte vestra. Omnes dicunt quod Theologi faciunt Reuchlin sicut scribe et pharisei fecerunt Christo, et quod ipse semper fuit probus vir, et fuit in Concilio duorum Imperatorum. Et sua iuristria iuvavit multas civitates et Principes. Et omnes invenerunt eum probum et fidelem. Et quod theologi invident glorie ipsius, et voluerunt eum declarare hereticum per devia et nullitates. Quando talia audio, tunc teneo oppositum; sed scitis bene quod multi canes superlatrant unum. Dixerunt nuper duo magistri venientes ex Colonia, et unus ex eis est nobilitaris, quod omnes qui agunt contra Reuchlin, sunt communiter Spurii vel Infames vel Bufones: quod fuit michi magna verecundia; sed ipsorum unus audacter dixit quod omnes circumstantes audierunt, 'Domini, ut intelligatis qualis sit ista causa contra Iohannem Reuchlin: illa causa habuit principium a Iohanne Pfefferkorn, qui est similis re et nomine et omnibus modis huic Iohanni Pfefferkorn qui fuit hic cum forcipibus calidis laceratus: quia etiam est Iudeus baptizatus, et etiam propter nequitias quas fecit dereliquit fidem suam. Et

si deberet hic sedere in turri, et spiculator deberet eum interrogare quid fecit, ipse deberet non minus confiteri quam ille alius. Ipse instigavit Theologos Colonie, et ipsi etiam instigaverunt eum, et voluerunt libros Iudeorum per totam Almaniam comburere. Et hoc fecerunt propterea quod Iudei deberent venire ad theologos et prefatum Pfefferkorn cum magna pecunia occulte dicentes 'Permittatis mihi libros meos: ecce hic habetis quadraginta aureos'. Et aliqui Iudei dedissent libenter centum, aliqui mille. Tunc venit Reuchlin et impedivit illud propositum, et irati sunt super eum, et scribunt libros et scandalizare volunt eum, et dicunt quod est hereticus. Etiam scribunt aliquos libros in latino, et intitulat eos nomine Iohannis Pfefferkorn, cum tamen ipse non scit alphabetum in latino. Sed igitur faciunt, quia sciunt quod nemo respondebit ei, quia nemo cum isto malefactore vult se permaculare: ergo videbitis, quod si essent veri theologi aut probi viri, ipsimet facerent facta sua, et non velarent et occultarent se cum isto trufatore. Fecerunt etiam alios libros, quorum aliqui sunt intitulati nomine Arnoldi de Tungari, qui inventus est falsarius, ita quod nunquam potest negare, et nunquam potest se excusare, quod non est falsarius, quia manifestum est per totam Almaniam, quomodo falsificavit scripta Iohannis

Reuchlin. Alius scriptor theologorum est magister Ortvinus, qui est filius presbyteri, qui etiam est concubinarius, et deprehensus in adulterio. Deinde habent alium, de quo bene audivistis, doctorem Vigandum Wirt ordinis predicatorum, qui similiter est infamis. Ipse composuit librum, quod beata Virgo est concepta in peccato originali, et fecerat magnam seditionem cum predicationibus suis. Et ergo fuit coactus revocare verba et scripta sua publice Heydelberge, quod egomet audiui et vidi. Sic potestis scire, quales sunt inimici Iohan Reuchlin'. Quando audiui talia, tunc dixi 'Domine mi, non debetis talia dicere coram populo, et si essent vera, quia scandalisatur per hoc totus ordo, et homines accipiunt malum exemplum'. Respondit ille 'Etiam vos non debetis ista fecisse contra Reuchlin, quem etiam voluistis scandalisare. ergo ipse non potest se purgare sine vestro scandalo'. Per deum, magister Ortvine, ego vellem quod haberet finem ista causa, quia est nobis multum incommodosa: homines amplius non volunt nobis Eleemosynas dare; ego ivi septimana proxima pro caseis, et per decem dies non plures quam XV collegi, quia dicunt omnes 'Vade ad Iohannem Reuchlin, et dic quod det tibi caseos'. Dominus deus tribuat bonum finem. Et sic valeatis in domino. Datum Hallis in Saxonia.

8.

MATHEVS FINCK BACVLARIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Inenarrabiles salutes et amores ineffabiles. Honorabilis vir, quoniamquidem sufficienter scitis quomodo sto hic in urbe Roma, et sum in Copistria et de gratia dei habeo bonum servitium, ergo non est necesse quod scribo vobis de eo, quia etiam non libenter legitis productas literas. Sed secundum hoc quod promisi vobis scribere novitates ex urbe Roma ad minus semel in mense, et quandocunque irent Cursores vel poste, tunc vellem certificare vos quomodo stat hic in bellis et in aliis et de rege Francie et de imperatore, propterea potestis cogitare 'Ecce iste est superbus, quia habet bonam stantiam Rome, et propterea non curat michi scribere, et est oblitus quod fui preceptor suus et docui eum in poesi et in artibus et cum hoc etiam in grecismo, ita quod pro parte est bonus græcus'. Dico quod non, et diabolus auferat me si non habeo vos in memoria et in orationibus meis erga deum: quia dicit Gregorius, quod ingratitudo est radix omnium vitiorum; ergo qui peccat in gratitudine, peccat in omnibus peccatis: sed si ego non scriberem vobis per superbiam, tunc essem vobis ingratus, qui fecistis michi talia bona. Sed habeo rationabiles causas,

quod non direxi literas ad dominationem vestram: quia pro magna parte fui infirmus, et nescio quid fuit mihi: Medicus dicit quod habeo aliquid in stomacho et non scio bene digerere. Etiam nudiustertius sumpsi unam purgationem, et salva reverentia coram dominatione vestra, ego merdavi unam merdam ita tenuem quod aliquis posset sorbere cum cocleari; et cum hoc exivit una petia alba bene ita magna sicut pirum. Et dixit Medicus 'Illa est materia indigesta et causat febrem'. Sed pro nunc scio iterum bene comedere, quia habeo bonum appetitum, laudetur deus. Et si maneo sanus, tunc semper volo scribere vobis. Et pro ista vice debetis scire, quod Sanctissimus adhuc est Florentie, et Curtisani hic maledicunt ei quod non venit, quia non possunt expedire negotia sua. Sed ego dico quod debent habere pacienciam, et non debent ei maledicere, alias sunt excommunicati; et allego eis Iura supra hoc, quia vado hic ad Sapientiam et studeo: iam feci magnum profectum in utroque Iure, in uno ita bene sicut in alio. Sed dicunt aliqui quod oculi dolent Sanctissimo, ergo non potest ambulare per aerem. Debetis etiam scire quod Rex Franciæ revertit in Franciam: vult portare magis populum ad bellandum contra Imperatorem. Et Hispani volunt auxiliare imperatori, et habetis scire quod erit magna guerra. Quapropter debemus dicere in

Orationibus nostris 'Da pacem, domine, in diebus nostris'; quia non est bonum quod est guerra in istis locis, pro Curtisanis. Si esset pax, tunc semel deberetis mihi scribere de Vacancia unius beneficii, sive est curatum sive non curatum, sive de iure patronatus sive aliter. Quia ego nunc habeo bonam experienciam et vellem bene impetrare aliquid. Et si habetis unam litem, tunc ego volo sollicitare pro vobis hic. Etiam de causa cum Ioanne Reuchlin debetis scire quod magister noster Iacobus de Hochstraten collegit adhuc alios articulos in Speculo oculari: et sunt ita bene hereticales sicut alii. Et ipse iam est Florenciæ cum Curta, et diligenter sollicitat. Non debetis dubitare quod non habebitis victoriam. Scribatis mihi similiter nova et Valeatis cum gloria. Datum Romæ.

9.

MAGISTER PHILIPPVS SCHLAVRAFF

MAGISTRO ORTVINO GRACIO

Salutem sesquipedalem. Venerabilis magister, sciatis quod accepi literam vestram valde poeticaliter scriptam, sicut est consuetudo vestra. Et scripsistis

‘Datum in Colonia, quando habuimus bona
convivia:

et viximus in hilaritate, et non curavimus
de gravitate.

Et consideravi quod fuistis bene vinificatus, id est vino repletus, dicendo poetalter, et credo quod fuistis ebrius quando scripsistis illud dictamen. Et scribitis mihi quod debeo vobis mittere illud Carmen quod compilavi de ambulatione mea hincinde per Almaniam, quando visitavi universitates, habens mandatum a Theologis quod debui seminare favorem eorum contra Ioannem Reuchlin, et quomodo fui ibi tribulatus a poetis qui sunt hincinde. Faciam utique, sed vos iterum debetis mihi aliquid mittere de vestris operibus. Et dedi huic nuncio quod portaret vobis. Etiam sciatis quae composui rithmice non attendens quantitates: videtur mihi quod sonat melius sic. Etiam ego non didici illam poetriam, nec curo. Valete. ex Bruneck in Flandria.

Carmen Rithmicale Magistri Philippi Schlauraff quod compilavit et comportavit quando fuit Cursor in Theologia et ambulavit per totam Almaniam superiorem.

Christe deus omnipotens, in quem sperat omne
Ens,

- Qui es deus deorum per omnia secula seculorum,
Tu velis michi esse propicius, quando tribulat
me inimicus.
Mitte unum diabolum, qui ducat ad patibulum
- 5 Poetas et iuristas, qui dederunt mihi vexas,
Presertim in Saxonia, ubi fui studens in loica,
Quam docuit me Sibutus, qui est in medicina
imbutus,
Et habet antiquam vetulam, quæ vendit bonam
cerevisiam.
Tunc est ibi unus poeta, qui vocatur Balthasar
de Facha,
- 10 Qui me tribulavit, quod mihi valde doloravit.
Tunc Philippus Engentinus, qui non est vexator
minus,
Incepit unam guerram; tunc quesivi aliam
terram,
Et cogitavi bonam rem, ut ad Rostock irem,
Ubi Hermannus Buschius mortificavit unum
carminibus.
- 15 Tunc audiui in via, quod viget ibi pestilencia.
Et ivi ad Gribswaldiam, quæ habet modicam
Companiam.
Et sic abivi mox, quamvis fuit statim nox,
Et veni ad Franckfurdiam, quæ iacet apud
Oderam:

Ibi Hermannus Trebellius cum suis poematibus
20 Multum me infamavit, et audacter blasphemavit;

Nec non duo Osthennii, qui sunt huius discipuli,
Qui multis cognominibus vexabant me in civibus:

Do hiefs mich die gantze statt das Colnisch
Copulat:

Ita quod ambulavi in Austriam, ad meam malam fortunam:

25 Quia Collimitius (veniat ei sanctus Anthonius)
Fuit ibi Rector, et meus inimicator,
Vocans me traditorem, et volens ponere ad
carcerem,

Nisi fecisset Heckman. Sed Ioachimus Vadian,

Novum infortunium, propter Pepercornum

30 Mecum ibi incepit: quia eum vilipendit
In sua defensione, quamvis cum magna ratione.

Tunc dixi quod sum innocens, et rogavi eum
flens,

Quod vellet me dimittere: tunc dixi eis tacite,
Rector Bursæ lilii quod retineret me cum vi.

35 Et dixit Cuspinianus, quem amat rex Maximilianus,

Quod magistri in artibus sunt doctores in
peccatis mortalibus.

'Tunc incepti inde transire, et ad Ingolstadt
venire.

Hic Philomusus habitat et contra Theologos
metrificat.

Tunc timens eius furiam transivi ad Nurm-
bergam,

40 Ubi quidam Pirckheymer, qui non est ma-
gister,

Fecit mihi instantiam: sed audiui ibi clam,
Quod cum multis sociis in partibus diversis
Magna in coniuratione vellet stare pro Cap-
nione,

Et contra nos Theologos facere multos libros.
45 Et fuit mihi dictum quod noviter unum li-
brum

Scriptis de usura quam admittit Theologia,
Sicut Bononie est disputatum et per magi-
stros nostros probatum.

Sic ivi post unum mensem ad universitatem
Lipsensem,

Ubi Richardus Crocus, qui dicitur esse Ang-
licus,

50 Vidit me per viam, et dixit 'Illam bestiam
Ego novi Coloniae'; respondi 'Noli dicere,
Quia ego non sum'. tunc dixit ad suum socium
'Iste pro Theologis est proditor Capnionis,
Et est magnus pultronus'. quod dixi magi-
stris in artibus,

55 Qui iuraverunt invicem accipere ei lectionem
Ita quod in posterum non amplius haberet
stipendium.

Venit Mosellanus dicens 'Ille Beanus
Deberet ad patibulum suspendi per suum
collum'.

Et fui licenciatus et ad Erfordiam intentio-
natus,

60 Ubi Aperbachius me incepit tribulare *acrius*,
Et Eobanus Hessus qui nunquam fuit fessus
Querere in plateis ut percuterent me cum
pugnis;

Et multum terribiliter vexavit me bis vel ter,
Et dixit ad studentes 'Frangatis ei dentes,

65 Quia Theologicus Reuchlin est inimicus'.
Tunc dixit Crotus Rubianus 'Unde venit iste
Beanus,

Qui non est nobis notus?' Dixi quod sum
promotus.

Respondit 'Eatis utique'; tunc volui revertere
Statim ad Coloniam vadens per Buchoniam:

70 Sed dixit quidam socius quod Mutianus Ruffus
Esset in itinere et posset me percutere.

Tunc ivi per Campaniam et veni iterum in
Misniam.

Quod fuit ibi subito dictum Esticampiano,
Qui misit suos discipulos, qui traxerunt me
cum crinibus.

- 75 Et dixit Spalatinus, qui est eius vicinus,
 Quod etiam ex parte sua darent michi verbera.
 Ergo satis percussus veni ad quoddam Nemus,
 Ibi quidam diabolus vel certe malus Angelus
 Sturnum ad me portavit, qui ubi cognovit,
 80 Dedit mihi alapam. Tunc ivi ad Franconiam,
 Ubi est fluviu Menus. ibi Ulrichus Huttenus
 Iuravit levatis digitis, quod vellet me per-
 cutere virgis,
 Si vellem ibi stare. Tunc cogitavi meum sa-
 lutare
 Vadens hinc in Sueviam ad civitatem Au-
 gustam:
- 85 Ibi Conradus Beutinger, cui non placet Bru-
 lifer,
 Noluit me permittere, quod possem hic quie-
 scere.
 Tunc preterivi Studgardiam, quia habet ibi
 stantiam
 Reuchlin ille hereticus, qui fuit mihi su-
 spectus.
 Tunc ad Tubingam abii: hic sedent multi
 socii
- 90 Qui novos libros faciunt et Theologos vili-
 pendunt:
 Quorum est vilissimus Philippus Melanch-
 tonius,
 Sicut ego cognovi; et igitur deo vovi,

Si viderem illum mortuum, quod irem ad
sanctum Iacobum.

Fuit et Bebelius, et Iohannes Brassicanus,
95 Et Paulus Vereander, die schworen alle mit
einander,

Quod vellent me percutere, si non vellem
recedere.

Sed quidam hic theologus, cum nomine Fran-
ciscus,

Sua cavisatione portavit me ex illa regione.

Tunc cogitavi ire et ab illis poetis venire,
100 Et ivi ad unam patriam quam dicunt Argen-
tinam.

Ibi in media via facta est una rebaldria,
Quia Nicolaus Gerbellius cum suis disputa-
tionibus

Confudit me in populo, quod steti in magno
scandalo.

Venit Sebastianus Brant, der nam mich bey
der hand,

105 Dicens 'Michi sequere: nos volumus navigare
Ab hinc in Narragoniam propter tuam stulti-
ciam'.

Et fuit ibi Schurerius qui est pinguis socius;
Ipse me derisit et dixit 'Herr, ir musset mit
Bifs ins Schlauraffen landt: do seit ir vast
wol bekandt'.

110 Collegi meam tunicam et cepi inde fugam

Pergens ad Sletstadium: cum vidi Wimphe-
lingium,

Qui habet unum pellicium quod est bene im-
pinguatum,

Necnon Iacobum Spigel, qui dixit 'Wo her
du dauben gigel?'

Respondi quod ex Suevia. tunc dixit quod
sum bestia.

115 Et ego fui iratus: tunc dixit mihi Kirherus
Quod irem ad Athenas et discerem græcas
litteras.

Et fuit etiam Sapidus cum multis suis scho-
laribus,

Dans mihi disciplinam: tunc invocavi celo-
rum reginam.

Tunc exclamavit Storckius 'Volvamus hunc
de gradibus'.

120 Respondit ei Phrygio 'Parcamus sacerdotio'.
Venit Beatus Rhenanus quærens an sum
Almanus.

Respondi 'Sum ex Flandria': tunc statim duo
verbera

Accepi super capite, quod vix potui audire.

Et ivi hinc ad Hagenaw: do wurden mir die
augen blaw

125 Per te, Wolffgange Angst, Got gib das du
hangst,

Quia me cum baculo percusseras in oculo.

- Accurrit autem Setzerius, qui vix est Ba-
clarius,
Cum uno magno volumine percutiens me in
latere,
Quod non habui spiritum: tunc oravi illum
socium,
130 Quod facerem confessionem, quia haberem
contritionem;
Sed ego in noctis medio surrexi de cubiculo
Et ivi ad Friburgiam querens misericordiam:
Sed ibi multi nobiles armati et horribiles
Reuchlin defenderunt et mihi mortem mina-
verunt;
135 Nec non unus vetulus qui vocatur Zasius,
Ille antiquus Iurista, quesivit an sum Scotista.
Respondi 'Doctor sanctus est mihi autor
summus':
Tunc fecit me risibilem, quod habui pudorem.
Et statim quidam Amorbach spricht 'Ich will
ein anders machen,
140 Und langet mir die pritschen her, so wil
ich in ein neues lern'.
Sic fui hinc fugatus, quia sum ad miseriam
natus,
Et veni Basileam, ubi vidi quendam
Qui Erasmus dicitur et multum honoratur.
Tunc dixi 'Cum licencia dicat vestra excel-
lencia

145 Si estis Magister nostrandus vel statim qua-
lificandus.'

Respondit ipse 'Utique': tunc sivi eum stare.
Sed in domo Frobenii sunt multi pravi he-
retici,

Nec non Glarianus qui imposuit mihi manus
Percutiens in dorsum et proiciens deorsum.
150 Et dixi 'Per tuam lauream fac mecum mise-
ricordiam'.

Tunc ivi ad naviculam abiens Wormaciam,
Ubi in hospicio cum Theobaldo medico
Fuit michi lis quia de Theologis
Dicebat multa scandala: tunc dicebam cum
modestia

155 'Vos estis homo stolidus': et statim unus ca-
seus

Stetit mihi in capite; et sic recessi cum vul-
nere.

Usque ad Moguntiam, ubi mihi gratiam
Fecit predicator Bartholomeus decimator,
Dans mihi hospitium et iurans per deum
vivum,

160 Si ivissem ad Coronam, quod acceperissem
vexationem bonam,

Quia ibi commensales sunt valde nequitiales,
Nicolaus Carbachius qui legens proscholaribus
Exponit Titum Livium; tunc reperi Hutti-
chium,

Qui ex antiquo odio percussit me cum scamno,
165 Quod feci unum bombum: tunc dedit mihi
pugnum

Doctor Conrat Weydman: ich sprach 'Wie
sol ich dz verstan?'

Tunc trusit me Iohan Konigsteyn, quod ce-
cidi de gradibus.

Et sic post hoc periculum contuli me ad
Rhenum,

Ubi cum ambulavi, visus est mihi in navi
170 Doctor Thomas Murner, ordinis minorum
frater,

Qui dixit 'Nisi parcerem propter meam di-
gnitatem,

Statim coram omnibus iaceres hic in flu-
ctibus'.

Respondi 'Quare hoc?' tunc dixit 'Schweig,
du holtz bock:

Es leytt mir noch im sin quod fecisti doctori
Reuchlin'.

175 Sic ivi ad Coloniam et inveni bonam com-
paniam,

Quamvis mihi Buschius cum suis auditoribus
Et Ioannes Cæsarius, qui legit ibi Plinius,
Facerent instantias: quia non curavi has,

Sed steti cum Theologis, et vixi in lætitiis,

180 Und gab nit ein har uff den grafen von
newen Ar,

Quamvis sit poeticus: quia Pepercornus
 In suis dictaminibus dicit de nobilibus
 Quod quamvis sunt clari, non possunt excu-
 sari,

Et debent sibi solvere pro sua obscuritate.
 185 Et sic est finis propter honorem Universi-
 tatis.

10.

MAGISTER NOSTER BARTHOLOMEVS
 KVCKVCK

MAGISTRO ORTVINO

Salutes innumerabiles cum summa veneratione a parte ante. Venerabilis Magister, non facto preambulo aut multo circuitu verborum habetis scire sicut nuper scripsistis mihi quod deberem vobis notificare qualiter negotium in causa fidei stat hic: sciatis quod bene stat, sed nondum exivit sententia diffinitiva. Et est hic unus Iurista qui vocatur Martinus Groningen, doctor Senensis, ut ipse dicit, satis pretensus et superbus. Ipse debet latinisare Speculum oculare, et est valde presumptuosus, quia cupit videri. Aliqui laudant eum, et quesivi nuper ex eis 'Quid plus scit quam alius?' tunc dixerunt, quod habet bonam noticiam

in græco. Et sic videtis quod non est curandum de eo, quod græcum non est de essencia Sacrae Scripturae. Et credo quod non scit unum punctum in libris Sentenciarum; nec ipse posset mihi formare unum Syllogismum in Baroco aut Celarent, quia non est logicus. Ipse nuper vocavit me asinum: et dixi ei 'Si es ita audax, tunc disputa mecum', et tibi savi eum audacter, et tacuit. Tunc ulterius vexando eum dixi 'Ego arguo quod tu sis asinus. primo sic „Quicquid portat onera, est asinus; tu portas onera: ergo es asinus. Minorem probo, quia tu portas istum librum“. Et fuit verum, quia ipse portavit unum librum quem dedit Iacobus Questenberg ad studendum intus contra magistrum nostrum Iacobum de Hochstraten. Tunc non fuit ita prudens quod negaret mihi Maiorem, quia non potuissem probare; sed scivi quod nihil scit in logica. Dixi ergo ad eum 'Domine doctor, vos vultis vos intromittere in negotio Theologorum, quod non est in facultate vestra: ego suaderem vobis quod dimitteretis, quia vos non intelligitis materiam istam; alias potestis venire ad damnum, quia Theologi non volunt quod Iuristæ debent tractare causas fidei'. Et statim ille iratus dixit 'Ego non solum intelligo istam materiam, sed etiam video quod tu es una maledicta bestia'. Tunc fui etiam commotus et surrexi et fuit inter nos magna rixa in die illa; dixit-

que michi magister noster Petrus Meyer plebanus Franckfordiensis 'Eamus ad hospitium pro comedere, quia est tempus ad prandium; permittatis stare illum bonum virum, quia non intelligit facta sua; ipse adhuc deberet ire ad scholas desuper'. Sed debetis scire, magister Ortvine, quod volumus pulcherrime vindicare istam iniuriam. Ipse est studens Coloniensis, et stetit in Bursa Montis, quod ego pro certo scio: ergo faciatis quod universitas citat eum; tunc volumus eum declarare periurum, quia est immatriculatus in matricula universitatis et fecit iuramentum quod vult procurare bonum universitatis; sed nunc stat cum Iohanne Reuchlin, contra universitatem est. et rogo quod velitis hoc statim facere, et mittatis michi librum Ioannis Pfefferkorn qui intitulatur 'Defensio Ioannis Pepercorni contra famosas': ego vidi nuper unum socium portare huc, et vellem ita libenter habere quod cor dolet michi inde, quia talis liber habet multas propositiones subtiles. Dominus deus noster in eterna gloria det vobis salutem et pacem. Amen.

11.

IODOCVS SARTORIS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem sempiternam et novum annum cum bona fortuna sicut est in mundo, et plus si est possibile, opto vestræ dominationi, que debet scire quod adhuc bene succedit michi de gratia dei qui tribuit mihi misericordiam suam, et sicut dicit Psalmista, 'Exaudivit dominus deprecationem meam'. Dominus orationem suscepit, quia oro cotidie pro peccatis meis et peto quod dominus noster Iesus Christus velit mihi custodire animam et corpus; sed tamen magis animam, quia corpus est pulvis et sicut dicit sacra scriptura 'Pulvis es et in pulverem reverteris'. Etiam spero quod non male succedit vobis, quia quando unus habet istam gratiam a deo quod semper penitet de peccatis suis, et orat devote orationes suas, etsi non sæpe ieiunat, tunc dominus deus non vult quod male succedit ei. ego scio quod habetis bonam conscientiam et semper estis in studio volens procurare bonum Ecclesiæ. Quia scio bene quomodo nuper scripsistis unum librum contra quendam hereticum Ioannem Reuchlin et fuit ita magistratiter compilatus quod habui admirationem exinde; et dixi ad unum Cursorem de ordine predicatorum qui circumportavit talem librum, 'Ego credo

quod iste homo habet duo capita, quod potest ita scientificè practicare unam rem'; sed intellexi etiam ab illo cursore quod scribitis commentum super librum magistri nostri Arnoldi de Tungari quem articulatim composuit de propositionibus hereticalibus Speculi ocularis. Mittatis mihi quando est perfectum tale commentum: quia scio quod proculdubio erit mirabile, exponens omnia argumenta et notabilia, et propositiones et conclusiones et corolaria, que pauci bene intelligunt, quia ille magister noster est nimis subtilis in scriptis suis sicut communiter Albertistæ in via sua: sed non debetis mihi pro malo habere quod laudo Albertistas, cum vos estis Thomista, quia non est magna differentia, et multum concordant in aliquibus; sed doctor sanctus est profundior, et hoc habet ex speciali inspiratione Spiritus-sancti, quapropter etiam dicitur Doctor sanctus, quamvis Reuchlin non vocat eum sic in suis scripturis, et propterea est hereticus et maneat in nomine diaboli. Ego nuper fui iratus super unum Iuristam qui defendit eum, et scripsi unum carmen metricum contra eum: etenim soleo poetificare etiam, quando sum solus, ex Arte metrificandi Bebelii que est multum subtilis.

Est autem hoc Carmen:

Astripotenti dei mater venerabilis Christi,
Da precibus famuli aures benignas tui:

Qui te orat, Maria, pro sancta Theologia,
 Contra quam scribit Reuchlin Iurista ma-
 lus,

Non clarificatus nec desuper illuminatus,
 Qualiter esse debet qui vult placere tibi.
 Ergo tuum natum memento habere rogatum,
 Ut subvenire velit huic facultati suæ.

Et est Elegiacum et scanditur sicut primum metrum in Boetio incipiens 'Carmina qui quondam studio etc.' Sed nuncius non dixit michi quod vult ita cito recedere, alias volui vobis misisse plura metra quæ scripsi pro defensione ecclesiæ et fidei. Ergo cogitate quod mittatis michi tale commentum a vobis practicatum. tunc iterum volo vobis aliquid novi mittere. Valete raptim faustum zelose Datum Olmuntz in Moravia.

12.

MAGISTER GVILHELMVS LAMP

ARTIVM MAGISTER

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM.

Reverende vir, secundum quod dixistis et mandastis mihi quod statim quando venio ad Romam,

debeo vobis scribere quomodo transivit michi in via per omnia et quomodo sto quoad sanitatem corporis, sciatis quod de gratia dei adhuc sum sanus, et vellem etiam de vobis libenter audire quod estis sanus: sed spero, si vult dominus deus, quod estis sanus, et facio vobis notum qualiter statim quando veni ad Maguntiam in hospitium Coronæ, tunc inveni ibi quosdam viros qui loquebantur de causa fidei et erant pro doctore Reuchlin, et quando viderunt quod ego sum Colonien-sis, adhuc magis loquebantur et fecerunt mihi in despectum, et laudaverunt Ioannem Reuchlin et parvipenderunt magistros nostros in Colonia et dixerunt quod essent vespertilioes qui nihil habent agere in luce, sed volant in tenebris, tractant obscuritates. Tunc ego dixi 'Audiatur pars altera', et alligavi flores legum, et ipsi inceperunt me irritare multis malis verbis, quod dixi 'Quid mihi cum Reuchlin? permittatis me comedere pro pecunia mea'. Et potestis dicere 'Domine Wilhelme, vos debuissetis perseverasse et audacter respondisse ipsis'. Sciatis quod non est faciendum in isto loco, et audivi quod nuper unus in isto hospitio fuit percussus cum uno scamno, quod defendit magistrum nostrum Iacobum de Hochstraten, quia isti socii qui vadunt ibi ad mensam, sunt valde terribiles, et habent gladios et spados, et unus ex eis est comes et est lon-

gus vir et habet albos crines. ipsi dicunt quod accipit cum manibus suis unum virum armatum et iactat eum ad terram, et habet gladium ita longum sicut gigas. Quando vidi eum, tunc tacui et permisi eos loqui; sed cogitavi quod vellem vobis scribere, sed protunc non satim habui nuncium. Sed quando veni ad WORMATIAM, intravimus ad unum hospitium, ubi sunt multi Doctores, qui sunt in Iudicio cameræ: ibi dicebant mirabilia contra theologos, et audiui quod citaverunt Ioannem Pfefferkorn propter Stormglock, et dixit unus 'Vos videbitis quod adhuc in paucis annis auferentur isti magistri nostri et non erunt amplius'. Tunc dixi 'Quis tunc predicabit vobis et docebit in fide Catholica?' Respondit ille 'Hoc faciunt docti theologi, qui intelligunt scripturas sicut Erasmus Rotērodamus, Paulus Ricius, Ioannes Reuchlin et alii'. Tunc tacui et cogitavi mecum 'Stultus stulta loquitur'. Et sedit unus in mensa nomine Theobaldus Fettich, qui pro nunc est doctor Medicinæ, et cognovi eum, quia olim stetit Colonie in Bursa montis: ipse multo plura dixit quam alii, et dixi ei 'Vos debetis recordare quod fecistis iuramentum Rectori et Universitati Coloniensi'. respondit quod merdaret super nos omnes. Sed transeant illa. Postea quando exivimus Wormaciam, venerunt quidam viri terribiles in equis, habentes balistas

cum telis et volentès nos sagittare: tunc socius meus clamavit 'Iesus, Iesus', et ego habens bonum cor dixi quod non debet ita clamare, et dixi ad illos viros 'Domini gratiosi, nolite sagittare nos, quia non sumus induti cum armis et non sumus inimici vestri, sed sumus clerici, et tendimus Romam pro beneficiis'. Tunc unus dixit 'Quid ego curo beneficia? detis mihi pecuniam et sociis meis quod habemus bibalia, vel diabolus debet vos confundere'. Tunc si volumus venire de ipsis, oportet quod dedimus ipsis duos florenos. Et ego dixi occulte 'Bibite quod diabolus benedicat vobis'. Et postea socius meus dixit 'Quid vobis videtur, volumus illos citare ad Curiam Romanam?' Tunc dixi quod non est possibile, quia non scimus nomina ipsorum. Deinde per multam merdam ivimus ad Augustam, et valde pluit, et etiam ita nixit quod non potuimus aperire oculos nostros. tunc dixit socius 'O diabole, quomodo friget me; si essem adhuc Colonie, ego non vellem ire ad Curiam rhomanam': et ego risi. In hospitio autem erat una pulchra virgo; et de nocte fecerunt choream, et socius meus chorisavit etiam; et dixi ei quod non deberet facere, quia est Magister, et non deberet exercere istas levitates; sed ipse non curavit, et dixit michi 'Si illa virgo vellet mecum dormire per unam noctem, ego vellem de merda eius comedere unam libram'.

et non potui amplius audire, sed allegavi Ecclesiastes, id est 'Vanitas vanitatum et omnia vanitas', et ivi dormitum. De mane venimus ad Lanfzperg, ubi socius meus supposuit ancillam hospitis per noctem. et de mane quando exivimus hospitium, tunc equus suus claudicavit, et dixi 'Supponatis cras amplius ancillas'; sed unus faber iuvavit ei. Et postea ivimus ad Schangaw, ubi emimus pulchra specula. Deinde ivimus versus Inspruck: tunc fuit ita mala via quod equi non potuerunt ire; et fuit ita profunda merda quod transivit equis ad ventres superius. Et sic post multas tribulationes venimus Insprucken, ubi fuit Dominus Imperator et eius Vasalli et Curiales et satrapæ et milites et armigeri, habentes vestes sericas et catenas aureas in collibus suis. Et aliqui fuerunt terribiles cum barbis et birretis scissis militariter. Et timui comedere in hospitio, quia audiui unum dicentem, 'si esset Imperator, ipse vellet suspendere omnes Curtisanos, quia vadunt Rhomam et discunt nequitias; Ibi etiam decipiunt se invicem pro beneficiis, et vexant alios beneficiatos in Almania et faciunt quod pecunia venit ad Rhomam de Almania'. Et sic vidi quod isti Curiales non curant deum neque homines: et ergo 'peribunt sicut pulvis a facie venti'. Postea transivimus per unum montem qui fuit plenus nive et est ita al-

tus, quod credo quod transit ad medium celi. et fuit ita magnum frigus super illum montem, quod putavi habere febrem, et cogitavi de stufa mea Colonie. Dixit autem socius meus 'O si haberem pellicium meum'. tunc dixi ei 'Vos semper queritis de frigiditate quando estis in campo, et quando venitis ad hospitium, tunc vultis supponere: non scitis quod coitus etiam infrigidat?' Respondit ipse quod non videtur sibi quod infrigidat, sed calefacit. Et debetis scire, Magister Ortvine, quod in vita mea non vidi unum hominem ita luxuriosum: semper quando intravimus unum hospicium, tunc primum verbum fuit ad famulum hospitis 'O famule, non habemus aliquid pro genibus? datulus meus stat michi ita dure, ego scio quod vellem cum eo nuces supra percutere'. Deinde venimus ad Tridentum, et parcat mihi dominus, et vos etiam non habeatis mihi pro malo, quod scribo vobis veritatem: quia ibi etiam semel purgavi renes vadens occulte ad prostibulum. sed postea de nocte oravi horas de beata virgine pro peccato illo. Fuerunt ibi multæ gentes, volentes ire ad Veronam, et facere ibi mirabilia. et dicebantur nobis grandia, quomodo Imperator velit captivare Venetiam, et vidimus Bombardas et alia multa qualia non vidi in vita mea. Et una sabbatorum venimus ad Veronam: illa est pulchra civitas, habens muros, castra et

fortalitia. et vidimus ibi domum Ditheri de Bern, ubi ipse habitavit, et ibi superavit et mortificavit multos gigantes qui bellaverunt cum ipso. Postea volentes procedere, diu non potuimus propter metum Venetianorum, quia dicebatur quod essent in campo: et fuit verum: quia postea apud Mantuam audivimus eos bombardare, quia iacebant ante Brixiam. Et dixit socius meus 'Hic natus fuit Virgilius'; respondi 'Quid curo illum paganum? Nos volumus ire ad Carmelitas et videre Baptistam Mantuanum qui in duplo est melior quam Virgilius, sicut ego audivi bene decies ab Ortvinio'. et dixi ei, quomodo semel reprehendistis Donatum, quando dicit 'doctissimus poetarum fuit Virgilius vel optimus philosophus'*, et dixistis- 'Sed esset Donatus hic, ego vellem ei in faciem dicere quod mentitur, quia Baptista Mantuanus est super Virgilium'. Et quando venimus ad claustrum Carmelitarum, dicebatur nobis quod Baptista Mantuanus est mortuus: tunc dixi 'Requiescat in pace'. Deinde venimus ad Bononiam, ubi fuit Sanctissimus et etiam rex Franciæ. Ibi audivimus missam Papalem, et accepimus multas indulgentias pro omnibus peccatis, tam venialibus quam mortalibus, et fecimus confessio-

*) philosophus] *edd. omnes habent* plebis *Puto scriptum fuisse* philos.

nem. tunc fuit ibi reverendus pater frater Iacobus de Hochstraten magister noster et inquisitor hereticæ pravitatis; et ego videns eum dixi 'O pater reverende, quid excellentia vestra facit hic? ego putavi quod estis Rome'. tunc dedi ei literas vestras et literas magistri nostri Arnoldi de Tungari: tunc respondit mihi quod vult impetrare per regem Franciæ, quod Reuchlin debet declarari hereticus, et Speculum Oculare debet comburi. Interrogavi autem eum, 'Intelligit tunc etiam Rex istam materiam?' respondit 'Licet ipse non intelligit per se, tamen Theologi in Parissia instruxerunt eum; et Confessor suus Wilhelmus Parvi, qui est vir zelosus, dixit ei in confessione quod non vult eum absolvere nisi vult facere cum Papa quod Reuchlin declarabitur hereticus'. Et gavisus sum valde et dixi, 'Det dominus deus quod fiat secundum verba vestra'. Et inveni ibi multos Curtisanos mihi notos, et invitavi eos ad hospicium. Deinde ivimus ad Florentiam, quæ est ita pulchra civitas sicut est in mundo. Et postea Senam, ubi est universitas, sed sunt pauci Theologi. Postea sunt parvæ civitates, et una vocatur Montefiascon: ibi bibimus optimum vinum quale non bibi in vita mea: et interrogavi hospitem quomodo vocatur illud vinum? respondit quod est lachryma Christi; tunc dixit socius meus 'Utinam Christus vellet etiam

flere in patria nostra'. et sic bibimus bonam positionem. et post duos dies intravimus Romam. Laudetur deus qui liberavit nos de multis tribulationibus quæ sunt in tota via, nec non in mala scarparia. Sed nunc in Curia non intellexi aliqua nova, nisi quod vidi hic unum animal bene ita magnum sicut quatuor equi, et habet rostrum ita longum sicut ego, et est mirabilis creatura. quando vidi, tunc dixi 'Mirabilis deus in operibus suis'. Ego vellem dare unum florenum quod videre deberetis illam bestiam. Sed credo per deum quod satis bene expedivi me scribendo. Vos similiter faciatis, alias nunquam vobis scribam. Et valete saniter. Datum raptim Rhomanæ Curiae.

 13.

THOMAS KLORBIVS

HVMILIS THEOLOGIÆ DOCTOR

MAGISTRO ORTVINO

SALVTEM.

Quia scriptum est 'Vexatio dat intellectu', ergo non debetis mihi habere pro malo quod modicum teneo vobis oppositum, cum ego facio in bonam partem. Vos nuper scripsistis in uno di-

etamine de uno magistro nostro, quod est valde doctus, et est Doctor multorum annorum, et est profundus Scotista, et est valde cursivus in libris Sententiarum, etiam scit mentetenus totum librum Doctoris sancti de Ente et Essentia, et Fortalitium fidei est ei sicut Pater noster, et per artem memorativam impressit sibi formalitates Scoti sicut ceram; et ultimo scribitis quod est membrum decem universitatum. Parcatis mihi, vos estis incongruus: quia unum membrum non potest habere plura corpora; sed per contrarium unum corpus bene habet plura membra; quia corpus humanum habet caput, pedes, manus, brachia, ventrem, priapum, vel vulvam si est mulier; et pes est membrum hominis, et caput est membrum hominis etc. et totum corpus hominis habet sub se illa membra, et illa membra subsunt huic corpori, sicut species suo generi: sed nullum istorum membrorum habet sub se plura corpora. sed si velitis dicere quod talis magister noster est corpus decem universitatum, iterum ego vellem reprehendere vos, quia ibi putaret aliquis, quod decem universitates essent membra illius magistri, et quod ipse constaret ex decem universitatibus; quo posito fuerit scandalum illis decem universitatibus et ipsæ minorarentur exinde, cum unus homo (quia etiam magistri nostri, sicut scitis, sunt homines) diceretur esse dignior tot univer-

sitatibus: quod est casus impossibilis, quia etiam Doctor sanctus non est plus quam decem universitates. Quomodo ergo volumus emendare, quod dicimus recte?. Advertatis, quia est questio multum difficilis; et quamvis pertinet ad grammaticalia, tamen etiam plures magistri nostri non sciunt. Ille ergo qui est immatriculatus in decem universitatibus, etiam ad tempus studuit in eis, audiens lectiones, et servans statuta, facto etiam et servato iuramento, exhibens honorem magistris et doctoribus, potest dicere 'Ego sum membra decem universitatum', et non 'membrum'. Et non est oratio incongrua, quamvis sit ibi disconvenientia in numero: quia fit ibi appositio, sicut in Virgilio 'Formosum pastor Coridon ardebat Alexim, Delitias domini': quia ibi etiam Alexis, qui est solum unus rusticus, dicitur esse delitiæ per appositionem. Et credatis michi quod est una subtilitas valde notabilis. Ego didici quando steti Lovaniæ, et nondum fui Bacularius, quando hæc materia fuit disputata per quatuor dies. Non habeatis pro indignatione, quia ex bono scripsi vobis, et Valete. Datum Confluentiæ.

- 14.

MAGISTER OTHO HEMERLIN

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutis maximam copiam. Venerabilis Magister, dominatio vestra magnam gratiam fecit michi mittendo illum notabilem librum Ioannis Pfefferkorn, qui intitulatur 'Defensio Ioannis Pfefferkorn contra famosas'. Ego non possum admirari satis, quod sic notabiliter et excellenter ille vir reprehendit Ioannem Reuchlin. et dixi quando legi 'Iste Reuchlin deberet libenter esse mortuus'. Sed plebanus quidam ex nostris, bonus Reuchlinista, semper opponit mihi, arguens a maiori ad minus; et heri ante vespertas quando ivi secum spaciatum, hec verba exiverunt ab ore suo, 'Si theologi non obtinuerunt contra Reuchlin in Almania, multo minus obtinebunt in Curia Rhomana, quia in Italia sunt doctissimi viri, et statim intelligent stulticiam et vanitatem Theologorum, quia Rhomæ non curantur tales frascarie'. Et etiam dixit, 'Quale signum est hoc, quod Theologi non audent nominibus propriis scribere contra Ioannem Reuchlin et coherentes, sed subordinant unum Bufonem qui neque honorem neque bona habet perdere, et huic adscribunt libros?' Tunc respondi ego, 'Pfefferkorn quidem composuit materiam, sed Magister Ortvinus postea latinisa-

vit'. Dixit plebanus 'Bene scio quod Ortvinus composuit hoc latinum, quia statim cognovi stilum suum; etiam scio quod ipse Ortvinus est de bona progenie, scilicet sacerdotali; sed dicatis michi unum: vos habetis fateri quod Pfefferkorn non scit alphabetum latinum: et si non scit alphabetum, multo minus scit legere; et si non scit legere, multo minus scit intelligere; et si non scit intelligere, multo minus scit scribere et componere; et si non scit legere neque intelligere neque scribere, multo minus scit disputare de istis questionibus quas nemo potest sapere nisi sit profundissimus litteratus: quomodo ergo est possibile quod ipse composuit hanc materiam vel latine vel theutonice vel hebraice?' Respondi quod videtur michi quod Pfefferkorn habet ita illuminatum intellectum, et ita sepe audivit istam materiam quod adiuvante deo et ex instinctu spiritus sancti bene potest disputare desuper. Et causa illa est ita facilis, quod Reuchlin posset vinci in ea etiam per uxorem Pepericorni'. Dixit plebanus 'Verum est hoc: quia credo quod uxorem Ioannis Pfefferkorn non vincerent quinque iuvenes quadrati rustici ex Vestphalia, multo minus Ioannes Reuchlin, qui est senex et debilis et per consequens impotens, poterit eam vincere. sed miror quod sanctissimus dominus Papa et etiam Imperator noster permittunt tanta scandala fieri

per istum Iudaicum Bufonem, quod debet stare in loco sacro et predicare populo et dare benedictionem, et facere talia, quæ si faceret unus laycus qui fuisset semper Christianus, tamen nihil boni deberemus suspicari de eo; multo minus de Iudeo baptizato, qui non debet probari quod fuerit bonus Christianus, nisi post mortem. et si non deberent hoc pati, multo minus deberent pati quod ipse intromitteret se in disputationes doctissimorum virorum, et scandalizaret honestissimos viros. Ipse deberet suspendi cum libris et scandalis suis, sicut diu meruit'. Respondi quod predicatio Ioannis Pfeffercorn non fuit pontificalis, sed fuit laycalis et simplex instructio; sed de libris eius manifestum est quod ipse defendit se contra Ioannem Reuchlin qui parvipendit eum. et ipse in Speculo suo manuali corrigit iniusticiam Ioannis Reuchlin. Et quod sit bonus Christianus, presumitur ex hoc quod si non semper maneret Christianus, ipse non esset ita iratus super Iudeos, et faceret eis tanta mala'. Dixit plebanus 'Scribere seu componere libros est una magna res, et non competit nisi magnis et doctis viris qui sunt altissime graduati, multo minus Ioanni Pfeffercorn qui est ideota: et ergo Theologi Colonienses nunquam debuissent pretendere quod vellent hominibus persuadere quod Pfeffercorn componit talia. Sed si ego essem Impe-

rator, ego vellem Pfeffercorn et Hochstrat suspendere ad unum patibulum'. Respondi 'Quid facit magister noster Iacobus de Hochstraten? tamen est bonus Imperialis, quod ego volo probare per Epistolam suam ad Imperatorem, in qua sic scribit „Valeat et in eternum gaudeat Cesarea Maiestas quam deus optimus maximusque suæ ecclesiæ conservare dignetur per milia tempora felicem“.' Dixit plebanus 'Ego vidi decem malefactores mortificari, et nullus fuit ita dignus mortis sicut Hochstrat, qui tam bonum et innocentem virum sic iniuste tribulat, et adhuc petiit etiam adiutorium a Rege Franciæ qui est publicus inimicus Imperii, contra Ioannem Reuchlin; quod est crimen lesæ maiestatis; et super hoc Rhomæ lamentavit'. Respondi quod Hochstrat facit talia zelo fidei, et fides maior est quam Imperator, et Theologi non curant superioritatem secularem'. Tunc plebanus abscessit dicens 'O innocentissime Reuchlin, debes tu sic tractari a pessimis et nequitiosissimis tribulatoribus? deus te conservet. sed si ulla est iusticia, tu non potes superari in ista causa. ergo possum dicere „Zelabunt gentes et nihil adversum te poterunt“.' Respondi occulte, 'Fiant dies eius pauci, et Episcopatum eius accipiat alter'. Per deum, domine Ortvine, nos habemus multas tribulationes. Vellem quod ista causa esset expedita: et ergo scri-

batis michi tamen quomodo stat in Curia Rhomana, et Valeatis per tot annos quot vixit Matusalem. Datum Vratislavia.

15.

*MAGISTER PETRVS STEYNHART**MAGISTRO ORTVINO GRATIO**SALVTEM.*

Multum vellem vobis scribere, domine Ortvine, de novitatibus hic inde et bellis et guerris et etiam de causa Iohannis Reuchlin: sed iam sum ita iratus quod non possum sedere pre ira; et ergo non possum scribere talia, quia cor palpat michi quasi unus percuteret cum pugno, quia est hic unus Almanus de partibus Misnensium, et ipse promisit michi dare unum vocabularium Iuris: nunc non vult dare, et sepe monui eum amicabiliter, sed non iuvat, et video quod pretendit me vexare. Sed quia scitis quod omne promissum cadit in debitum, propterea feci eum citare. Tunc hodie scripsit michi unam literam vituperativam et scandalisavit me quasi Bufonem. Ergo sum ita iratus quod nescio quid debeo facere. Sed volo ire ad Governatorem et impetrare unum mandatum de capiendo, quia iste socius est michi su-

spectus de fuga. Et quando non mittit michi statim librum, tunc afferam famulos Pariselli ad captivandum eum, et mittere in Presunam, et si tunc habebit unam Strapecordam vel duas, capiat sibi: quia volo eum docere quomodo debet unum circumducere, et non tenere promissum: et credatis michi firmiter quod volo rectificare illum socium, vel est damnum quod vivo; quia oportet me habere talem librum, quia iam pono studium meum in ordine, et emi libros in Iure et in aliis, vadens cotidie quatuor horas ad Sapientiam, audiendo Instituta, et Infortiatum, et etiam in iure Canonico, et Regulas cancellariæ; et inveni hic unum librum multum practicum, et est excellens, et ex eo disco multa. ego credo quod in Almania non habetis eum: ipse est mirabilis et est valde declarativus, et intitulatur 'Casus longi super Institutis', et practicat pulcherrimas materias, et ita profunde declarat Instituta, quod sæpe dividit unum paragraphum in decem partes, et procedit per modum dialogi, et est etiam quantum ad latinitatem valde elegans. Non possum vobis scribere quantum est utile habere talem librum; sed non debetis dicere Iuristis in Colonia qui sunt fautores Ioannis Reuchlin; quia si haberent illum librum, magis subtiliter possent practicare. Ego bene scio quod non habetis libenter quod studeo in Iure, quia sæpe dixistis michi quod

debeo studere in Theologia, quæ beatificat et est de maiori merito quam illa Iura que faciunt curvum rectum et rectum curvum. et allegastis michi Richardum in uno passu. attamen dico quod oportet me facere, quia scientia Iuris est de pane lucrando: unde versus

„Dat Galenus opes ut sanctio Iustiniani:
Ex aliis paleas, ex istis collige grana“.

Et scitis bene quod alias sum pauper, et mater mea scripsit michi quod debeo cogitare ad habendum victum et amictum, quia amplius non vult mittere mihi pecuniam. et sic est per deum. Sed iam iterum cogito de isto socio qui fecit me iratum. Valete cordialiter. Datum Rhome.

16.

MAGISTER IOANNES PILEATORIS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Salutes vobis plures

Quam sunt in Polonia fures,
In Bohemia heretici,
In terra Suitensium rustici,
In Italia scorpiones,
In Hispania leones,

In Ungaria pediculi,
In Parrhisia articuli,
In Saxonia potatores,

Et in Venetia mercatores:
Rhome curtisani,
In Almaniam capellani,
In Frisia caballi,
In terra Franciæ vasalli,
Pisces in Marchia,
Sues in Pomerania,
Oves in terra Angliæ,
Boves in regno Daciæ,

Meretrices in Bambergam,
Artifices in Nurmbergam,
In Praga Iudei,
Coloniæ Pharisei,
Clerici in Herbipoli,
Naves in Neapoli,
Busto ducis acufices,
Franckfordiæ pellifices,
Nobiles in Franconia,

Et Nautæ in Selandia,
Sodomitici Florentiæ,
Ex ordine predicatorum indulgentiæ,
Textores Augustæ,
Per estatem locustæ,
Columbæ in Wetteravia,

Caules in Bavaria,
Haleces in Flandria,
Sacci in Turingia,

id est infinitas salutes vobis opto, Venerabilis Magister, quia estis michi ita charus sicut est possibile in charitate non ficta. Sed possetis dicere quod fingo illam dilectionem, quia non creditis quod est ita cordialis: igitur non volo multum scribere de illa. unde versus „Laus propria sordet in ore“, Teutonice „*Eygen lob stinckt gern*“. Sed in signum dilectionis mitto vobis hic duo munera, scilicet unum Pater noster factum de cornu Buſſi, et tetigit sepulchrum Sanctorum Petri et Pauli et multas alias reliquias Rome. Et cum hoc feci tres missas superius legi. Et dicunt quod valet contra latrones et omnes interfectoriales nequitias, quando aliquis orat Rosarium in eo. Secundo mitto vobis unam rem quæ est ligata in panniculo, et habet virtutes contra serpentes, quia vidi experimentum; et quando-cunque (deus custodiat) mordet vos unus serpens, tunc non nocet vobis: ego dedi unum Carlinum pro. Fuit hic unus in Campo flore qui facit mirabilia per virtutem sancti Pauli, et habuit multum de serpentibus terribiliter formatis, ita quod est mirabile ad videndum. Ipse tangit eos et non nocet ei; sed quando mordet unum alium, tunc ipse liberat eum per talem virtutem, dans

homini illam materiam sic ligatam; et dicunt quod est de illa progenie, cui sanctus Paulus concessit talem virtutem. Quia quando sanctus Paulus ambulavit in terris, tunc semel fuit hospitatus ab uno viro qui tractavit eum cum summa reverentia, et faciens ei bonam companiam prebendo comedere et bibere et bona lectisternia, et de mane quesivit eum 'O bone domine, non habetis michi pro malo: ego video quod estis unus magnus vir, et habetis specialem gratiam a deo, et non dubito quod estis sanctus, quia heri vidi vos facere miracula: rogo dicatis michi quis estis?' Respondit ei sanctus Paulus 'Ego sum Paulus, Christi apostolus'. tunc ille vir cecidit in genua sua dicens 'O sancte Paule, parcatis michi, quia nescivi quis estis: et ergo rogo velitis deum orare pro peccatis meis, et velitis mihi dare pro valedictione unam specialem gratiam propter deum'. Dixit ei sanctus Paulus 'Fides tua salvum te fecit', et dedit ei talem gratiam, et omnibus successoribus suis, quod possunt sanare homines qui sunt veneficati a serpentibus. Et iste vir qui dedit michi hoc, est de tali progenie, sicut multotiens probavit. Ergo accipiat pro bono. Et scribite michi novalia de gueris; et mittatis me scire an ille Iurista Ioannes Reuchlin composuit adhuc alia contra vos, quia possibile est quod fecit propter suam audaciam,

quamvis nullis vestris precedentibus demeritis. Sed spero quod etiam bene confundetis eum, quia hic dominus magister noster Hochstrat dixit mihi quod causa sua bene stat, et quod debeo hoc vobis scribere. Valete Rhomæ Datum.

17.

FRIDERICVS GLANTZ

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutis cumulum. Honorabilis vir, si non scitis prius, tunc volo vobis certificare nova, quod fui hic in guerra cum quodam Cantore, qui putat se esse magnum dominum, sed est adhuc ita bene pauper socius sicut ego et alii. Nos bibimus in simul, et ipse dixit quod portasset michi unum totum cantarum cerevisiæ; et ego dixi quod non: et ita me deus iuvet quod non vidi quod bibit. Tunc dixi 'Domine Cantor, ego non vidi quod bibistis; si vidissem, tunc libenter vellem respondere vobis, quia adhuc sum imperterritus contra unum cantarum cerevisiæ'. Tunc iuravit quod portasset michi, et dixit quod debeo bibere. Respondi: 'Portate mihi unum, et faciam vobis æquum'. Tunc dixit quod portasset michi, et ergo essem ei satisfacere obstrictus. Respondi

quod non vidi, et posito casu quod vidissem, tamen non tenerer ei, et de nullo iure potest me cogere ad bibendum, quando non volo. Dixit ille 'Imo possum vos cogere'. Respondi 'Ubi hoc legistis?' Dixit 'In l. Vinum ff. Si certum petatur.' Respondi 'Vos allegatis mihi Iura, ego non sum Iurista, sed volo interrogare desuper.' Et sic solvi zecham et recessi. Et dixit ipse quod nunquam in vita sua vellet michi portare aliquid. Respondi 'Dimittatis'. Sic est factum, magister Ortvine. Vos etiam per contrarium scribite mihi novalia et Valete tam diu donec unus passer ponderat centum libras. Datum Monasterii.

18.

FRATER SIMON WORST

SACRÆ THEOLOGIÆ DOCTOR

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM.

Postquam venit huc Defensio Ioannis Pfefferkorn contra famosas quam composuit in latino, semper omni die audimus hic nova: unus dicit sic, alius sic; unus est pro eo, alius pro Reuchlin; unus defendit eum, alius culpat: et est magnum certamen, et volunt invicem percutere se. Si de-

berem vobis scribere omnes guerras quæ sunt de hoc libro, Olimpiæ me tempus sit defecturum; sed transeuntur, dicam pauca: Simpliciter plures dicunt, et communiter seculares magistri et presbiteri et fratres de ordine Minorum, quod non est possibile quod Pfefferkorn composuit istum librum, quia nunquam didicit unum verbum latinum. Respondeo quod hec obiectio nihil valet, licet magnos etiam viros in hunc usque diem perverterit, et male: quia Ioannes Pfefferkorn, qui secum fert calamare et atramentarium, ea potest annotare quæ audit, vel in sermonibus publicis, vel in conventiculis, vel quando studentes et fratres predicatorum veniunt in domum suam, vel quando ipse vadit ad balneum. Sancte deus, quot prædicationes intra duodecim annos audivit? quot admonitiones? quot sanctorum patrum auctoritates? quas ipse vel per seipsum retinere aut uxori suae dicere potuit, vel ad parietem scribere, vel ad tabulam suam ponere. et dixi etiam nuper quod Ioannes Pfefferkorn de seipso profitetur (citra iactantiam tamen), quod omnia illa quæ in Biblia vel in sacris Evangeliiis habentur, per seipsum allegare potest ad omne propositum, sive malum sive bonum, sive Iudaice sive Almanice, et etiam scit mentetenus omnia Evangelia quæ per totum annum exponuntur, et potest ea recitare ad unguem, quod non possunt facere isti Iuristæ te

Poetæ: etiam habet filium nomine Laurentium, ingenuum profecto adolescentem, qui studuit ita quod est pallidus: sed ego miror quod permittit eum studere in illis diabolicis poetis: ipse recolligit patri suo sententias oratorum et poetarum tum ex suo tum præceptorum suorum ore, ad omnem materiam, et omne propositum; et scit allegare Hugonem. et ipse Ioannes Pfefferkorn intelligit multa ex tam ingenuo adolescente, ita ut quæ ipse indoctus facere non potest, filius eius perficiet. Doleant igitur omnes qui false circumtulerunt, quod ipse non composuit suos libros, sed doctores et magistri in Colonia componunt eos. Erubescat quoque et in æternum ingemiscat Ioannes Reuchlin, qui etiam dixit quod Ioannes Pfefferkorn non composuit suum Manuale speculum, de quo sæpe apud doctos fuit contentio, quia tres viri dederunt ei illas authoritates quas ibi allegavit. tunc unus dixit 'Qui sunt isti viri?' Respondi 'quod nescio; sed credo quod sunt isti tres viri, qui apparuerunt Abraam, ut legitur in Genesi'. Et quando dico talia, tunc subsannant me, vexantes sicut scutonem. Ego vellem quod diabolus percuteret eos plaga magna, sicut scribitur in libro Iob, quem pro nunc in monasterio nostro legimus ad mensam. Dicatis Ioanni Pfefferkorn, quod habeat patientiam, quia spero quod semel dominus deus faciet miraculum, et salutate

eum nomine meo. Etiam debetis mihi salutare uxorem eius sicut bene scitis; sed occulte. et Valeatis. Datum raptim, non valde speculative Antverpiæ.

19.

CONRADVS VNCKEBVNCK

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Nonne mirabile est, venerabilis domine magister, quod parentes mei non mittunt michi pecuniam, et tamen sciunt quod non habeo unum obulum, et scripsi eis bene viginti literas. Si non volunt mittere mihi pecuniam, tunc per deum ego volo aliter facere; et credatis mihi quod nuper habui in voluntate quod volui me obligare sub pœnis Cameræ accommodando duos florenos Rennenses aut tres, et redire in patriam et dicere eis opinionem meam ita grosse quod deberent tangere. Diabolè, credunt quod sum natus super arborem, vel debeo comedere fenum sicut animal? Diabolus auferat me si habui unum Carlinum in sex mensibus; et semper nihil comedo nisi salatum et cæpe et allium et aliquando unum mensestrum de fābis vel herbis vel spinaciam more Italico. Ego bene scio quod fratres mei in patria

comedunt pisces et aves et bona fercula, et non cogitant super me; sed ego non volo diutius pati, et debetis ipsis dicere: tunc ego etiam volo diligenter hic instare apud dominum meum, quod promovebit negotium vestrum sicut scripsistis michi. Et rogo vos, quando parentes mei dabunt pecuniam, quod velitis michi mittere. Et cum hoc mittatis mihi unum frustrum de creta, quia in tota Roma non habent bonam cretam, etiam si velitis dare unum florenum pro ea: sed sicut scitis, quod oportet habere cretam, quia sum logicus; et quando volo facere syllogismum, tunc non habeo atramentum semper: etiam est fastidiosum facere cum atramento: et mittatis michi ligas teutonicas ad ligandum caligas, quia faciunt ita malas ligas in Italia quod est mirabile. Mitto vobis hic unam Veronicam quæ tetigit capita sanctorum Petri et Pauli et multas alias reliquias; et mitto vobis unum Agnus dei; et debetis michi salutare dominum Valentinum de Gelterfsheim, magistrum nostrum colendissimum. per deum ego nunquam ita potuissem discere logicam si non stetissem in bursa sua, quia ipse est valde declarativus, et supposita cito capiunt quando ipse legit. Valete plurime cum sanitate mentis et corporis. Datum Romane Curie.

20.

MAGISTER MARQVARDVS FOTZENHVT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem cum servitute amicabili. Venerabilis domine magister, sicut scribitis michi quod debeo notificare vobis de magistro nostro Iacobo de Hochstraten: scitote quod Iuriste faciunt ei magnam instantiam; sed sicut ego audiui, diabolus confundet eos, quia multi Cardinales sunt pro vobis, et precipue Cardinalis sancte Crucis, qui debet fieri papa quando ille Papa moritur. et audiui quod dixit 'Ego volo defendere illum notabilem Theologum Iacobum de alta platea contra Reuchlin, et si omnes Iuriste in toto mundo starent pro eo'; sicut etiam fecit, cum habuit semel articulos contra Petrum Ravennatem, qui etiam fuerunt multum hereticales. Et debetis pro certo habere, domine Ortvine, quod ille Cardinalis adhuc confundet omnes iuristas, quia est bonus pro theologis. Et est etiam bonus pro rege Francie et universitate Parrisiensi. Antiquus Rex Francie voluit ipsum facere Papam. Etiam alias habetis bonam causam. Cum hoc magister noster Iacobus dedit ante octo dies unam pinguem propinam vini referendario cuiusdam Cardinalis quem non volo nominare, qui debet eum promovere apud

Reverendissimum sicut bene scit. Fuit hic rumor, quod Episcopus Coloniensis est mortuus, et Comes de nova Aquila est electus in novum episcopum. Si est verum, tunc volo dicere quod Canonici Colonienses sunt magni stulti, quia Poeta et Episcopus proprie sunt duo contradictoria. etiam non esset bonum pro causa fidei, quia talis Comes est magnus fautor Iohannis Reuchlin. Quia dixit michi quidam Curtisanus, quod quando ex Colonia ivit ad Italiam, tunc ipse dedit ei unam Epistolam, quam portavit Iohanni Reuchlin; et audiavi ab aliis quod habet societatem cum multis poetis et novis Theologis sicut est Erasmus Roterodamus. Quando ego fui in Herbipoli, tunc fuit unus poeta qui vocatur Ulricus Hutenus qui semper ridet et vexat Theologos et magistros artium: ipse dixit in mensa in uno hospitio ad quendam alium nobilitarem, quod in illo die scripsit unam literam ad illum Comitem. tunc respondit ille nobilitaris 'Quid tamen scribitis, quando sic scribitis adinvicem?' Respondit ille quod scripsit ei quod debet facere magnam diligentiam in causa fidei, et debet laborare pro Reuchlin contra Theologos, ne comburant Speculum oculare; et quod multum commendavit ei Iohannem Reuchlin, et dixit quod amat Iohannem Reuchlin tanquam patrem suum. et ego tacui, ne notaret quod sum fautor vester. Et propterea dico vobis, quod

non est bonum si iste debet esse episcopus. sed spero quod non est verum. ergo scribatis michi veritatem et Valete a planta pedis usque ad verticem capitis, sicut dicit Esaias. Datum in urbe Romana.

21.

IOHANNES HOLCKOT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Amicabilitatem pro salute. Excellens vir, accepi literam vestram quam compilastis in Colonia, et notetis quod talis litera fuit compilata in die sancte Margarethe, et ego accepi eam in die sancti Bartholomei; et quando accepi eam, tunc dixi 'O diable, ista litera est diu scripta, et dominus Ortvinus irascabitur michi et potest dicere „Quam iste est superbus, et non respondet michi!“ Ergo peto venerabilitatem vestram quod habeatis me excusatum, et non debetis dubitare quod non est ita. Quia vos putatis quod fui adhuc in Cassel, et hospes meus, quando accepit eam, misit michi postea ad Margburck. et sic transivit multum tempus, quia actu sum in Margburck et resumo duos iuvenes domicellos: quando ergo vultis michi literas mittere, debetis eas de-

stinare huc: et intellexi a vobis quod componitis seu practicatis unum notabilem librum quem vultis intitulare 'Defensio Ioannis Pepericorni contra famosas', et vultis eum dare ad impressuram: et scribitis quod non vultis ponere nomen vestrum, et cogitatis quod est melius intitulare eum nomen I. P. quia Pfefferkorn non curat talia et non timet Ioannem Reuchlin et suos coherentes, si vellet aliquid componere contra eum. Sed volo vobis unum aliud dicere: quid si Reuchlin diceret 'Ecce Pfefferkorn non scit latinum, ergo non potest compilare talia; sed theologi in Colonia et Ortvinus qui est poeta eorum, componunt tales scandalizationes, et postea dicunt „Pfefferkorn scripsit, nos non scripsimus“?' Ergo vellem quod considerabitis bene ante factum: si velletis postea negare quod scripsistis, tunc Reuchlin posset cognoscere vestrum stilum et probare quod vos composuistis, et sic incurreretis scandalum. et perdonate mihi quod scribo ex amore. Valete. Datum *Margbach.

*) Margburg *edd. recentiores.*

22.

IODOCVS KLYNGE BACLARIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Venerabilis vir, quamvis sum remotus a vobis corporaliter, tamen habetis scire quod quoad mentem semper sum vobis propinquus cogitando de sodalitate nostra quam habuimus invicem cum stetimus Daventriæ. Ergo nuper ille Beanus veniens huc et portans michi illud vestrum dictamen dixit quod dixistis ei 'O ille Iodocus pro nunc est in patria et habet bonos dies et non curat pro me'. Ego respondeo quod nihil est, quia non sum de talibus, et adhuc bene scio quomodo semper Daventrie scripsistis ad parietem

Qui procul est oculis, procul est a cordis lumine.

Et per deum, heri quando fuimus in cena et habuimus de illis piscibus de patria mea qui vocantur Amæ, quia pater meus portavit michi, tunc optavi vos et dixi 'O si magister Ortvinus deberet esse presens et comedere de talibus piscibus, tunc cor deberet michi letari'. respondit pater meus 'Quis est ille Ortvinus?' Tunc dixi ei quod estis socius meus antiquus, et fuistis mecum Daventrie, et quando ego fui secum domi, vos fuistis primarius; et postea in universitate Coloniensi fuistis depositor meus, quando depo-

sui Beanium, quia vos venistis unum annum ante me ad Coloniam, et postea steti vobiscum usque ad gradum Baculaureatus; tunc vos accepistis magisterium; sed ego promotus in Bacularium de gratia dei recessi ad universitatem Wittenpergensensem; tunc fui scholirega hincinde, et sic non vidi vos. Et dixi ei multa de vobis. et dixi ei quomodo semel feci vos ridere quando allegavi vobis illud metrum

Veni Spandaw aggere, tunc inspexerunt me
Amæ.

et dixi vobis quomodo Beani in Spandaw composuerunt tale metrum de teutonico in latinum, quia teutonicum sic sonat:

*Ick kam gen Spandaw opp den dam,
Dar segen mick de Plotzgen an.*

Et pro tunc dixistis michi quod prius nescivistis quod ille piscis, scilicet *Plotzken*, latine vocatur Ame: et allegavi tale metrum et vos risistis intime, et consequenter dixi vobis qualiter ille piscis est in magna copia apud nos, et unus qui est ita longus sicut brachium meum, vix solvit unum grossum. et dixistis 'O deus, si essemus ibi'. et ergo heri optavi quod essetis mecum. Dixit autem pater meus 'Credis quod etiam non habet pisces Colonie?' Dixi ei quomodo pisces Colonie sunt in caro foro. Sed scripsistis

michi quod negocium vestrum non bene stat et male procedit vobis in urbe Rhoma, et quod fautores Ioannis Reuchlin faciunt vobis magnas instantias. Debetis mihi credere quod ita doleo de vobis sicut essetis mater mea; sed spero quod 'dominus deus dabit benignitatem et terra nostra dabit fructum suum', id est vos Colonienses theologi, postquam combussistis libros hereticales, fructificabitis in ecclesia dei predicando, argumentando, disputando, novas materias scribendo et talia faciendo. Sic faciat filius dei Christus, qui sit vobis clemens et propicius. Amen.

Datum Perlin in Marchia, ubi sunt bona piscalia.

23.

MAGISTER BERTHOLDVS HACKSTRO

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Dilectionem fraternalem loco salutis. Honorabilis vir, secundum quod reliqui vobiscum, quod volo vobis notificare singula et scribere quomodo sto, scire debetis quod nunc fui per duos menses in urbe Rhoma, et non possum habere Patrum. Unus auditor Rhome voluit me suscipere: tunc fui lætus, et dixi 'Bene est, domine, sed

magnificentia vestra velit mihi dicere quid debeo facere'. Respondit quod debeo esse in stabulo et unum mulum servare in ordine, dando ei comedere et bibere, et strigilando et mundificando. et quando ipse vult equitare, quod sit paratus; et habeat frenum et sellum et omnia. Et postea debeo currere cum eo ad audientiam et iterum ad domum. Ego dixi quod non est pro me, quod sum et magister artium Coloniensis et non possum talia facere. Respondit ipse 'Si non vis facere, tuum damnum'. Et sic credo quod volo iterum ire ad patriam. Deberem strigilare mulum et purgare stabulum? ego potius vellem quod diabolus auferet illum mulum cum isto stabulo. Etiam credo quod esset contra statuta universitatis nostre: quia Magister debet se tenere sicut magister; et esset magnum scandalum universitatis, quod Magister Coloniensis deberet facere talia. Ergo volo redire in patriam propter honorem universitatis. Etiam alias non placet michi Rome, quia Copiste et Curtisani sunt ita superbi quod non creditis: unus heri dixit michi quod velit merdare super unum magistrum Coloniensem. Respondi quod deberet merdare ad patibulum. Tunc dixit quod ipse etiam est Magister, scilicet Curiae, et unus magister Curiae prevalet magistrum artium de Almania. Respondi quod non est possibile; et dixi 'Tu velles esse ita bonus sicut ego, cum tamen

non stetistis in examine sicut ego, ubi quinque magistri rigore examinauerunt me, et ergo es magister bullatus'. Tunc incepit disputare mecum dicens 'Quid est Magister?' Respondi 'Est persona qualificata, promota et graduata in septem artibus liberalibus precedente examine magistrali, privilegiata quod potest portare annulum aureum et sericum sub cappa, habens se ad suos discipulos sicut rex ad suum populum. Et Magister dicitur quatuor modis: Uno modo a magis et ter, quia magister ter magis debet scire quam simplex persona. secundo dicitur a magis et terreo, quia magister debet esse terribilis in conspectu suorum discipulorum. tertio a magis et theron, id est status, quia magister in suo statu debet esse maior quam sui discipuli. quarto a magis et sedere, quia magister debet esse maior in sua sede, quam aliquis suorum discipulorum. Tunc ille interrogavit 'Quis est author?' Respondi quod legi in Vade mecum. Statim ipse voluit reprehendere illum librum et dixit quod non est authenticus. Respondi 'Tu vis reprehendere illos antiquos, et tamen tu non scis melius. ego neminem vidi Coloniae reprehendere talem librum. non habes verecundiam?' et cum indignatione magna recessi ab eo. Et ergo notetis quod volo redire in Almanniam, quia ibi magistri sunt domini, et merito. Probo per evangelium, quia

Christus etiam vocavit se magistrum, et non doctorem, dicens, 'Vos vocatis me magister et dominus, et bene dicitis: sum etenim'. Sed non possum plus scribere, quia pro nunc non habeo amplius papirum, et est longum ad Campum flore. Valete. Datum in Rhomana Curia.

24.

MAGISTER PHILIPPVS MESVE

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Humilem subiectionem loco salutis. Venerabilis Magister, Quoniamquidem promisi vobis omnia scribere que audio et video in causa vestra, quæ merito vocatur Causa fidei, quia universaliter concernit fidem Christianam: ergo sciatis quod primo quando veni huc, tunc magistri dixerunt michi 'Quid novi, quid novi, magister Philippe; quid novi de Colonia?' Respondi quod nihil novi scio nisi quod noviter domini Theologi et Inquisitor hereticæ pravitatis de Ordine predicatorum combusserunt unum librum hereticalem qui intitultur 'Speculum Oculare Ioannis Reuchlin'. Respondit magister Ecbertus de Harlem qui est vir doctus et probus, et debetis michi credere quod non est partialis, ipse dixit 'Bene audivimus hic

quod combusserunt illum librum; sed etiam audivimus quod non debite et iusto modo processerunt in illa causa, et commiserunt maximum scandalum, quia nos hic etiam vidimus talem librum, et non videtur nobis quod heretica pravitas inest. Sed quod est maius, Theologi dederunt sententiam quando causa pendebat in Curia Rhomana et Sanctissimus commisit illam duobus Cardinalibus et mandavit silentium ex utraque parte: illo non obstante Theologi Colonienses combusserunt librum'. Tunc dixi quod fecerunt hec propter Parrhisienses, et alias quatuor universitates quæ sunt contra Reuchlin. Respondit magister Ecbertus 'Etiam si decem universitates essent contra illum Doctorem, tamen debuerunt esse obediennes summo Pontifici tanquam capiti ecclesiæ. Respondi quod presumitur quod tot universitates non errant. Respondit ipse 'quod talis presumptio non valet, et ergo credatis mihi quod istud negocium habebit malum finem'. Tunc non volui amplius respondere, sed dixi 'Sit a, vel b, ego non curo'. Ergo, domine Ortvine, notifico vobis talia quod velitis esse cautus, quia timeo quod Sententia erit contra vos, quia Papa est iratus, et si etiam Rhome perditis litem, tunc diabolus tenebit candelam. Rostochienses sunt magni inimici Parrhisiensium, quia Parrhisienses habent unum statutum quod non accipiunt ad facultatem

suam magistros Rostochienses, et sic Rostochienses etiam non accipiunt Parrhisienses. sed vos forte scitis quid debetis facere. Commendo me vobis. Datum Rostock.

25.

MAGISTER ADOLFVS KLINGESOR

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Salutis tantum sit magistro Ortvinio quantum non potest in hac litera stare, et nuncius non potest portare, et nemo potest dicere, et nemo potest scribere. Et cum hoc etiam vellem quod essetis lætus et non cruciaretis vos sic in causa fidei. Ego nunquam suadeo vobis quod debetis esse ita tristis, sed permittatis vobis requiem. Ipse etiam multa dicunt michi hic, quia sum Coloniensis; sed ego rideo quasi non curans, aliquando etiam respondeo ipsis vexans eos iterum. Sicut nuper quando unus (qui etiam stetit Colonie ante decem annos) dixit michi quod non credit quod Pfefferkorn adhuc est bonus Christianus; quia dixit quod vidit eum ante unum annum et adhuc fetebat sicut alius Iudeus; et tamen dicunt communiter, quod quando Iudei baptizantur, non amplius fetent. ergo credit quod Pfefferkorn adhuc habet nequam post aures; et quando Theo-

logi credent quod est optimus Christianus, tunc iterum erit Iudeus, et fides non est ei danda, quia omnes homines habent malam suspicionem de Iudeis baptisatis. Tunc dixi 'Sancte deus, vultis arguere ex suspicionibus? homines credunt quod Iudei baptizati sunt mali Christiani: ergo Pfefferkorn est malus Christianus? non sequitur: ego etiam possem suspicari quod magister noster Arnoldus de Tungari esset Zodomita; sed tamen non esset verum, quod Colonie omnes tenent quod est purus virgo. Sed respondebo vobis ad illud obiectum: vos dicitis quod Pfefferkorn fetet: posito casu quod est verum, sicut non credo, neque unquam intellexi, dico quod est alia causa huius fetoris, quia Ioannes Pfefferkorn, quando fuit Iudeus, fuit macellarius, et macellarii communiter etiam fetent'. Tunc omnes qui audierunt, dixerunt quod est bona ratio. Sic etiam rogo vos quod non velitis nimis tristari in illa causa, quia 'spiritus tristis exiccat ossa'. Valete. Datum Franckfordie ad Oderam.

26.

HENRICVS SCHAFFSMVLIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM PLVRIMAM DICIT.

Cum priusquam ambulare ad Curiam, dixistis michi quod sepe debeo vobis scribere et aliquando debeo dirigere aliquas questiones Theologicales ad vos, tunc vultis michi eas solvere melius quam Curtisani Rhome: ergo nunc quero dominationem vestram quid tenetis de eo, quando unus in die Veneris, id est feria sexta, vel alias quando est ieiunium, comedit ovum et est pullus intus, quia nuper in Campo flore sedimus in uno hospitio et fecimus collationem et comedimus ova, et ego aperiens ovum vidi quod iuvenis pullus est in eo, et ostendi socio meo, tunc ipse dixit 'Comedatis cito antequam hospes videt, quia quando videt, tunc oportet ei dare unum Carlinum vel Iulium pro gallina, quia est hic consuetudo quod quando hospes ponit aliquid ad tabulam, tunc oportet solvere, quia non volunt recipere. et si videt quod iuvenis gallina est in ovo, ipse dicit „Solvatis michi etiam gallinam“, quia computat parvam, sicut magnam'. Et ego statim bibi ovum, et simul illum pullum intus; et postea cogitavi quod fuit dies Veneris et dixi socio meo 'Vos fecistis quod feci peccatum mortale comedendo

carnes in feriis sextis'. Et dixit ipse quod non est peccatum mortale, immo non est peccatum veniale, quia ille pullaster non reputatur aliter quam ovum, donec est natus; et dixit mihi quod est sicut de caseis in quibus aliquando sunt vermes, et in cerasis, et in pisis et fabis recentibus, sed tamen comeduntur in sextis feriis, et etiam in vigiliis Apostolorum: hospites autem ita sunt pultroni quod dicunt quod sunt carnes, ut habeant plus pecuniam. Tunc ego abivi et cogitavi desuper. Et per deum, magister Ortvine, ego sum multum turbatus et nescio quomodo debeo me regere. Si vellem libenter consilium querere ab uno Curtisano, tunc scio quod non habent bonas conscientias. Videtur michi quod istæ iuvenes gallinæ in ovis sunt carnes, quia materia est iam formata et figurata in membra et corpus animalis, et habet animam vitalem. aliud est de vermibus in caseis et aliis, quia vermes reputantur pro piscibus, sicut ego audiui ab uno medico qui est valde bonus Phisicus. Ergo rogo vos multum cordialiter quatenus velitis michi respondere ad propositam questionem, quia si tenetis quod est peccatum mortale, tunc volo hic acquirere unam absolutionem, antequam vado ad Almaniam. Etiam debetis scire quod magister noster Iacobus de Hochstraten acquisivit mille florenos ex Banco, et credo quod lucrabit causam, et diabolus con-

fundet illum Ioannem Reuchlin et alios poetas et iuristas, quia volunt esse contra Ecclesiam dei, id est contra Theologos, in quibus est fundata ecclesia, ut Christus dixit 'Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam'. Et sic commendo vos domino deo. Valete. Datum in urbe Rhomana.

27.

MAGISTER WILHELMVS STORCH

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM PLVRIMAM DICIT.

Quid est quod multum scribitis michi de vobis et tamen non representatis michi semel illum librum quem scripsistis contra Ioannem Reuchlin. Et scribitis mihi quod habuistis bonum ingenium quando composuistis illum librum, et creditis quod talis liber erit multum notabilis, ita quod unus impressor voluit vobis dare viginti florenos quod mitteretis eum imprimere; et scribitis mihi quod vultis mihi mittere copiam, quod debeo ostendere hic curtisanis et copistis, et vexat eos, quia non volunt credere quod in Almania sunt etiam ita bene poetæ sicut in Italia. Et esset bonum quod mitteretis michi eum. Sed non facitis, et

tamen semper scribitis quod vultis facere. Et ego rogo vos quod velitis michi mittere illud dictamen seu librum, quia volo hic vexare aliquos copistas, qui credunt quod nemo scit aliquid quam ipsi. Etiam reprehendunt hic carmina mea quando aliqua scribo, dicentes quod non sunt bene compilata. Videatis tamen si est verum, quia hic mitto vobis unum quod composui nuper quando magister noster Hochstrat advenit, et posui ad Pasquillum in honorem illius doctoris, quia est vir singularis et defendit fidem Catholicam contra multos hereticos. Et est tale Carmen:

Carmen Magistri Wilhelmi Storch Daven-
triensis quod composuit ad Intronisatio-
nem Reverendi Patris *Fratri*s Iacobi de
Hochstraten Ordinis *Predicatorum* Magi-
stri nostri et Inquisitoris *hereticæ* pra-
vitat^{is}.

Notum sit hic omnibus parvis necnon senibus,
Qualiter unus Magister noster, qui est doctus
excellenter,

Et vocatur Iacobus de Hochstraten, quod est
suum proprium nomen,
Est in hac civitate, et vadit cum magna gra-
vitate.

Sed venit ex Almanie partibus, ubi collegit
multos caseos

In magna quantitate; et in una universitate
Tandem fuit graduatus, et in Theologia qua-
lificatus:

Quia ibi subtiliter disputavit, et multos syl-
logismos formavit

In Baroco et Celarent, ita ut omnes admi-
rarent.

Quod videntes ibi Theologi, qui sunt in fide
zelosi,

Fecerunt eum inquisitorem contra hereticam
pravitatem.

Sed posset aliquis querere, quid vult talis hic
facere?

Advertatis diligenter, quia dico vobis libenter:
Est ibidem in Almaniam unus doctor in iuri-
stria,

Qui Ioannes Reuchlin vocatur; ille per hunc Ma-
gistrum nostrum citatur

Ad Rhomanam curiam: quia scripsit unam ma-
teriam

Quæ non est theologialis, sed videtur esse
hereticalis:

Quia habet multas propositiones in fide scan-
dalizativas.

Et debet notum esse vobis, quod ille liber
favet Iudeis,

Et propterea est suspectus: ergo nuper ab illo
Inquisitore perlectus,

Fuit ad ignem damnatus, et author ad revocationem vocatus.

Etiam sciatis istum librum Speculum Oculare dictum.

Sed ille magister noster iam venit ad Romanam Curiam,

Ad perficiendum illud negocium, quia Theologi non permiserunt ei ocium,

Donec huc veniret, et faceret quod ille Iurista periret.

Ergo debetis eum honorare atque reverenter salutare,

Quando est vobis obvius, quia est valde disputativus,

Et quantum ad primas intentiones paucos habet similes.

Ipsi dicunt quod non est recte compositum seu comportatum in pedibus suis, et ego dixi 'Quid ego curo pedes? ego tamen non sum poeta secularis sed Theologicalis, et non curo nec habeo respectum ad ista puerilia, sed tantum curo sententias. Quapropter, domine Ortvine, debetis michi omni modo respondere ad hoc dictamen et debetis literas ponere in Bancum. Etiam volo vobis nova scribere quod quidam homines qui vocantur Hispani, vadunt ad Lombardiam, et dicunt quod Imperator vult expellere regem Franciæ, quod non esset bonum pro magistro nostro de Hoch-

straten quia ipse per regem Franciæ sollicitat negocium suum apud Sanctissimum; et Christianissimus rex multum petit pro eo, propter honorem universitatis Parrhisiensis, quæ scandalizaretur ex hoc, si Speculum Oculare non combureretur. Sed iam nihil magis scio. Valete in gaudio. Datum Rhome.

28.

MAGISTER BERNHARDVS GELFF

VNVS EX MINIMIS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM.

Venerabilis seu prestans vir, quamvis non habeo noticiam vestri quoad personam, tamen quoad famam novi vos. Et iamdudum est quod intellexi de causa vestra quæ vocatur causa fidei contra Ioannem Reuchlin, et habeo mecum totum processum, et disputo cotidie cum Curtisanis et Copistis qui defendunt Ioannem Reuchlin; et quando iste Cursor presentium lator dixit michi quod vult ire ad Almaniam et per Coloniam habet facere iter, dixi tunc 'Per deum sanctum, ego volo contrahere notitiam cum magistro Ortvinio, et scribere ei unum dictamen'. Tunc ille dixit 'O per deum faciatis: ipse multum gaudebit, et dixit michi quando exivi Coloniam, „Dicatis omnibus

theologis et magistris et artistis et poetis qui sunt Rhome, quod scribant michi, quia libenter habeo quod docti viri et qui sunt bene qualificati, scribunt michi dictaminas, et quando sic scribunt michi, tunc ego colligo illas literas, et postea facio unum librum ex illis, et facio eas imprimere“. Respondi ei „Bene scio, quia vidi bene unum librum qui intitulatur Epistolæ Obscurorum Virorum, et multum delectat me quando lego, quia est notabiliter bonus, habens in se de multis materiis hincinde“. Ergo, magister Ortvine, rogo dominatio vestra velit me habere commendatum, quia sum mirabilis fautor vester et amo vos incredibiliter. Etiam debetis me commendare Ioanni Pfefferkorn quondam Iudeo, sed nunc feliciter in Christo baptizato. Liber suus qui intitulatur ‘Defensio Ioannis Pfefferkorn contra famosas’ est michi portatus ex Almania, et legi eum per totum, et signavi notabilia et continuationes in margine; et multum teneo de tali libro. Sed debetis ei dicere quod est unus Officialis curiæ qui est singularissimus fautor Ioannis Reuchlin. Ipse collegit aliquos articulos ex tali libro Ioannis Pfefferkorn, et vult probare quod in talibus articulis partim est heresis, partim Crimen lesæ maiestatis. Et dicit quod vult quod fiat inquisitio contra Ioannem Pfefferkorn de heresi et crimine lesæ Maiestatis. Mitto vobis

hic unam schedulam in qua scribuntur illi articuli et continentur contra ipsos Solutiones quas ego replicavi: quia disputavi cum illo Officiali et defendi Ioannem Pfefferkorn pro posse meo, et sic valete habens me pro noto et amico vestro. Datum in curia Rhomana.

ARTICVLI EXTRACTI DE LIBRO IOANNIS PFEFFERKORN
CONTRA REVCHLIN ET QVOSDAM REVCHLINISTAS
QVI LIBER INTITVLATVR

DEFENSIO IOANNIS PFEFFERKORN CONTRA FAMOSAS.
ET SVNT TALES ARTICVLI A REVCHLINISTIS EXCERPTI
PRO HERETICIS ET HABENTIBVS IN SE CRIMEN LESÆ MAIESTATIS
QVOD FAVENTE DEO NON EST NEC FVIT NEC ERIT VERVM.

PRIMVS ARTICVLVS.

Dicit Reuchlinista, quod Ioannes Pfefferkorn in libro suo qui intitulatur 'Defensio Ioannis Pfefferkorn contra famosas', in Epistola ad Sanctissimum dominum Leonem X. Pontificem Maximum blasphemat et committit Crimen lesæ maiestatis appellando Papam ministram domini, quasi sit femina, sicut legimus quod semel una femina fuit Papa: sic enim scripsit Aij col. ij. „Tuam itaque sanctitatem velut domini nostri in terris locum tenens ac ministram“. Etiam habet in se heresim iste articulus, quia vult ibi Pfefferkorn innuere, licet non expresse, tamen implicite, quod tota ecclesia erraverit faciendo mulierem in Papam: quia ille error est maximus. sed qui ecclesiam dicit errare, de facto est hereticus: ergo.

Respondeo quod Ioannes Pfefferkorn qui non

est bonus grammaticus et non intellexit latinum, putavit quod Papa est generis feminini, sicut Musa: quia ut ipse audivit ab aliis „Nomina in a sunt generis feminini exceptis excipiendis“; unde alter „Sit tibi nomen in a muliebre, sed excipe plura“. Unde patet quod Ioannes Pfefferkorn in presenti tractatu scribit sicut Theologus; sed Theologi non curant grammaticam, quia non est de sua facultate.

SECUNDVS ARTICVLVS.

Reuchlinistæ arguunt Ioannem Pfefferkorn in multis locis sicut a i. et k iij, quando vult iurare quod aliquid sit verum, dicit ‘mediusfidius’, quasi diceret ‘per meum deum fidium’: nam medius fidius interpretatur ‘meus deus fidius’: unde manifestum est, quod ipse Ioannes Pfefferkorn est idolatra et non habet Christum pro deo suo, sed Fidium qui fuit idolum apud veteres paganos.

Respondeo quod Pfefferkorn iuravit ibi ‘mediusfidius’ non respiciendo ad hunc terminum ‘fidius’, quod est forsitan proprium alicuius idoli; sed ipse utitur illo termino in quantum est adverbium. Et sic ponit Donatus, qui est authenticus et legitur in scholis; et est dicere ‘mediusfidius’, id est ‘certe’ vel ‘seriose’. Vel dic, ut prius, quod Ioannes Pfefferkorn non curat grammaticam, vel dic, quod ‘medius fidius’ idem est quod ‘per meam fidem’, et sic audivi ab uno poeta.

TERTIVS ARTICVLVS.

Dicit Reuchlinista 'Quisquis dicit se sustentare ecclesiam, est hereticus; sed Ioannes Pfefferkorn dicit se sustentare ecclesiam: ergo est hereticus. Maiorem probo, quia qui dicit se sustentare ecclesiam, presumit quod tota ecclesia est in errore, et nisi ipse sustentaret eam, caderet et destrueretur. Etiam talis videretur esse Antipapa, id est volens esse Papa contra illum Papam quem elegit communis ecclesia, quia sustentare ecclesiam est officium Papæ; sed Pfefferkorn arrogat sibi hoc officium: ergo est Antipapa et hereticus innuens Papam errare et non esse bonum pastorem. Minor patet ex verbis Ioannis Pfefferkorn qui scribit in eodem libro 'se esse humile ecclesiæ membrum'. Sed humile membrum in corpore est pes, quia pedes stant humi, id est in terra; pedes autem sustentant corpus et amotis pedibus cadit corpus: ergo Pfefferkorn presumit quod ecclesia stat in se, et ipse sustentat ecclesiam.

Respondeo quod Pfefferkorn non sumit terminos sic stricte et prout in sua prima impositione significant; sed dicit se membrum, i. e. partem ecclesiæ, sicut omnis homo Christianus dicitur esse 'pars' ecclesiæ; vel etiam 'membrum' largo modo utendo terminis. et sumitur ibi 'humilis' pro devoto et simplici, sicut etiam in Epistola ad Papam idem Ioannes Pfefferkorn dicit 'Quanquam minime dignus sum ut vel ad sacratissimos pedes

tuos etc.' Ergo non debet intelligi quod Pfefferkorn loquitur contra Papam.

QUARTVS ARTICVLVS.

Dicit Reuchlinista 'Pfefferkorn tenet quod fides Christiana est falsa, et hoc suismet verbis affirmat. Sic etiam scribit se dixisse ad Moguntinensem Episcopum in libro prefato D j. „Si fides christiana est vera, Reuchlin nullam perfidiam mihi facturum est“; sed postea plus quam in ducentis locis et etiam in aliis suis libris prius scriptis vocat Ioannem Reuchlin perfidum: ergo manifestissime dat intelligere quod non credat fidem Christianam esse veram.

Respondeo quod illa verba sunt limitanda: quia quando dixit Pfefferkorn 'Si fides christiana est vera', subintelligendum est 'et Reuchlin est verus Christianus': quia si Reuchlin fuisset verus Christianus, nunquam fecisset tantam perfidiam. Vel dico et melius quod Ioannes Pfefferkorn pro tunc ita sensit: quia omnes sumus homines et humanum est errare; sed tunc statim fuit ab Episcopo castigatus et patienter tulit illam correctionem faciens penitentiam: quia scribit quomodo episcopus dedit ei alapam quando dixit illa verba; et sic habuit illam correctionem pro peccato suo.

QVINTVS ARTICVLVS.

Dicit Reuchlinista 'Pfefferkorn facit se maiorem Christo, quia in hoc libro sic dicit F j. 'Sic me tradidit Reuchlin sicut Iudas Christum, et multo peius', quasi

diceret 'peius est quod Pfefferkorn traditus est quam quod Christus'; vel 'magis merito Christus est traditus quam Pfefferkorn', vel 'Christus dignior fuit passione quam Pfefferkorn'. Sed talia dicere ita aperte est hereticum, quod aliquis posset tangere cum digitis suis.

Respondeo, quod quando Pfefferkorn ibi dicit, quod sit peius traditus quam Christus, vult intelligere, quod Reuchlin tradidit eum Cæsari; sed Christus tantum fuit traditus scribis et sacerdotibus qui sunt minores quam Cæsar. Et sic videtur esse peius, id est terribilius, quod aliquis traditur Cæsari quam sacerdotibus et scribis qui non habent ita magnam potestatem.

SEXTVS ARTICVLVS.

Dicit Reuchlinista 'Pfefferkorn committit iterum crimen lese maiestatis; et hoc multipliciter. Dicit enim O i. 'omnes amicos et fautores Ioannis Reuchlin, principes et alios doctos et indoctos peccare in hoc quod Iohanni Reuchlin favent. Sed tales sunt in Germania bene decem Principes, et dominus Imperator met, et multi Cardinales et Episcopi Rome, et ipse sanctissimus dominus Papa Leo, qui nuper quando legit Epistolam Iohannis Reuchlin, multum laudavit talem virum, et dixit, quod vult eum defendere contra omnes Fratres: et talia dixerunt etiam reverendissimi Cardinales sancti Marci et sancti Georgii et sancti Chrisogoni et alii plures.

Respondeo quod Pfefferkorn fecit hoc amore veritatis que est maior quam Papa et Imperator et omnes Cardinales et Episcopi et Principes. Et ergo in protestatione sua finali, Oiiij. sic excusat se 'Meipsum duce veritate et sine alicuius defensione sua defendi sancti Hieremie vaticinio „Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine“, et melius est incidere in manus hominum quam in manus omnipotentis Dei'. Et ergo putat quod melius est offendere Papam et Imperatorem quam veritatem, id est deum, quia deus est veritas.

SEPTIMVS ARTICVLVS.

Dicit Reuchlinista 'Pfefferkorn in eodem libro uno eodemque loco committit heresim et crimen lese maiestatis, quia dicit O i columna ij. „Non pugnatur hic gladio, non viribus, non hasta progreditur in campum (quod superbie crimen est) cum rege miles“. Ibi enim dicit quod bellare et ire in campum superbie crimen est: sed hoc faciunt Papa et Imperator, et semper fecerunt, et etiam multi qui sunt in Cathalogo sanctorum. Si ergo ire in campum esset crimen superbie, tunc illi sancti et imperator modernus et etiam Papa essent in peccato mortali, et per consequens erraret Ecclesia que habet pro sanctis. Ergo Pfefferkorn directe est contra ius canonicum et civile, contra Imperatorem et Papam, contra Ecclesiam et Imperium'.

Respondeo quod hec verba sunt limitanda, quorum talis erit intellectus quod bellantes cum armis et vadentes in campum committunt crimen superbie in quantum sine iusta causa aliis faciunt iniuriam: sed quando Imperator et Papa gerunt bellum, tunc presumitur quod faciunt pro defensione Ecclesie et Imperii: et sic Pfefferkorn non reprehendit eos.'

OCTAVVS ARTICVLVS.

Dicit Reuchlinista 'Pfefferkorn arguit Imperatorem quod mentitur, quia sic scribit Oij. columna prima contra Reuchlin „Ego contra dico eum esse proditorem dei et hominum et Cesaree maiestatis perfidum consultorem“. In his aperte tenet oppositum Imperatori, et vocat eum mendacem: quia dominus imperator in epistola sua ad Papam, et etiam in multis mandatis et commissionibus hincinde vocat Iohannem Reuchlin suum fidelem consiliarium et consultorem. Quomodo ergo posset maiorem blasphemiam facere, quam vocare eum mendacem? Unde irremissibiliter meruit penam lese Maiestatis'.

Respondeo quod iste textus distinguendus est, et punctandus ita ut post hoc verbum 'Maiestatis' ponantur duo puncta. Quia Reuchlin forte est fidelis consultor imperatoris in suis rebus; sed non fuit fidelis Iohanni Pfefferkorn, ut ipse probat multis argumentis. Et ergo nemo debet putare quod Iohannes Pfefferkorn loquitur contra

imperatorem: quia ipse est bonus imperialis, ut apparet in suis libris hincinde, teutonicis et latinis.

NONVS ARTICVLVS.

Dicit Reuchlinista 'Quod omnium maximum et grandissimum et horribilissimum et diabolicissimum et infernalissimum est, Iohannes Pfefferkorn reprehendit Papam et Curiam attribuendo eis crimen falsi. Sic enim scribit l. iii.j „Ceterum omnia hec, id est ipsius ex urbe Roma commissionem, non nimis iuste, immo iniustissime acquisitam, heretice pravitatis Magister non curavit etc.“ Sed Papa dedit illam commissionem; ergo Papam vituperat Iohannes Pfefferkorn, quod non bene administrat iustitiam: quod est ita hereticum ut mereatur tres ignes'.

Respondeo 'Pfefferkorn non dicit ibi quod Papa vel Curia Romana iniuste dedit illam commissionem; sed vult intelligere quod Reuchlin iniuste acquisivit eam. Et ergo Iohannes Reuchlin appellat iniustum, et non Papam.

DECIMVS ARTICVLVS.

Dicit Reuchlinista 'Pfefferkorn iterum committit crimen lese maiestatis, quia manifeste mentitur de Imperatore et Episcopo Coloniensi: quia dicit quod quidam inquisitor heretice pravitatis ex commissione Cæsareæ Maiestatis cum appositione manus Episcopi Coloniensis combussit Speculum Oculare Colonie. Quod est falsissimum: quia neque Cæsarea Maiestas com-

misit hoc, neque Episcopus unquam apposuit manum: quia si Imperator commisisset hoc, non iam laboraret pro Reuchlin scribendo ad Papam, quod debet sibi consiliarium defensum habere contra infidos et captiosos Theologos. Ergo Pfefferkorn manifeste est falsarius, quia falsificat vel mentitur commissiones Imperiales.'

Respondeo quod de Episcopo Coloniensi non curatur, quia est mortuus. Sed de imperatore Ioannes Pfefferkorn loquitur intentionaliter et implicite quantum ad primam imperatoris mentem. Quia primo quando Ioannes Pfefferkorn incepit istud laudabile negotium in causa fidei, ut faceret comburere libros Iudeorum, tunc Imperator fuit intentionatus, ut videbatur, quod vellet comburere omnes libros qui sunt contra fidem christianam: sed liber Ioannis Reuchlin est talis: ergo Imperatori videbatur quod vellent etiam eum committere ad comburendum. igitur Pfefferkorn scribit quod Imperator commisit videlicet implicite, non expresse. et ipse putat quod satis fuit, quod Imperator commisit ei semel de libris Iudeorum, sub quibus reprehenduntur etiam libri hereticales: quia audiui ego quod si Imperator mansisset in illo laudabili proposito, tunc Theologi voluerunt omnes liberarios per totam Almaniam visitare, et omnes malos libros comburere, presertim libros istorum novorum Theologorum qui non habent

fundamentum suum ex doctore sancto, ex doctore subtili et ex doctore Seraphico, et Alberto Magno. quod fuisset utique laudabile et valde proficuum; et credo quod adhuc erit quod tribuat omnipotens qui regnat per omnia et super omnia et omni tempore. Amen.

29.

ECKBERTVS VNGENANT
MAGISTRO ORTVINO GRATIO
SALVTEM.

Venerabilis domine et amice singularissime. Diu est quod non habui nuncios, ut possem dirigere literas ad dominationem vestram; alias diu scripsissem vobis. Parcatis ergo michi, quia libenter scripsissem vobis, si habuissem nuncium. Sed sicut scripsistis michi quod magister noster Valentinus de Gelterfsheim dixit vobis, quod debetis michi scribere, quod adhuc duos florenos debeo ei pro lectionibus quando steti in bursa sua: sciatis quod nichil volo ei dare, quia ipse etiam promisit michi multa, et dixit quod vellet michi dare bonas propinas, quod irem omni die bis vel ter ad Rhenum, videndo quando naves veniant ex partibus inferioribus vel superioribus;

et quando beani sunt intus, tunc deberem eis suadere quod visitarent in bursa sua. Et per deum ego bene portavi ei viginti beans et perdidit multum tempus currendo hincinde, et fuisset melius studere illo tempore. Sed ipse nunquam dedit michi aliquid. Etiam dedit nobis mala bursa-lia, et macras carnes, et acerbum potum. Et potestis ei bene dicere quod debet ista recordare. Sed vos valete in charitate. Datum Lo.

30.

BALTHASAR SCLAVCH

BACCALARIVS THEOLOGIE FORMATVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM.

Gratiarum actiones vobis immensas, infinitas, inenarrabiles, innumerabiles, incomparabiles, inef-fabiles, quod misistis michi librum domini Iohan-nis Pfefferkorn, qui intitulatur 'Defensio Iohannis Pfefferkorn contra famosas'. Ego fui ita letus quando accepi illum librum, quod saltavi pre gaudio; et certissime credo quod Iohannes Pfefferkorn est ille de quo prophetizatur Ezechielis IX. sic 'Et vocavit virum qui indutus erat lineis et atramentarium scriptoris habebat in lumbis

suis'. quia Ioannes Pfefferkorn semper habet atramentarium secum et scribit in predicationibus vel conventiculis auctoritates et notabilia, unde postea componit talia. Vos exhilaratis me valde quando mittitis michi libros suos: quia sunt ita artificialiter compositi quod miror. Ego etiam Wienne multum glorior quod sum notus sibi, et quando nomino eum, dico 'Ioannes Pfefferkorn, amicus meus'. Sed in illo libro intellexi quod Theologi sunt discordes super speculum oculare, quia aliqui damnant eum ad ignem, sicut Parisienses et Colonienses; aliqui vero ad suspensionem, sicut magister noster Petrus Meyer, qui quando vidit Speculum Oculare, clamavit voce magna 'Ad patibulum, ad patibulum cum tali libro!' Vos deberetis esse concordēs, tunc possetis habere victoriam contra illum hereticum. Ego fui multum perterritus quando legi ista, et dixi 'Nunc diabolus tenebit candelam, si Theologi volunt esse discordes'. Sed spero quod eritis iterum concordēs. Sed michi videtur quod magister noster Petrus non est iustus, ipse et sui coherentes, qui tenent quod Speculum oculare debet suspendi ad patibulum: quia est ille liber hereticus, et heretici merentur penam ignis: quia heretici comburuntur, sed fures suspenduntur. Quamvis illi fortasse dicunt quod Speculum oculare etiam commisit furtum: quia Iohannes Pfeffer-

korn dicit quod in hoc libro Ioannes Reuchlin furavit ei honorem suum, quem non daret pro viginti florenis: quia duo Iudei qui similiter furaverant ei honorem suum, dederunt ei triginta florenos pro eo. Sit a vel b, ego vellem quod essetis concordēs. Non habemus hic nova, nisi quod ille poeta Ioachim Vadianus, qui est unus ex Reuchlinistis, est factus rector universitatis. Percutiat deus omnem societatem poetarum et Iuristarum et non derelinquat unum ex eis mingentem ad parietem. Ego cogitavi quod volo recedere: quid deberem in illa universitate facere, ubi poeta est rector? et sunt hic ita multi Reuchliniste sicut in nulla alia universitate: scilicet Ioachim Vadianus rector, et Georgius Colimithius Tanstetter, pro nunc medicus, olim mathematicus, et Cuspinianus, qui est servitor et consiliarius Cæsaris; et quidam qui vocatur Thomas Resch, et Simon Lasius, qui est compatriota Ioannis Reuchlin, et alii multi; sed Magister noster Heckman est de via nostra; et dixit quod tenebit cum Theologis usque ad finem vite sue: ipse etiam multum salutatur vos, et Ioannem P. Valete. Datum in Vienna. Iterum Valete tam diu donec Pfefferkorn manet Christianus.

31.

ALBERTVS STRVNCK

MAGISTRO ORTVINO GRATIO DAVENTRIENSI

Reverentialem obedientiam loco salutis. Venerabilis domine magister, Rogo vos cordialiter quatenus velitis michi indulgere, quod non scribo vobis sepe, quia est per deum ita magnus calor in Roma, quod unus non potest ire in plateis vel sedere in domo; et non possum scribere aliquid vel componere pre calore. Sed vos scitis quod est magnus labor facere dictaminas, et dixistis michi in Colonia, quod in septem diebus vix facitis unum bonum dictamen. et allegastis michi Horatium dicens, quod talis poeta docet quod novem annos debemus consumere faciendo unum bonum dictamen. et credo quod sic est faciendum, quia oportet esse cautum et videre quod est bona congruitas. Et aliquando non est satis quod est bona congruitas; quia requiritur etiam ornatus secundum viginti precepta Elegantiarum et Modum epistolandi Pontii vel Pauli Nivis qui fuit magister Lipsensis. Etiam isti poete sunt nunc valde reprehensivi, et quando aliquis scribit aliquid, tunc dicunt 'Ecce ibi et ibi non bona latinisatio'; et veniunt huc cum suis novis terminis et confundunt antiquam grammaticam. Ergo non possum scribere in istis caloribus. Ergo habeatis me excusatum. Et Valet. Datum Rome.

32.

MAGISTER HENRICVS CRIBELINIONIARIVS
MAGISTRO ORTVINO

SALVTEM.

Venerabilis Magister, primum et ante omnia sciatis, quod perdidisti duas sententias, et si perdo tertiam, tunc diabolus erit abbas. Et timeo valde, quia auditor dixit michi 'Per deum, si essem sicut vos, ego non vellem appellare, quia non habetis Ius'. Ergo non scio quid debeo facere. Ego credo quod theologi hoc anno non debent fortunam habere: quia etiam eximius vir dominus magister noster Petrus Meyer satis male stat in causa sua contra Canonicos Franckfordienses, quod vexant illum bonum et devotum patrem. Sed credo quod isti Canonici faciunt hoc propter Ioannem Reuchlin quem diligunt propter suam poetriam. et propterea volentes ei placere tribulant illum bonum pastorem, quia ipse mirabiliter inimicatur Ioanni Reuchlin; et merito, quia stat pro Facultate sua: quia Ioannes Reuchlin est inimicus Theologorum; sed magister noster Petrus est Theologus: ergo. Et est bene licitum quod unus defendit facultatem suam. Etiam dominus Iacobus de Hochstraten, magister noster et hereticæ pravitatis Inquisitor, non habet bonam fortunam in causa fidei: quia isti Curtisani nunc

omnes volunt esse poete et sic parvipendunt Theologos et sunt contra eos. Sed tamen spero quod parum lucrabunt: quia dominus respiciet famulos suos et liberabit eos. Ego audiui nuper quod Imperator scripsit unam literam ad Papam pro Ioanne Reuchlin, et scripsit ita, quod si Sanctissimitas sua non vult finem facere in isto negotio et dare sententiam, tunc ipsemet vult videre quomodo potest defendere suum consiliarium. Sed quid est? Si Papa est pro Theologis, tunc non timeo. Etiam audiui ab uno notabili viro qui est Officialis Curie qui dixit 'Quid nobis hic cum literis? Si Reuchlin habet pecuniam, mittat huc: quia in Curia oportet habere pecunias, alias nihil potest expedire'. Et alius occulte dixit michi, quod magister noster Iacobus iterum dedit certas propinas quibusdam referendariis. Et sic quando iam vadunt ante eum, tunc faciunt ei maiorem reverentiam et loquuntur amicabiliter cum eo. Ergo nunc semper meliorem spem habemus. Si perdo illud beneficium, tunc adhuc volo contendere pro illa vicaria in Nussia sicut scitis. quia procurator meus informavit me quod habeo bonum ius. Sed iam recordor quod nuper venit unus huc qui dixit, quod universitas Erfordiensis vult revocare sententiam suam seu determinationem contra Ioannem Reuchlin. Et si facit, tunc volo dicere, quod omnes Theologi qui sunt ibi, sunt

perfidi et mendaces; et volo semper de eis dicere hoc scandalum, quod non manent cum facultate sua et defendunt zelosissimum virum dominum Iacobum de Hochstraten qui est lux theologorum, et lucet sicut stella per suas doctrinas et argumentationes pro fide catholica. Et credo quod si heretici vel Turci venirent, ipse disputaret contra eos et confunderet eos cum subtilitate sua, et converteret eos ad fidem christianam. Quia ille theologus non habet equalem. et nuper disputavit hic in Sapientia valde doctrinaliter; tunc dixit quidam Italus 'Ego non credidi prius, quod Almaniam habet tales theologos'; sed quidam alius dixit, quod non est bene profundatus in textibus Bibliæ, et non bene scit intelligere Hieronymum et Augustinum. Respondi 'O bone deus, quid dicitis? ille doctor presupponit talia, et iam ipse habet curare alia et bene maiores subtilitates'. Deus det quod recte eat, tunc volumus triumphare, et postea ex tota Almaniam pellere illam poetriam. et volumus facere quod isti Iuristæ non audent dicere unum verbum, quando sunt cum Theologis: quia timebunt ne mittant super eos Inquisitorem et comburant eos pro hereticis, sicut nunc spero quod fiet Ioanni Reuchlin adiuvante deo, cuius nos sumus iudices: quia sicut milites seculares defendunt iustitiam in terris, ita nos defendimus ecclesiam per disputationes

et prædicationes. Sed parcatis mihi de longiloquio. Et Valet. Datum Romanæ Curiae.

33.

PETRVS LAPP

SACRÆ PAGINÆ LICENTIATVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM.

Secundum quod semel scripsistis mihi, vir venerabilis, quod habetis valde magnum miraculum ab inde quod pro nunc sunt ita multi excellentes doctores in Colonia, et etiam alii non adhuc promoti sed propediem magistri nostri, et multi egregiissimi theologi, et nominastis mihi magistrum nostrum Iacobum de Hochstraten, magistrum nostrum Arnoldum de Tungari, et magistrum nostrum Remigium, et magistrum nostrum Valentinum de Gelterfsheim, et magistrum nostrum Petrum qui tempore meo regebat in bursa Kuck, et dominum Rutgerum Licentiatum et multos alios qui actu sunt Coloniae, et etiam Ioannem Pfefferkorn qui quamvis est laicus et indoctus in artibus liberalibus, et nunquam visitavit scholas Christianorum et non didicit grammaticam aut loycam, tamen ut scribitis habet profundum in-

tellectum et cor illuminatum. Etiam Apostoli non fuerunt docti, et tamen sciverunt omnia. Et sic putatis quod Spiritussanctus potest prædicto Ioanni Pfefferkorn infundere omnem scientiam sanctorum, sicut dicit scriptura. Etiam nominastis mihi in Maguntia duos Magistros nostros, dominum Bartholomeum Zehener predicatorem in summo, et dominum Petrum Bertram plebanum. et in Franckfordia dominum Petrum Meyer qui est mirabilis in sermonibus suis, et quando vult ipse facit homines ridere, et quando vult facit eos flere, et facit mirabilia predicando. Secundum hoc vellem quod faceretis omnes ad unum et excelleretis istos Iuristas et Poetas seculares, vel imponatis eis silentium quod non auderent ita scribere libros. Et quando vellent aliquid compilare, tunc deberent prius ostendere magistris nostris ad videndum si debet imprimi. Et si non placet magistris nostris, non debet imprimi vel debet comburi. Etiam deberent magistri nostri facere mandatum quod nullus iurista vel poeta aliquid scriberet in theologia, et ne introducerent illam novam latinitatem in sacrosanctam theologiam, sicut fecerunt Ioannes Reuchlin et quidam ut audio qui appellatur Proverbia Erasmi, quia non sunt fundamentales in ea: et possibile est quod nunquam disputaverunt publice vel tenuerunt conclusiones sicut est mos. Ipsi volunt

mittere falcem in messem alterius, quod theologi non debent pati. Ergo rogo vos quod velitis rogare illos de quibus scribitis, quod disponant disputare contra illos novos latinisatores et scommatizare eos bene. Et si dicunt quod sciant literas græcas et hæbraicas, habetis respondere quod tales literæ non curantur a theologis: quia sacra scriptura sufficienter est translata et non indigemus aliis translationibus. Et potius non debemus discere tales literas propter despectum Iudæorum et Græcorum: quia Iudæi videntes quod discimus suas literas, dicunt 'Ecce Christiani discunt nostras scientias, et sine illis non possunt fidem suam defendere', et fit magna verecundia Christianis, et Iudæi fortificant se in sua fide. Sed Græci recesserunt ab ecclesia: igitur etiam debent haberi pro inimicis et eorum scientiæ non debent practicari a Christianis. Talia vellem libenter quod faceretis, et postea scriberetis mihi quid fieret. Valete. Datum in Halberstat.

34.

MAGISTER IOANNES SCHNERCKIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem simpliciter annunciatam et non per pomposum ornatum verborum sicut consueverunt poe-

tales magistri non ambulantes in via simplici
cum theologis;

Sed salutem in Christo, qui liberet nos in
die isto

Ab omni tribulatione, necnon a Ioanne Cap-
nione,

Qui est Iurista secularis, sed in theologia
vix scholaris,

Et si deberet disputare, cum theologis se exer-
citare,

Ita quod aliquid solveret, per deum ipse per-
deret

In sacra scriptura: quia ibi est magna cura
Quod possit aliquis bene stare, vel unum
alium vexare,

Ita quod eum concludat, et concludendo bene
confundat,

Sicut nuper Hochstratus, qui est ad salutem
ecclesiæ natus,

Ut expellat istos socios, poetas et historicos,
Qui tenent malas opiniones, et non valent
ad disputationes.

Sancte deus, ego non habui voluntatem scri-
bere vobis metra, et tamen scribo, sed factum
est ex improvviso. Etiam illa metra non sunt
de poetria seculari et nova, sed de illa antiqua
quam etiam admittunt magistri nostri in Parrhi-

sia et Colonia et alibi. Et tempore meo quando steti Parrhisius, dicebatur quod unus antiquus magister qui habitavit in Collegio Montis, componeret totam Bibliam metrice, scilicet cum istis metris. Debetis autem scire novitates que sunt bene pro vobis: videlicet quod Reuchlin non potest amplius ita multum studere sicut prius, quia oculi volunt ei decrescere. sicut dicit scriptura in Genesi 'Et caligaverunt oculi eius, nec videre poterat': quia nuper venit unus bacularius de Stutgardia qui fuit ibi in domo eius: et ego feci quasi non scirem de inimicitia vestra quam habetis invicem: dixi ad eum 'Bone domine bacularie, non habeatis mihi pro malo quod interrogo vobis: et, cum supportatione, primo libenter vellem scire, an Reuchlin est adhuc sanus?' Respondit, quod ita, sed tamen quod non potest bene videre sine brillo. Tunc dixi 'Ergo pro secundo dicatis mihi quomodo tamen habet se quoad causam fidei? ego audivi quod habet certas lites cum certis theologis; sed credo quod faciunt ei iniuriam (sed dixi ironice): quomodo ergo habet se? ego credo quod semper componat aliquid contra theologos'. Respondit ille 'Nescio, sed tamen volo dicere vobis quid ego vidi ab eo quando veni in domum eius: dixit mihi „Bene veneritis domine bacularie, sedeatis“. et ipse habuit brillum in naso et librum ante se qui fuit scriptus mirifice,

ita quod statim vidi quod non erat Almanice neque Bohemice scriptus, neque etiam Latine. Et dixi ei, „Egregie domine doctor, quomodo vocatur talis liber?“ respondit quod vocatur Plutarchus in Græco, et tractat de Philosophia. tunc dixi „Legatis in nomine domini“. et sic credo quod scit artes mirabiles. Tunc vidi iacere unum parvum librum noviter impressum sub scamno, et dixi ei „Egregie domine doctor, quid iacet hic?“ respondit „Est unus liber scandalizativus quem nuper quidam amicus meus misit mihi ex Colonia, et est scriptus contra me, et theologi Colonienses composuerunt eum, dicentes nunc quod Ioannes Pfefferkorn fecit talem librum“. Tunc dixi „Quid facitis ergo desuper? non vultis vindicare vos?“ respondit „Nullo modo, sed sum satis vindicatus. ego nunc non curo amplius istam stultitiam, sed vix habeo satis oculos ad studendum ea que sunt mihi utilia“. fuit autem talis liber intitulatus „Defensio Iohannis Pfefferkorn contra famosas“. Aliud non scio de doctore Reuchlin'. Talia dixit predictus Baccalarius. Ergo, domine Ortvine, habeatis bonam confidentiam: quia si ille habet malos oculos quod non potest amplius legere aut scribere, suum damnum; vos autem non debetis quiescere, sed debetis recenter scribere contra eum. Valete. Datum Ulme.

35.

MAGISTER WILHELMVS LAMP

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM.

Eximie et promotoriali reverentia celeberrime vir. Vos scripsistis michi qualiter litera mea quam composui vobis de ambulatione mea ad Curiam, fuit vobis presentata. Et scribitis quod potestis exinde notare quod diligo vos valde. Et bene scribitis talia: etenim vera: quia vos estis michi in corde et ego amo vos cordialiter. Sed etiam scribitis michi quod debeo vobis intimare seu declarare quomodo transit michi pronunc. Sciatis quod sum apud unum Notarium Rote et habeo parare mensam et ire ad forum pro comparando herbas et fabas et panes et carnes et talia, et facere domum in ordine, quando dominus venit ex audientia et commensales sui, quod omnia sunt parata. Et cum hoc etiam studeo. Et dominus meus nuper dixit michi, quod per deum quando sto unum annum vel duos secum, ipse vult michi iuvare ad unum beneficium, sicut prius iuvavit multis. Et est bene credendum, quia amat me multum. Et precipue nuper quando vidit quod sum poeta, tunc dixit quod vult me semper amantius habere. Et factum est ita. Est unus ex commensalibus qui est poeta in ista poetria nova,

et semper in mensa loquitur de poesi, et multum reprehendit illos antiquos patres et grammaticos, Alexandrum Grecistam, Verba deponentalia, Remigium et alios. Et nuper dixit quod aliquis volens discere bona carmina facere, debet scire Diomedem, et dixit multa de tali Diomede. Respondi 'Ego miror quomodo tamen venistis super illos novos grammaticos, et tamen habetis omnia metrice in tertia parte Alexandri de pedibus et quantitatibus syllabarum, et artem scandendi etc. Ex cum hoc iste Diomedes non fuit bonus Christianus: quia legi semel qualiter ipse habuit equos qui comederunt homines, et ipse dedit eis comedere homines'. Tunc ille Curtisanus multum risit et subsannavit me. Et postea dixit quod debeo ei dicere quomodo Abacuck habet primam syllabam? Respondi 'Ego distinguo: quia prout est proprium, habet primam indifferentem secundum Alexandrum „Ad placitum poni priorum multa notavi“; sed prout queritur quantam habet primam naturaliter respiciendo ad naturas appellativorum, tunc habet primam brevem secundum Alexandrum dicentem quod „a ante b in primis syllabis, exceptis excipiendis, est brevis“.' Tunc ille adhuc magis derisit me et dixit 'Vade in Coloniam, copula ista cum tuo Alexandro, qui fuit asinus Parrhisiensis, sicut adhuc sunt plures'. Et sic multum scandalizans illum bonum

Alexandrum abivit. Et dixi ego 'Cras videbitis'. et de mane portavi unum carmen quod compilavi per noctem in laudem Alexandri, et mitto vobis exemplum. Et quando dominus meus vidit illud carmen, tunc laudavit me et dixit 'Iste socius est pro me'. et dixit 'O Wilhelme, scis ita compilare metra? ego ignoravi; et propterea plus volo te diligere in posterum'. Et sic spero quod volo bene stare, et quando vult dominus deus quod acquirō aliquid, tunc iterum volo me conferre ad partes fiendo presbyter. Valetē iugiter. Datum Romane Curie.

Metrum Epigrammaticum confectionatum per Wilhelmum Lamp *Magistrum septem Artium liberalium Coloniensem*
In laudem *Alexandri Galli*.

Qui vult discere grammaticam, legat prius
Alexandri materiam,

Que est divisa in quattuor partes, docens
multas bonas artes,

Prebens lac et mel pueris, sicut docet glosa
notabilis

In Colonia facta: precipue quoad metra

Collige partem tertiam: ipsa tollet tibi omnem inertiam,

Sicut fecit michi, qui multum ex hac didici.

36.

IOHANNIS ARNOLDI
MAGISTRO ORTVINO GRATIO
SALVTEM DICIT PLVRIMAM.

Crediderim utique quod audiveritis vel fuerit vobis pluscule dictum qualiter ex quadam affectione animali bona contulerim me nuperrime viatica ambulatione ad urbanam Rome Curiam causa lucruli ad consarcinandum unum beneficiolum seu prebendiolum vel parrochiam aliquam missam, unde poterit michi ex nunc usque ad finem vite mee sufficere ac suppetere victus et amictus, si divina voluerit dei gratia. Quamobrem, me Hercule vel mediusfidius, debueritis michi non rariuscule unam literulam amiciose conflata[m] seu compilatam ascribere, et in ea affectionaliter significare quomodo steteritis in omni qualitate corporali seu animali, et quomodo fueritis fortunatus fataliter ex predestinatione divina que fuit ante secula, sicut dixerit Lactantius quem nuperrime audiverim studio intentionali, quando lectus fuerit formaliter hic in Sapientia. Preterea enim vero venerit unus sociolus ex Colonia et gelidis Almanie partibus, apportans epistolia missiva hincinde sibi astipulata, quod quo videlicet intellexerim qualiter fecistis imprimere arte characterali unum librulum, qui intelligitur esse vel

fuisse intitulatus seu prenominatus 'Epistole Obscurorum Virorum ad Magistrum Ortvinum Gratium', in quo utique codiculo seu libello, sicut talis deriderit michi, intelligendum continentur omnes literule ad vestram dignitatem hincinde destinate charitative et fraternaliter a vestris amicis et notis. etiam posueritis meum epistolium intus, et valde miratorie stupefactus fuerim, quod dignamini me tantisper honore sesquipedali, et facitis michi eternalem famam. Quapropter habueritis scire quatinus voluerim vobis gratiam referre in quantum potero. etiam sciveritis qualiter studuero hic per totum in poeseos artificiolo, et ergo fuerim aliter stilatus quam prius. Valete sesquipedaliter. Datum Romæ.

37.

FRATER GREGORIVS BLECK

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Humilem orationem meam cum ea qua decet subiectione, Domine et magister. Quia vos misistis michi huc librum Ioannis Pfefferkorn qui est pretitulatus 'Defensio Ioannis Pfefferkorn contra famosas'; quem, utique petivistis, ostendi omnibus magistris nostris per totam Parrhisiam et similiter de nostro ordine theologis, qui unanimi-

ter dixerunt 'Ecce Almaniam habet notabiles theologos: si unus simplex scribit talia, quid deberent facere docti et promoti?' Et unus interrogavit me, an etiam principes in Almaniam faciunt magnam reverentiam Ioanni Pfefferkorn?' Respondi quod pro parte non; et qualiter ipse est verus et dilectus sollicitator imperatoris ad procurandum negotium de libris Iudeorum et augmentum fidei Christiane. et quod episcopus Moguntinensis pie memorie defunctus iam solebat valde eum amare et promisit ei auxilium in rebus omnibus quantum ei fuit possibile; et quando ambulavit hincinde in negotio fidei, tunc dedit ei magnum precii nummum pro viatico. Respondit unus theologus 'Facit tunc etiam magnam diligentiam ipse Pfefferkorn in dicto negotio?' Dixi velut scripsistis michi, quod sic, quia sine molestia circumvivi per totam Almaniam, quamvis protunc fuit ei inconveniens, cum uxorem et liberos suos educare et alere conveniret, quos dereliquit. Quamvis in absentia sua Theologi fecerunt multa bona uxori eius consolantes eam, quia vident quod vir eius est occupatus in causa fidei. Etiam aliquando fratres de Monasterio nostro accedunt eam dicentes 'Miseremur vestri quod estis sic sola'; et ipsa respondet 'Veniat aliquando visitantes me, quia sum quasi vidua, et detis michi consolationes vestras'. Attamen modernus episcopus

Moguntinensis non favet Ioanni Pfefferkorn. et hoc propterea, quia habet aliquos Consiliarios qui multum promovent Iohannem Reuchlin et odiunt theologos. Etiam dictus episcopus non voluit admittere Iohannem Pfefferkorn, quando voluit ei presentare suam defensionem contra famosas, sicut intellexi ex vestra littera. Talia dixi. Tunc respondit unus 'Quis est tamen ille Pfefferkorn? Respondi quod olim fuit iudeus et nunc est feliciter in Christo baptizatus et est vir proculdubio integerrimus et est de tribu Neptalim. Dixit ille 'Vere benedictio que data est Neptalim, completa est in Ioanne Pfefferkorn. quia Iacob dixit filio suo 'Neptalim, Neptalim, cervus emissus dans eloquia pulchritudinis' Genes. XLIX.' Postea multi Magistri, Licentiati et alii Theologi per totum legerunt istum librum, de folio ad folium, de verbo ad verbum, de articulo ad articulum. Sed est unus superiorista qui studet in greco: ipse vadit ubique et dicit quod non est verum quod Pfefferkorn est sollicitator Cæsaris, et quod nunquam etiam fuit; et quod Imperator pro Reuchlin scripsit ad Sanctissimum et simpliciter vult quod Theologi non debent sibi vexare suum consiliarium fidelem et probum. Item Iacobus Fabri Stapulensis, de quo audivistis multa, ipse aperte favet Ioanni Reuchlin, quamvis theologi dixerunt ei ne deberet facere. Et dictum fuit quod scrip-

sit in una litera in Almaniam quod theologi Parrhisienses tractaverunt Ioannem Reuchlin non aliter quam Iudei Christum. Sed dicat quicquid velit, tamen maior pars in Parrhisia est pro nobis propter honorem universitatis et odium Iuristarum: ergo debetis esse bono animo letando et gaudento. Valete eternaliter. Datum Parrhisius.

38.

DEMETRIVS PHALERIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM.

Scribitis michi interrogans a me quomodo tamen universitas nostra habet se in Causa fidei; an est pro vobis an pro Ioanne Reuchlin: sciatis, hic et per totam terram Suitensium fratres de ordine predicatorum habent malam famam et sunt in magna disgratia propter illos innocentes fratres qui fuerunt combusti in Bern, quia nunquam credo quod fecerunt talia que dicuntur de eis. Igitur monasteria eorum desolantur, et monasteria fratrum sancti Francisci crescunt. Et quando unus homo dat elemosynam predicatoribus, tunc viginti dant Minoribus et Augustinensibus et aliis. etiam dicitur quod est in prophetia, quod ille Ordo predicatorum debet totaliter deleri. Super

hoc est hic unus theologus, ut ipse se nominat, sed michi videtur quod magis est poeta, dictus Erasmus Roterodamus, qui a multis ita honoratur sicut si esset miraculum mundi; et est ille qui scripsit librum Proverbiorum quem semel ostendistis michi Colonie et dixistis 'Quid nobis cum proverbiiis Erasmi, cum habemus proverbias Salomonis?' et ille Erasmus multum tenet de Reuchlin et semper laudat eum et nuper fecit imprimere aliquas epistolas quas misit ad Curiam Romanam ad Papam et aliquos Cardinales. in istis laudavit Reuchlin et scandalizavit theologos. Ego videns dixi 'si videbunt hoc magistri nostri, diabolus confundet eum'. Sic ergo universitas nostra que facit magnam reverentiam Erasmo, inclinata est pro Reuchlin. et venit huc Glarianus poeta qui est homo valde audax ut scitis: ipse mirabilia scandala loquitur de vobis et aliis theologis. Et dicit quod vult unum librum componere de nequiciis predicatorum et vult totaliter describere illa que facta sunt in Bern. Ego vellem libenter amicabilem dicere ad eum ne faciat: sed est homo terribilis, et est iracundiosus semper volens percutere, quapropter habeat sibi diabolum. Ego spero quod veniet sententia ex urbe Roma pro theologis: tunc omnia erunt bona; si autem fuerit pro Reuchlin, tunc diabolus tenebit candelam. Valete. Datum Basilie.

39.

CONRADVS STRILDRIOT
MAGISTRO ORTVINO GRATIO
SALVTEM.

Reverentia et servitio affectuositatis mee precedentibus erga virtuositatem vestram, venerabilis magister. Intimavi vobis sepe qualiter non sum hic libenter: credo quod diabolus portavit me huc. et non possum recedere quia non sunt hic bone societates sicut in Almaniam, et homines non sunt ita sociales, et habent pro malo quando aliquis semel in die est ebrius, vocantes eum porcum. etiam non habeo supponere: quia meretrices volunt multum pecunie, et tamen non sunt pulchre, et dico vobis in veritate quod in Italia sunt ita distorte mulieres sicut est possibile, quamvis habent pulcherrimas vestes de serico et sameloto. Quia quando modicum sunt senes, tunc statim habent curva dorsa et vadunt quasi vellent merdare. etiam comedunt allium, et fetent maxime, et sunt nigre, nec sunt ita albe sicut in Almaniam. Item in facie sunt pallentes sicut mors, et quando aliquæ sunt rubræ, certum est quod fecerunt sibi colorem cum unguentis. Ergo non placent mihi mulieres hic. Etiam dicunt quod in æstate non est bonum supponere hic. Tunc dico ego 'Ergo redire volo in Almaniam, ubi semper bonum est

supponere. et sepe recordavi qualiter habuimus in Daventria amasias ego et vos, et ivimus in despectum istius domicelli qui etiam amabat vestram amasiam; sed ipsa merdasset ei super os. Sed nunc audiui qualiter debetis supponere uxorem Ioannis Pfefferkorn causa honestatis, quia est secreta et quasi honesta. et est bonum quando aliquis habet propriam in secreto. et dixit unus ad me, quod Ioannes Pfefferkorn semel rixavit vobiscum dicens ad vos 'Domine Ortvine, ego vellem quod comederetis ex vestra patella et permetteretis me comedere ex mea', et vos diu non intellexistis, quia ille vir est valde subtilis et semper loquitur enigmatice in proverbiiis; sed quidam amicus vester, sicut ego audiui ab aliis, exposuit vobis illa archana verba dicens 'Ego vellem quod comederetis ex vestra patella, quod supponeretis vestram mulierem, et permetteretis me comedere ex mea patella, id est non tangeretis uxorem meam, sed sineretis me eam tangere'. Ego dixi hic ad quendam poetam quod quereretur illam proverbiam in proverbiiis Erasmi. Respondit mihi quod non potest invenire. Dixi ei 'Ergo ille author non est sufficiens sed diminutus'. sed quando audiui hæc de Ioanne Pfefferkorn, dixi, quod est nimis invidiosus si facit hoc, quia est una proverbialia quod amicorum omnia sunt communia: quamvis aliqui dicunt quod uxores debent excipi.

Ipse tamen non deberet irasci super vos quia vos non habetis uxorem, et non habentibus debemus impertire. Audivi etiam quod supponitis ancillam impressoris Quentel, ita quod fecit puerum: hoc non deberetis facere, scilicet forare nova foramina: ego semper maneo cum antiquis que non faciunt pueros. sed hic habeo neque antiquas neque novas: ergo volo redire in Almaniam sicut spero. Valete tam diu donec una alaunda ponderat centum talenta. Datum Rome.

40.

*MAGISTER IOANNES CRAPP**MAGISTRO ORTVINO GRATIO**SALVTEM.*

Dominatio vestra scribit mihi qualiter valde gavisus est de epistola mea carminali nuper compilata, et scribitis quod vix vidistis similem; et sicut intelligo vultis quod semper ita debeo vobis scribere. sed dico vobis, sicut etiam ipsemet scitis, quod non est possibile quod unus semper facit carmina. vos bene scitis de vobis, quamvis estis valde facundus et scitis facere plura metra, tamen non semper oleum, sicut communiter dicitur; et aliquando estis luxuriosus ad metra, aliquando ad pro-

sas. et recordor quod semel dixi vobis Coloniae 'Domine Ortvine, faciatis mihi tamen aliquod carmen metricum'. respondistis mihi 'Non habeo pronunc Apollinem'. et dixistis mihi quod aliquando in decem diebus vix potestis facere unum bonum metrum, quia aer non patitur et oportet expectare tempus. unde Ovidius

Tempora labuntur tacitisque senescimus annis.

Ergo quando semel habeo bonum Apollinem, tunc volo dictare unum et mittere vobis. Etiam scribitis mihi quod debeo vobis intimare aliquas novitates; sed nihil scio nisi quod sunt hic tres excellentes theologi qui habent magna nomina inter Almanos, et faciunt nobis bonam famam et laudabilem per totam curiam. Duos forte bene novistis, reverendum patrem dominum magistrum nostrum Iacobum de Hochstraten, latine de Alta platea, et dominum magistrum nostrum Petrum Meyer plebanum Franckfordiensem: tertius est dominus Caspar predicator ex Kempten, sacrae theologiae Licentiatus propediem magister nostrandus. Ipsi habent hic agere tres causas notabiles. Unus, scilicet magister noster Iacobus, habet causam fidei contra Ioannem Reuchlin qui dicitur esse hereticus, et bene est enim. Secundus habet causam competentie, scilicet magister noster Petrus contra Canonicos Franckfordienses

qui non volunt ei dare competentiam suam: et ergo venit huc in curiam tribulans eos terribiliter. Tertius, scilicet dominus Caspar, habet causam sacri olei contra quosdam monachos qui habitant extra muros Kempten, et habent sacrum oleum in monasterio, et quando homines debent oleari, tunc non habent sacrum oleum: et ergo prefatus Licentiatus vult ipsos monachos rectificare quod debent sacrum oleum in civitate permittere pro communi salute hominum. Alia nova non habeo, sed vos etiam nihil scribitis mihi. Nescio profecto quomodo demerui de reverentia vestra.

Commendo vos domino deo, qui vos custodiat
quod estis fortis sicut Leo,
Pulcher sicut Absolon, prudens sicut Salomon,

Dives sicut Asverus, poeticalis sicut Homerus,
Et sanctus sicut Ioannes Baptista: moriatur
Reuchlin Iurista

Nec non poetæ seculares, qui adhuc possent
esse vestri scholares.

Ecce non volui facere carmina et tamen feci,
sed nescio qualiter venit quod feci. Laus Deo.
Valete. Et sic est finis. Telos. Tetragrammaton.
Datum Rhomanæ Curiae.

41.

MAGISTER SIMON PROCOPORIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM PLVRIMAM DICIT.

‘Mirabilis facta est scientia tua, ex me confortata est, et non potero ad eam’ Psalmista. Hec verba possunt appropriari michi directe, quando considero doctrinam dominationis vestre quam perspexi nuper ex libro vestro qui intitulatur ‘Orationes magistri Ortvini’. Sancte deus, quomodo crevistis ita in magnum virum, cum tamen olim fuistis hebes scholaris meus, sed nunc estis super magistrum, quamvis dicit scriptura ‘Non est discipulus super magistrum.’ Et ergo quando vidi talem librum, tunc clamavi alta voce ‘O Ortvine, mirabilis facta est scientia tua, ex me confortata est et non potero ad eam’. Et bene mirabilis, quia nunquam credidi quod potestis sic facere dictamina excellenter et artificialiter ex me, quia de gratia dei fui resumptor et instructor vester, et multum gloriior super vobis. Confortata est, bene, quia olim non fuit ita efficax scientia vestra, sed nunc confortata est per instinctum Spiritussancti qui illuminavit vos. Et olim (parcatis michi) non voluistis studere et sepe correxi vos quando non scivistis ‘mei’ vel ‘sui’ cuius

casus, et 'legat, legant' cuius temporis: et sepe dixi ad vos illud metrum

Duræ cervicis es, hec enim sapere non vales.

Sed nunc possetis me instruere et ego non deberem verecundari quod essem vester discipulus. et ergo dico 'Non potero ad eam', scilicet pervenire, quia, ut dicit Socrates, 'quæ supra nos nihil ad nos'. sed procedatis sic compilando dicamina et eritis notabilis vir. Valete. Datum Lubeck.

42.

MAGISTER ACHATIVS LAMPIRIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM PLVRIMAM DICIT.

Valde miror, vir honorabilis, quod scribitis omnibus sociis et amicis vestris Rhomam versus, et solum michi non scribitis, cum dixistis tamen quod vultis semper scribere michi. Sed intellexi ab uno qui venit ex Colonia quod velitis libenter habere illam artem de qua dixi vobis semel, videlicet ut faciatis quod una mulier maxime amat unum. Quamvis iam non scripsistis michi, tamen volo mittere vobis, ut potestis videre qualiter diligo

vos; quia non volo aliquid in secreto habere pre vobis, sed volo vos docere 'quæ veteres sociis nolebant pandere charis'. Est autem talis ars illa: sed non debetis aliquem docere, quia ita abscondo illam quod non vellem docere fratrem meum, quia plus amo vos quam fratrem meum: ergo volo participare vobiscum. et faciatis sic: Quando amatis unam mulierem, tunc debetis querere quomodo vocatur ipsa et quomodo vocatur mater eius. Sed ponamus casum quod amatis unam quæ vocatur Barbara et mater eius vocatur Elsa: tunc queratis unum crinem de capite ipsius Barbaræ et quando habetis illum crinem, debetis esse contritus et confessus vel ad minus dicere confessionem generalem. Deinde faciatis unam imaginem de cera virginea et faciatis legere tres missas desuper ligando illum crinem circum collum ipsius. Postea uno mane audiat prius missam; deinde accipiat ollam novam vitreatam cum aqua et faciatis ignem in una camera clausa undique et faciatis fumum de thure et incendatis unam candelam de cera nova, in qua est modicum de candela Paschali. Deinde dicatis istam coniurationem super imaginem 'Coniuro te cera per virtutem dei omnipotentis, per novem choros angelorum, per virtutem Cosdriel, Boldriach, Tornab, Lissiel, Farnach, Pitrax et Starnial, quod velis michi representare in omni

substantia et corporalitate Barbaram Elsæ, ut obediat michi in omnibus quæ volo. Postea scribatis circum caput imaginis hæc nomina cum stilo argenteo, Astrap † Arnod † Bildron † Sydra †' Et sic ponatis imaginem in ollam et aquam. et ponite ad ignem, et dicatis istam coniurationem 'Coniuro te, Barbara Elsæ, per virtutem dei omnipotentis, per novem choros angelorum, per virtutem Cosdriel, Boldriach, Tornab, Lissiel, Farnach, Pitrax et Starnial, et per virtutem istorum nominum Astrob, Arnod, Bildron, Sydra, quod statim incipias amare me ita quod sine tardatione velis ad me venire, quia amore languo'. Et tunc statim quando aqua incipiet fieri calida, satis est, quia ita incipiet vos amare quod quando non videt vos, ipsa nescit ubi estis. Probatum est sæpe, et totiens quotiens. Et debetis mihi credere quod ista scientia est valde preciosa. Et ego non darem vobis nisi amarem vos ita intentionaliter. Ergo vos etiam semel debetis mihi participare unum secretum. Et sic Valete cum sanitate vestra. Datum Romanæ Curiae.

43.

FRATER OTHO FLERSZKLIRDRIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Devotam orationem meam pro salute. Venerabilis vir, ut scribitis mihi quod omnes nos theologi debemus agere gratias omnipotenti deo quod pronunc theologia est ita in flore et sunt plures docti theologi in omnibus partibus Almaniae; et omnes homines, domini et servi, nobiles et rustici, faciunt eis magnum honorem vocantes eos Magistros nostros propter excellentiam et depouunt pileos et bareta ante eos dicentes 'Commendo me egregitudini vestre, eximie domine magister noster'. Et quando unus magister noster transit per stratum, tunc omnes honorant eum sicut si venerit unus princeps: et merito: quia magistri nostri sunt sicut Apostoli dei. Sic vos in epistola vestra scribitis mihi magnalia. Sed ego tenebo vobis oppositum, dicendo quod bene est hoc verum Coloniae, non autem alibi. Et precipue hic in patria mea magistri nostri religiosi habent nullum honorem, et Canonici et nobiles multum parvipendunt eos; sed seculares bene adhuc habent honorem et sunt in respectu. Et hoc videtur mihi indignum, quia religiosi deberent semper habere primum locum, quia sunt magis clericales, et semper religiosus quoad celebritatem est super secularem clericum: quia re-

ligiosi sunt apti nati ad personandum in divinis laudibus ad gloriam dei et suæ sanctæ matris virginis Mariæ semper benedictæ et ad gloriam omnium sanctorum et sanctarum martyrum confessorum et cætera. Ergo videtur mihi magnus error quod plus honorant homines sæculares quam religiosos. Etiam sæculares theologi in partibus superioribus incipiunt esse superbi, et sunt quasi contra religiosos, cum tamen ipsi sunt plus mundiales et tanto plus remoti a regno cælorum. Quia vos scitis quod Christus dixit 'Vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes, iudicantes duodecim tribus Israel'. Sed religiosi reliquerunt patrimonia sua et omnia bona, et sunt spreti in mundo, ergo sunt proximi ad regnum cælorum. Et parcatis mihi quod scribo talia de theologis sæcularibus, cum vos etiam estis unus. Sed est aliter Coloniae, ubi sunt humiles et reverentiales erga religiosos. Et etiam vos quoad zelositatem estis religiosus, quia dixistis mihi semel Coloniae 'Domine Otho, ego credo quod adhuc volo fieri monachus de vestro ordine, quia habeo bonam inclinationem'. Et ergo scribo vobis socialiter. Quia displicet mihi valde quod nunc aliqui theologi sæculares sunt ita superbi, sicut hic doctor Ioannes Reyfs, qui est predicator in hac civitate in summo. Ipse est in magno honore et omnes canonici et nobiles valde amant eum, quia scit eis bona verba dare. Sed talis

doctor videtur esse valde contra religiosos intentionatus. Unus dixit mihi qui sæpe fuit cum eo in mensa, quod ipse omnino tenet unam propriam viam, et neque est Albertista, neque Scotista, neque Occanista, neque Thomista; sed quando aliquis interrogat eum 'Eximie domine doctor, de qua via estis?' respondet 'De via Christi'. Et ipse ridet quando doctoros theologiæ appellant se magistros nostros. Etiam non multum tenet de religiosis dicens quod non oportet induere cappam; sed alias etiam possumus salvari; et dicit quod deus non respicit vestes. Et in hoc videtur mihi esse hæreticus, quia est irreverentialis erga religiosos et sanctos patres. Ipse tenet etiam specialem modum prædicandi, et non facit sicut alii movendo subtiles quæstiones et formando argumenta contra, et solvendo postea et eliciendo Corollaria; sed simpliciter procedit. Et ergo miror, quod libenter audiant predicationes eius, cum tamen non est artificialis predicator: ego consideravi in duobus passibus, quod non est bene intentionatus erga religiosos: semel quando incepistis vos Colonienses una cum ordine nostro universaliter istam laudabilem contentionem contra Ioannem Reuchlin; tunc ego portavi ei unam schedulam, in qua erat mandatum contra Ioannem Reuchlin quod liber suus deberet comburi et ipse debet cogi ad revocationem. Et dixi ei

sicut mihi commissum a provinciali nostro 'Eximie domine magister noster, hic habet eximietas vestra unum mandatum quod Reuchlin est hæreticus et liber eius debet comburi: ergo velitis publicare super cancellas; et cum hoc rogamus vos quod velitis stare nobiscum contra prædictum hæreticum'. Tunc ipse legit mandatum, et postea dixit 'Ego non video nisi quod est mandatum quod speculum oculare non debet vendi publice, usque ad cognitionem et decisionem causæ; ego non intelligo quod Reuchlin debet dici hæreticus'. Respondi, quod præsumitur ex quo prohibitum est quod liber suus non debet vendi, et rogavi eum quod vult causam nostram commendare in cancellis. Respondit 'Permittatis me in pace: ego sum hic quod debeo seminare verbum dei, et non debeo scandalizare quenquam: quia scriptum est „Qui scandalizaverit unum ex minimis istis etc.“' Et sic non potui impetrare quod vellet adiuvere causam fidei. In alio passu notavi: quando fuit hic frater Iacobus de ordine nostro et seminavit indulgentias quas impetravimus Romæ pro monasterio Augustensi, tunc etiam rogavit prædictum doctorem Reyfs quod in ambone vellet laudare illas indulgentias et hortare mulieres et alios quod darent pecuniam ad cistam, quia esset bene datum. Sed ipse permisit eum dicere quicquid voluit, et tamen non voluit dicere unum verbum de indul-

gentiis. et frater Iacobus semel dixit ad eum 'Ecce vos invidetis nobis quod debemus colligere pecuniam, et tamen colligamus etiam si deberet vobis cor frangi'. et dixit etiam in ambone 'Ecce hic habetis indulgentias et literas indulgentiales et quod scriptum est in illis, est ita verum et credendum, sicut evangelium; et quando accipitis illas indulgentias, tunc estis ita absoluti sicut si Christus met venisset et absolvisset vos'. Tunc doctor Reyfs tenuit oppositum, dicens 'Nihil est comparandum cum evangelio; et qui bene facit, bene vivit. et si aliquis centies acceperit istas indulgentias, et non bene vixerit, peribit; nec adiuvabitur per istas indulgentias. Sed econtra si quis bene vixerit, vel post peccata penitentiam egerit et vitam emendabit, ecce ego predico ei quod erit habitator regni celorum, nec indigebit ullis aliis auxiliis'. Et sic notavi quod iste doctor Reyfs est inimicus religiosorum: et videtur etiam mihi quod favet Ioanni Reuchlin, quamvis nescio: ergo videtis quid sit dicendum. Bene concedo quod theologi Coloniae sint in magna veneratione, et quod theologi saeculares et mundani sunt in magna unione cum religiosis; sed hic non est ita. Spero tamen quod quando Reuchlin erit superatus, tunc theologi gaudebunt invicem, quod praestet nobis Salvator noster unigenitus. Amen. Datum Herbipoli.

44.

PETRVS DE WORMATIA
MAGISTRO ORTVINO GRATIO
SALVTEM PLVRIMAM DICIT.

Vir eximie, secundum quod estis mihi naturaliter inclinatus et multum favetis mihi, ergo etiam volo vobis facere possibilia. Dixistis mihi autem 'O Petre, quando venitis Romam, videte an sunt novi libri et mittatis mihi aliquos'. Ecce habetis unum novum librum qui est hic impressus. Et quia estis poeta, credo quod potestis vos multum ex illo meliorare. Quia audiavi hic in Audientia ab uno Notario, qui debet esse perfectus in tali arte, quod iste liber est fons poetriæ, et autor eius qui vocatur Homerus est pater omnium poetarum, et dixit quod est adhuc alius Homerus in græco. tunc dixi 'Quid mihi cum græco? ille Latinus est melior; quia volo eum in Almaniam mittere magistro Ortvinio, qui non curat illas græcas fantasias'. Et interrogavi eum 'quid continetur in tali libro?' Respondit quod tractat de quibusdam viris qui vocantur Græci: qui bellaverunt cum aliis viris qui vocantur Troiani, quos etiam audiavi prius nominare. Et isti Troiani habuerunt unam magnam civitatem, et illi Græci posuerunt se ante civitatem et iacuerunt ibi bene decem annos; tunc Troiani aliquando exiverunt ad eos, et percusse-

runt se realiter cum ipsis, et interfecerunt se mirabiliter ad invicem, ita quod totus campus sanguinavit; et fuit tibi quædam aqua, que fuit colorata per sanguinem et fuit per totum rubicata, ita quod fluxit sicut si esset sanguis; et clamor audiebatur in celo, et unus proiecit unum lapidem quem duodecim viri non possent elevare, et unus equus incepit loqui et prophetizavit. Sed non credo talia, quia videntur mihi impossibilia; et tamen nescio an talis liber est multum authenticus. Rogo scribatis mihi de eo, et faciatis me cognoscere quid tenetis. Et cum hoc Valet. Datum Romæ.

45.

IOANNES GERILAMBIUS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Sicut scribitur 'Amicus in necessitate probatur', volo etiam videre an adhuc habetis memoriam mei. Et possum videre tali medio: presentium lator est consanguineus meus et habet bonum ingenium et intendit studere in artibus; tunc pater suus voluit eum huc facere ad universitatem, et ego dissuasi, quia volo quod studet in via antiquorum, sicut ego studui. Et rogo quod mittatis eum vobis esse commendatum. Quamvis ego sum

Albertista, non curo tamen quod faciat eum ad bursam Montis, ubi student in via Thomæ, quia ille rector est superiorista, et etiam non est magna differentia inter Thomistas et Albertistas, nisi quod Albertistæ tenent quod adiectiva appellant, et quod corpus mobile est subiectum in Phisica; sed Thomistæ tenent quod adiectiva non appellant, et quod ens mobile est subiectum in phisica. etiam Albertistæ dicunt quod logica est de secundis intentionibus in ordine ad primas; Thomistæ vero dicunt quod est de primis intentionibus in ordine ad secundas. item Albertistæ tenent quod mobile positum in vacuo movetur successive; Thomistæ dicunt quod mobile positum in vacuo movetur in instanti. etiam Albertistæ dicunt quod Galaxia est naturæ celestis; Thomistæ dicunt quod Galaxia est naturæ elementaris. Sed non multum refert sic tenere, dummodo sit aliquis antiquus: et volo quod iste iuvenis comedat in bursa, et quod teneatis eum sub rigore, ne currat exterius quando sibi placet. Et quando facit aliquem excessum, detis ei disciplinam. Quia scribitur Proverbiorum XXIII. „Noli subtrahere a puero disciplinam; si percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum, et animam eius de inferno liberabis“. Et teneatis eum in consuetudine quod semper intrat disputationes bursales; et quod non visitat lectiones

Cæsarii vel aliorum poetarum. Gaudeo quod stripsistis mihi quod Buschius non est amplius Coloniae, quia ipse fuit magnum impedimentum universitatis, seducens supposita cum sua poetria. Sunt hic etiam duo poetæ, Eobanus Hessus et Petreius Aperbachus, qui sunt inimici mei, sed ego non curo eos. Ubicunque vident me, loquuntur de causa Ioannis Reuchlin, et dant ei rectum et obloquuntur theologis: ego autem taceo, quamvis nuper dixi 'Ioannes Pfefferkorn bene scit ei dicere qualis est'; et ostendi eis librum ipsius qui intitulatur 'Defensio Ioannis Pfefferkorn contra Famosas', et sic abiit. Det dominus deus, quod sententia vadat pro vobis, alias isti poetæ facerent nobis magna frivola. Sed habeatis vobis illum iuvenem commendatum et Valeatis. Datum Erfordiae.

46.

MAGISTER CVNRADVS VNCKENBVNCK

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM PLVRIMAM DICIT.

'Os habent et non loquentur; oculos habent et non videbunt; aures habent et non audient'. Psalmista. Hæc verba possunt sic introduci et

thematizari ad propositum meum: Magister Ortvinus habet os et non loquitur, ita ut semel diceret alicui Curtisano qui tendit Romam 'Salutetis mihi dominum Cunradum Unkebunck'. Et habet oculos et non videt, quia scripsi ei multas literas et non respondet mihi quasi non legens seu videns. Et tertio habet aures et non audit, quia commendavi multis sociis quando iverunt ad partes, ut salutarent eum; sed ipse non audivit salutationes meas, quia non respondit illis. Ergo peccatis valde, quia ego amo vos: et ergo debetis me iterum amare. Sed non facitis, quia non scribitis mihi nihil. Et vellem libenter quod sæpissime scriberetis mihi; quia quando lego literas vestras, lætificant me in corde intus. Attamen intellexi, quod habetis paucos auditores', et est querela vestra quod Buschius et Cæsarius trahunt vobis scholares et supposita abinde, cum tamen ipsi non sciunt ita exponere poetarum allegorice sicut vos, et superallegare sacram scripturam. Credo quod diabolus est in illis poetis. Ipsi destruunt omnes universitates. et audiui ab uno antiquo magistro Lipsensi qui fuit magister 36. annorum, et dixit mihi, quando ipse fuisset iuvenis, tunc illa universitas bene stetisset, quia in viginti miliaribus nullus poeta fuisset. Et dixit etiam quod tunc supposita diligenter compleverunt lectiones suas formales et materiales seu

bursales: et fuit magnum scandalum quod aliquis studens iret in platea et non haberet Petrum Hispanum aut Parva logicalia sub brachio. Et si fuerunt grammatici, tunc portabant partes Alexandri vel Vade mecum vel Exercitium puerorum, aut Opus minus, aut dicta Ioannis Sinthen. Et in scholis advertebant diligenter, et habuerunt in honore magistros artium; et quando viderunt unum magistrum, tunc fuerunt perterriti quasi viderent unum diabolum. Et dixit etiam quod protunc quater in anno promovebantur bacularii et semper pro una vice sunt sexaginta aut quinquaginta. Et illo tempore universitas illa fuit multum in flore. et quando unus stetit per annum cum dimidio, fuit promotus in bacularium, et per tres annos, aut duos cum dimidio, in magistrum: et sic parentes eorum fuerunt contenti, et libenter exposuerunt pecunias: quia videbant quod filii sui venerunt ad honores. Sed nunc supposita volunt audire Virgilium et Plinium et alios novos autorés; et licet audiunt per quinque annos, tamen non promoventur. Et sic quando revertunt in patriam, dicunt eis parentes 'Quid es?' Respondent quod sunt nihil, sed studuerunt in Poesi. Tunc parentes non sciunt quid est. Et quando vident quod non sunt grammatici, tunc sunt male contenti super illam universitatem, et penitent de pecunia, et dicunt postea aliis 'Non

mittatis filios vestros ad universitatem, quia nihil student, trufantes in plateis per noctem; et est inutilis pecunia que datur ad studium'. Et dixit mihi amplius talis magister quod tempore suo fuerunt bene duo millia studentes in Lyptziegk et Erfordiae totidem, et Viennae quattuor millia et Coloniae etiam tot, et sic de aliis. Nunc autem in omnibus universitatibus non sunt tot supposita sicut tunc in una aut duabus. Et magistri Lipsenses nunc valde conqueruntur de paucitate suppositorum: quia poetæ faciunt eis damnum. Et quando parentes mittunt filios suos in bursas et collegia, non volunt ibi manere, sed vadunt ad poetas et student nequitias. Et dixit mihi quod ipse Liptzigk olim habuit quadraginta domicellos, et quando ivit in ecclesiam vel ad forum vel spaciatum in Rubetum, tunc iverunt post eum. Et fuit tunc magnus excessus studere in poetria. Et quando unus confitebatur in confessione quod occulte audivit Virgilium ab uno baculario, tunc sacerdos imponebat ei magnam penitentiam, videlicet ieiunare singulis sextis feriis, vel orare cottidie septem psalmos penitentiales. et iuravit mihi in conscientia sua quod vidit quod unus magistrandus fuit reiectus, quia unus de examinatribus semel in die festo vidit ipsum legere in Terentio. Utinam adhuc staret ita in Universitatibus, tunc etiam ego non vel-

lem ita servire hic in Curia. Quia quid debemus facere in universitatibus? Nos non habemus proficuitatem: quia socii non volunt amplius stare in bursis vel sub magistris: et quando sunt viginti studentes, vix unus intendit procedere ad gradus; sed omnes alii volunt studere in humanitate. Et quando unus magister legit, tunc non habet auditores, quia poetæ in resumptionibus suis habent tot auditores quod est mirabile. Sic omnes universitates per totam Almaniam minorantur. Ergo debemus deum orare quod moriantur omnes poetæ, quia 'expedit vobis ut unus moriatur etc.', id est, ut poetæ quorum sunt pauci in qualibet universitate, moriantur potius quam quod tot universitates pereant. Vos autem scribite mihi posthac, vel faciam unam longam querelam de negligentis vestris commissis. Valete. Datum Romæ.

47.

FRATER BENEDICTVS DE SCOCIA

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Fraternali et affectuosa dilectione salutis loco premissa, notum facio vobis sicut petitis, quod epistola vestra est mihi presentata in festo sancti Michaelis, et volo respondere ad proximas vestras

articulariter. Primo queritis quare nos fratres predicatorum cantamus grossiori voce quam alii religiosi. Dico quod non ob aliam rationem puto nisi quod scribitur Esaiæ LIX. 'Rugiemus quasi ursi omnes, et quasi columbæ gememus'. Et propterea credo quod sanctus Dominicus voluit implere istam prophetiam. Secundo quæritis quid teneo, an sanctus Thomas vel sanctus Dominicus est sanctior. Dico quod sunt variæ opiniones, et doctores ordinis nostri variis modis disputant: aliqui tenent quod sanctus Dominicus est sanctior merito vitæ, sed non merito doctrinæ; et per contrarium sanctus Thomas est sanctior merito doctrinæ, non merito vitæ. alii putant quod simpliciter sanctus Dominicus est sanctior, et probant duabus rationibus. Prima est quia sanctus Dominicus est sanctior ordinis nostri, et sic sanctus Thomas, qui est de illo ordine, fuit eius discipulus: sed non discipulus super magistrum: ergo. Secunda est quia doctrina non habet prærogativam ad vitam et gesta: et ergo licet sanctus Thomas fuit doctior quam sanctus Dominicus, tamen non propterea etiam est sanctior. alii volunt quod simpliciter sanctus Thomas est sanctior, quia non est alius doctor inter omnes sanctos qui appellatur 'doctor sanctus' præterquam sanctus Thomas: et ergo sicut Aristoteles appellatur 'philosophus' et Paulus 'apo-

stolus', sic sanctus Thomas propter eminentiam vocatur 'sanctus': et ergo non solum in doctrina, sed etiam in sanctitate est maior quam sanctus Dominicus. Respondetur quod sanctus Thomas vocatur 'sanctus' non quod est sanctior omnibus aliis sanctis simpliciter, sed tantum inter sanctos doctores est sanctior; et sic non est sanctior quam sanctus Dominicus: quod etiam dixit mihi unus antiquus de ordine nostro, quod vult mihi ostendere in uno libro veterissimo, quod prohibitum est disputare de superioritate inter istos duos sanctos. Et ergo relinquo hanc quæstionem et non volo eam decidere. Tertio quæritis an etiam puto quod Ioannes Pfefferkorn perseverabit in fide christiana. Respondeo quod per deum nescio quid debeo dicere: quia est valde periculosum: vos bene scitis illud exemplum ad sanctum Andreæ Colonie: qualiter unus Decanus eiusdem ecclesie Iudæus baptizatus diutissime mansit in fide christiana, et vixit rectissime; sed postea in articulo mortis iussit sibi portare unum leporem et canem, et misit eos currere, tunc statim canis apprehendit leporem; tunc iterum iussit currere unum catum et murem, et catus apprehendit murem: et dixit multis circumstantibus 'Videtis quod ista animalia non dimittunt naturam suam: sic etiam Iudeus nunquam dimittit fidem suam; ergo etiam hodie volo mori, sicut bonus Iudeus'. et mortuus

est. Tunc cives Colonienses in memoriam facti illius fecerunt has ereas imagines que adhuc sunt super murum ante Cimiterium. Item audiui de alio, qui similiter in articulo mortis constitutus iussit sibi portare unum lapidem magnum, et ponere eum in olla cum aqua et ponere ad ignem ad coquendum; et stetit bene tres dies apud ignem; tunc quesivit an esset coctus; responderunt quod non, quia non est possibile quod unus lapis deberet coqui: tunc respondit ipse 'Sicut iste lapis nunquam fit mollis apud ignem, item etiam nunquam aliquis Iudeus fit recte christianus; sed faciunt hoc propter lucrum vel propter timorem vel propterea quod possint facere unam proditio-nem: et ego hodie volo mori sicut fidelis Iudeus'. Ergo per deum, magister Ortvine, timendum est valde de Iohanne Pfefferkorn, quamvis spero quod dominus deus dabit ei specialem gratiam et conservabit eum in fide: et nos debemus utique semper dicere quod pro certo semper manebit christianus propter Ioannem Reuchlin et suos adherentes. Quarto interrogatis quid teneo de propriis nominibus, an carent in plurali numero sicut tenent antiqui grammatici, Alexander et alii; an vero habent pluralem sicut opinantur moderni et novi, ut Diomedes et Priscianus. Respondeo quod dicendum est, quod propria careant plurali in quantum propria. sed aliquando tamen declinantur in

plurali, et tunc debent exponi per appellativa, ut duo Iacobi, id est duo apostoli qui fuerunt nominati Iacobus; duo Catones, id est duo reges vel sapientes senatores Romani vocati taliter; tres Mariæ, id est tres mulieres habentes tale nomen. Respondi vobis pro posse meo: si scirem melius, etiam melius respondebo vobis. Et ergo accipiat in bonam partem. Et salutate mihi plurimum magistrum nostrum Arnoldum de Tungari preceptorem singularissimum. et Valete. *Datum S.*

48.

IOANNES KALB

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutem amicabilem. Honorabilis domine, venerabilis domine magister, Sciatis quod miror valde, quomodo sic potestis me tribulare scribendo michi semper 'Scribatis michi tamen aliquid novi'. et semper vultis scire novalia, cum tamen ego habeo alia ad agendum. et ergo non possum multum curare de novitatibus, quia oportet me currere hincinde et sollicitare, si non volo perdere sententiam et venire de beneficio illo. Sed tamen si vultis esse contentus, tunc semel volo scribere vobis, ita quod postea permittatis me in pace cum

novitatibus. Vos bene audivistis qualiter Papa habuit unum magnum animal quod vocatum fuit Elephas, et habuit ipsum in magno honore, et valde amavit illud. Nunc igitur debetis scire quod tale animal est mortuum. Et quando fuit infirmum, tunc Papa fuit in magna tristitia, et vocavit medicos plures, et dixit eis 'Si est possibile, sanate mihi Elephas'. tunc fecerunt magnam diligentiam et viderunt ei urinam, et dederunt ei unam purgationem que constat quinque centum aureos; sed tamen non potuerunt Elephas facere merdare, et sic est mortuum. Et papa dolet multum super Elephas. Et dicunt quod daret mille ducatos pro Elephas. Quia fuit mirabile animal habens longum rostrum in magna quantitate. Et quando vidit papam, tunc genuculavit ei et dixit cum terribili voce, bar, bar, bar. Et credo quod non est simile animal in mundo. Dicunt quod rex Francie et rex Karolus fecerunt pacem ad multos annos et iuraverunt invicem. Sed videtur aliquibus quod talis pax est cautelosa, et non durabit diu. Ego nescio quomodo est, etiam non multum curo. Quia quando venio iterum ad Almaniam, tunc ibo ad pastoriā meam et habeo bonos dies. Quia habeo ibi multas aucas et gallinas et annetas, et possum habere in domo mea quinque vel sex vacas, que dabunt michi lac quod facio caseos et

butirum. Quia volo habere Cocam que facit michi talia. Et debet esse antiqua. quia si esset iuvenis, tunc faceret michi tentationes carnis, ita quod possem peccare. Ipsa etiam debet michi nere, quia emam ei linum. Et volo habere duos vel tres porcos et volo eos impinguare quod faciunt michi bonum lardum. Quia ante omnia volo in domo mea habere bona coqualia. Etiam volo semel mactare unum taurum, et dimidium volo vendere rusticis, et dimidium volo suspendere in fumo. Et retro domum habeo hortum, ubi volo seminare allium, cepas, petrosilium, et volo habere olera et rapas et alia. Et ego volo in hieme sedere in stuba mea et studere quod possim rusticis predicare in sermonibus Parati vel Discipuli, vel etiam in Biblia, ita quod ero habitus ad predicandum. Et in æstate volo ire piscatum vel laborare in horto. et non volo curare de bellis, quia volo esse pro me, et dicere orationes meas et legere missas, et non curare ista mundana negotia que afferunt perditionem anime. Valete. Datum Romane Curie.

49.

PHILIPPVS SARTORIS DE ERFORDIA

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutes honorabiliter optandas honorabilitati vestre. Venerabilis domine magister, sicut nuper scripsistis michi quod quidam poeta in Almania dictus Erasmus Roterodamus componit multos libros, et precipue composuit unam epistolam ad Papam, in qua commendavit Iohannem Reuchlin: sciatis quod vidi illam epistolam. sed adhuc vidi unum alium librum magnum qui intitulatur 'Novum Testamentum', et misit illum librum ad Papam; et credo quod libenter vellet quod Papa autenticaret illum librum. sed spero quod non fiet. Quia magister sacri Pallacii qui est vir notabilis et magne reputationis, dixit, quod vult probare quod Erasmus ille est hereticus, quia in quibusdam passibus reprehendit Doctorem sanctum et nihil tenet de theologis. Et cum hoc scripsit unam materiam quæ vocatur Moria Erasmi, que habet multas propositiones scandalizativas et parum reverentiales, et aliquando continet apertas blasphemias. Quapropter Parrhisienses volunt comburere talem librum. Ergo etiam non credo quod Papa autenticabit illum magnum librum. Etiam magister noster Iacobus de alta platea est in bona sperantia. Heri invitavit me

ad collationem, et dixit michi veraciter quod Cardinalis dixit sibi, quod debet habere sententiam pro se. Sed Iohannes Wick qui est Procurator Ioannis Reuchlin, facit ei magnam instantiam: ego semel affui quod magister noster Iacobus dixit ad eum 'Ecce tu iam es contra me, et credas michi firmiter, si habuero victoriam, ego tribulabo te ita quod in tota Almaniam non eris securus'. Et iterum dixit ad eum 'Ego scio quod Reuchlin non habet tibi dare pecuniam, et tu es ita temerarius quod vis tibi totum ordinem ad inimicitiam facere?' Postea est unus alius, scilicet doctor Martinus Groningen qui debet transferre Speculum oculare. Ego intellexi quod magister noster Iacobus dabit ei centum ducatos in occulto, quod falsificavit Speculum oculare: et si faciet, tunc eritis victores. Et spero quod ille doctor faciet. De talibus quicquid scitis debetis michi scribere. Valete ex Roma.

50.

MAGISTER ADOLFVS CLINGESOR

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Sicut nuper intellexistis de me quod solent hic mecum disputare de Ioanne Reuchlin et causa fidei: sciatis quod postquam misistis mihi illum

librum Ioannis Pfefferkorn qui intitulatur 'Defensio Ioannis Pfefferkorn contra famosas', tunc ivi ad quendam qui semper tenet michi oppositum, et ostendi ei in illo libro circa finem scilicet O ij, ubi sic scribitur 'Ante viginti annos, si bene memini, nobis Colonie a Ioanne Lichtenberger sive peregrino Ruth heremita, (cuius prognostica Moguntie tam latine quam teutonice impressa sunt) vaticinata fuisse: sic enim scribit folio XVI. „Attendite, o vos philosophi Colonienses, ne lupi rapaces introeant in ovile vestrum: nam temporibus vestris exurgent nova et inaudita in ecclesiis vestris quæ almipotens avertat“.' Cum ille legisset, stetit modicum, et pensavit, deinde dixit 'Ego miror stulticiam theologorum: creditis quod omnes homines sunt pueri, quod possitis eis persuadere talia? sed quia theologi Colonienses volunt ita subtiles videri, ego ostendam vobis unam prophetiam de Ioanne Reuchlin que magis erit ad propositum; et postea demonstrabo etiam illam prophetiam quam illi ponunt quod est pro Reuchlin et non contra eum. Videatis igitur Sophonie primo, ubi propheta sic dicit „Et erit in tempore illo, scrutabor Ihierusalem in lucernis et visitabo super defixos in fecibus suis, qui dicunt in cordibus suis, etc.“ Nunc quia vos Colonienses pretenditis scripturas trahere ad placitum vestrum, audiatis quomodo etiam ego possum exponere

verba prophete: dicit ergo dominus per os prophete „Et erit in die illa, scrutabor Hierusalem“, id est visitabo ecclesiam meam, cogitans reformare eam, et tollere errores si sunt aliqui in ea; et „hoc faciam in lucernis“, id est mediantibus doctissimis viris, sicut sunt in Almania Erasmus Roterodamus et Ioannes Reuchlin et Mutianus Ruffus et alii; „et visitabo super viros“, id est theologos; „defixos“, id est obstinaciter induratos; „in fecibus suis“, id est in quadam sordida et tenebricosa et inepta theologia quam ante pauca secula usurpaverunt sibi, relinquentes illos antiquos et literatos theologos qui in vera luce scripturarum ambulaverunt: ipsi autem non sciunt neque latinas neque græcas neque hebraicas literas, ut possint scripturas intelligere; et ergo relictæ vera et originali theologia nihil amplius faciunt nisi quod disputant et argumentantur et movent inutiles questiones. et ista faciendo dicunt se defendere fidem Catholicam, cum tamen neminem apud se habeant qui pugnat contra fidem; et sic inutiliter perdunt tempora et non conferunt aliquam utilitatem in ecclesia dei. sed si disputationes eorum haberent aliquam utilitatem, tunc possunt illam vertere ad commodum ecclesie fidei catholice eundo per mundum et predicare verbum dei sicut Apostoli, et disputare contra Græcos quod redeant in unionem cum ecclesia Romana.

vel si non vellent longe abire, saltem irent in Boemiam concludentes illam gentem cum Argumentis et Syllogismis suis. sed hoc non faciunt: verum ibi disputant ubi non est opus: „ergo visitabit eos dominus“ et mittet quosdam alios doctores Græce, Latine et Hebraice doctos, qui „eiectis illis fecibus“, id est ablatis illis ineptis cavillationibus et adulterinis theologis et obscuris commentationibus adducent lucernas suas et illustrabunt scripturas et restituent nobis antiquam et veram theologiam, sicut nuper ille prenomina- tus Erasmus emendavit libros sancti Hieronimi et fecit eos imprimi. etiam emendavit novum testamentum, quod ego credo esse maiori utilitati quam si viginti milia Scotiste vel Thomiste centum annos disputarent de ente et essentia. Postquam dixit talia, respondi ego ‘Custodiat me dominus deus, quid audio? Vos de facto estis excommunicatus’; et volui abire ab eo. Tunc tenuit me dicens ‘Audiatis tamen finem’. Respondi ‘Nolo audire finem’. Tunc dixit ‘Audiatis ergo solum quomodo exponam prophetiam’. et cogitavi mecum quod volo audire, quia nihil nocet audire unum excommunicatum, dummodo aliquis non bibit vel comedit secum. Tunc incepit sic ‘„Attendite, o vos philosophi Colonienses“: non dixit „theologi“, sed „philosophi“: quia theologia Coloniensium potius est philosophia, item ars sophistica, quam

theologia dicenda, quia nihil aliud est quam garulitas diabolica et inanis loquacitas; „ne lupi rapaces“, scilicet Iacobus de Hochstrate, Arnoldus de Tungari et similes, qui falsitate et fraudibus suis violenter et ferociter invadunt innocentes oves, quales sunt et fuerunt Petrus Ravennas et Iohannes Reuchlin, volentes eos declarare hereticos propter doctrinam et laudem suam cui ipsi invident; et quia vident quod ipsi non possunt talia efficere qualia isti doctissimi viri, ergo vellent libenter perdere eos: hi sunt igitur lupi rapaces qui insidiantur famæ ac vitæ innocentum. et sic per septem iam annos rapuerunt et tractaverunt hincinde miserum senem Ioannem Reuchlin; et nisi omnipotens deus avertisset illud malum, omnino devorassent eum. et non potest exponi, quod Reuchlin sit ille lupus rapax: quia in tota sua vita neminem rapuit, id est neminem falso accusavit vel contra vitam vel famam eius vel scriptis egit. Sed attendatis, quid sonant sequentia verba „Introivit in ovile vestrum“: quia ille bonus Reuchlin nunquam intravit studium Coloniense; immo nunquam habuit curam de Theologis Coloniensibus vel ecclesia Coloniensi; sed habuit alia agere maioris utilitatis: ergo ipse non potest dici unus ex illis lupis rapacibus, de quibus Lichtenberger sentit, qui debet esse ex ovili Coloniensi. consequenter. „nam temporibus ve-

stris exurgent nova et inaudita“: bene „nova et inaudita“, quia neque oculus vidit neque auris audivit neque in cor hominis descendit, quod ita doctus et probus vir qui tam multis profuit et nemini unquam nocuit, in summa senectute sua debet ita crudeliter et perfide vexari et conturbari et persecutionem pati. Et ergo sequitur „in ecclesiis vestris“: quapropter non potest de Reuchlin allegari, quia ipse benignissime vivit extra ecclesiam Coloniensem, scilicet in episcopatu Constantiensi. „Et sic spero quod venient canes“, id est fideles custodes ovium, qui sine invidia et malevolentia humiliter et fideliter pascent oves Christi, id est populum christianum, „et dilacerabunt illos lupos qui vastaverunt ovile dei, et purgabunt ecclesiam dei“, id est eiicient illos sordidos et feculentos theologos qui nihil sciunt et omnia scire prætendunt. Postquam talia dixit, recessi ab eo, et iuravi ad sancta sanctorum quod volo scribere ad Coloniam. Peto ergo humiliter quod velitis ista dicere magistris nostris et Ioanni Pfefferkorn qui est quasi scriptor Coloniensium et scit mirabiliter componere, ut bene vexet eos scriptis suis. Ille qui dixit ista, est natus ex Perlin. si vultis nomen eius scire, tunc scribatis mihi, et dicam vobis. Ipse stetit Bononiæ, ubi fuit bene castigatus; sed tamen adhuc loquitur contra theologos et est male christianus;

et manet in pravitate sua, et ergo morietur in gehenna, a qua dominus deus conservet vos et theologos et fratres predicatorum, per omnia sæcula sæculorum Amen. Datum Franckfordiæ apud Oderam.

51.

IOANNES HELFERICH LATINE IUPPITER
MAGISTRO ORTVINO

Salutem cum humillima commendatione sui. Venerabilis domine magister, sicut scribitis mihi quod habetis admirationem abinde quod voco me Iuppiter, sciatis quod quando steti Viennæ, tunc audiui lectiones in poetria, et fuit ibi quidam iuvenis poeta qui fuit discipulus Cunradi Celtis et vocatur Georgius Sibutus. ipse fuit socius meus et semper fuimus una. Et dixit mihi 'Tu debes vocari Iuppiter, quia Iuppiter latine est idem quod Helferich teutonice'. et sic vocant me nunc Iuppiter. Sed ille poeta nunc est Wittenberck: ibi accepit unam antiquam vetulam quæ vixit annis septuaginta octo vel paulo plus. Ego fui semel in domo eius, quando ambulavi ex Prussia. tunc illa vetula sedit retro fornacem. Tunc dixi ei 'Est ista mater vestra?' Respondit 'Non, sed est femina et uxor mea'. Et dixi ei

‘Quare sumpsistis ita antiquam vetulam?’ Respondit quod est adhuc bona in fornicatione. et etiam habet multum pecuniæ et scit facere bonam cerevisiam; et postea vendit eam et colligit pecuniam’. Tunc dixi ‘Bene fecistis’. Et interrogavi ‘quomodo vocatur femina vestra?’ Respondit ‘Ego voco eam Corinna mea, Lesbia mea, et Cynthia mea’. Sed transeant illa. Scribitis quod videtur vobis quod statim erit extremum iudicium: quia mundus ita nunc est peioratus quod non est possibile quod potest amplius peiorari, et homines habent sic malos gestus quod est mirabile. Quia iuvenes volunt se æquiparare senibus, et discipuli magistris, et Iuristæ Theologis: et est magna confusio, et surgunt multi hæretici et pseudochristiani, Ioannes Reuchlin, Erasmus Roterodamus, Bilibaldus nescio quis, et Ulrichus Huttenus, Hermannus Buschius, Iacobus Wimphelingus qui scripsit contra Augustinenses, et Sebastianus Brant qui scripsit contra prædicatores (quod sit deo conquestum) et temerarie vituperat eos. Et sic multa scandala surgunt in fide, et bene credo vobis, quia legi quod talia debent immediate precedere extremum iudicium. Sed adhuc volo significare vobis quod audiui et dictum est mihi veraciter ab uno religioso patre, quod dicitur pro certo quod Antichristus est natus, sed est adhuc parvus. Etiam dixit quod facta est quædam re-

velatio cuidam ordinis Carthusiensium. qui quando semel dormivit in cella sua, audivit unam vocem de celo dicentem 'Peribit mundus, peribit mundus, peribit mundus'. Tunc ille religiosus timuit et voluit aliquid dicere, sed occulte fecit orationes suas contra tentationem diaboli. Tunc incepit iterum clamare vox illa, et etiam tertio incepit. Tunc ipse intelligens in spiritu quod esset vox domini, respondit 'Domine, quare?' Respondit vox illa 'Propter peccata sua'. Tunc iterum dixit religiosus 'Domine, quando?' Respondit vox illa 'Adhuc in decem annis'. Propterea timeo valde. Et quando ambulavi per Bononiam, audivi quod est ibi unus civis qui habet spiritum, qui vocatur Rilla; et ille spiritus mirabilia dicit ei de rege Franciæ et Imperatore et Papa, et de fine mundi. Ego legi prophetias eius. Sic scripsi vobis quid ego scio. Cum hoc sitis commendatus domino deo. *Datum Romanæ Curiae.*

52.

HENRICVS SCHLVNTZ
MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Amicitiam et servitutem dominationi vestræ a parte ante semper, et quicquid possum pro domi-

natione vestra hic et ubique et in omnibus locis et honestis. Venerabilis domine magister, mitto dominationi vestræ hic unum notabilem et multum proficualem librum. Et videtur mihi quod talis liber est compositus multum artificialiter, habens in se propositiones valde magistrales, et vocatur 'Rationale divinorum': ego emi hic quando fui in nundina et dixi: 'Iste liber est pro magistro Ortveno: laudetur deus quod inveni eum; quia volo ei mittere, sicut ipse nuper misit mihi librum Ioannis Pfefferkorn qui intitulatur 'Defensio Ioannis Pfefferkorn contra famosas', quem talis vir composuit intentionaliter defensorium sacræ fidei catholicæ contra Ioannem Reuchlin et sequaces, dando eis bonas scommas. Sed possetis dicere 'Quare talis mittit mihi talem librum? Credit quod non met habeo libros satis?' Respondeo quod non facio propterea. Et quando putatis quod misi vobis talem librum propterea, tunc facitis mihi iniuriam, quia feci cum bona opinione. Et non debetis credere quod parvipendo vos, quod habetis paucos libros: quia scio quod habetis multos libros. Quia vidi bene quando fui in stuffa vestra Coloniae, quod habuistis multos libros in magna et in parva forma. et aliqui fuerunt ligati in asseribus, aliqui in bergamenibus, et aliqui fuerunt per totum cum corio rubeo et viridi et nigro, aliqui pro dimidio supertracti.

Et vos sedistis habens flabellum in manu ad purgandum pulveres abinde. Tunc ego dixi 'Magister Ortvine, vos per deos habetis multos pulchros libros et tenetis eos in magno honore'. Tunc dixistis mihi, quod ita debeo cognoscere quando aliquis est doctus vel non: quia qui honorat libros, honorat etiam scientias; et econtra qui non honorat libros, etiam non honorat scientias. Et tenui in corde meo tale dogma et tenebo per omnia sæculorum sæcula Amen. Datum in Neumberga [? *Naumberga*].

53.

IOANNES SCHLVNTZIG
MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Scripsistis mihi noviter unam literam valde vituperativam; et criminatis me quod non scribo vobis quomodo stat in causa fidei cum Ioanne Reuchlin. Et quando legi illam literam, fui valde iratus et dixi 'Quare scribit mihi talia, cum ego scripsi ei duas literas et non est adhuc medius annus? Sed nuncii non presentaverunt sibi: quid ego possum facere?' Et debetis mihi firmiter credere quod scripsi vobis singulariter et articulatim quicquid scivi. Sed est bene possibile quod

nuncii non præsenta[*veru*]nt vobis. Et precipue scripsi vobis quod quando equitavi ex Florentia versus Romam, tunc in via inveni reverendum patrem fratrem Iacobum de Hochstraten, magistrum nostrum et hereticæ pravitatis inquisitorem, venientem ex Florentia, ubi impetravit aliquid in causa vestra per regem Franciæ. Tunc detracto pileo meo dixi 'Pater reverende, estis vel non estis?' Tunc respondit 'Ego sum qui sum'. Tunc dixi 'Vos estis dominus meus magister noster Iacobus de alta platea, Inquisitor hereticæ pravitatis'. Respondit 'Sum utique'. Et dedi ei manum dicens 'O deus, quomodo venit quod inceditis per pedes? Est scandalum quod talis vir debet pedibus suis ambulare per merdam et per lutum'. Respondit ipse 'Hi in curribus et hi in equis: nos autem in nomine domini venimus'. Dixi ei 'Sed nunc est magna pluvia et frigus'. Tunc levavit manus suas ad celum dicens 'Rorate, celi, desuper, et nubes pluant iustum'. Et cogitavi mecum 'o deus, non est magna miseria quod talis magister noster debet habere malam fortunam? ante duos annos ego vidi eum venire Romam cum tribus equis, et nunc vadit per pedes'. Et dixi ei 'Vultis equum meum?' Respondit ipse metricè

Qui dare vult aliis, non debet dicere 'Vultis?'
Tunc dixi 'Per deum, eximie domine, ego ha-

beo unam vacantiam, et propterea oportet me velociter ire; alias vellem vobis dare equum meum'. et sic dereliqui eum. Ecce nunc scitis quomodo stat. et videtur quod ille magister noster est in magna miseria, propterea procuretis ei pecuniam, vel causa male stabit. Quia procurator Ioannis Reuchlin Ioannes von der Wick facit maximam diligentiam, et currit et recurrit. Et nuper imposuit quædam scripta contra magistrum nostrum Iacobum, ita scandalosa quod ego miror quod deus non aperte plagat eum. Ipse etiam nuper vituperavit præfatum magistrum nostrum in faciem, dicens 'Ego efficiam auxilio veritatis, quod tu morieris in scandalo et miseria et tristitia, et Ioannes Reuchlin triumphabit; et omnes theologi debent hoc videre, etiam si deberent rumpi'. Et sic video quod iste prædictus Ioannes de Wick prætendit esse inimicus omnium theologorum et est homo valde audax. et est ita temerarius quantum est possibile. Ego audiui a magistro nostro Iacobo quod dixit 'Nisi fuisset iste, ego habuissem sententiam pro me statim quando veni Roman'. Et est verum, quia etiam ab aliis audiui, quod quando magister noster Iacobus primum venit ad Romanam Curiam, tunc fuit ita terribilis quod omnes Curtisani timuerunt eum. Et nullus procurator voluit esse pro Ioanne Reuchlin, quia timuerunt talem magistrum nostrum; et Iacobus

de Questenberck qui est etiam amicus Reuchlin, quæsivit per totam Romam invenire unum procuratorem, et non potuit invenire, quia omnes dixerunt quod vellent ei in aliis complacere, sed in negotio fidei timerent ne magister noster Iacobus inquireret eos ad ignem. Istis sic stantibus venit ille doctor (si est dignus) Ioannes de Wick et dixit ad Iacobum de Questenberg 'Ego sum paratus offerre me contra furorem illius monachi'. Tunc magister noster Iacobus aperte minavit ei dicens 'Ego volo facere quod penitebit te quod unquam dixisti unum verbum pro Reuchlin'. Et audivi ab ore eius tunc temporis quod dixit, quando haberet sententiam contra Reuchlin, tunc statim vellet illum doctorem de Wick citare et declarare eum hæreticum: quia ex verbis eius collegit aliquos articulos hæreticales. Sed nunc est aliud. Et credatis mihi quod non bene stat negotium: quia nunc semper sunt decem fautores Ioannis Reuchlin, ubi non est unus theologorum. et quando fuit post disputatum a theologis votatum, tunc fuerunt octodecim qui votaverunt pro Reuchlin et solum septem pro theologis. et adhuc illi septem non dixerunt quod deberet comburi Speculum Oculare; sed limitaverunt verba sua. Ergo non habeo bonam sperantiam. Vos debetis omnia facere que potestis quod moriatur ille Ioannes de Wick, quia ipse est causa quod Reuchlin bene

stat et theologi male. Et nisi ipse fuisset, talia non fuissent perpetrata. Et sic credo quod bene expedivi me scribendo quod postea non potestis mihi scribere talia vituperia. Ergo Valet. Datum Romanæ curiæ.

54.

GVILHELMVS BRICOT

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Quia semper petitis quod volo vobis nova scribere, et ego tamen sæpe scribo vobis, sed non iuvat: ergo iterum scribere vobis volo, et credo quod sufficiet. Venit mihi in litera ex Romana urbis curia quod Matthæus Finck singularissimus fautor vester est mortuus, et aliqui Curtisani Lansmanni sui habuerunt me rogatum quod volo ei componere epitaphium, quod feci sic:

Hic iacet extinctus quondam venerabilis Fincus

In rubea toga: pro eo deum roga:

Cuius olim venter bibit Cursica vina libenter:

In fide syncera et charitate vera.

Unum rogo de vobis quod velitis me tamen instruere quomodo debeo intelligere quod Parrhienses quando sententiam ferunt super Speculum

oculare, ponunt ista verba 'citra tamen autoris ipsius notam, quem ob humilem eius submissionem et alia eius laudabilia scripta pro catholico habemus': quia non scio quid est quod Speculum oculare debet comburi tanquam liber hæreticus sine infamia Ioannis Reuchlin qui composuit et adhuc defendit eum. Quia videtur quod aliquis artifex, qui est causa efficiens, magis debet habere culpam quam res illa quam facit. Etiam vellem quod Lovanienses in epistola ad papam non scripsissent, quod sententia Parrhisiensium et condemnatio speculi ocularis attulit ipsis multum spiritualis iucunditatis, quia sanctissimus dominus papa cogitabit 'Ecce nunc video quod nihil est in theologis nisi pura invidia: si enim essent theologi, immo si essent Christiani, deberent potius compassionem habere de malis alicuius Christiani quam gaudere et exultare'. Et credatis mihi quod multum promovebit causam Ioannis Reuchlin et omnes credent quod ex invidia tribulatur; quod tamen in rei veritate nunquam compertum est. Quia ille adversarius noster seu potius in Christo amicus, et sui Philocapniones, id est filii Ioannis Reuchlin, fecerunt iniuriam Ioanni Pfefferkorn qui defendit se et scripsit veritatem. Et ipsemet petit quod moriatur si vel minimum mendacium scripsit. Quamvis Psalmista dicit 'Omnis homo mendax'. Nec debet obstare quod Ioannes Pfef-

ferkorn in nequitiis et criminibus a puerili proch dolor ætate (ut ipsemet scribit in defensione sua contra famosas) exercitatus est. Quia licet aliquis etiam per longum tempus sit malus et nequiosus, tamen bene iterum potest fieri probus: sic pie credendum est de Ioanne Pfefferkorn qui regeneratus est per gratiam spiritussancti mediante baptismo: et ergo nunc est probus sicut non dubito. et manebit Christianus usque ad finem sæculi. Etiam intellexi quod quidam valde infamavit vos ubique, dicens quod estis filius presbyteri et non estis legitimus. Miror istos ribaldos quod non habent verecundiam et sunt ita audaces. Tamen habetis literas legitimationis vestræ. Ergo vellem eos citare qui dicunt talia. Et rogo vos quod in causa fidei velitis habere magnam diligentiam, quod ille hæreticus eat ad patibulum et sic Valet. Datum Wormaciæ.

55.

MAGISTER SYLVESTER GRICIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Quoniamquidem ego sum iuratus quod volo defendere facultatem meam et promovere eius utilitatem in omnibus: ergo volo vobis articulatiter scribere qui sunt hic qui favent theologis et qui

favent Ioanni Reuchlin, ut dicatis theologis quod possent se dirigere secundum hoc. Primum sunt quidam commensales in hospitio corone qui semper faciunt summas nequitias magistris nostris et fratribus de ordine predicatorum, facientes quod nemo in isto hospitio dat elemosynam prædicatoribus. Ego scio nomina aliquorum: unus vocatur magister Philippus Keilbach qui semper loquitur de Reuchlin commendans eum, et semel magister noster Petrus Meyer plebanus in Franckfordia dedit ei bonam scommam; unus Ulrichus de Hutten qui est valde bestialis, qui semel dixit, si fratres predicatorum facerent sibi illam iniuriam quam faciunt Ioanni Reuchlin, ipse vellet fieri inimicus eorum et ubicunque reperiret unum monachum de hoc ordine, tunc vellet ei amputare nasum et aures. Iste etiam habet multos amicos in curia episcopi qui etiam bene favent Ioanni Reuchlin. Sed nunc abivit (deo gratias) ad fiendum doctor, et in uno anno non fuit hic. diabolus auferat eum. Deinde sunt duo fratres nobilitares Otho et Philippus de Bock. ipsi vexant omnes theologos. Et semel in illo sacro actu quem magistri nostri celebraverunt in Maguntia contra Speculum oculare, tunc magister Iacobus de Hochstraten ex officio suo dedit indulgentias omnibus qui interfuerunt huic actui: tunc isti duo fratres cum aliis bufonibus sedendo

in conspectu theologorum qui fuerunt ibi in hospitio, luserunt cum talis pro illis indulgentiis. Adhuc est ibi unus qui vocatur Ioannes Huttichius qui etiam est inimicus vester. et alias est quidam noviter promotus in doctorem in iure, nominatus Cunradus Weydman; ipse iuvat omnes qui faciunt aliquid contra vos. Et alius doctor qui olim fuit Artista de via Modernorum, et vocatur Eucharius. Et cum hoc Nicolaus Carbachius qui legit in poesi. Item Henricus Brumannus qui est vicarius in summo et est bonus organista. Et dico semper ei 'Vos deberetis respicere organa vestra et dimittere theologos in pace'. Sed ante omnia canonici fere omnes sunt pro Reuchlin; preterea multi alii magistri qui amant poetriam, quorum nomina non teneo. Nunc scribam vobis de amicis et fautoribus. Vos habetis hic unum amicum qui est vir multum excellens, et vocatur dominus Adularius Schwan: ipse est nobilis et habet unum calicem in clypeo; pater eius fuit campanifex. Et est subtilis disputator in via Scotistarum, et facit bona argumenta, et dicit quod statim vellet concludere Ioannem Reuchlin, si deberet cum eo disputare. Alius est fautor vester singularissimus, dictus Henricus Han, alias Glockenheintz, quia libenter campanisat. Ille est homo valde inventivus, et habet mirabilem intellectum et ita profundum ingenium quod non

credit, et libenter disputat; et quando disputat, tunc ridet; et ridendo concludit unum. Talis quando vidit articulos hereticos Ioannis Reuchlin, tunc dixit, quod propter unum ex istis articulis Ioannes Reuchlin deberet comburi. Postea etiam habetis de vestra compania unum nobilem domicellum et armigerum qui dicitur Mathias de Falckenberg: et est vir multum bellicosus et portat semper arma secum et est equestris; ipse semper in mensa sedet ante et nunquam retro; quia dicit quod quando sederet retro et fieret bellum, tunc non posset ita statim surgere et percutere inimicos suos. Et cum hoc est argumentator multum subtilis de via antiquorum: ipse dicit, si Reuchlin non vult cessare, tunc vult venire cum centum equis ad auxiliandum vobis. Adhuc est unus civis Moguntinensis qui nominatur Wigandus de Scholmfs. Ille est iuvenis, sed ita doctus, quod potest equivalere unum magistrum nostrum: ipse dicit quod vellet cum Reuchlin disputare cum decem florenis. Et nuper superdisputavit Ioannem Huttichium ita quod fuit conclusus et nichil scivit respondere. Cum illis est etiam de via vestra dominus Wernherus qui est mirabiliter cursivus in Summa Thome contra gentiles, et scit mentetenus formalitates Scoti. qui dicit, si magister noster de Hochstraten non esset in Curia, tunc ipse vellet intrare et concludere Ioan-

nem Reuchlin. Isti socii vestri iam nominati singulis septimanis semel conveniunt in domo excellentis viri domini magistri nostri Bartholomæi, qui est caput omnium amicorum vestrorum: ibi tractant materias multum subtiles; et opponunt sibi invicem; et unus tenet opiniones Ioannis Reuchlin et alii arguunt contra eum, et habent notabiles disputationes. De aliis qui sunt hic de parte vestra, non scio, quia non sunt michi noti. Sed quando scio, tunc volo vobis scribere. pronunc commendo vos deo. [*Ex Maguntia.*]

56.

GILBERTVS PORRETONIVS

ARTIVM MAGISTER ET VTRIVSQVE IVRIS BACCVLARIVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEMPVVRIMAM DICIT MAXIMAMQVE.

Salus vobis et bona dies, venerabilis vir. legi literam vestram quam misistis mihi ad Ingelstat. Et intellexi bene opinionem vestram. vos dicitis quod multum gaudetis quod ego sum prius theologus et nunc etiam studeo in iure: quia est valde bonum quod aliqui theologi sunt experti in iure, ut possint disputare cum iuristis. Et scribitis mihi de quibusdam terminis volens scire quid si-

gnificant: quia videtur vobis quod sunt iuristici. et bene sunt etiam. Et habetis hic expositiones eorum ex glosis et Accursio. Et sic potestis videre quod habeo bonum fundamentum in iure: Latus clavus est nomen dignitatis: vel dic quod erat clava de metallo quam proiciebat tribunus in confertissimos hostes et sic ceteri omnes fortiter pugnabant ita, quod clavam illam recuperabant. Opistographum est tabula lignea in qua erant scripta debita, ut hodie fit: dicitur Opistographum ab opibus et gravia, quod est scriptura suarum opium. Abaces dicuntur vasa preciosa. Corinthia dicuntur vasa de vili materia ut de palea vel herba palustri, quales venduntur Bononie. Balnea est vas lucens, vel quasi baiulans lucem vel lancem. Prothyrum a thyros, quod est magister, et nescitur quid sit dicere. vel dic quod est illud quod procul trahitur, ut aqua, vel aliquid aliud, ut in domo Accusii Cyrella. Obsonatores sunt qui custodiunt dominum in lecto. vel obsonatores qui resonant et cantant domino in mensa. Hypocaustum est locus ubi stant egroti qui quandoque indigent igne. Gallus gallinatus dicitur Gallus castratus et sic vilis, quem dicunt fortius pugnare cum serpente. vel dic Gallus gallinacius, quia amat gallinas, ut vir uxorius qui feminas diligit. ut in odis Horacii. Dieta est locus in aulis, ubi domini stant ad ignem.

Chorus est multitudo servorum cantantium cum quodam instrumento musico quod dicitur Chorus. Centumviri sunt Senatores qui centum numero erant. Patritius dicitur quasi principis pater: unde Salustius 'O patres conscripti': nam scripta erant eorum nomina in aliquo loco, vel in Corona capitis eorum vel alias. Semper quando habetis aliqua dubia in utroque iure, tunc debitis significare michi, et exponam vobis ita bene sicut Ioannes Reuchlin vel aliquis Iurista qui sunt in mundo. et cum hoc Valete. Datum Ingelstat.

57.

GALIENVS PADEBORNENSIS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM PLVRIMAM.

Venerabilis magister, terribilis fuit michi valde una loquela que prevenit ad me faciens michi surgere crines superius. Est autem talis: Omnes fere studentes et clerici qui veniunt ex Colonia, dicunt quod est murmur, quod fratres predicatorum antequam volunt quod Ioannes Reuchlin debet eos vincere in causa fidei, ipsi volunt potius predicare unam aliam fidem. Et dixit quidam

quod est possibile quod quando Papa facit sententiam contra eos, quod ibunt in Boemiam et hortabunt hereticos ad credendum contra Ecclēsiā et Papam, et sic vindicabunt iniuriam. O bone domine Ortvine, consulatis eis quod non faciunt: quia esset magna Heresis. Ego spero quod non est verum. Et cogitavi mecum 'Forte quod Predicatores minantur sic Pape, volentes eum terrere, quod debet cogitare „Ecce si ego non dabo sententiam pro ipsis, tunc ipsi erunt in maximo contemptu et despectu; et totus mundus erit inimicus eorum, et nemo dabit eis Eleemosynas, et destruentur monasteria eorum: tunc ibunt in Boemiam vel etiam in Turciam et predicabunt, quod fides Christiana non est vera: erit magnum malum“.' Sit quidquid vult: ego vellem quod haberetis patientiam et non faceritis contra papam vos Theologi, ne omnes Christiani sint inimici vestri. Et valete in nomine unigeniti filii dei. Datum Bremen.

58.

MAGISTER IRVS PERLIRVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Salutis copiam. Venerabilis vir, Venerunt huc scripta vestra ad universitatem que composuistis

contra Ioannem Reuchlin: que antiqui magistri hic valde laudant; sed novi et iuvenes non tenent aliquid de eis, dicentes quod ex invidia vexatis bonum Reuchlin. Et quando habuimus consilium an etiam vellemus concludere contra Speculum Oculare, tunc illi novelli qui non sunt adhuc satis experimentati, tenuerunt oppositum antiquis illis, dicentes quod Reuchlin est innocens et nunquam scripsit aliquid ad hereticum. Et sic usque adhuc impederunt: nescio quid fiet postea. ego credo quod Universitas adhuc peribit propter illos poetas qui sunt ita multi quod est mirum. Et noviter advenit unus huc qui vocatur Petrus Mossellanus qui est græcus. Et alius est hic qui etiam legit in Græco, vocatus Ricardus Crocus, et venit ex Anglia. ego dixi nuper 'Diabole, venit iste ex Anglia? Ego credo quod si esset unus poeta ibi ubi piper crescit, ipse etiam veniret Liptzick'. Et ergo magistri habent ita paucos domicellos quod est scandalum. Et ego recordo adhuc, quod quando unus magister ivit olim ad balneum, ipse habuit plures domicellos retro se, quam nunc in diebus festis quando vadunt ad ecclesiam. Supposita etiam tunc fuerunt ita discreti sicut angeli. Sed nunc currunt hincinde et non curant aliquid magistros; et volunt omnes stare in civitate et comedere extra Collegium, et magistri habent valde paucos commensales. Item

in proxima promotione fuerunt promoti tantum decem bacalarii. Et quando habuimus examen, tunc tractaverunt magistri quod volunt aliquos reiicere. Tunc ego dixi 'Nullo modo: quia si reiicitis unum, tunc postea nullus intrabit amplius examen, vel studebit pro gradu; sed ibunt ad poetas. et sic dispensavimus cum ipsis. Fit autem dispensatio in tribus: Primum in ætate, quia oportet quod unus qui vult promoveri in bacularium, sit ad minus XVI annorum, in magistrum autem viginti. si non sunt autem satis senes, tunc dispensatur cum eis. Secundo fit dispensatio in moribus: quia quando supposita non exhibuerunt debitam reverentiam magistris et graduatis, tunc reiiciuntur, nisi mediante dispensatione admissi fuerunt. et cum hoc queritur de excessibus, scilicet si fuerunt in plateis sine discretionem, vel fuerunt apud meretrices, vel portaverunt arma, vel tibusaverunt unum magistrum vel presbyterum, vel fecerunt tumultum in Lectoriis vel Collegiis. Tertio fit dispensatio in artibus, quando non sunt bene habituati in scientiis, et non satis compleverunt. nuper in examine quesivi unum 'Dic michi quomodo tamen venit quod tu nihil respondes?' Dixit ille, quod esset ita timax. respondi ego, quod non crederem quod esset ita timax, sed bene crederem quod esset ita ignorax. Tunc dixit 'Per deum,

non, domine magister: ego habeo magnam scientiam intus, sed non vult exire'. et sic dispensavi cum eo. Ita videtis quod universitates valde minorentur. Ego habeo unum domicellum quem nuper interrogavi super unum excessum: tunc rebellavit michi et statim tibusavit me. Et dixi ei 'Hoc volo servare usque ad promotionem', innuens quod deberet pati reiicionem. Respondit ipse 'Ego merdarem vobis super vestros baculaureatos, et ibo ad Italiam ubi preceptores non decipiunt sic suos discipulos, et non habent in usu istas fantasias facientes bacularios; sed quando aliquis est doctus, tunc habet honorem, quando autem est indoctus, habetur sicut alius asinus'. Et dixi ei 'Tu ribalde, velles tu parvipendere gradum baculariatus que est magna dignitas?' Tunc respondit quod etiam non curaret magisterium, et dixit 'Ego audiui ab amico meo quod quando stetit Bononie, tunc vidit quod omnes magistri artium ex Almania deponebantur tanquam beani, et simplicia supposita non: quia in Italia habetur pro vituperio quando aliquis est promotus in Almania in Magistrum vel Bacularium'. Ecce talia scandala fiunt. Ergo vellem quod omnes universitates facerent in simul et concluderent simul omnes poetas et humanistas, quia destruunt universitates. Magister Langschneider et magister Negelin et magister Kacheloffen et magi-

ster Arnoldus Wüstenfelt et doctor Ochsenfart mittunt vobis salutes. Valete. Datum Liptzick.

59.

IOANNES COCLEARILIGNEVS

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Commisistis michi quod quando est hic missa, tunc debeo interrogare ab omnibus kaufmannis qui veniunt ex diversis partibus, de illa coniuratione de qua scriptum est vobis, quia debent esse aliqui poete et iuriste qui fecerunt coniurationem quod volunt Ioannem Reuchlin defendere et contra theologos Colonienses et fratres predicatorum scribere, nisi statim dimittunt predictum Ioannem Reuchlin. sciatis quod feci magnam diligentiam querendo et interrogando et ultimo veni ad unum librivendum de partibus superioribus. Ipse dixit michi mirabilia. Et nominavit michi multos et dixit quod vidit scripta eorum que mittunt sibi ad invicem. Et dixit primo de doctore Murner qui est quasi caput illius societatis, quod scit perfecte quod ipse composuit unum librum de scandalis predicatorum et unum alium in defensionem Reuchlin. postea nominavit Hermannum Buschium, dicens quod vidit epistolam eius in qua promittit sociis suis, quod non vult esse

minimus et audacter vult stare pro Reuchlin. Item deinde dixit quod etiam est in illa coniuratione Comes de nova Aquila Coloniensis Canonicus, et quod talis composuit mirabilia de Theologis que vult statim imprimere. et ipse habet multos alios amicos et nobiles quos ipse instigat scriptis suis quod debent favere Ioanni Reuchlin. Item Bilibaldus nescio quis, qui debet esse in Nurmberga: ipse fecit multas minas dicens quod realiter vult expedire Theologos scriptis suis. Tunc ego dixi 'Qui moritur minis, ille compulsa-bitur bombis, teutonice „Wer von trewen stirbt, den sol man mit fürtzen zum grab leuten“.' Nominavit michi postea unum poetam in Erfordia qui vocatur Eobanus Hessus et debet esse iuvenis et expertissimus poeta; et talis habet unum socium ibidem dictum Petreium Aperbachium: ipsi componunt iam libros quos volunt statim imprimere nisi theologi faciunt concordiam cum Reuchlin. Cum hoc debet esse Lipzick unus Anglicus nescio quomodo dictus. sed credo quod est ille qui fuit ante duos annos Colonie, qui est etiam unus. et Vadianus Vienne, de quo dicunt quod est terribilis poeta. Item in curia Cardinalis est quidam Caspar Ursinus qui scit facere græca carmina et promisit Reuchlin auxilium suum, et vult esse inter socios. Item ipse dixit quod audivit quod Philippus Melanchton et Iacobus Wimphe-

lingus et Beatus Rhenanus et Nicolaus Gerbellius sunt etiam tales. Et dixit ipse quod scriberet literas ad Ulrichum Huttenum qui studet Bononie, quod etiam debet esse unus ex eis. De aliis autem ipse non audivit. Tunc quesivi ab aliis, an etiam Erasmus Roterodamus esset cum eis? Respondit michi quidam kauffmannus dicens 'Erasmus est homo pro se; sed certum est quod nunquam erit amicus illorum Theologorum et fratrum; et quod ipse manifeste in dictis et scriptis suis defendit et excusat Ioannem Reuchlin, etiam scribens ad Papam'. Et ab aliis audivi quod Paulus Ritus est etiam de hoc numero. Et dicunt quidam quod Ioannes Cuspinianus et Conradus Beutinger qui sunt in magna gratia Imperatoris, ipsi copulant istos socios et faciunt omnia que possunt contra theologos Colonienses in honorem Ioannis Reuchlin. Et quidam studens Erfordiensis qui est michi notus, dixit quod Conradus Mutianus est pessimus omnium illorum qui sunt pro Reuchlin, et est ita inimicus Theologis quod non potest audire quod aliquis nominat theologos Colonienses. et talis studens dixit quod vidit bene viginti epistolas illius, in quibus ipse rogat quosdam socios quod volunt esse Reuchliniste. Talia audivi pro nunc; sed quando scio plura, tunc volo vobis scribere. Valete in Christo. Datum Franckfordie.

60.

MAGISTER WERNHERVS STOMPFF

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Sciatis, magnifice vir, quod quando accepi vestram litteram, et ego fui ita perterritus quantum est possibile et fui rubeus in facie, et crines surrexerunt michi, et credo quod vix tantum fui in timore quando fui in rubea camera Colonie, intendens fieri Baccularius et subiiciens me examini: quia tunc etiam valde timui, quod reiiicerent me domini examinatores. Scribitis michi quod causa fidei male stat Rome. Sancte deus, quid debemus dicere? Isti iuriste et poete volunt destruere totam facultatem Artistarum et Theologorum. Quia etiam hic in nostra universitate ipsi pretendunt multa contra Magistros et Theologos. Et quidam nuper dixit quod unus bacularius iuris deberet in processione ire super unum magistrum in artibus. dixi 'Hoc non est possibile. Quia volo probare quod Magistri in artibus sunt super doctores in iure. Quia doctores in iure sciunt tantum unam artem, scilicet artem Iuris. sed magistri sunt Magistri in septem artibus liberalibus: etiam sic sciunt plus'. Tunc ille dixit 'Vade in Ialiam, et dic quod es magister Lipsensis, et videbis quomodo vexabunt te ibi'. Tunc dixi quod possem adhuc ita bene defendere

magisterium meum sicut unus ex Italia. Et abivi ab eo cogitans mecum quod facultas nostra multum parvipenditur, et est malum: Quia magistri in artibus deberent regere universitates; nunc Iuriste pretendunt eas gubernare, quod est valde indecenter. Et volo vos consolare quod non debetis disputare in causa fidei. Quia spero quod deus bene providebit vos. et cum hoc Valete tam diu donec Pfefferkorn manet Christianus. Datum Liptzick in Collegio Principis.

61.

PETRVS CHARITATIS

CVRSOR IN GRAMMATICA ET PROFESSOR IN LOYCA

SALVTEM DICIT PLVRIMAM

MAGISTRO ORTVINO GRATIO.

Reverendissime domine magister. Quia hic ante picem sive Harzonem est consuetudo, quod in die habent semper duas zechas, una vocatur Civium zecha et incipit hora duodecima, et manet usque ad horam quartam sive quintam; altera vocatur nocturnalís et postzecha, quæ a quinta hora incipit et durat interdum ad octavam, nonam, et etiam decimam horam, interdum etiam durat usque ad duodecimam et ad primam horam:

et divites cives et etiam consules et magistri civium quando in prima zecha sederunt et satis biberunt, tunc solvunt et vadunt ad domum. Sed iuvenis bursa et illi socii qui non multum curant quid solvit triticum, isti manent sedere in illa postzecha et bibunt, ac si corpus et animam solveret. Nuper ergo cum sic etiam sederemus in una postzecha, ego et dominus Petrus monachus ordinis predicatorum qui vobis multum favet propter Iacobum Hochstraten hæreticorum magistrum in Colonia: tunc erat infra decimam et undecimam in nocte: tunc multa disputavimus de ratione nominis vestri. Et ego tenui istam opinionem de Grachis Romanis vos esse nominatum. Sed dominus Petrus qui etiam aliqualiter in arte humanitatis bene tentus, dixit non convenire, sed quod a gratia supernali nominaremini Gratius. Tunc fuit ibi unus trufator qui fecit valde crispum latinum, quod ego non omnia bene intellexi: ille dixit quod neque a Grachis neque a gratia essetis dictus Gratius: et fecit tam multa inutilia verba quod ego dixi 'Unde ergo dicitur Gratius? tamen alii viri valde profundi habuerunt desuper latam examinationem et concluderunt quod vel a Grachis vel a gratia est dictus Gratius'. Tunc ipse dixit 'Isti qui hoc disputaverunt, fuerunt amici magistri Ortvini Gratii, et interpretati sunt illud nomen quilibet secundum suam opinio-

nem in meliorem partem. sed tamen istæ opiniones non præiudicant veritati'. Tunc dominus Petrus interrogavit 'Quid est veritas?' et putabat quod ipse deberet tacere, sicut fecit dominus noster quando Pilatus eum interrogavit. Sed ipse non tacuit et dixit 'Est in Halberstat unus suspensor qui vocatur magister Gratius, et ille est Ortvinus avunculus maternus; ab illo Gratio suspensore vocatur Gratius'. Tunc ego non potui me servare et dixi: 'O he socie, illa est una magna iniuria et ego protestor, magister Ortvinus non debet sic mittere transire; ego scio vos dicitis hæc ex invidia, quam habetis adversus dominum Ortvinum. Quia omnis progenies accipit nomen et cognomen a patre et non a matre: quare ergo deberet ille bonus magister ab matre et ab avunculo materno nominari, et non a patre sicut alii?' Tunc ipse respondit et dixit audacter quod omnes audirent 'Est bene verum et deberet sic esse ut dicitis; sed ipse non audet patrem suum cum honore nominare, quia pater suus est presbyter: si ergo se nominaret a patre, tunc omnes intelligerent quod ipse esset sacerdotis et meretricis filius, qui proprie vocantur spurii'. Tunc ego iterum valde audacter clamavi et dixi 'Quomodo potest hoc verum esse? tamen ipse est magister Coloniensis: sed alma universitas habet unum statutum quod neminem promovent nisi sit

legitimus. Et ergo etc.' Tunc respondit 'Sive promovet legitimos sive illegitimos, tamen magister Ortvinus est spurius et manebit spurius in eternum'. Tunc ego iterum dixi 'Quid tunc si forte Papa dispensasset secum: tunc ipse tamen esset legitimus, et tu graviter peccares dicendo contra Romanam ecclesiam'. Tunc ille dixit, 'Etiam si millies esset secum dispensatum, tamen non esset legitimus', et dixit unum exemplum: Quemadmodum esset cum Iudæo qui baptizaretur ex aqua sive baptismate, si ibi tamen non esset spiritussanctus, tunc illa aqua nihil proficeret; sed esset adhuc Iudæus: 'sic etiam est cum istis spuriis qui sunt sacerdotum et meretricum filii: quia isti sacerdotes non possunt in iure meretrices matrimonialiter habere; et ergo non potest dispensatio filiis eorum proficere'. Tunc ego iterum interrogavi 'Quid ergo servas de domino Ioanne Pfefferkorn?' Tunc respondendo dixit 'Ego firmiter teneo quod adhuc est Iudæus', et replicando allegationes supra tactas allegavit etiam evangelium Mathei iij. ubi stat, 'Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non intrabit in vitam eternam'. Sed quia Pfefferkorn nunquam fuit renatus ex spiritu, ergo illa aqua nihil profecit, sed ipse manebit Iudæus in eternum'. Tunc ego non potui ei ultra respondere, et surreximus, ego et dominus Petrus, et ivimus dormitum. Nunc autem

audio quomodo iste nequam gloriatur quod nos disputando vicit; et quod sit doctior quam ego et dominus Petrus. Quare oro vestram dominationem ut velitis mihi rescribere quomodo ego debeam illa argumenta de dispensatione, similiter de baptismo domini Ioannis Pfefferkorn solvere, et illi Leccatori ad suum rostrum adligare. Quod volo per omnem vitam promovere. Valete.

62.

MAGISTER GRATIVS

ZISANIÆ EXTIRPATOR

HOC EST FVRVM SVSPENSOR

PRODITORVM QVADRVPLICATOR

FALSARIORVM ET CALVMNIATORVM VIRGATOR

HÆRETICORVM COMBVSTOR

ET MVLTA ALIA

MAGISTRO ORTVINO

AVVNCVLO MATERNO

SALVTEM DICIT PLVRIMAM.

Charissime avuncule necnon reverendissime domine magister, Quia iam sunt multi anni elapsi et non vidimus nos invicem, cogitavi quod bonum esset, quod vobis unam literam scriberem. Audio enim multa mirabilia de vobis, quomodo sitis magnæ famæ, et dicunt quod iam estis omnibus etiam

mediocriter doctis notus, non solum in Colonia, sed etiam ultra Albim et Rhenum, et etiam in tota Italia et Francia. Colonienses tamen præcipue colunt vos propter egregiam doctrinam, quam scribitis in fide catholica contra quendam doctorem et poetam sæcularem Ioannem Reuchlin; et ita vos inspiciunt et admirantur quod quocunque eatis in platea, tunc monstrant cum digitis super vos, dicendo 'Hic est magister Ortvinus qui ita vexat poetas'. Credo si scirent quod essetis avunculus meus, tunc magis hoc facerent. Nam ego hic sum etiam magnæ famositatis, et exerceo artem meam in maxima populi frequentia; et homines faciunt mihi eundem honorem, et quando eo in plateis, etiam monstrant cum digitis super me, sicut faciunt in Colonia super vos. Quare ergo valde lætor, quod homines servant aliquid de vobis et me. Audio etiam alios viros esse in Colonia qui sunt vestri amici, et etiam vobiscum scribunt contra doctorem Reuchlin: videlicet Iacobum de alta platea hæreticorum magistrum, et magistrum Arnoldum de Tungari regentem in bursa sancti Laurentii. Et omnes homines credunt quod vos tres estis vere illuminati in fide catholica, et servant vos tanquam tria candelabra sive lucernas. Et aliqui addunt quartum velut unam lampadem sive pendens lumen quod non tam clare splendet, scilicet dominum Ioannem Pfeffer-

korn. Ego credo si vos quattuor cum vestra scientia, mediante forti palo in aliquo excelso loco aridorum lignorum congerie exædificato, essetis colligati, posset statim unum magnum lux mundi fieri: et etiam clarius quam fuit illud in Berna. Sed hæc, charissime avuncule, vobiscum pro nunc iocor. Spero tamen extra iocum futurum quod vos quattuor eritis lux mundi fieri: nam non est possibile ut illa magna scientia quæ est in vobis deberet sic in merdro manere iacere. Est mihi etiam dictum quod nuper voluistis unam antiquam vetulam quæ vendit multa vitra circa fontem Coloniae, in nocte supponere, et ipsa clamavit et homines viderunt cum luminibus extra domum et viderunt vos: per deum, ego valde laudo tam bona facta vestra quæ pertinent omnia ad meum artificium: et hoc docet* etiam vos theologos. Venit nuper huc fama quod esset unus poeta in Colonia, ille solus teneret vos pro stulto et vocaret vos Porquinum, hoc est porcis et hara dignum. Per deum, si ego scirem quis esset iste poeta, ego vellem eum gratanter suspendere. Sed finaliter vos, charissime avuncule, orarem ut omnia cum magna diligentia faceretis, quod fama vestra per totum orbem terrarum fiat nota, nisi scirem non opus esse ut vos admonerem: vos enim per

*) docet] decet *recentiores edd.*

vos pulchre scitis, ab avis, abavis, attavis et tritavis habetis, præcipue tamen didicistis a matre vestra charissima meaque sorore, quæ audiens quod spurii semper habent meliorem fortunam quam legitimi, iccirco ad sacerdotem cucurrit et permisit se lardare, ut vos talem virum generaret, quem totus mundus aliquando cognosceret. Valete ex Halberstat.

[Stephani Calvastrii epistolam, quæ est voluminis primi decima nona, hic repetitam exhibet editio sive princeps sive altera sit, qua utimur, ita tamen, ut in carminis versu 4. sit 'von kot zû treck', et epilogus 'Mihi videtur . . . usque ad duellum' omittatur.]

63.

IOANNES DE SCHWINFORDIA

SEPTENARVM ARTIVM LIBERALIVM MAGISTER

SCIENTIFICO ET MIRABILITER DOCTO ATQVE ILLVMINATO VIRO

ORTVINO GRATIO

IN DAVENTRIA GRÆCAM ET LATINAM LINGVAM MAGISTRALITER

DOCENTI

MILLE SALVTES ET PAVLO PLVS

Reverentiali honore et obedientia prelibatis, Præceptor in pluribus scibilibus experte, Scripsistis mihi nuper de victoria vestra obtenta in

Roma contra istum Reuchlin qui audacter fuit contra vos et virum noviter deifice illuminatum in fide Christiana Ioannem Pfefferkorn; et quomodo Papa imposuit sibi silentium, ita quod nihil deberet magis scribere, 'ne deterius sibi aliquid contingat', ut dicit dominus noster in evangelio. Prius enim in Speculo Oculari sic scripsit mirabiliter quod magistri nostri non potuerunt intelligere, et tamen dixerunt quod est hæreticus, ideo quia non habent sic in libris suis, sicut ille scripsit, neque novus eorum theologus quem deus suscitavit ex lapidibus, ut esset semen Abrahæ, sicut scriptura dicit, videlicet Ioannes Pfefferkorn habet sic ex deifica visione seu manifestatione, vel ex fide digna relatione uxoris suæ: quam audiavi etiam habere spiritum prophetiæ: de quo vos melius scitis quam ego, quia sæpe cum ea fuistis quando Ioannes Pfefferkorn non fuit in domo. Sed nescio per deum, quomodo Reuchlin sit per vos confusus aut per papam. Quia iam fecerunt novam facultatem ultra alias quatuor facultates, quas iam habuimus, et omnes illi laudant Reuchlin et dicunt quod sunt eius discipuli: et non curant amplius facultatem Artisticam, eo quod Artistæ sunt ita magni et superbi asini, quia non sciant tria aut quattuor verba latine loqui; et vah illæ bestię seducunt plures innocentes iuvenes qui postquam longam ætatem

contrivere et quasi immersi in hac omnis barbariei nequam sentina, redeuntes in paternas ædes, nihil præter 'Arguitur, Respondetur, Quæritur' didicere, quorum dii Tateretus, Versor, Perversor, Buridanus, Bruxellensis, et id genus similes turbæ obscuræ sunt. Est tamen mirum quod unus simplex studens aut cornutus vult plus scire iam in Aristotele quam baccalaureandus aut magistrandus qui audivit cursum et est bene qualificatus. Ipsi etiam non sunt reverentiales magistris, et quando ante unum vadunt, non tangunt birretum (sicut moris est) et semper volunt frequentare domum scis bene. Etiam non audiunt Consequentias Marsilii neque Suppositiones aut Parva logicalia: ideo non est possibile quod possunt esse formales et apparere in disputationibus. Sed dimittamus ista: scribo vobis pro novitatibus quod Iacobus Wimphelingius qui etiam est medius Reuchlinista, realiter est expeditus per quendam monachum Paulum Langium, qui realiter scivit sibi dicere quod non recte scripsit in uno libro qui vocatur 'De integritate'; videlicet quod scientia non tantum esset in cuculla. Nam ille monachus composuit alium librum contra, qui est approbatus in Capitulo sive sinodo Reinhartzbornensi ordinis sancti Benedicti, Anno domini 1509. et est bonum latinum: quia unus dixit quod esset ferme ita bonum sicut Doctrinale Alexandri: et

ego multum gaudeo quod tanta latinitas etiam invenitur in monachis: et ipsi etiam dicunt quod superexcellens stilum Ciceronis: sed ego hoc non credidi quod est una nota altius; sed procedit doctrinaliter multum contra Wimphelingium metricæ, prosaice et rigmaticæ; et sicut ego puto, recte habet, quod omnis scientia est in cuculla, id est in monachis: quia transeundo de inferiori ad superius monachi scripserunt commenta in regulas grammaticales, in Donatum, in Petrum Hispanum, in Phisicorum, Metaphisicorum et Ethicorum, et sic commentis suis commerdaverunt, et in omnibus scibilibus facti sunt magistrales. Sed cum supportatione sua ego distinguerem: primo de cucullatis, quia est terminus equivocus ad multa. Primo ad Bohemos qui habent cucullas ita longas ut vadant ultra cingulum abinde: et in illis non est scientia, sed potius hæresis. Secundo ad Iudæos qui etiam sunt cucullati: et tamen non scientifici, quia extra ecclesiam. Tertio ad magistros nostros qui sunt bene illuminati, sed non in superlativo. Quarto ad monachos, et illi superexcellenter habent scientiam sicut vos habetis. Igitur rogo vos, iuvate illi monacho: quia etiam vos estis ex parte, id est tertio modo cucullatus, ut possit scripta sua defendere contra Wimphelingum. Quia ut audio quod Wimphelingus habet multos discipulos, quos michi unus nuper nominavit, qui sunt

in Argentina. Unus vocatur Iacobus Sturmius nobilis, et ut dicunt bonus latinista. alius Otthomarus Luscinus qui etiam scit græcum sicut Reuchlin, et scit multum allegare Extra et Digestis, etiam ex Biblia, que non sunt mirabilia, quia studuit in Parrhisia. Item Lucas Batodius et Ioannes Ruserus, Ioannes Sapidus et multi alii, qui omnes volunt Wimphelingio iuvare contra cucullatos et eos realiter expedire in scriptis suis. Et dicunt omnes quod ille Paulus non est bene fundatus in dictis suis; et bene novem modis apostatavit ab ordine et est inquietus et trufator maximus, sicut ipsemet Tritemius scripsit in una litera ad Hieronymum Tungerfsheim ex Ochsenfurt; et magnum damnum est quod aliquis sic debet perdere papyrum et incaustum, et etiam tempus sicut ipse fecit. Ipsi etiam dicunt, quod sanctus Hieronymus scribit ad unum monachum sic 'Nunquam de manu tua vel oculis tuis liber Psalterii discedat': quod si esset verum, tunc obligaret monachos semper et pro semper, quia est negativum. Et sic monachi nichil aliud deberent facere quam Psalterium legere: sed ego credo esse mentitum: quia sanctus Hieronymus met fuit monachus; et ideo non scripsit contra eos. Audivi etiam unam trufam et magnam ribaldriam de uno discipulo Wimphelingii qui nuper quando sibi audacter ad os dixi 'Vester preceptor Wim-

phelingius errat valde, quia scripsit contra dominum Abbatem Tritemium contra monachos: quia in doctrina sua et sanctitate sunt notabiles et multum utiles: et ecclesia iam non habet alias columnas nisi monachos'. Tunc ille dixit 'Ego distinguo de monachis: quia accipiuntur tribus modis. Primo pro sanctis et utilibus: sed illi sunt in celo. Secundo pro nec utilibus nec inutilibus, et illi sunt picti in ecclesia. Tertio modo pro illis qui adhuc vivunt, et illi multis nocent, etiam non sunt sancti: quia ita superbi sunt sicut unus secularium; et ita libenter habent pecunias et pulchras mulieres: quia veni nuper ex Heidelberga, ubi prope Heidelbergenses est unus magnus abbas, pinguis discolor; et iste abigavit omnes monachos de collegio sancti Iacobi; et ipse dixit, quod vult eis recte bonum pulmentum preparare: et postea cessavit ultra dicere. Sed ipsi dicunt, quod bene volunt credere quod fecerit ideo *der gut Bruder*, quia Palatinus vult unam aliam viam instituere quod veniat unus poeta ad Heidelbergam qui faciat monachos istos et alios studentes nunc latine loqui. Tunc ille pinguis abbas cito intellexit quomodo iocus vult finem accipere, et dixit „Monachi mei non debent discere latinum novum, quia postea erunt superbi quod sciunt plus quam ego; tunc ego pulchre venirem inter eos ut pinguis asinus inter simias“.'

Sed revera illa distinctio non est multum formalis, quia non est bimembris, et sic non potest concludere. Ego mitto vobis hunc librum, quem debetis facere impressare, quia multa bona sunt intra contra istum Wimphelingium qui scripsit contra monachos. Quia statim erat in meta quando legit dominum nostrum Christum fuisse monachum, videlicet abbatem; et sanctum Petrum priorem, et Iudam Schariotis cellerarium, et Philippum portarium et sic de aliis secundum sub et supra, que omnia iste illuminatus et valde scientificus monachus Paulus Langius sic magistraliter probat, ut Wimphelingius et sui discipuli non debent unum verbum contra rebellare. Sed resistit michi unus Wimphelingianus in faciem et dixit quod monachi mentiantur sicut sceleratissimi caupones, qui volunt Christum fuisse ita portentosum animal et cucullatam bestiam, et super me protestavit nomine Christi. Tunc fui ita perterritus quod perminxi et permerdavi me, quod omnes nasum pretenebant: sed sit quomodo sit, ego hoc firmiter credo, quod omnes tandem erunt stare confuse tamen cum sua scientia, et dicere 'Diabolus portavit illum monachum ad nos; quis fecit eum in omnibus scibilibus ita formalem et qualificatum? Quomodo potest hoc esse nisi per scientiam infusam? quia non stetit in aliqua universitate, et est adhuc unus purus beanus; et tamen bene

valet magistrandum vel etiam plus, cum venia eximiorum magistrorum nostrorum'. Ipse etiam Thomas Murner monachus et doctor multum subtilis et semel solenniter predicavit in ambone quod Christus dominus noster fuit monachus: et scivit etiam realiter defendere. Sed unus discipulus Wimphelingii noluit credere in Christum si esset monachus et fecit illos versus desuper:

Non ego fallaci tecto tibi, Christe, cucullo

Crediderim: veste hac fraus tegiturque dolus.

Atque probat novus e Berna quesitus, habenda,

Franciscus, monachis quanta sit, ipse, fides.

Sed quid ad hoc quod non vult credere? tunc erit hereticus sicut alii qui condemnati sunt cum Reuchlin in Parrhisia et Colonia et in aliis Universitatibus. Oro etiam vos ut velitis etiam supra librum ponere illos versus quos ego in laudem libri et authoris, videlicet Pauli Langii monachi, cum magna diligentia composui; et pro maiori parte quando de nocte iacui in lecto et sic speculavi, tunc quasi in somnis factus sum versificator ut sequitur.

Hic liber indignum vexat Iacobum Wimphelingum,

Langius quem Paulus fecerat mirifice,

Metrice qui scripsit, etiam quoque rhetoricavit,

Quod omnes artes sunt in cucullatulis.

Sic quoque Tritemius dixit, sic et Eberhardus
 De Campis, Volzius Paulus et Schuterius,
 Iohannes Piemont, Siberti Iacobus, Rotger
 Sicamber, docti cucullatique viri.

Iam erit confusus Iacobus et omnino detrusus
 Wimphelingius, Bebelius atque ille Ger-
 belius,

Sturmius et Spiegel, Luscinius atque Rhe-
 nanus,

Ruserus, Sapidus, Guidaque Bathodius.

Omnes hi victi iacent, non audent dicere
 Guckuck,

Sic in sacco conclusi Wimphelingiani erunt,
 Non valent in Græcis invenire neque Poetis
 Quod Lango respondeant viro scientifico.

Valete, vir illuminatissime et preceptor valde
 doctrinalis, et me viceversa habeatis dilectum,
 quod ita bene promoveo vos per omnia secula
 seculorum. Datum in Oppido Imperiali Suerfs-
 heim in longa platea, ubi iuvenes Rustici semper
 in Dominica die corrisant, quod cor eis crepet.
 Anno a mundo condito Primo.

64.

DOMINVS VOLWINIVS DE MONTEFLASCON
REVERENDO MAGISTRO DOMINO ORTVINO *GRATIANO
ETERNAM SALVTEM.

Quamquam vos nichil sciatis, Reverende magister, in latinitate seculari (ut unus michi dixit), propter quod multum diligo vos, et non curatis pomposa verba sicut faciunt poete, tamen alias scitis ubi debetis de nocte iacere (sicut dicit Sapiens in proverbiis) et non est nobis magna cura quid faciant illi novatores latinitatis, scilicet Erasmus Roterodamus et Ioannes Reuchlin: nec ego curo eos, quia non est de essentia sacre scripture, licet ipse et etiam alii semper volunt Theologos antiquos plagare cum illa literatura, et nescio quomodo ipsi supponunt cum novo testamento et operibus sancti Hieronymi quod semper volunt illam hereticam literaturam immiscere, cum tamen dicat Paulus quod Græci semper sint mendaces: et ergo videtur cum supportatione eximiorum magistrorum nostrorum, quod illa literatura nichil sit quam mendacium: nunc subsumo: Sed quicunque vult confundere sacram scripturam mendacii, ille est hereticus: ergo. nunc ipsimet sciunt quid sequitur, quia esset credo ipsis scandalum

*) Gratiano *edd. princc. hic et in inscriptione seq. epistolæ.*

quando ego palam concluderem eos esse hereticos. O si scirent istam subtilitatem in me esse, ipsi non venirent michi ante faciem. tacete tamen usque ad finem, tunc bene videbitur cuius toni. Sed pro novitatibus non possum dimittere quin vobis scribam. Sedi etiam nuper nescio quando in uno convivio, et ibi etiam fuerunt multi pretensi iuvenes socii, et venerunt quilibet ex alia regione in unum symbolum: unus ex Anglia, alius ex Argentina, alius ex Vienna, alius erat Wimpinus qui vocatur Angelinus, alius Romanus qui fuit bene medius Curtisanus, et multi multa dixerunt ut ipse scitis. Et venimus in colloquia de causa Reuchlin. Tunc unus surrexit erga me, ubi audivit quod ego non fui bonus Reuchlinista, et dixit 'Ne veniat michi obvius Coloniensis copulatista theologus, alias volo eum cito emasculare, et presertim magistrum Ortvinum'. Tunc ego traxi fistulam meam in meum saccum. et alius dixit qui non erat dives et perdidit plura beneficia in curia Romana, et cum hoc male habet cum omnibus Curtisanis, et dixit mirabilia ut sequitur 'Super anima mea ego sepe miravi quod isti in magnis caputiis qui vocantur Theologi et sunt in illa civitate ubi impressite sunt questiones super Donatum secundum viam sancti Thome et regule grammaticales secundum viam antiquorum cum isto carmine „Accipias tanti doctoris dog-

mata sancti“, inter ipsos monachi qui volunt alios semper facere hereticos, quare etiam non stimulant super illos, et producunt inquisitionem super eos super heretica pravitate, qui habent tot multa beneficia, unus sex, alter decem, alius viginti et magis; et congregant tam multam pecuniam, et tantam credentiam ex flasculis et poculis pecheriis, sicut si essent filii principum vel comitum, et in domo nutriunt putanas sive concubinas preciose cum catenis in collo, cum annulis in manibus, cum schubis veluti si essent uxores militum. et interdum unus illorum habet tres Canonias simul et semel, et imbursat de omnibus illis tribus giltas, quod inde potest habere multas zechas: et potest solum stare et esse in uno choro, et in aliis non: et sic in aliis choris nullus et nemo stat pro eis, qui laudat deum et rogat pro vivis et pro defunctis: estne hoc recte? Quare non inquiruntur super eos et interrogant coram multis notariis et multis testibus (sicut olim in Mentz fecerunt) et dicunt „Quid creditis? ita vel non? creditis vel non creditis? quid creditis de sacramentis in ecclesia dei? dicatis nobis quot sunt sacramenta, et quam fidem in corde vestro portatis de sacramento eucharistie. estne ibi corpus et sanguis Christi? Si creditis, quando ergo postquam missam legistis (si saltem in anno semel legistis), statim quando ad domum iterum

vaditis, concubina vestra habens mores et inspectum acsi esset una meretrix, vobiscum in domo vel in mensa vel in camera *est hilaris, ludit, iocatur, et taliter qualiter facit etc.? Dicatis nobis si creditis adeo magnum esse fructum et qui deo placet, ex missa, sicut in decretalibus et in tractatibus Theologorum stat, quare ergo vos habetis tot beneficia que possent quinque aut sex devotos sacerdotes sustentare qui libenter legerent missas, qui libenti animo facerent predicationes ad populum et ad clerum, qui possent dare consilia pro honore dei, pro salvatione animarum, pro libertate ecclesiastica, corrigere vicia, et vellent rogare deum pro domno Papa, pro Rege, pro Episcopis et pro aliis Christicolis, pro pace et sanitate, sicut stat in tranquilla et silenti missa post Sanctus et post Te igitur clementissime pater? Si creditis tantum bonum venire ex missa pro vivis atque defunctis, quare non supradatis illa que habetis in superfluo, et dimittitis aliis bonis devotis et doctis viris, ut deus exinde preconisceretur et anime eorum qui mortuerunt citius ex purganti igne redimerentur, et deus nobis amicabiliter placatus non sic immitteret nobis deorsum pu-

*) *Verba est hilaris ... facit etc. in edd. ante 1624. publicatis ipse non legi; sed putaverim ea extare in ed. princ. ab Eberto n. 6830. descripta.*

stulas, et non sic percuteret nobis vinum et plada per grandinem et pruinam, et non esset sic magna fames in terra? Si autem non creditis tot bona venire ex missa, tunc estis per deum sanctum suspecti de heresi; imo estis realiter heretici plus quam Wessalia et doctor Reuchlin“.” Videte, reverende magister Ortvine, has novitates volui vobis etiam scribere, quomodo ipsi communiter omnes tenent contra vos cum Reuchlin. Per conscientiam meam, ego credo denique quod diabolus etiam favet ipsi Reuchlin: tunc bene permerdavimus nos. Et sic commendo me vobis.

Ex Spira, ubi de nobis dicuntur mirabilia,
 Quia omnes Reuchliniste dicunt quod Colonienses
 nil sunt quam copulatistæ:
 Sed multum gaudeo de vobis, quod patiens estis
 sicut ovis,
 Et potestis pati illa, sicut essetis simplex
 sacerdos in villa.

65.

PERDOCTO ARTIVM PROHIBITARVM MAGISTRO
 ORTVINO GRATIANO
 COLONIENSI THEOLOGO

MAGISTER BARTHOLVS KVTZ.

Salutem accipite quando vultis, perdocte domine magister Ortvine. Dixit michi quidam quon-

dam quodam in loco de vobis quod estis valde infirmus, et quando estis infirmus, tunc semper facitis quasi essetis insanus: quod laudo in vobis, quia proprium est illis qui sciunt scientias prohibitas, hoc est diabolus in vitrum vel quocumque banniare, quia isti ut in plurimum sunt ita insani quandoque. Et oportet etiam quod sint spurii, sicut vos (ut michi ab singulari amico dictum est) etiam estis, quia illi semper sunt meliores diabolo ad aliquid efficiendum. Quia diabolus non ita libenter committit se legitimis ut sicut spuriis, qui sunt singulariter apti diabolo. Et si solum essetis monachus, tunc omnia dona haberetis ad hanc artem, et tunc essetis egregium instrumentum diaboli. * sed ego nescio tamen an sitis monachus. quia si essetis, tunc essem bene contentus, quia monachi pre aliis habent illam gratiam quod sunt protervi multum et quicquid conantur, hoc facere audent: sicut nuper audiui de aliquo qui vocatur Paulus Langius et scripsit unum excellentissimum tractatum cum versibus contra Iacobum Wimphelingium et bene scompisat eum. Et etiam dicunt de illo Paulo quod novem modis cucurrit (salva reverentia) ex clau-

*) *In exemplis inde ab a. 1624. publicatis legitur hæc glossa, nisi si forte ex ipso principe exemplo desumpta sit: Ubi enim diabolus pervenire vel aliquid efficere non potest, ibi semper mittit unam malam antiquam vetulam vel unum monachum.*

stro. Et quicquid nemo conatur facere, hoc ipse facit. Et credo quod etiam aliquando sit insanus; et quod sit spurius. Tertium ex se habet. et ego plurimum laudo quod etiam est nobis similis, qui rem habetis cum diabolo: sed transeat hoc cum reverentia: ego habeo hic unum notabile punctum nigromanticum quod vobis libenter manifeste scriberem; sed ego timeo, quod quando estis ita insanus, tunc famulus vester posset illam epistolam invenire et si legeret, tunc diabolus confunderet me et eum; et ergo volo secundum consuetudinem meam facere, quia quando habeo sic aliquid secretum, tunc scribo super papirum sine atramento, et tunc nemo scit legere nisi sit illegittimus. Et ergo eo casu in præsentiæ vobis etiam decrevi facere. Et est illud punctum ut sequitur.

Credo quod bene intellexistis me, et hæc est veritas: et prohibeo vobis et coniuro vos per virtutem omnium scientiarum prohibitarum quod neminem doceatis. Et sic Valet ex Ruprechtsow. in brevi plura expectabitis a me et maiora si illa placuerint vobis.

66.

MAGISTER ABRAAM ISAAC DE STIRPE AMINADAB

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

SALVTEM.

Malarum bonarumque artium altissime magister, sciat dominatio vestra quod ego volo iam satisfacere promissis meis, quia promisi super vestram petitionem quando a vobis recessi ex Colonia, quod volo vobis continue novitates scribere. Et ante omnia libenter haberetis quod notificarem vobis de illo astuto Iurista Ioanne Reuchlin, cum quo magister noster Iacobus de Hochstrat multum habet in Curia propter fidem tractandum. Hoc ego volo facere ex singulari dilectione. Tunc sciatis primo (quia ego ab origine mundi vobis omnia pandam). Quando ego recessi in diebus canicularibus versus Romam, ut bene scitiis, tunc

nullam maiorem passionem habui super totam viam, nisi quod maxime sitivit me, quando ascendi altos montes in Algoia cum meis sociis. Et quando veni ad Curiam, factus sum servus corporalis unius Cardinalis prope Campum flore: et fui servitor suus octo mensibus cum magna diligentia pro uno beneficio curato in Kelbertzhause, quod iacet in Vollenbergensi diocesi. Et impetravi super hoc unam bullam cum duodecim sigillis de omnibus Cardinalibus. Et sanctissimus noster fecit suum sigillum etiam ante, ad maiorem cautelam. Tunc cum lætitia exivi et volui possessionem accipere: tunc ille prior plebanus non est mortuus: tunc ego in magna ira dixi 'Percutiant mille diaboli ad hoc: debeo pecuniam meam sic perdere?' Etiam fuit parvum beneficium; si in Curia scivissem, ego non exivissem propterea. Ego putavi quod posset portare in omnibus annis viginti florenos in reservato. Vos etiam bene scitis quod ego non maneo personaliter in illis partibus. Ego vellem libentius habere beneficium in Daventria prope patriam nostram cum centum florenis, et cum una simplici puella duodecim annorum, quam in illa superiore parte unum cum triginta florenis, et cum callida matrona sexaginta annorum. Sed illa reservata bene facerent uni. Secundo sciatis, magister Ortvine, quod deinde non potui ita statim venire ad Cu-

riam propter bella in Italia: quia currunt hinc inde nudi Ribaldi; et si unus acciperet mihi vestimenta, tunc perdidissem paupertatem meam totaliter, sicut dixit semel una vetula quando fregit ova super pontem in Helpruna. Et sic permansi duobus mensibus in valle ad Wimpinam, etiam cum quibusdam bonis Curtisanis; et ibi didici unum ludum a Ioanne Greyferio, qui est valde liberalis, quia dedit semel sex sociis, quorum ego fui unus, ad comedendum septem ova et non minus. Et ille ludus dicitur in lingua Italica Trent uno. Hoc ego nunquam vidi in Romana curia. Etiam non est mirabile, quia oportuit me semper habere advertentiam ad mulum in stabulo inferius. Et audiat is quomodo semper fecimus. Nos ivimus aliquando in Wimpina super scholam, ubi semper convenerunt super extra boni socii. Et fuit unus inter eos qui dicitur Gregorius Spiculi; ille est valde declarativus de modo supponendi. Ipse declarat hanc materiam ita clare sicut vos nobis olim Tertiam partem Alexandri de arte versificandi. Quandocunque audio eum sic grosse loqui de illa luxuriosa re, tunc acquirō delectationem ad supponendum. Ego multum didici ab eo (parcatis mihi, quia est opus naturale): ego vellem, sicut deus mihi iuvat, unum Carlinum dare quod vos sciretis ita amicabiliter lardare, nisi propter uxorem Ioannis Pfefferkorn:

tunc ego scio quod amaret vos super omnes alios theologos qui sunt in Colonia. Per deum illa ars non iuvat quam mihi semel ostendistis in libello parvo qui fuit retro scriptus. Nunc audiat quid post illa factum est. Ipsi una vice apud vinum quesiverunt me (quia fui Curtisanus) quomodo res staret in causa fidei cum Ioanne Reuchlin et Coloniensibus. Respondi 'Per deum, ego timeo multum de illo bono viro Ioanne Reuchlin quod est nimis pauper ad finem perducendum illam causam. Quia predicatorum monachi remotius veniunt cum eorum caseorum saccis quam una unica persona cum pecunia'. Tunc unus dixit 'O sancte deus, quam magni nequam sunt isti monachi quando colligunt caseos. Nuper fuit frater N. huius monasterii hic in villa meâ et voluit mihi meam sororem cum potestate lardasse. Ipse fugavit eam per gradum supra in domum, et cucurrit ei post, et iecit eam ad lectum, et voluit levare cucullam et cum datulo inferius ad. tunc soror clamavit „Her N., Her N., cessate; ego clamo quod omnis homo audit et tunc diabolus vos permerdabit“. Tunc ipse dixit „Per corpus tuum, noli clamare: ego volo tibi pro dedicatione aliquid emere quod debet medium florenum valere“. Deinde venit mater: tunc ipse descendit et datulus ei adhuc stetit, quod levavit sibi cucullam quasi haberet dentem rastrae inferius'.

Tunc unus alius socius dixit 'Si iste nequam hoc fecisset sorori meæ, ego vellem ei testiculos excindere et aliis monachis mittere ad comedendum in aceto, quando haberent festum Iovis'. Tunc ille iterum dixit 'Per deum, ego non habeo sibi pro malo, quia semper sunt inclusi. ego credo quando asinus haberet peplum supra, quod non esset securus præ ipsis. et quare una feminalis imago non deberet eis tenere?' Tunc unus iuravit et dixit quod Ioannes Reuchlin vult in unum librum colligere omnes nequitias monachorum in Almania per unum vagantem hincinde. et vult illas Sanctissimo offerre et vult dicere 'Cur ille Hochstrat non extirpat illam luxuriam inter fratres suos?' Et dixit ille quod monachi fetent sicut hirci quando sudant, et in sua patria veneficaverunt omnes meretrices, et quando ipse vult semel in necessitate purgare renes, tunc ipse putat quod lardat monachum propter illum fetorem quem conceperunt ex monachis. Ergo, magister Ortvine, vos estis eorum fautor. Ideo sitis ante, quod habebunt etiam inquisitorem luxuriæ salacitatis ad illum Hochstrat qui est inquisitor hæretice pravitatis: tunc res bene stabit cum ipsis. vel si saltem facerent occulte sicut ipsorum priores qui vocant eas ad cellas, ibi nemo potest videre: et sic bene transiret hinc: manifeste autem sic super eas cadere est scandalum toti ordini. Ideo

faciatis melius ad hoc. Post hæc omnia traxi iterum ad Curiam, et adhuc ibi expecto gratias dei. Valete. Datum Romæ in Refectorio Capitoli.

67.

FRATER NOLLERIVS STECH DE CALABRIA
MAGISTRO ORTVINO.

Devotas meas orationes opto vobis loco salutis. Excellentia vestra theologicis scit quod ego iam veni quasi peregrinus ex monte Synai. nescitis tamen quam multa sum passus in hoc tempore quando a vobis a Colonia recessi: longum esset vobis illa omnia scribere, quia nullus alius amicus mihi superest cui necessitatem meam conquererer præter vos: quando aliquid dico in monasterio, tunc statim respondent mihi 'O tu non es ideo claustralis quod velles habere bonam vitam.' Non sic impii, non sic. Ego non possum excogitare unde veniat, nisi ex illa mala fortuna quod magister noster Iacobus de Hochstrat consumit ita magnam summam pecuniæ in curia Romana propter fidem Christianam quam ille nequam Ioannes Reuchlin destruxit in suo Speculo Oculari. ego credo quod omnia monasteria nostra debent ei mittere pecuniam: quia oportet eum

esse liberalem dando hincinde Cardinalibus propinas, ut iudicant pro se et non pro Ioanne Reuchlin. Ideo priores nostri abbreviant nobis vinum, quamvis Salomon dicat 'Musica, mulier et vinum lætificant cor hominis' Primo Proverbiorum XII. Et ego me semper exerceo in musica, psalmos in choro lyrando et ululando: et hoc non est rarum, ideo non charum. De mulieribus est mihi grave loquendum, quia nullam video, nisi quando vado ad forum cum procuratore nostro quando emit ova. Etiam quando vado ad villas ad colligendum rapas et olera, et si caro me superaret quando essem apud unam fœminam, tunc ipsa non teneret mihi. Ergo quando nunc nobis vinum abbreviatur, quale gaudium habebimus? Si medium haberemus ita bonum sicut alii ordines, ut sacerdotes nobiscum apud Spiritumsanctum professio-nati! Credo quod bene sciatis quid sit pro ordine: ipsi habent duplices albas cruces in tunica, et non sunt alte rasi sicut nos; et quando illis unum gaudium tollitur, scilicet quando eis vinum abbreviatur propter unam supergressionem, tunc habent aliud gaudium: nam possunt disponere meretrices per claudicantem Ioannem qui ligna secat. etiam graditur super manibus et genibus. Possetis dicere 'Hæc vita meretricia non licet Sanctispiritualibus'. Respondeo quod audiivi pro certo, quod eorum dominus magister (quam-

vis senex, claudus, griseus, et lipposus, est tamen avidus ad illam rem, non autem semper potens) solet habere propriam in sua stuffa; et quando excavavit illam totaliter, tunc disponit sibi unum virum et dat sibi bonam dotem ex Gazophilacio Spiritussancti, quod nunquam minoratur, quia est ibi mera gratia Spiritussancti. Deinde sibi aliam ancillam procurat, et facit sibi etiam sicut iam scripsi. et sic ille ordo in multis hominibus occulte crescit. Nunc volo inferre proverbialiter, quia communiter dicitur 'Quandocunque abbas, id est pater supremus, apponit tesseras, tunc possunt fratres ludere', hoc est quando prælati nostri antiqui sunt ita luxuriosi, et ducunt ita miserabilem vitam, ergo nos subditi licite possumus sequere. Hæc est bona consequentia: quia perspexi in tractatu de suppositionibus, quia ibi legitur 'prælatus supponit personaliter'. sed secundum Marsilium supponit inferius materialiter. Nunc ad propositum: ego vellem quod quando magister noster Iacobus Hochstrat in Roma nihil sciret Ioanni Reuchlin abinde lucrare, quod impetraret nobis laxiorem ordinem, sicut ille prænominatus. Caro tamen nos quandoque etiam stimulat: ego scio quod ero brevissimæ vitæ quando non debeo quandoque expurgare vetus fermentum, quod contraxi ex illis caseis. Parcatis mihi, quia loquor vobiscum cordialiter, id est quæ mihi sunt circa

cor. Ego semper timeo quod illa causa erit malum finem acquirere, sicut causa Bernensis. Vos satis intellexistis me. Dominus magister noster Ioannes Amphoraticius optavit vobis multas salutes: ipse evasit in solennem virum: est enim Prædicator noster: omnis homo eum laudat. Est ita bonus in exemplari demonstratione. Anno domini *1516. prædicavit passionem; tunc accepit secum unum baculum super ambonem; et quando recitavit sententiam Pilati, tunc traxit eum de cuculla extra et fregit illum baculum in medio in duas partes, quasi sceptrum. Quod fuit miserabiliter ad videndum: vetulæ mulieres flebant ita amare, sicut Petrus quando audivit gallum prope ignem cantare. Valete et commendate me magistro nostro quando venerit ex Roma.

68.

MAGISTER IOHANNES TEXTORIS

PETRO SCHWINKONCIO SVO

TOT DICIT SALVTES QVOT GVTTTE IN MARI ET

ATHOMI IN SOLE.

Sciatis, charissime amice, quod ego literam vestram accepi in qua mihi scribitis de Erasmo

*) 1416. est in altero huius voluminis exemplo quod in 4°. prodit.

Rotherodamo, et vultis scire quid ego teneam de eo. Debetis scire et michi credere quia etiam quando fui adhuc iuvenis, multa legi in literis humanis et Stephanum Fliscum et Grecistam et Synthis, Facetum, Floretum, et illos antiquos poetas quasi super unum unguem scivi mentetenus: et quod verum sit, tunc scripsi unum librum qui dicitur Florista, in quo bene videtis scientiam meam et plura alia, si ego vellem me iactare. Sed dico pro tanto, quod non putetis quod ego vobis mentior: quia ego possum bene valde iudicare de illo Erasmo. Ego etiam examinavi Speculum Reuchlin et eius Gabalam, sicut bene scitis. Et ut non faciam multa verba: et ego nihil teneo de Erasmo, quia ipse est inimicus monachorum, et dicit multa mala de eis, et dicit quod sunt grossi asini, et odiunt literas politiores, et nichil sciant nisi comedere et bibere et psalmos lirare; quod ipse mentitur in colum suum quando hoc dicit. Immo ipse est unus asinus: ipse est bonus latinista, et scit bene latinizare, alias nichil scit. Ipse fecit multos libros, presertim unam Navem stultiferam et commentum super Hieronimum, in quibus ipse nichil facit quam quod stimulat religiosos: per deum ego dico sibi, si non vult cessare ab illis, tunc volumus sibi facere sicut Reuchlin, etiam si centum modis esset acceptus apud Papam et Regem Karo-

lum. Sed nos vidimus bene tam superbos sicut ipse est, et tamen suppressimus eos. Ego dicam vobis aliquid, sed non debetis michi hoc postdicere, alias diabolus me confunderet. Magister noster Iacobus Hochstrat et omnes Magistri nostri in Colonia et in Cantabria illi examinant iam commentum super Hieronymum, et sicut ego audio, tunc ipse pessime stabit: ego non acciperem centum florenos quod haberem hoc in loco suo: quia dicunt quod ipse ibi multam seminavit zizaniam: et putat quod nemo debeat hoc notare. Sed magistri nostri non sunt tam stulti, sed ipsi bene sciunt ubi iacet anguis in herba, ut Alexander ait. Ego non potui omnia retinere; sed aliqua adhuc scio, quia dicit quod sanctus Hieronimus non fuit Cardinalis, quod utique est crimen lese maiestatis, et male sentit de sancto Georgio et Christofero, et reliquiis sanctorum et candelis, et de confessione sacramentali; etiam in multis locis blasphemat, quia loquitur contra doctorem sanctum et contra doctorem subtilem. Et dicit quod theologia ipsorum nichil sit: que omnia magistri nostri scripserunt in unum volumen, et volunt eum confundere sicut hereticum, sicut fecerunt Ioanni Wessalia in Maguntia. Et si vult multum relatrare et invectivas scribere contra eos, tunc volunt expectare usque post mortem eius; et tunc volunt condemnare omnes libros

eius: illa est iam practica apud magistros nostros. Et quia etiam libenter auditis novitates, debetis scire, quod Fratres minores debent iam habere generalem de Observantia, quod impetraverunt ipsi in Curia pro XVI mille ducatis. Et Moniales ad sanctam Claram de ordine Minorum valde timent ne reformatur, et quicquid habent hoc fugant in Civitatem et iacent miserabiliter in scamminibus. Aliqui dicunt quod doctor Murner habet rem cum ipsis: sed hoc non est verum: quia ipse est Enochus castratus. sed de aliis religiosis ego non bene credo, quando sic currunt ad eas. Est mortuus in civitate unus Curtisanus qui habuit etiam beneficia pingua, et poete qui sunt ibi, faciunt multa metra contra illum. Alias nichil scio nisi quod dominus tam diu teneat vos sanum quam diu unus supercurrit unum canem. Valete ex Argentina.

69.

MARCOLPHVS SCVLTETI

IOANNI BIMPERLENBVMPVN

EX RORBACH

Salutes infinitas et immortales. Dilecte Ioannes, Vos scripsistis mihi nuper aliquas novitates, quas non libenter audivi, videlicet de Ioanne

Reuchlin quod comparavit sibi magnam gloriam apud suos poetas, quia fecit unum librum qui intitulatur Gabellistica vel Gabala, et est iam in gratia Papæ. Vellem tamen libenter scire quid est Gabala: ego quæsivi diu in meo Catholicon et Gemma gemmarum et in Briton; sed non possum reperire quid significat. nisi etiam unam litteram ad magistrum nostrum Ortvinum; sed ipse etiam nihil rescribit. Sed magistri nostri fecerunt unum consilium et examinaverunt illum librum; et sicut ego audiui ab ipsis de nocte in convivio ubi zechavimus ita liberaliter, quod oportuit unum dare pro zecha tres obulos, quod ego non habeo ultra pecuniam, quod ipse male stabit, quia posuit ibi aliqua contra doctorem sanctum et modernos doctores; et dicit quod filius dei est factus de patre. item multa alia, et pervertit terminos theologiæ 'generare' et 'facere', et sic de aliis: et nihil curat de argumentis et quæstionibus et sophismata doctoris sancti. Et ideo volunt illum librum comburere, quia dicunt quod non intelligunt eum; et quicquid ipsi non intelligunt, hoc comburunt: Ergo. Quia omnis magister noster est Rabi et lux mundi. Etiam ille liber habet multa dicta Pithagore, qui fuit Nigromanticus: sed nigromantia est scientia prohibita, sicut patet 66. quæst. 10. capitulo nullo, et in Canone 'O vos asini': et concordat doctor sanctus et

Arestoteles in nono Phisicorum de ignorantiiis. Est enim in hoc etiam libro multum hebreum, quod magistri nostri non possunt legere, et multum græcum: et quia ipsi non curant hæc vana, sed maiora, et ideo disposuerunt Ioannem Pfefferkorn Christianum et dimidium Iudæum, qui est bonus * ebrius; et ille iam examinat ne forte ibi latet venenum sub melle. Sed volo illa iam dimittere, quia videbimus bene in nundinis Francfurdiensibus, et tunc volumus plura loquere de illis cum magistro nostro Ortvino, qui est missus a magistris nostris quod debet emere novitates quæ ibi venduntur; et tunc volunt etiam examinare. De aliis novitatibus non possum vobis plura scribere nisi quod etiam magister noster de ordine prædicatorum in Argentina, qui semper vocatus est doctor Iesus, exivit ex claustro, et multa mala dicunt de eo, quod ego non audeo dicere; et multi ribaldi carministæ faciunt sibi versus in vituperium eius, et mittunt cadere in foro et ecclesia: quod male me habet: ego vellem quod non facerent, ne venirent ex gratia illorum prædicatorum: inter alia tamen ego reperi unum carmen et est tale:

Detractor cleri, fur, profugus atque cinedus
Igne aut perpetuo carcere dignus erat.

*) *i. e.* Hebræus

Plebanorum osor, gestus imitans muliebres,
 Formidans flammās more latronis abit.
 Cuius ope ex clauastro seducta est magna sacerdos.

Omnia per monachum pessima demon agit.

Ecce videte quid illi mali furciferi faciunt,
 ipsi neminem curant, sed per deum sanctum
 non facit hoc aliud (ut verissime dixit Alexander)
 quia semper est de mala consuetudine eorum,
 quod quicquid fit sic Argentinæ, tunc ipsi tractant
 de eo et faciunt sic carmina de eo. proxime
 vobis plura scribam de ea re. Valete ex Schletstat.

70.

MAGISTER MALEOLVS in paradiso, omni
 verborum ornatu reciso,
 Famosissimo MAGISTRO ORTVINO, qui clamat
 more asinino
 Contra poetas et latinos, nec non Græcos peregrinos,
 Omnium Barbarorum defensori, et Colonien-
 sium preconi famosiori.*

*) *Editores recentiores non animadvertentes hos versus pro inscriptione epistolæ positos esse, post eosdem hanc inscriptionem posuerunt: Rupertus Cuculus M. Ortvinio Gratio.*

Mirabiles trufas et egregias nequitias audio de vobis predicare, magister Ortvine, quas unquam in vita mea nunquam per deum sanctum audiui, quas vos et alii Colonienses magistri nostri (cum supportatione) fecistis honestissimo et doctissimo viro domino Ioanni Reuchlin. et tamen cum audiui, non sciui in tantum mirare, quia cum estis bicipites asini et naturales Philosophi (Vulgo 'naturlich narren, zwentzig zentner vber ein dollen fantasten'), intenditis etiam misere et nebulonice vexare ita pios et doctos viros. tamen super hoc incidit michi una singularis miratio quis vos docuit ita subtiliter pervertere et falsificare ita pias opiniones probissimi hominis. sed ego finaliter cogitavi quod non facit hoc aliud hominum genus quam quod Iudas de testiculis scalpsit, quia patrem sequitur sua proles, ut est Ioannes Pfefferkorn. Et vos omnes estis amici huius, quia 'Schlim schlem similis querit sibi similem'. Et ergo ad furcas cum vobis omnibus, ad quas perducatur vos lictor cum sociis suis, vobis dicentibus 'Orate pro nobis'! Sed quamquam quoniamquidem illa omnia vera sint et ideo vobis singulariter ad manus proprias illa scribo, possitis etiam aliis dicere qui vobiscum sedent in hac Cathedra pestilentie, ut dicit Psalmus; et ne illa veniant in publicum, quod omnis homo sciat quid retro vos est: sed ad om-

nes sanctos michi incidit una scrupulatio, et timeo quod Impressor furavit michi unam copiam de epistola, et si sic est, tunc iuvat vobis deus: tunc ego non possum resistere: sed tamen ego volo vobis bonum consilium dare. Orate solum octo dies continue flexis genibus et invocate ieiunus sanctam Helenam que invenit Crucem Domini nostri Ihesu Christi. tunc iterum ero invenire illam epistolam. Tunc vos iterum bene stabitis. Ecce videte quod illa omnia facio vobis ex charitate fraterna, sicut omnes sumus fratres, et omnia facio vobis quod etiam homines tenent aliquid de vobis. Valet ex Heydelberga apud claudicantem Lipsium qui sinit unum sibi cum naso in culum currere. O utinam vos etiam essetis cum illo! tunc non opus esset vobis disponere unum brillum, quia ipsi dicunt quod gratis accommodat uni.

In ed. princ. secundum Burckhardum „in calce“ tantum hæc verba leguntur:

Quinta luna Obscuros viros edidit. Lector solue nodum:
et ridebis amplius. Impressum Romanæ curiæ.

In ed. altera formæ quadratæ hi versus extant:

Hoc opus est Impressum Berne
Ubi quatuor predicatorum Lucerne:
Illuminauerunt totam Suitensium regionem
Anteq̃ Hochstat [sic] vexavit Ioannē Capnionem

Ex recentioribus exemplis iam id quod a. 1556. 16°. editum est, in fine hæc habet:

Romæ Stampato con priuilegio del Pa-
pa, & confirmato in lugo, qui
vulgo dicitur, Bel
vedere.

FINIS.

EPISTOLARVM OBSCVRORVM VIRORVM

a diversis ad diversos scriptarum,
& nil præter lusum iocumque continentium,
in arrogantes sciolos,
bonorum Virorum obtrectatores plerumque famæ
& sanioris doctrinæ contaminatores.

VOLVMEN TERTIVM.

AD LECTOREM.

Risum Heraclitæ est, vasti ridere parati
Arida mutarunt pectora Stoicidæ.
Da mihi tristem animum, ferales obliice
luctus:
Dispeream nisi mox omnia risus erunt.

Exerce pulmonem.

Quod iam edituri sumus tertium epistolarum obscurorum virorum volumen, aridum inficetumque alicuius puerilis ingenii imitatoris opus, dicendi genere fatuo longe ab illo vere scholastico priorum voluminum diverso, his ipsis, nisi expetisset honestissimus bibliopola, ut nulla pars operis deesse videretur, certe non adiecissemus. Primum huius tertii voluminis exemplum prodiit a. 1689. Quid sibi voluerint genuinarum partium compositores, parum odoratus est huius tertii voluminis sive auctor sive editor. is postquam de duobus prioribus voluminibus, quorum auctorem Reuchlinum fuisse sibi persuaderi passus est, ea divendita esse dixit, hæc præfatus est. Placuit proinde novam hanc Editionem tertio volumine auctam procurare, eum in finem, ut et doctus Orbis denuo cognoscat, quantis sordibus olim stabulum Latini repletum fuerit, quantoque constiterit labore, illud purgare: Iuventus vero exinde in Latino sermone discat vitare solæcismos et Germanismos minus decentes. Utrique demum Deo gratias agant, quod linguam hanc tam nobilem olim in Barbariem pene versam, pristino nitore restituerit: Vale!

* 1.

VVLLVPIVS TIMANOETVS
trium optimarum artium Magister
Theologicisticus et conscientiosissimus
DOMINO MARCENO ANORETINO
Baccalaureo felicissimo
æternissimam valetudinem et benevecturam optat.

Scriptis ad me nuper unus bonus amicus, quem nos ambo bene novimus, et qui sicut Pastor perditum ovum et misera meretrix amissum ducatum quærit cum toto studio, quod nos etiam debeamus magni viri fieri, quod affinis eius vellet de novo in pressuram dare epistolas Obscurorum, vel quod idumque est, clarorum virorum, et vellet optare, quod illi, qui voluptatem habent aliquid scribere, etiam tales epistolas ad unum scribant. Et fateor, quod non sit minimam laudem, quando postmundus etiam manum nostram et nostrum studium in pressura videt. Nam quando morituus, tunc omnia altera cum nobis sunt ex, modo illa, quæ scripsimus in chartam, manent in æternissimam æternitionem. Et quando homines nonnunquam tergudem suam vertunt erga parietem, et accipiunt scriptum nostrum ad videre, tunc bene solent dicere, eheu O! quam bonus vir fuit iste, qui nobis hoc eius scripto fuit prosibilis. Ergo putavi consiliosum quod tibi hæc significem, ne maneas ad domum, sed etiam aliquid scribas, et concopules cum Epi-

*) Præfationis locus ei capiti cui numerum 10. adscriptimus, ex auctoris mente deberi videtur.

stolis his. Non poteris tibi persuadere, quomodo tu tam magnam laudem accipies, quando hunc meum consilium imitabis. vale benissime.

2.

DOLINVS MARCENVS ANERETIMVS
ante decem annos Baccalaureatus
in quietâ possessione vel quasi ad hoc tempus
DOMINO VVLLVPIO TIMANERETO
Magistro Theologistico
optat omne bene ire et vehere.

Postquam radiis oculorum meorum epistolas tuas perlegi, valde me gavisus sum, quia vidi, quod noster amicus bonus velit de novo in lucem dare literas illorum clarorum, vel ut rectius dicam, minime non obscurorum virorum. Tantus enim in illis thesaurus eruditionis et humanæ sapientiæ latet, quod quando quis vellet illam capere et exhaurire vase intellectus sui, omnino plane similis esset illius, qui totum mare Adriaticum, quod post mediam noctem iacet, volebat omnino parvo cochleare exhaurire. Et ego summopere totis viribus meis et ex toto serio æstimo, ut hunc librum dignus sit, quod omnes illam cum ambabus manibus habeant, et semper super illum cubant. Meus præceptor antehac solebat dicere, quod non immerito sit, quod hic liber suspendatur in patibulo ianuæ in schola, ut omnes scholaristici vident, quando exiunt, vel intrent in illam, et discunt taliter scribere et taliter loquere: Et meus præceptor ita semper loquebat, et dicebat, quod melius est, his viris, qui non fuerunt stulti, licet voluerunt ma-

gis in umbra manere, quam a Sole clarificari, sequi, quam Ciceronium aut Virgilium. Verba enim sua non sunt tam gravia quam Cícero et Virgilius, et tamen etiam melius clangunt. Ergo non potui intermisi, ut ipso bono nostro amico gratulationem faciam, quam iam imitatur:

Amice bone, qui non es nebulone,
 Facis pergratum, quod puerorum natum
 Iam habes curam, et ad horum usuram
 Nunc Obscurorum in Lucem das virorum
 Venusta scripta, quæ docent ex Baralipta,
 Ut est scribendum iam ad laudem merendum.
 Heu quantas grates illorum tibi nates
 Semper debebunt, quando chartas implebunt
 Succo atrato aut rubro condensato,
 Te magnum virum convincere Perlirum
 Quis dubitabit? iuventus te amabit,
 Et venerentur quicumque te sequentur,
 Nam non est grave sed amodum persuave
 Tuum Latinum, quod loquitur Ortvinum,
 Et non invito intelligitur cito.
 Tu es Atlantem basimina fundantem
 Linguae Latinæ, et scis loquendum fine.
 Tu portas fundum Doctorum in hunc mundum,
 Et quod cecidit et pessimus elidit,
 Tu iterum fers et non es Doctor iners.
 Te ergo laudo et manibus applaudo
 Et semper grator, ut sis bonus amator
 Horum librorum, qui non sunt Minorum
 Qui se persuadent, scientia quod madent,
 Sed qui puellis inserviunt tenellis,
 Et qui detergent quæ sordida inhærent;
 Sic tuum nomen sortitur bonum omen,
 Et eris carus, obscurus et perrarus,
 Et lux per totum: hic finit meum votum.

Ego etiam volebam aliquod doctissimum scriptum addere, sed multo magnum est, ut intret in hunc librum, et etiam valde timeo, quod homines illi me exrideant, quando aliquid omitto. Nuper enim scripsit ad me affinis meus, quod sint tales homines Philosophistici qui omnia per pectinem linei trahunt et ad scamnum cædunt, quæ aliquis interdum omittit, licet non hoc facit libenter, quia non incidunt uni semper omnia, et unus se non potest semper recordare omnia. Et liber meus, quem ego volo edare, magnus est, et scribitur in eo de omnibus artibus, quomodo puer illas legere debet. Inter his dico tibi gratiam, te volueris in me meminere, et nomen meum clarificare, ego vicissim in te meminar, et semper nomen tuum clarificiam, non aliter quam Sol in medio die clarificat obscurum meum locum, in quem eo, quando volo solus esse. Vale iterum optissime.

3.

IOHANNES COCHLEARIVS

alias Lœffeler natus

proximo actu Baccalaureaturus et Baccalareandus
postea etiam Magistrandus et sic ad altiora

DOMINVM CASPARVM

vel ut vulgus dicit

CASPARVM STOMABVS,

GERMANICE RINDMAVL

in profundissimum omnium salutum barathrum
et abyssum æternaliter devovet.

Longum tempus est, cum ad me scribebatis, quid faceret
Durandus Muscerda, quem diu diligivistis tam vehementer,

uti equa, mula, duæ et ambæ esurientia diligunt versicolorem straminis vel fœni; Et ego etiam cito vobis omnia bona de illo distribuissẽm, secundum illud, quod scriptum est, Communicet vero qui instruitur in sermone cum eo qui instituit, omnia bona; et iterum dicitur proverbialiter, Amicorum omnia sunt communia, sed non potui citius perfectionare hanc litteram, quia tam multa sunt, quod de illo scribere oporteo. Et certe nescio, a quo incipere debeo, uti dicitur

Nescio ubi faciam dici primordia luctus:

Homo est ille Durandus, non ut alii homines, sed homo singularisticus. Quando illum iam videbas, gravareris, quod illum non sit antiquus ille Durandus, secundum illud, Eheu quantum mutatus ab illo Hectore. Cum enim erat adhuc iuvenis socius de triginti octo vel novendecim annis, fuit vehementer subtilis et humilis, et avia mea dicebat, quod non fuit stultior iuvenus in toto urbe, quam Durandus est, sed iam crassus et densus est, et non magis habet primam formam, os habet sicut porcus, et labia sua dant bona farcimina iecorum; foramina nasorum suorum sunt tam rotundiformia, ut ianua domus, sicut iterum dicitur, per ianuam venimus in atrium; nam tam parva sunt, ut vix currus plenus frumento vel fœno, licet quatuor equi illum trahunt, potest invehere. Oculi tam rubicundi sunt, quam oculi columbarum, secundum illud, Oculi tui oculi columbarum. Se ipse etiam non novit, et imaginat sibi, quod sit Magister super omnes, et omnes scientificas devoravit, cum tamen vix est Magis duo, vel etiam Magis unus; cum enim nuper una ancilla paupera illum rogavit, Domine Magistre, quid facere debeo, ut etiam aliquid pro me fero? non potuit bonus socius respondere, secundum illud, Obstupere omnes intentique ora tenebant. Et iterum adagialiter loquitur Fessus languor occupat artus. Nam semper unum malum comitat alterum. Et cum postea interrogavit illum, dicere, ubi optimus sarcinator calceorum habitaret, iterum non potuit espondere. Nihilominus se miscet semper inter alios, qui

longe plus sunt quam Magister, quam ille est, secundum illud, Velut inter ignes luna minores, et sicut stercus muris inter piper, sed omnes illum habent pro stulto. Cum inter illos venit, tunc dicunt, Venite huc, mi Dominus Durandus, et sedete super nos, et cum ipse facit, tunc rident in corde, quod tam simplex est, et non intelligit verba honoris. Nuper voluit disputare inter compagniam, quomodo primus homo in initio factus est, et dixit, quod factus est ex glutine et terra, et quod hoc audiverit in una nuptia a viro illustro; Et cum alter respondebat, quod non, homo factus est non ex glutine, unde enim vénerat illum gluten? quia nondum mactatus erat vitulus, ex quo gluten facitur, sed ex terra et limo, ipse dicebat: Vos estis stultus, quod hoc creditis; nam si homo tantum factus est ex limo et terra, et non ex glutine, ego me iam super sententiam vestram totum in frusta et in duo risissem, secundum illud, Auditum admissi risum teneatis amici: quomodo enim limus potest simul tenere terram? gluten vero tenet terram ad invicem, ne potest de invicem cadere: super qua acuta quidem responsione omnes admiraverunt; sed tamen putaverunt, quod non crevit in horto suo, aut in fimo suo. Fuit etiam nuper in compagnia rusticorum, et cum illis disputare voluit, quomodo stilus in axe prius fuit, quam axis ipsa, sed rusticus vinctus est, quod stilus in axe omnino penitus non prius fuit, quam axis ipse; sed per axem primum ab arbore abscinsus est, et si se non dedisset victum, axem dedissent ipsi ad gustandum; sed quia se relinquit vinceri, iam omnes dicunt, quod Dominum Durandum est bona Politista, et egregie studuit. Ideo etiam ad omnes compagnias vocatur. Et spero iam quod poterit aspectum suum foras ducere. Est enim homo sapidissimus in prudentia, et scit se invenire in omnes homines; et quando quis aliter de eo loquit, et hoc non vult credere, tunc reprehendit illum pro stulto, et non vult cum illo circumire. Multo magis de illo scribere possem, sed hæc tantum vobis in aurem scribo, et peto, ne felem aut gallinam relinquantis ex ea eradare. Non enim multa sumerem, quod hæc experiat. In futuro plura vobis

scribam. Interea et vos mihi scribite, quid faciatis, et quando vos in itinerem dare vultis, sicut dicitur, Tota hominis vita nil nisi peregrinatio est. Valete et semper magis valete.

4.

LAMBONIVS FORESTVS

poeta carminativus bene constitutus et mox emeritus

Salutem Poeticanam dicit

DOMINO CITRINO SHNABELIO

Poetistriæ artis et quæ illi adhærent

Candidato meritissimo.

Citrine, qui claris quondam fiducia rerum

Spem fructus avidæ vita pudenda tuæ

Gratia magna Iovi rapias tam chara licebit

Oscula, nec tenebris mors adoperta caput,

Cum tibi succurrit meritorum oblivia nostro

Amplius in lucro verba notata mero.

Quadrupedes inter rapidi, quod in urbe figuræ

Casus inest illis nec sua verba fide,

Nil adeo fortuna gravis quam gramina pasta

Non honoranda tuis consiliumque fugit.

Est via declivis de tota flumina terra,

Lucifer e cœlis semper amarus erit.

Quid multa? studium calcatis sordibus uvis,

Est pretium parvæ vulnera cordis ope:

Quod licet et facile est, quod non licet, acrius urit,

Ferreus est si quis compede pulsa sonet.

Auctor opus laudat, pariunt absinthia campi

Collaque velocis dira venena manu.
Non sibi respondit, non omnia proloquebatur
Et causam, lævo fixa sagitta pede est.
Dent tibi cœlestes squalentia tela venenis
Arvaque; pugnaci mors habitare sui.
Sæpe fuit nostro quam pro mercede dedisti,
Abdita nox splendet sedulitate domus.
Scilicet ut fulvum vestras absumere vires
Aspera dum nobis sunt veneranda loco.
Stramine sæpe super quoniam convenimus ambo,
Una paret lecto digna puella tuo.
Vellera dura ferunt video delicta meorum,
An fortuna mihi crimen inesse rogat?
Quolibet est folio modo formidatus in urbe
Candidus et felix frater honoris erit.
Nec tamen hunc sua mors ad opem luctare ferendam,
Nec tardam iuveni prosperiore frui.
Vix illam subito posses intrare fenestra,
Nec queritur fuso per sacra verba mero.
Vix equidem credo, nec si mortalia possem,
Excidit asperitas voce clientis opem.
Mox etiam pectus candentis frustula ferri
Tunc superat pulchros non minus iste dabit.
Nec tu consulto, nisi tristia mandere sævo
Est via declivis, res habet ista suum.
Tantum ne noceant, venduntur regna labore,
Annuit et studiis, principis esse domum.
Felix qui meruit certo vestigia passu
Clara repercusso curva senecta pede.
Quod superest porro regales addere maius
Divitias possum, comprecor semper: Amen.

5.

ARNOLDVS SCHVRKAM

frater minorum gentium

per decennium tantum salus quam por-
tare potest Camelus aut Elephas
optat et vovet

DOMINO BARTHOLOMÆO LECKER
ingenioso et perspicaci Magistro in arte legendi
et scribendi.

Non sine maximo animulæ meæ tripudio et saltu, uti scrip-
tum est, saltabat infans in utero eius, vidi nupero die in cista
librorum doctum vestrum librum, quem placuistis in mundum mit-
tere, ne essetis servus nequam aut nequaquam, qui libram suam
in terra fodiebat, et timuistis merito, ne porro essetis tam ne-
quam, qui declinabilia sunt, et declinant omnem libram, et nolunt
aliquid scribere; vos vero indeclinabilia estis post regulam: Et
utroque numero indeclinabilia sunt nequam, nauci, nihili, mancipi,
et cæteri huius sortis. Et nolo iurare, certe liber vester tam bene
mihi placuit, ut non possum dicere: Bonus methodicus estis, et
scientificè scitis syrupum ex melle et sacharum ex syrupo, hoc est,
ut non nimis alte cum vobis loquar, quæ forsitan non intelligitis,
bene potestis extrahere bonum ex malo, et bonas doctrinas dare
ex eo, quod antea didicistis. Et credo quod vos habetis arcanum
illum modum Glauberianum parandi Extracta per liquorem Al-
kahestinum, qui nihil est aliud quam Sal purgatum, fixatum,
et per deliquium solutum. Plus enim potestis extrahere quam
menstruum aquæ pluviarum, licet est destillata et rectificata.
Quando enim unicum tantum verbum in vestram mercaturam
servit, potestis vel tres vel quatuor doctrinas exinde facere,
quæ nec diabolus ipse cogitasset, et miravi, quomodo habeat-
is tam bonum mormoream, ut omnia potestis tam Ordine po-

nere, melius quam ancilla ollas et patinas et alia coquinaria fictilia potest ordinare: Sed non satis possum mirare super vos, quod tam stultus sitis, et vos timetis pro canibus, qui erga vos volunt latrare, cum tamen habetis bonum baculum, quo vos erga omnes cum invicem potestis defendere, qui vos recontrant. Recordate vos in parvum Davidem, qui magnum Goliath uno parvo lapicio tam vehementer iaciebat, quod caderet in fundum, tanquam tonitru ipsum tanxisset: Et vos habetis maiorem baculum, et benefecistis, ut gladium non portatis, nam David etiam non poterat portare gladium et Sturmhaubam; Ergo sumite illum, et erga tales canes vos convertite, dicentes, V. V. S. S. Si non abis, et me et meum librum cum pace mittis, crasso fune te vapulam, ut te permerdas et permingas; quid valet? abibunt. Potestis enim bonam habere conscientiam, quod aliquid ex aliis libris non exscripsivistis, et quando aliquid exscripsivistis, ut sæpe factum est, fidelissime illud confituistis, iuxta illud: Nihil scribitur aut dicitur, quod non scriptum dictumve sit prius; Ex quo optimissime concluditur, quod vos non male fecistis, quod etiam vos aliquid exscripsistis, quia etiam alii antea vobis exscripsiverunt etiam. Sed habeo adhuc unum vobis dicere, nempe homines omnes, qui vos possunt, dicunt, quod quando libros omnino multos facitis, multos etiam adiutantes habetis, quia quando vos non estis in domo, veniunt ad vestram fœminam, et dicunt: Bonus dies, quid facit vester Dominus, nonne adhuc diligere est? Et illa respondet, rogo vos, ingredite ad me, Dominus meus multum habet facere, et libenter adsumit adiutantem, et tunc vos unum librum super alium edatis in lucem, secundum illud: Tulit alter honores. Pudeatis vobis, quod sitis tam piger socius, qui vestros libros non potestis solus componere. Tamen non dubito, quod fiat cum bona vestra voluntate, quia vos tacetis, et Adiutantes vestros pro bonis viris habetis, qui etiam vos pro bono et aptissimo viro habent. Et potestis ergo eo meliorem habere conscientiam, quia fideliter et canditer fatetis, quod non solus vestros libros facitis, quando alii dicunt,

quod soli illud faciant, et prædicant, quod suus solus labor est, qui tamen non est, sed etiam habent adiutantes, quæ nesciunt et non possunt. Vehite sic porro, et cum magna patientia laborate, tunc fietis magnus in hoc mundo, sicut iam adhuc magnus estis in vestra domo; ita quod ianuæ omnes sint parviores. Et quando porro libros edare vultis, hoc facite cito post illud: Non semper æstas erit, componite nidos. Valete et vos bene habete.

6.

COMESTOR PVGNANTIVS

superiorum et inferiorum Facultatum

hactenus studiosus futus valde diligens

DOMINO CORNELIO MOROSO

vulgus Saurtopff

artium omnium voragini inexhaustibundo

gratulatur bonum diem.

Nondum scriberem ad te, si non necessitas altissima me ad chartam raperet, quemadmodum Angelus olim pro temporibus Prophetam Habacucem apud crines capiebat, et illum in fossam ad Danielelem ducebat. Nam postquam rediit in Parnassum, inveni illum, quod in omnibus mutatus est. Tibi non est nescius, quomodo Studentes olim fecerunt, et quam bene et hilariter potuerunt vivere, et in studio suo ita potuerunt assumere, ut nihil supra fuit. Sed iam non magis est sic, et miserabilissimus est status cum bonis Studentibus. Potebamus nos prave exercere in bibendo, et schmausando, et quando non ibat sicut nos volebamus, dense nos verberabamus; et ex hoc habebamus hunc fru-

etum, quando volebamus fieri Iuristi, non timebamus pro nostro adversario, et sua acuta penna, et potebamus ipsi in oculis adspicere, quorsum volebat verberare; ut aut per secundam aut per tertiam, interdum etiam per septimam, uti dicitur, Per septimam libenter mentiuntur, exsumebamus verberem. Et quando volebamus fieri Theolongi, tunc non stabamus ut lignum in cancellaria, sed brachia poteramus movere tam artificiter, ut omnes homines id mirabant et ridebant. Quando vero Medicus volebamus fieri, tunc bene potebamus adspicere vulneres, et cicatricia, et sanguem: Et quod magnissimum est, quia homo est animal, qui libenter cum aliis circumit, sicut dicit sapiens Apostolus Aristoteles, cantharum unum vel duo cerevisiæ vel etiam vini potebamus cum invicem bibere, et non rixare, quod non feceramus alteri decretum, quia illud bene docueramus in Accademia. Super illud etiam Doctori et Præceptoris nostri sæpe etiam pro charo sumebant bonum diem, et quando erant fessi bonorum dierum, tunc legebant interdum horam vel dimidiam horam, ita ut quilibet mirabat, quod tam perfectiter potebant legere, et nos credebamus, quod omnia certe sic erant. Inde parcebamus multum in nostra valetudine, et non debebamus caput nostrum tam sæpe frangere super tam multas res. Et nos habebamus unam bonam sectam, quæ omnibus tam bene placebat, ut iurabamus, quod nos apud illam vivere et mori volumus, sicut Turca iuraverit, vivere et mori apud fornacem, et huic sectæ Patronus erat Aristoteles. Etiam non erat malum factum, quando virginem unam vel secundam quærebat, et cum illa parum loquebamus, multo magis etiam faciebamus, ut intelligabat, quod nos bene cum illa sentiamus et boni Studentes sumus. Ex quo Iuristus potebat docere, quomodo clientem suum potest obviam ire, ut accipiebat, quod libenter habebat; Theolongus poterat docere, quomodo potest solare mœstos et tristes meretrices, quando libenter volunt habere virum et non possunt capere; Medicus vero, quomodo potest ægroto in pulsumprehendere, et quomodo ille vapulat, et quomodo unum ex secundo sequitur. In summa,

unusquisque potebat cum voluptate et amore docere, quod volebat. Verum proh dolor! omne mutatum est: Dii iam volunt ruinare Parnassum, quia prohibiverunt, ut nemo magis se vapulet cum invicem, et concluderunt, quod omnibus illis volunt dare rubram ceram, vel rubrum regem vel Cæsarem, qui se cum invicem vapulant. Imo tam valde persequuntur bonos Studentes, ut etiam eis volunt caput desecare, et suspendere et rotificare, qui non omittunt vapulare. Quid aliud potest ad hoc sequere, quam hoc, ut stamus sicut patruelus canes, Germanice Hundsvettern, quando adversarium accipimus. Ad hoc venit, quod etiam Doctores nostri nostram valetudinem non tam valde parcant, sicut olim. Nam legunt nobis fere omnes dies, et volunt, ut nos debeamus respondere, quando nos quærent; et etiam non sunt contenti, quando dicimus, Asinus non volat, quia id dicit Apostolus Aristoteles, sed volunt, quod et nos aliquid addimus, et dicimus, cur non volat, nempe, quia non habet pennas, quasi vero ipsum Aristotelem non dixisset verum. Et super quo maxime flere debemus, quam mox imus ad cerevisiam vel virginem Catharinam vel Sybillicham, tunc pone nos est Pedellus, qui nos prodit. Quid multa? ad omnes lateres, ad dextram et ad sinistram manum bonus Studentes circumdatus est, Satanas mundus et propria caro ipsum impugilant, ut merito exclamat: O mihi præteritos reddat si Iupiter annos! Tu autem, mee Morose, tibi gratulare potes, ut studium tuum in feliciore tempore ad finem tulisti. Et ego etiam videbo, quod mox ex Parnasso proficiscor, quia mihi non placet, et illud etiam optimum est. Vale.

7.

CORNELIVS MOROSVS

COMESTORI PVGNANTIO

vel potius Abstemio Quieto

Amico certo S. D.

Ineptiæ tuæ, mi Pugnanti, prolixiorem responsionem mererentur, nisi tuum mihi ingenium persuaderet, non opus esse apud te prolixitate verborum, qui sanioribus rationibus haud illibenter cedis. Brevitati itaque studebo, sed ita, ne dum brevis esse laboro, obscurus fiam. Et quidem fateor, corruptissimum fuisse Parnassi meo tempore statum: ubi comessationes, iurgia, provocationes et duella erant frequentissima, adeo ut vix ullus dies, ne dicam hebdomas aut mensis præteriret, quo non cives in propria viscera sævirent. Cautum erat legibus, quibus novi Studiosi et iuniores se adstringere tenebantur, ne quis compotationibus interesset, ne quis vociferationibus nocturnis aliis molestus esset, ne quis lapidibus stricto gladio insultaret; ne quis provocaret, aut provocatus in arenam compareret, sed quid si potator, grassator, provocator, aut aliusmodi transgressor harum legum esset aut domesticus aut commensalis, aut utroque modo affinis? Quid si se futurum commensalem aut domesticum mentiretur? Vidi ego, et interfui, quamvis innoxius, ubi noctu, prospiciente tamen e fenestra Rectore, strictis gladiis valvis et fenestris iniuria fieret: Sed ubi audita erat vox unius tantum Commensalis, reliqui omnes impune hoc factum ferebant. Vidi iterum cohortem compotatorum in ipso meridie et fenestris et foribus vim realem gladiis, inhabitatori vero verbalem lingua satis maledica inferentem, inspiciente Senatore non infimi subsellii; iurasses, factum carcere, si non cera dignum. Sed quid? commensales erant: Si denunciatum esset, pœna antecedentem

scelestum insecuta infelicem reddidisset commensalem, sed infeliciorem denunciante hospitem. Verendum enim erat, ne omnis relicta hac mensa aliam eligerent. Melius igitur erat cum commodo tacere, quam periuria et malefacta puniri. Sane dolendum est, iuvenes primo statim ingressu in Parnassum, in quo fundamenta Christianismi iacere debebant, iuramento, quod tamen impune violare licet, adstringi, et sic periuriis adsuefieri, et ad illa quasi manuduci. Quid dicam de prostibulis, quibus Apollinis colles, hoc est Musæa conscendere conniventia superiorum permittebat? Quid de negligentia Studiosorum? Regis ad exemplum totus componebatur orbis, negligentes erant Doctores, negligentiores discentes. Novi, quos otii pertæsos non pœnituerit, bis vel ter non dicam in semestri, sed in anno legere; et ubi lecturi erant, hora dimidia elapsa vix cathedram adscendebant, finita tertia horulæ quadrante discedentes, omnem et moram et festinationem viæ longinquitate pariter, pariter et senectute iam iam appropinquante excusantes: cum tamen prædia sua singulis septimanis, si non singulis diebus absque ulla molestia visitare, agrorumque sulcos perscrutari, expendere et dinumerare possent. Quin cum legerent, obscuritati ita studebant, ut vix decimus quisque (rarissime autem decimus intererat, vix centesimus illos lecturos unquam esse augurari poterat) quid vellet, assequeretur: Idque eum in finem, ut privatim eo maiori cum fructu docere possent. Noli autem tibi persuadere, eos privatim diligentiores fuisse; vix tertio vel quarto congressu pecuniam emendicaverant potius quam exegerant, ubi schedula foribus affixa negligentiam ipsorum non excusabat sed accusabat: Et si quis eorum, gentium minorum Deus, diligentem se in legendo exhiberet, effata eius pro oraculis ex Apollinis tripode æditis haberi debebant: omnem sacræ Scripturæ auctoritatem labefactari patiebatur, modo ipsius et deastri sui Aristotelis auctoritas integra, sarta et tecta servaretur; utpote a cuius sententia ne latum unguem quidem secedere, sed usque ad extremum vitæ halitum eam defendere iuramentum iuraverat,

ideoque ut voti eo citius fieret compos, more canum timidorum latratu magis quam morsu adversarios invadebat. Quid plura? gratulari tibi potius debes quam contristari, pristinum hunc Parnassi statum mutatum esse in melius. Gratias agendum est diis, quod pro benignitate sua securitati civitatis suæ prospexerint, et computationes, iurgia, provocationes et duella prohibuerint; sane officii sui partes vix ullo modo melius explere potuissent, quam hoc uno, quod de incremento Reipublicæ, quod maximam partem in conservatione membrorum utilium consistit, solliciti fuerunt. Gaudere debes, quod tales tibi Doctores invenire licuerit, qui non vanæ persuasionis œstro perciti, nec propriæ sententiæ tenaces, solum quod verum verique bonum est, proponunt. Age, commorare paulisper, patientiæ tuæ te non pœnitebit. Vale.

8.

ANTVS CANTVS HORNANTIVS
olim in præsentia duorum testium
Cæsarice casratus Poeta
nunc lector minorum gentium
aureo suo amico

DOMINO INFLANTO BACCIO
Magistro maiori in omnibus literaturis
et benedicto ex hoc nunc et usque in secula seculorum
Amen, iterum secundo versificatorice salutem optat:

Perscripsi nuper perpulchram ad te Epistolam,
Quæ mihi non parum ista laboris fecit;
Et ego sperabam, te mox esse responsurum,
Cum scio permultum te habere super me:

Sed cum surrexi hodie, non nihilum vidi
Quod respondere tu voluisti mihi.
Quid tibi persuades? an me tu iudicas Anser,
Cui, quando clamat, nemo respondet homo?
Inter nos quanta fuerit amicitia semper,
Optime tu nosti, si modo scire velis:
Non poteras edere, non poteras bibere abs me,
Semper ego in oculis, semper in lingua fui.
Memini nos quondam non multis abhinc licet annis
Obdormisse Ketæ, invigilasse Ketæ.
Sed eheu quantum iam es mutatus ab illo,
Dum te dissimulas, non noveris quasi me.
Stulte, quid iam plus es, quam olim egoque fui,
Quod tamen iam non sum, quia superbus eram.
Ego quoque etiam solebam contemnere illos
Qui erant minus, adspiciens neminem;
Turgebat venter vana iactantia semper,
Atque meis malis hamstrificare noram.
Quando mecum loqui vellet antiquus amicus,
'Non habeo tempus' ego dicebam ei.
Brachia ponebam in latera, atque replebam
Per latam viam, quæ nimis arcta fuit.
In meo cerebro tam alta consilia erant,
Quam volat Aquila, cum petit ipse cælum.
Sed quid iam nunc sum? sum pauper nebulo, quem vix
Salutat licitor, quando occurrit ei.
Ergo sume exemplum in me, et corrige te mox,
Ne post pœniteas, ista quod non feceris.
Et si me amas, olim me sicut amasti,
Proximo tu mihi certo responde die.
Amen dico tibi, si non respondetis cito,
Tu ad patibulum pro me imposterum ito.
Hisce dico vale, valetis, uti valebas,
Dum tibi esse bene atque valere piget.

9.

IOHANNES KANOCKNYX

Professor Fylolavicus

DOMINO BARTVICO ANIMALIO

Collego altissimo honoratissimo

bonam benedictionem optat a Solis ortu usque
ad occasum.

Scripsisti nuper ad me, mi College altissime honoratissime, quod vellem tibi indicare meam sententiam, quam habeo de tuo pulchro libro, quem cito mox edebis in lumen, prout dicitur, gens in tenebris vidit magnum lumen, et ego libenter tibi respondissem, si potuissem, quia in nostra nundina omnes meæ terræ homines me visitabant in magno numero, et ego non poteram illis fieri sors, nisi quando nundina erat finita. Sed quia iam habui duos dies bonum otium, eo cogitantius volui respondere. Et sane profecto gratulor, quia tam audax fuisti, uti dicitur, audacia multos in perniciem detrussit, et voluisti simul scribere tam elegans librum, ex quo tot vires docti prorepebunt, quot armati milites ex ventre equi Troiani prorepebant. Nemo enim antea tam accuranter scivit, unde omnes voces huc venirent, et quid est, ad exemplum video, edo, bibo. Et est miraculum, quod homines possunt vivere, qui ista non sciunt: quod Video est Cum oculo aperto rem aliquem percipio, et Credo quod est præsens: quia nonnunquam non credimus illud, quod non videmus; Et quod Edere et Bibere sit Cibus et Potum per orem accipere, et per opem linguæ, tanquam spatii vel spatonis, sepelire in sepulchrum stomachi. Ante omnia vero mihi valde bene placet originantia vocium, quas doces, ex quo videmus, quod lingua nostra Germanica est sicut dives penu, ex quo omnes aliæ voces tanquam ex cista claustraria et corno copiarum possunt afferri. Nam quando nos Germanice dicimus 'eine Gurcke', tunc Latinus di-

cit, 'cucumis', quasi 'cucumist', 'cucumistieri', a Germanico Kuhmist, et sic dicitur cucumis, quia cucumes libenter crescunt et fiunt magni in Kumist. Quando autem dicitur 'Kukumis', et bis vice ponitur syllaba Ku, tunc illud pro more sanctæ linguæ significat multitudinem, et quod non debeat omitti finis vaccæ in illo loco, ubi cucumes debent crescere: Nam quando habere volumus apud tempora cucumes, tunc oportet multum finum vaccæ addere. Profecto ego suadeo valdissime, ut hunc tuum librum edas, tunc enim apud doctum mundum magnum honorem habebis, et semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt. Vale.

10.

Tympana horrendum per plateas Parnassi resonabant, campanarum strepitus omnibus et singulis horrorem incutiebat, Bombardæ maiores in vallo ingentem fragorem edebant, totusque Parnassus ad arma clamabat, currebat, videbanturque ima se miscere profundis: Plato barbam dentibus mordens vultu non adeo blando, lingua tamen facundiore primas sibi præ Aristotele ingrato cucullo debere, vociferebatur, contendebat. Sed huc adeste, plusquam stentorea voce audiebatur Aristoteles, Quis me maior exstitit? ovum gallina sapientius? En! Politica mea pro lorica, Magna moralia pro scuto, Organon pro machæra ancipiti! Nolite cedere, fortes vos præbete: Non minor enim est virtus, quam discere, docta tueri. Cato torvo vultu per plateas circumcursitabat, pugno pro gladio usus Omnes per-eant ad unum, nemini parcatur, sive amicus sive inimicus sit, rugiebat; Zeno vero ad angulum plateæ fronte serena per-placidaque consistens, et in sinu gaudens, Suis se gladiis per-iment, intra se ipsum dicebat. Reliqui omnes quo se verte-

bant, nesciebant, dum Apollo medios inter præsentem se stitit, et quæ istarum turbarum causa, quæ occasio, quæsivit. Cui cum diu multumque roganti Zeno respondisset, Obscuros quosdam viros Parnassum forte ingressos eo audaciæ pervenisse, ut fores primorum pulsaverint, eosque satis contumeliose exagitare præsumserint, Apage, inquit, ineptias, apage pueriles tumultus, et ad Lacedæmones vos conferte! Hi quotannis filiis suis servos bene potos sistebant, ut eos intuentes ebrietatem eiurarent: Vos a viris his obscuris discite abstinere ab illis quæ doctos dedecent, et ne maius vobis malum accieatis, agentes gratias ei, qui viros hos obscuros denuo, dum necessitas flagitabat, in Parnassum introducendos curavit, quiescite, tacete!

11.

M. PETRVS ZEPFELIVS

Iudimoderator

in Ecclesia Collegiata S. Syfridi Metensi

Millena Salutum.

Quia, Vir illuminatissime et eximinentissime, a parte ante et post colende, me petiisti, ut tibi meum novum methodum, quem in Schola mea utor, et ante omnes alios, qui ante me fuerunt, et post me sequuntur, est facilissimus, deberem revelare, ecce hic est ille: ita soleo pueros meos in Grammatica informare, et sinere coniugare:

Iuvo, as, are, vavi, atum, est verbum regens Dativum.

Supplico, as, are, cui, icitum, regit Accusativum.

Frango, as, are, avi, atum.

Linquo, as, are, avi, atum.

Transfero, as, translare, avi, atum.

Vivo, is, ere, ivi, vitzum.

Indulgeo, ui, ulsitum.

Peperio, ivi, itum.

Mugio, munxi, munctum, etc.

Sic possunt mei pueri coniugationes facile capere. Si vis etiam scire meum methodum in declinando, super cras tibi mittam, iam enim habeo paucum tempus. Quapropter vale ut cervus, alacriter, qui super montibus et vallibus salire solet. Sed heus, me oportet tibi etiam specimen facere in Dyalectica, quam meis Primanis ingero. Proponavi nuper iis unum Sylogissimum, qui ita sonat:

Mulier genuit te vel Asinus,

Sed nulla mulier genuit te,

Ergo Asinus genuit te.

Mei Primani non potuerunt respondere, et ego ipse non statim potui me recordari; interrogavi ad consilium alios doctos Clericos et Philosophos in nostra civitate, qui dixerant, quod ita debeat responderi, quod tota Disiunctiva sit falsa, quia mulier non gignit, sed parit. Placet mihi ex parte hæc responsio, sed tamen manet adhuc unus scrupulus, quem mox tibi scribam. Et quia tu es valde scientificus Vir, peto te, ut mihi scribas, quid tu respondere velles ad hunc Syllogismum:

Asinus habet pedem,

Tu habes pedem,

Ergo tu es Asinus.

Ego puto distinguendum esse inter pedem rationalem et irrationalem. Sed expeto tuum iudicium. Vale amicorum cervale, et tempore Ægidii alacrem te præsta, interea vero me recommenda apud Theologissimum vestrum Abbatem, ut me velit promovere ad pinguiorem officium, nam et si sum Scholirega pro nunc, tamen non habeo inde multum infervere et mordere.

12.

Hanc Epistolam discipulis suis imitandam proposuisse fertur

MAGISTER PETRVS ZEPFFEL

ALIAS HILTEBRANDT

pro nunc didascalon

in Ecclesia collegiata sancti Syfridi Metensi
discreti nec non scientifico iuveno

ALEXIVS DE MENITZ

amico maximissime adamato.

Salutem meam apertam. Dilecte socie charissime, ego mitto te scire, quod ego nuper insteti pro uno gubernamine, et ex Dei gratia factus sum Scholirega Ecclesiæ colligiatae sancti Syfridi Metensi et bene sto, quia habeo multum scholares et parvus et magnus, pauperes cum divitis; ego vellem quod tu veneris apud nos, quia posses mecum multum prodesse, ego vellem singulariter apud te respectum habere, et vellem te discere casualia et temporalia, et tu posses etiam a me docere facere versos, quia incepsti nuperrime tertiam pars Alexandri, et sum a primum ibi Distinxere pedes. Discipuli iam mei sciunt fabricare versos. Unus hæri apportat mihi unum bonum, scilicet: O intemerata mons super sydera ferret, item alter Iorius stissus est presbyteri clepores, item tertius unum pulchrum Epitaphium ad sepulchrum lapidem: Iohannes est mors, quod fecit mihi væ, orate pro sibi, Deus habet suum anima. Sin autem non est luxuriosus, id est lüstig ad versos, sed etiam ad prosos dictaminas, ego proposui eis modum dictandi, ex quo statim erunt facere epistolas. Cum hoc occupo me cum eis apud Oratoribus et Poetis. Lexi enim huc usque Vergilium super Lucam, Ciceronem super Marcum, Quintilianum super Iohannem, Plautum de beata Virgine et

Horatium de S. Catharina. Et lego eis multum bona circa impedimentas Alexandri semper super duos versos viginti quatuor Arguitur. Et modos significandi Iohannis de Garlandria, in quibus discipuli mei multum creverunt: sic et tu posses in brevi crescere super omnes socios tuos, etiam si solveret eis collum eorum. Et eris scribere unam pulchram literam ad avunculum tuum, Dominum Iohannes Lappenhauser, plebanus in Weidlich. Et eris ei persuadere, quod te mittat semel trahere ad unum altam scholam, sicut et ego steti in Universitate Gerschwelensi. Valetæ fœlicis. Datum raptim Basilie 2. Kal. Martialis. A. Christo mille quadringento nongentesimo nono.

Item legit eis parva naturalia et inter cætera pronunciavit eis ad pœnam: sic advertate, quod vinum est triplicis naturæ. Primo facit bonum sanguis. Secundo facit corda lætitie. Tercio proicit rusticus ad merdum.

13.

Monachus quidam

MAGISTER BALSHASAR SCHLAVG

MAGISTRO ORTVINO GRATIO

Roma Coloniam misit

Salutes centum millia sestertia secundum novam grammaticam cum summa veneratione a parte ante.

Venerabilis Domine Magister, Epistola vestra solatio est mihi præsentata in festo Michaeli, et volo pro nunc vobis re-

spondere. Sed rogo vos præcordialiter et charitative, quod velitis mihi, quando nuncius iste de via revenit, in una saltem parva cedula notescere, quomodo transit vobis, præsertim in illa lite cum Reuchlinus et Pfefferkorn, qui habent anibo nequam post aures et faciunt magnas guerras. Reuchlin dicit grossa verba et non intelligibilia. Ego audiui quod mox abibit ad fiendum Doctor, quia vult esse bene lectus in Biblia, quod non est. Audimus hic tot de illo, quod non possem ad viginti arcus Papyri scribere, et causa sua erit malam finem acquirere. Tenuit vos sæpe pro stulto, et tibusavit vos, quod non debetis eo sic mittere transire. Magister debet tenere se sicut Magister. Omnes dicunt quod eritis lux mundi fieri. Vos bene manebitis præ ipso.

Quæritis, quomodo mihi vadat, et non possum vobis clam habere, quod adhuc in Roma vitam traham, et plane depauperatus sum: habeo aliquando vix siccum panem et in nocte utor mala lectisternia. Rarissime fio vinificatus, quia vocor ad nullas convivalitates. Ego ivi nuper pro caseis et per decem dies non plures quam quindecim collegi: dixit mihi heri una antiqua vetula, quod unus sacerdos ruralis oportet venire de pastoria sua: ergo sperem habeo, quod post illum venire possim. Habet ibi multas aucas, iuvenes et senes gallinas, antetas, ganzas, bona piscalia, bona coqualia; habet etiam vinum Cos, etc.

Tunc volo sedere in stuba mea et studere, ut possim rusticis prædicare in sermonibus Parati vel discipuli vel etiam in Biblia, ita quod ero habituatus ad prædicandum. Interim adhuc audiam Magistrum Thomam de Walleis qui legit Logicam et concordantias inter sacram Scripturam et fabulas Poetales.

Compilavi unam epistolam carminalem seu metrosam, quam volo mittere imprimere. Sed peto quod mihi de hac prius dicatis sentimenta vestra. Valete lætius quam apīs in thymo, vel piscis in undis. Valete adhuc semel.

Datum in urbe Roma, ubi sunt mirabilia poma,
Quæ rustici ibi vendunt et per libram bene pendunt,
Sicut ego vidi et per experientiam didici. Amen.

14.

MAGISTER ZEPFELIVS

supradictus ad quondam Priorem inter alia ita
scripsit:

Quia vestra reverentia vult scire, qualia vocabula et dyalogos meis pueris proponam, volo brevibus unum et alterum specimen hic dare. Nuper talem dyalogum proponavi:

Matth. Bone dies, frater Ieremies.

Ier. De gratzes, frater Mattes.

M. Quo ambulare?

I. Erphordare.

M. Quid portare?

I. Calceare.

M. Quid intus?

I. Feder et Dintus.

Profecto mei pueri hoc colloquium pulchre disciverant, et possunt secum eleganter loqui. Et quia vocabula ex Cicerone sunt nimis vetera, conavi ea innovare, v. g. ita doceo:

Ein Jurist, Iurista; ein Burgermeister, Burgimagister; ein Schulfector, Scholirega; ein Capellan, Capellanus; ein Poet, Metrista; ein Rûster, Campanator; ein Buchdrucker, Pressor; ein Kûnstler, Artista; ein Bildschnitzer, Statuificus; ein Schuster, Calceifex; ein Barbir, Crinifex; ein Töpffer, Tornicator; ein Bauer, Burista; ein Henser, Suspensor, etc. Sic puto me propius ad res venire, quam vetus ille Cicero, et alii veteri Salvaderi.

Non possum hic reticere novum inventum, quod inveni.

ego ipse, et nullus ante me: dum explicavi dyalecticam, dixi hoc vocabulum derivari et componi ex *δύο*, duo (vides, Prior doctrinalissime, quomodo in Græcis acutus sim,) et *λεκτική* *Senffte*, quia duo Opponens et Respondens in lectica ex opposito sedentes disputare solent. Rogo te, Pater viscerosissime, ut hoc Collegio vestro communices, et aliis Canonicis, forte id servit ad meam promotionem, volo enim libenter ex meo pulvere Scholastico exire, ubi me non possum saturum edere, etc.

F I N I S.

H83 83

Deacidified using the Bookkeeper process.
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: August 2006

Preservation Technologies

A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION

111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16066
(724) 779-2111

LIBRARY OF CONGRESS

0 003 095 550 A

